

**critică și
cronică:**

Petrică Birău
Ioan Iovan
George Mirea
Horea Muntenuş
Vasile Ponea
Ion Popescu - Brădiceni
Ion Trancău

proză:

Aurel Antonie
Silviu Doinaş Popescu
Maria Silivaş
Victoria Stolojanu
Ion Şoldea

eseuri și studii:

Hrisant Achimescu
Sorin Lory Buliga
Zenovie Cârlegea
Mircea A. Diaconu
Ioana Frăţilă
Carmen Geană
Alexandra Mănescu
Ion Mocioi
Alin Negomireanu
Cristina Loredana Nicoară
Gabriela Popescu
Ion Predoşanu

Reportaj:

Mugurel Petrescu

poezie:

Corina Catrina
Nicolae Căpăţână
Ion Căpruciu
Valentin Chepeleag
Dan Marius Drăgan
George Dumitru
Sabin Firiza
Adrian Frăţilă
Adrian Alui Gheorghe
Gheorghe Grigurcu
Ion Horea
Lazăr Popescu
Florian Saioc
Luciana Vladimir

Teatru:

Irina Cimpoiu

Maica Domnului cu Pruncul Iisus
Icoană pe sticlă.

NICOLAE LINDA CLARISSA

restituiri:

Horea Bodescu
Nicolae al Lupului
Adrian Păunescu

traduceri:

Valeriu BUtulescu

grafică - pictură:

Radu Roşian

Tragica îndoială a lui Tudor Arghezi

Ion Popescu-Brădiceni

Pentru Tudor Arghezi, precum pentru Rainer Maria Rilke, Salvatore Quasimodo, Saint John-Perse ori Rafael Alberti, cuvântul reprezintă semnul revelației în spirit. Ludicul se deschide spre un dincolo metafizic. Un dualism al spiritului creator se străvede (din punctul nostru propriu de vedere, transmodern, noi îl numim transparență) în dubletele consacrate ca: ingenuitate-meticulozitate, smerenie-violență, sfințenie-obișnuință, fire-nefire, parfumurile virtuților-cenușile lor ș.a.

Elementele profanatorii ale sacralității, individualitatea noțională a cuvântului, care-și transcende condiția (arbitrară – n.n. I.P.B.) prin poeticitate, acțiunea și ficțiunea, realitatea și mitul, adevărul și minciuna, autoreferențialitatea și metaficțiunea sunt tratate pe picior de egalitate. De la epistemologie la neo-hermeneutică, drumul este parcurs finalmente hristologic. Trecerea de la epistemologie la ontologie este circulară și reversibilă. Între cunoașterea obiectivă și visare, între filosofia progresului științific și descrierea vieții, imaginației, relația ce se poate stabili este de separație între viața rațională și viața onirică.

Se pune, de fapt, problema situării duble în cazul abordării raporturilor dintre categoria imaginilor și categoria ideilor. De regulă, tulburată de imaginar, întreprinderea cunoașterii o ia pe un drum greșit, iar supravegheată de rațiune, reveria secătuiește. Dar care va fi „strategia”? Suspendarea dualității principiilor prin triumful unuia dintre ele? Vom vedea. Limba visului și limba ideilor sunt reduse la același numitor: imaginația, transimaginația, transimagarul. Datul experienței apare dublat ori este continuat de ficțional, rod al transfigurării nestingherite. Se naște astfel întinsul și oximoronicul teritoriu al imaginarealului, unde invenția se manifestă fără constrângere ca experiență a sacralui, fie că e vorba de frecvența transcendere a realului, fie că imaginația se afirmă ca prelungire a acestuia, clipa lăsându-se invadată de eternitate, individul de speță, accidentalul de universal. Nu este mântuire din această tragică în-doială?

Unitatea fericitoare paradizică îi este refuzată omului în imaginarul arghezian? Sau o află el într-o unire panteistă cu firea, într-o conjugare erotică, în virtutea căreia Mireasa se dovedește o posibilă mântuitoare, într-o mistică agapă, în formula salvatoare a cuvântului, care, ca derivat din verbul primordial, deși profan, mai păstrează în el o urmă a sacralui.

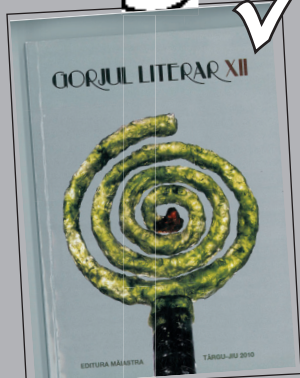
Cruzimile documentare sunt transfigurate și apropiate de cer, planșa anatomică baudelairiană este purificată. Individul însuși știe că trebuie să se transpună într-o stare superioară, ținând mântuirea.

Cu ocazia Sfintei sărbători a Nașterii Domnului și a Anului Nou, redacția revistei urează cititorilor și colaboratorilor săi
"La mulți ani cu sănătate!"

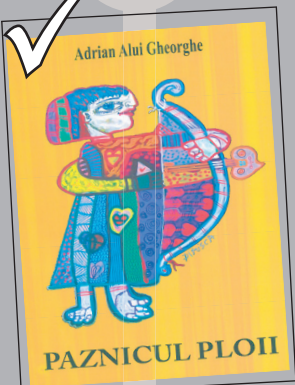
semnal

Gorjul literar XII

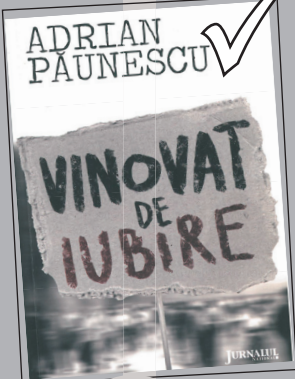
55 autori

Ed. Editra Măiastra Tg-Jiu,
2010, pag. 370

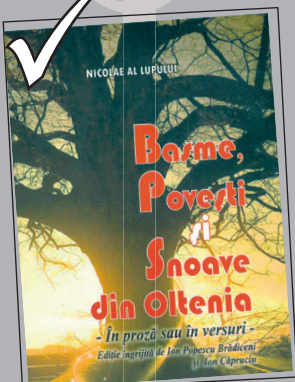
Paznicul ploii

Adrian Alui Gheorghe,
Ed. Limes, Cluj-Napoca
2010, pag. 150

Vinovat de iubire

Adrian Păunescu, Ed.
Jurnalul Național, București
2010, pag. 190

**Basmе, Povești și Snoave
din Oltenia**

Nicolae Al Lupului
Ed. Măiastra, Târgu-Jiu,
2010, pag. 250

Ritmuri/Rituri

Romulus Iulian Olariu,
Ed. MJM, Craiova, 2010,
pag. 80

Ion Trancău

Ne-au plecat în Decembrie

Ne mor poezii este titlul unui editorial al criticului și istoricului literar Nicolae Manolescu, scris și publicat în revista *România literară*, după 8 decembrie 1996, îndurerat de moartea lui Marin Sorescu. Mi-am amintit de acel discurs publicistic manolescian, în care n-am găsit și nu se găsește niciun clișeu din necrologul oficial, strident și anost, ocazional și convențional.

Am rememorat și am comemorat, în exercițiul meu de profesor de citire și de scriere, dispariția altor scriitori, de ieri și de azi, care au trecut în eternitate în această lună friguroasă de iarnă. Am coborât în timp, până la finele veacului al XVII-lea, când a trecut la cele veșnice Dimitrie Barila, Mitropolitul moldav Dosoftei, primul nostru poet cult, religios și mirean, autor al **Psaltirii pre versuri tocmită**, în anul 1673. Lui Dosoftei i-a revenit și meritul de a ilustra și cea mai înaltă funcție în ierarhia bisericii noastre ortodoxe. ÎPS, Mitropolitul-Poet, a inaugurat o tradiție valoroasă în poezia națională, valorificând cu talent din patrimoniul liric universal, din cei 151 de psalmi biblici atribuiți regelor David și Solomon. După vreo trei secole, tradiția psalmilor dosofteieni va fi continuată, deloc epigonic, de poeți moderni, moderniști și tradiționaliști interbelici, ca Tudor Arghezi, și neomoderni actuali, ca Șerban Foartă, Paul Aretzu și George Drăghescu.

Apropiat de timpul nostru, George Bacovia va crea și va lansa pentru posteritatea din mileniile II și III, fără *un gol istoric* de **Lacustră**, o memorabilă elegie simbolist-expresionistă, **Decembrie/Decembre**, în care doar un difuz și banal impuls erotic mai poate sugera iluzia maladivă a existenței umane sufocate, într-un spațiu interior, ermetic, redus familiar, aflat sub amenințarea terifiantă, exterioară, a unei ninsori abundente, interminabile. Atmosfera copleșitoare a capodoperei bacoviene m-a obsedat și în această evocare a câtorva poeți, prozatori și critici preferați din a doua jumătate a secolului XX. Poezia bacoviană **Decembrie/Decembre** poate fi luată ca *motto* sau ca *argument* pentru evocările mele.

Decembrie/Decembre a adus sfârșitul tragic și prematur, urmare a unui destin inclement, prin care a plecat, dar nu aplecat!, insurgent și discordant (liric și ideologic!) din contextul maculat proletcultist, oportunist, ca un copil teribil al liricii noastre *noi*, adică realist-socialiste, Nicolae Labiș. *Etern regretatul nostru Rimbaud* se abandona **Primelor iubiri** ca un protagonist al **Luptei cu inerția**, dar și ca un **Pui de cerb** și **Albatros**, *buzdugan al unei generații*, după inspirata metaforă critică a lui Eugen Simion. Înțeleg de ce apare numele lui Dante Alighieri în contextul poeziei **Partidul** de Nicolae Labiș. A se avea în vedere aprecierile critice pertinente ale lui Tudor Vianu, G. Călinescu, Vladimir Streinu, Eugen Simion, Gheorghe Grigurcu și Nicolae Manolescu.

Decembrie/Decembre l-a *nemurit* pe autorul poeziilor din volumul... **Necuvintele**, Nichita Stănescu, cel care ne-a dat **Sensul iubirii**, **O viziune a sentimentelor** și **Măreția frigului**, apoi **Dreptul la timp** cu **11 elegii**, ca să (re)cunoaștem **Alfa**, **Oul și sfera**, cu... **Clar de inimă**, rămânând în veritabilă neomodernitate de revoluție în poezie și în **Dulcele stil clasic**, depășind astfel **Operele imperfecte**, cu **Noduri și semne**, navigând pe marea indicibil-nostalgică a **Necuvintelor**, spre fascinante *galaxii verbale*.

Decembrie/Decembre ne-a lăsat **Singur(i) printre poeți**, fără Poet, luându-ni-l atât de discret și inamovibil pe Marin Sorescu, **Vărul Shakespeare**, zburând prea devreme, cu **Scara la cer**, *să moară puțin*, precum idolul lui, *Marele Will*, și apoi să ne privească *ironist și fantezist*, cu raza geniului, în imunda și prelungita noapte a societății noastre. Trecând pe **La Lilieci**, cred că s-a dus la ai lui, să dea și... dincolo, generos, un spectacol celest de poezie și tragedie autohtonă. Pe la noi, pe acest tărâm, a dat lucrurilor, *scaunelor*, un fior liric și metafizic, fiindcă a știut să le așeze, să le confere **Rânduiești** spre a deveni și ele, scaunele, receptivă la poezie, la jocul sublim al cuvintelor. Bonom și modest, descendentul țăranilor din Bulzești, *incomodul* Marin Sorescu, a *zărit* și a găsit în cer lumina eternă a stelelor și i-a alăturat, oximoronic, întunericul indezirabil de pe pământ, intuindu-l metaforic încă din volumul **Moartea ceasului**.

Decembrie/Decembre ni l-a luat, mult prea devreme, pe Tudor Voinea, omonim prin prenume, cu Tudor Vladimirescu, răzvrătitul din 1821, și cu Tudor Arghezi, alt răzvrătit, exponențial în creația literară. A plecat, în același an, 1996, în aceeași lună, decembrie, cu o zi mai târziu decât Marin Sorescu, în 9 decembrie, curmând firul poeziei sale promițătoare. A colaborat la *Gazeta Gorjului*, *Flacăra*, *Argeș*, *Tomis*, *Tribuna*, *Caietele Columna* și *Ager*, afirmându-se decisiv, editorial, chiar în anul morții, cu o interesantă trilogie: **Ninsoarea de la capătul lumii**, **Iedera labirintului** și **Zodia fecioarei**. Volumul de debut, **Ninsoarea de la capătul lumii**

(continuare în pag 8)

Diseminarea figurativului în nonfigurativ

În pictocoloristica și semiogramatica introectivă a tablourilor lui Radu Roșian intuim o intrinsecă ironie...a contiguităților. Genitivul „status constructus”, în cazul artei sale, reprezintă cea mai precisă... îndeterminare a subiectului creator.

Întreaga originalitate se epuizează în ostensivă paradoxal barocă, supraîncărcată cromatic, dar mereu atentă la viziunea de ansamblu și la unitatea operațională intrinsecă a compoziției.

Teleologic, vom defini înțelegerea stilului său drept un manierism amendat cu acea rigoare refondatoare a hazardului producător de toposuri descrise dinspre reducția la arhetipuri înspre ceea ce Paul Klee numește conflictul dintre bidimensional și tridimensional în pictură, rezolvat de pildă, ca în cele mai translucide realizări de pe simează și din această din urmă expoziție, prin acea spațialitate imaginară, și mai ales prin valoarea în sine.

Menționând imaginea în planeitate completă, Radu Roșian pare să fi găsit, într-o manieră totuși personală, înscrierea în aceasta a unui itinerar al privirii impus receptorului, dar fără a nu-i respecta acestuia primatul plăcerii de a se pierde liber într-o sinteză alchimic-muzicaloidală. René Huyghe ar redefini-o ca bucuria ochiului intrigat de ceea ce vede și culege, iar același Paul Klee ca domeniu al eului purces a reculege și a strânge laolaltă.

Un eu cosmic care-și redă aparența prin integrarea esenței într-o paradigmă postorfeică, aș putea rezuma (vezi modele ca Picabia, Leger, Bruce, Russell, Kupka), dar mai ales prin armonia magică a diseminării figurativului în nonfigurativ.

În pictura lui Radu Roșian, culoarea rămâne instrument principal, dar pus în slujba unei spiritualizări înalte a ritmurilor intrinseci tablourilor, în sens exact kandinskian. Pânzele artistului, adaug, utilizează culorile ca pe niște simboluri folosite la rândul lor, în cele din urmă, aproape ca niște hieroglife sau ca mai vechile cuneiforme. De aceea ele ar putea să ne apară azi ca inaccesibile și să ne forțeze a le descifra semantica specifică apelând la un cod: jocul acestor transvizibile suprapuneri ale formei și ale semnului. Ele se supun legii mereu regeneratoare a metamorfozei.

Forma, ba mai mult, rema care o include, rămânând ostentativ abstracte, cititorul metavizual va depista în arta lui Radu Roșian efectul de structură. Căci fiecare lucrare în parte sugerează perfect inteligibil un mit resurect. Hans Sedlmayr l-ar identifica, în numele unei atitudini originare, drept ansamblu supraordonat mai bine constituit/ construit.

Radu Roșian îl situează pe om în fața unui câmp de forțe și ceea ce se întâmplă în picturile sale se leagă în esență de faptul că acest câmp tinde să dobândească sens, unitate, categorie hermeneutică, să lase necesitatea internă să acționeze axiologic. Pe această acțiune Vittorio Imbriani a teoretizat-o ca *macchia* – operă nudă de conținuturi intenționale (pură formă imagistică) – având ca nucleu central fuga de real, din care tot restul va trebui dedus.

Interpretarea fiind ea însăși purtătoare de discurs, nu-i rămâne hermeneutului (a se citi himeneutului) decât să știe să pătrundă dincolo de masca operei artistice/estetice. Acest gest Lorenz Dittmann l-a reînăunat cu ceva timp în urmă drept restructurare prin ambiguitatea subtil și dublu controlată (din imanent și din transcendent).

Redacția - I.P.B.

Fondator: Tudor Voinea

Redactor șef: Vasile Ponea

Redactori: Ion Popescu Brădiceni, Ion Trancău, Sorin Lory Buliga, Lazăr Popescu, Cristian George Brebenel, Aurel Antonie, Marius Marian Șolea, Gelu Birău, Elena Roată, Marius Iorga

Tehnoredactare: Mariana Jdeică

Procesare grafică: SC PRODCOM SRL Târgu-Jiu

Sponsorizare:

Centrul de Cultură "Constantin Brâncuși"

SC "HYDROPOWER ENGINEERING" SRL Târgu-Jiu

Fundația Culturală "COLUMNA"

str. Vasile Alecsandri, nr.53, Tg.Jiu

tel: 0253 216529, fax: 0253 211506, 0740157280

Opiniile exprimate în revistă aparțin exclusiv autorilor.

Un maestru al concentrării

„Omule de spirit, te pîndește gafa”, avertiza Victor Eftimiu într-unul din agreabilele sale aforisme. Ce va să zică aceasta? Omul de spirit n-are voie să greșească nici o clipă. E aidoma unui acrobat care își calculează cu maximă precizie fiecare mișcare, înfruntînd riscul de-a cădea în gol printr-un soi de matematică a evoluției sale spectaculoase. Spiritul care dă adesea viață aforismului reprezintă o gimnastică performantă a minții. A o practica înseamnă a miza pe efectul său de concentrare scînteietoare, de convertire a cineticii intelectului la un moment de feerie. Valeriu Butulescu e un asemenea autor al unor reflecții de-o concizie amuzantă, dar care, precum dansul pe sîrmă al unui funambul, are în spate eforturi îndelungate, o disciplină care se instituie anevoie. Va fi contribuit la dobîndirea virtuozității d-sale verbale și formația inginerească, printr-un transfer al simțului exactității, prin acuratețea șlefuirii. Sub unghi moral, aforistica lui Valeriu Butulescu exprimă, în ciuda unei stilistici jucăușe, un fond de seriozitate, tangentă fiind la simțămîntul unor neîmpliniri, al unor sacrificii. Scriitorul face parte din familia acelor autori satirici, acelor actori comici care, sub masca bunei dispoziții debordante, ascund o natură frămîntată. Mărturiile unor atari stări ale decepției acordă, prin contrast, un relief expresiv ludicului aparent satisfăcut de sine: „Doamne, puteai să mă faci arbore! Dar tu m-ai făcut frunză!” „Aceste aforisme sunt deșeuri sclipitoare, resturi de materiale rămase pe șantierele unor mari și nereușite poeme”. „De ce îmi scrieți numele cu majusculă, dacă mă tratați ca un substantiv comun?”” „Am devenit superstițios. Cred în mine.” O lectură atentă a textelor cu pricina scoate la iveală o umoare deloc jubilantă, un scepticism care (din pudoare, dintr-o tactică literară?) preferă a se drapa cu nonșalanța „găselniței” pe care o constituie vorba de duh. „Conviețuim pașnic, ignorîndu-ne reciproc”. „Capital social: treizeci de arginți”. „Uneori pacea e mai stresantă decît războiul. Nu trage nimeni. Toată lumea țintește”. „Noțiunea de soartă știrbește aureola celui meritos și justifică eșecul neghiobului”. „Nu cred în lacrimi. Sunt prea sărate pentru a fi pure”.

Valeriu Butulescu ne apare ca un moralist al cotidianului, al proximităților noastre de tot felul, cu aerul că, oscilînd între bonomie și tonul caustic, se află în spatele fiecăruia din noi, invizibil, aidoma unui înger păzitor laic, urmărindu-ne cu atenție, comentîndu-ne contactele cu semenii, rezultatele lor de cele mai multe ori dezamăgitoare. Materia primă a însemnărilor d-sale: banalitatea de sub puterea căreia ne vine greu a ne sustrage. Infuzată cu luciditate și cu un strop de fantezie, aceasta devine explozivă. Astfel încît paginile de aforisme în chestiune capătă aspectul unui cîmp presărat cu nenumărate mine care detonează în lanț. Mine pe care, spre liniștea noastră, le putem socoti inofensive. „Virtutea. Cred că e arta de a-ți planifica păcatele”. „Am văzut o agapă a popilor care seamănă prea puțin cu Cina cea de Taină”. „Pentru a dezbrăca o femeie tînără, trebuie s-o îmbraci bine în prealabil.” „Unii devin malițioși abia la bătrînețe. Fără dantură mușcă mai bine”. S-a afirmat că, după ce a fost „un produs al sistemului totalitar”, Valeriu Butulescu ar avea azi postura unui glosator al „tranziției”. E și nu e adevărat. Deoarece apoftegmele d-sale sfredelesc de regulă stratul superficial, conjunctural ce acoperă ființele omenești și circumstanțele în care ele se află, spre a atinge, așa cum se întîmplă la creatorii autentici, simburii umanității perene. „Actualitatea” e pentru d-sa un pretext, nu o țintă, cu toate că nu se sfiște a o încondeia cu năduful travestit în bonomie al unui Stan Pățitul.

O iritantă prejudecată ne îndeamnă a considera aforismul o speță minoră. Unii dintre noi au obiceiul de-a cuantifica valoarea unui autor după numărul de pagini comise (îmi vine acum în minte vorba ce se dorea batjocoritoare a unui cunoscut teoretician literar băștinaș cum că un important critic, mai tînăr cu o generație, cu care polemiza, scoate cărți nu mai groase decît o lamă de ras!). Doresc să-mi afirm răs-picat calda prețuire pentru Valeriu Butulescu, un maestru al unei concizii cuprinzătoare. Aforismele d-sale îi dovedesc capacitatea de-a folosi o claviatură complexă ce îmbină observația „pe viu” cu umorul, reflecția cu lirismul și cu imaginarul, avînd ca efect o grație aspră, o muzicalitate a sarcasmului. Și încă o remarcă: producția lui Valeriu Butulescu face loc mai curînd extrovertirii decît introvertirii. Spre deosebire de sublima închidere în subiect a unor creatori de aforisme precum Blaga sau Cioran, contemporanul nostru cultivă o deschidere teatrală spre public (a scris și cîteva piese de teatru), lansînd propoziții provocatoare care așteaptă replici, apaluze și - de ce nu? - strigăte de *bis*. D-sa nu se privește în oglindă, ci își privește drept în ochi spectatorii. Bucurîndu-se la ora actuală de faptul că e unul dintre cei mai traduși scriitori români (în vreo treizeci și cinci de limbi), Valeriu Butulescu poate fi socotit un Stanisiaw Jerzy Lec român.

Gheorghe Grigurcu

Nimic n-ar trebui să cadă

Nimic n-ar trebui să cadă
din ceea ce cade

nimic din totdeauna nimic din niciodată

din vorbele profunde ca și din baliverne

din gesturile color din gîndurile alb-negre

din clipele suple din clipele umflate
din rîs și din plîns

nimic din ceea ce ești tu însuși
nimic din ceea ce nu ești.

Reverie

Către sfîrșitul veacului trecut această iubire
cum o rochie vaporosă

această sudoare de-alcool această
lună tabagică

acești fluturi vîslind din aripile lor delicate
prin marea de-absint

această secreție din stomacul
unui soare ulceros

aceste ciuperci grațioase și moi
cum balerinele

acest poem din Verlaine
cum un mort cu gura deschisă.

Ce-nseamnă Poezia

Ce-nseamnă Poezia? Un suflet care strigă fără gură.
Ce-nseamnă Poezia? O așteptare dincolo de orice țel.
Ce-nseamnă Poezia? O lacrimă adăpostită-n apa rîului
mai în siguranță ca oriunde.
Ce-nseamnă Poezia? Un cuvînt străbătut de altul cum
transparența sticlei de cea a văzduhului.

Ninge și plouă

Ninge: aripa îngerului miroase a săpun
sîngele închegat bacovian e totuși o formă de inteligență
copacul desfrunzit cască din toată inima
un copil umblă cum un vierme prin carnea vinului

plouă: soarele palid înfrigorat vîrît ca o mînă în mîneacă
feroviariei poartă-n sacoșele lor slinoase un zgomot
somptuos

genunchii femeilor tinere se clatină aidoma ginului ief-
tin din pahare

în gură ți se topește aidoma unei prăjituri
cenotaful din piața centrală a Tîrgului.

Nimic nu piere

Nimic nu piere nimic
nici frunzișul de ipsos foșnitor nici

gropile coborîte de pe tavan
să se-ncălzească-n patul tău

nici clăbucul de ceață
din obrazul luminii

(al luminii reci reci
cum un zîmbet fără buze)

nici acest lemn în toată firea
ce se evaporă cum apa din pahar.

Peisaj

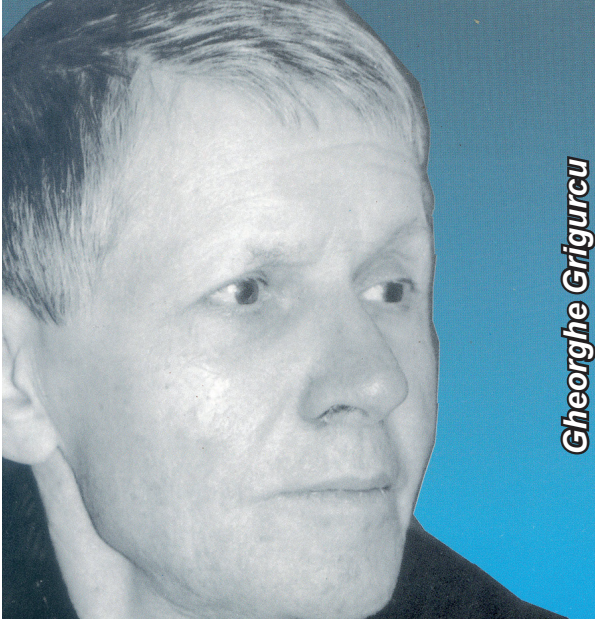
Membre plete orificii ofilite
cum ghiociei

un grumaz muced și fraged cum o ciupercă

un embrion de ghips din care ies
cornițe de melc

micile cranii de nuci strivite sub pași

cîte-un măr copt-răscopt se desprinde din crengi plu-
tește
cu aripi de libelulă.

Și vara a venit

Și vara a venit și norul ei sălcui
cum un ușor plescăit din buze

momindu-ne îndestulîndu-ne ispitindu-ne cu darurile ei
pe nesimțite ne traversează inima

spre-a ieși din nou afară
în libertatea văzduhului în care plutește utopia

cum o albină care-și șterge de pe aripi sudoarea.

Poetică

Sunt cîteva rețete
grație cărora poți cînta
melancolia cărnoasă amețitoare
a strugurilor

sunt cîteva rețete
grație cărora
o poți transforma în vin
lăsînd strugurii intacti.

Inteligență plină de rîme

Inteligență plină de rîme ca un pămînt afinat pe bordura
balconului
te doare norul de pe ecranul tv. ca un picior reumatic
bomboanele care cred încă în Paradis
doar deznodămîntul luminos perpetuează morala
ieși la fereastră în noapte: vezi hormonii plimbîndu-se
asemenea unor minuscule nave pe un cer glauc.

O fată

O fată cu șolduri late ca o pînză de corabie
se-apropie de-o mare ce nu-i a ei
de-o strălucire liliachie ce nu-i aparține
de-o dîră de lună nespus de comună
cu care vrea să-și ungă buzele.

Dealul

Dealul închis
în pătratul
ferestrei tale
visînd libertatea
unui tablou.

Zi

Fără chip această zi concentrată
ca o foaie de hîrtie albă

punct delirant ca un sărut

albină înțepînd catedrala.

Fericite

Fericite fericite
aceste fibre cenușii mohorîte
ce intră-n compoziția copacului
veșmîntului hîrtiei
în așteptarea iubirii și-n iubirea așteptării
în luciul bucuriei și-al mîniei
aceste fibre care ne-ngăduie să căutăm
expresia întîmplătoare
a lucrurilor definitive.

Dincolo de tine – eul liniştii tale

George Mirea

Un poet – o obsesie: zăcământul aurifer din cuvânt. Din lăuntru-l său. Din lăuntru-lăuntru-lui. Ce se află dincolo de zidul impenetrabil şi totuşi alcătuit din cărămizile iluziilor ce ne domină. Transparenţa şi intransparenţa unui zid care de fapt, nu există decât ca invenţie a nepuţinţei umane. Ne rămâne apelul la vis. Tropotul Pegasului anunţă apropierea de acel visat vis, de „lăuntru-l poemului”. Dar mai întâi trebuie aflat cuvântul „magic”, în stare să penetreze iluzia cea mai „adevărată”, eufemistică, înşelătoare: „temniţa cuvântului”. Ceea ce încarcerează celulele lui semantice şi metaforice. Asta, după ce poetul a „decodat” totul. Ce a rămas în lipsa şi în locul „totului”? Să zicem – melancolia? Îndolia? Freământul acestei zbateri de gând hamletiene? Nu. Nu ne este de ajuns un singur patruped cabalin, investit de oameni cu puteri zeieşti care să ne poarte în Cosmosul de noi inventat (Cosmosul liric!), ci de altceva „O herghelie / a mării ne va trece de partea cealaltă / a Căii Lactee”.

Motivul zborului *în* şi *înspre* – o constantă perenă şi voliţională în lirica lui Ioan Tepelea, poet aflat într-o deplină maturitate a creaţiei. Rar exemplar în ciupercăria celor ce într-o afliure haiducească au uzurpat şi apoi s-au împropietărit cu rangul de imperator al cuvintelor *poet!* Dar acest însemn nu este şi suficient pentru acoperirea vidului, spaţiului „lăuntru-lui” intangibil harului. După douăsprezece volume de versuri, Ioan Tepelea se complăce în unicitatea sa sfidătoare. E greu de aproximat cine pe cine a creat. Nici nu încercăm. Ceea ce ştim sigur de la debutul său (1986) şi până azi e că şi-a fost sieşi cel mai temut temnicher, claustrându-se în cuvânt, precum Iona în labirintul Leviathanului. Din lăuntru-l cuvântului iluzia e mult mai amăgitoare decât din afara lăuntru-lui.

Autorul „prolegomenelor” nu ascultă vreun înşelător tril de „măiastră”, nici învălurate şi albăstrite cântece de sirene. Singura „voce” de care se lasă sclavizat a fost şi a rămas ecoul reverberat de către *eul* sinelui propriu, şi tăcerea dintre *eu-l* pronominal şi *eul* liric. Acolo ancorează în reveria acceptată unui plăcut şi, în acelaşi timp, terifiant eşec – „visele din adolescenţă / fracturate de limite”... Savurând „pura plăcere a naufragiului, / voluptatea căderii în istorie”. Rană deschisă. Sângerândă.

Un excelent recul în *sine* este poemul *Nimeni*. Jocul „de-a nimeni” într-o lume locuită de „nimeni”. Descurajarea derivă dintr-o obscurizantă damnare ontologică. Fără ieşire. „Puritatea mi se adună în sânge / n-am / nici o şansă să mint să mă disculp / sau să uit de această primordială alertă / Totul e vindecabil în drumul fără întoarcere / nimeni nu-i nimeni şi nimeni ia locul / unui alt nimeni / Nimeni trăieşte cu mine alături / e în proiect să mă pizmuie, mă doreşte / ziua şi noaptea în visul furat / îl revăd pe poştasul Emiliei Dickinson”.

Călătorind în „lăuntru-l” cuvântului, poetul parcurge (inventează) o galerie a oglinzilor. Şi acestea, cu „eu-l” lor multiplicat în profunzimi argintii care ne scapă. Oglinda fiind un alt motiv în lirica lui Ioan Tepelea şi pare o sursă de frică de sorginte kafkiană. „... Câteodată / util – inutil mai lucrez la poem / mă las sfâşiat de cuvinte multiplicare / în adâncimea oglinzii”. Reflexivitate „cenzurată” pentru a lăsa loc unei minimeoţii, repede extirpată în favoarea ideii. Adică a... reflexivităţii. Pentru că, oricâtă cruzime îşi inoculează în taină faţă de o posibilă

poezie de consum, precauţia rămâne fără obiect. Ioan Tepelea nu se află pândit de aşa ceva. Până acum!

„Poem” se intitulează de fapt imaginea cristică, nu a sfârşitului (Apocalipsei), ci începutului, a „facerii”. „Fiecare obligatoriu îşi are / propria Golgotă / locul / din care prierşti retras împrejurul / şi-unde e mai aproape de cer / strigătul său de ajutor /... Pe podium doar poetul / se scurmă pe sine / în cauza mereu adormită / declarându-se liber! /... Dar cine-l ascultă”. Clopotul nu se intrăbă cine îl ascultă, dar răscoleşte, înspăimântându-l şi pe ultimul ticălos. Nu dacă un poet nu e ascultat ar fi tragic, ci dacă se înşeală crezându-se poet. Dar şi a fi poet e un motiv de lesnicioasă satisfacţie. Dacă ar fi să-l credem pe poet, mai ales să accedem la ceea ce nu ne spune, condiţia sa are înscris pe frunte maleficul cuvânt – fatalitate. Şi dacă are tăria să recunoască, să accepte damnaţiunea o face printr-un respectuos gest de sumeşire. „Fatalitatea fii demnă şi dă-mi poezia / cu care să-mi astâmpăr setea de viaţă / să cred că sunt liber să mor vindecând / toate rănile vântului / Să mă smulg / din orice poveste...”. Din orice poveste = din orice iluzie, din imposibilitatea faptului de a fi şi altfel.

O temă ocultată, dar nu cât ar vrea poetul, pare să fie una a „bilanţului” privirii retro, a scrutării de sine. O împlineşte cu o nedisimulată frică şi încrâncenare. Îşi apără copiii – poemele sale înzidite din cuvinte, niciodată credincioase celui ce te iubeşte. Totdeauna secretizând un sens, o nuanţă. Cele mai de efect. Să ascultăm un strigăt cu decibelii atenuaţi şi în consecinţă penetrant. „Nu dau înapoi nimic din ce-a fost eroare / nimic din ce-a fost greşeală de gust / Am / măsurile mele coapte-necoapte / şi le prefer târându-le mereu după mine / prin „marele dormitor”... / „Veţi sughiţa din ce în ce mai inteligent / Poate vă opintiţi după praful şi pulberea / clarităţii sau după eleganţa şi liniştea / anxietăţii... Nu dau nimic înapoi dintre cioburi / şi nici refuzul culpabilizat de istoria urii / Mă feresc însă de lauda voastră de cioplii-tori / ai limbii române / Amin!”

Ioan Tepelea, dacă nu „inventează” un lexic (de proprie folosinţă!), sigur şi-a adjudecat un mod de exprimare de o relevantă fluiditate a ideilor lirice. Vorbim de *idei* şi nu despre *imagini*. Acestea vor fi, negreşit, rezultatul gândirii noastre (a cititorilor!) afective din timpul lecturii.

Chirias într-un apăsător insolit, „concentraţionar”, care nu-i aparţine, fiind „domeniu public”, constată că nu se poate lepăda de umbra sa inconsistentă, cu trup de iluzie („Frumoasa fără corp!”). „Parcursul îl ştii şi la fel şi rostul / de-a locui în cuvânt... Am impresia / totuşi că-ţi lipseşte ceva // Ceva esenţial”. Ceva de felul acesta – „Nimeni nu ţi-a cerut poate să rămâi tu însuţi (?)”. Şi aceasta ţine tot de fatalitate, fiindcă nici măcar sub aspect liric nu poţi fi altcineva, fie că te accepţi, fie că nu. A fi mutant din propriile-ţi himere în altele care ar putea deveni ale tale, ţine, în poemele lui Ioan Tepelea, de un infern fascinant – „imagarul oglinzii” – Oglinda imaginează spaţiul cosmic în care fiorul metafizic nonfigurativ capătă unduire evanescente de vis. „Intempestivă dorinţa cu care devin / rob al eternului vis / deşertăciune a cârnii / înflorite în povestea cuvintelor / smalt / al ideilor neîncăpute în lăuntru-l minciunii...”

Am început fugarele mele însemnări în

marginia unui volum de versuri în care miticii pegaşi devin, nu purtători, vehicule de vise, ci abstracţiuni ideatice, vagi amintiri ficţionale şi prin aceasta posibile stări, redefinite, încărcate de lirism în expresia modernă a literarităţii pure. Ce „impresie de aripi tăiate” ce echivalează cu o cădere în visul realului. Să recunoaştem, există şi aşa ceva! În poezie. Mai ales pentru poetul refuzat de har. Pentru un nepoet. Pentru cel ce se insinuează în ceea ce adevăratul poet crede că este *eul* său rebel şi intangibil. Iată un adevărat coşmar, definitiv, a plonja în imprevizibilul „tragism liric”. Nu în versuri, ci în fiinţa contorsionată, nesupusă poetului. „Pe prispă mi se încălciseră datele / urmele, noutăţile, arborele genealogic / numele meu era travestit în iluzie – şi se pregătea pentru judecata de apoi / Sinele meu devenise egal cu Sinele celuilalt”... Şi mai departe, „Nezăgăzuirile mele ţin de o recuzită anume / alunecând într-o poftă de linişte imprecisă / într-o / măsură a chipului revărsat în oglindă / neprevăzut de aproape / departe / printre anticii zei adormiţi în marmură părintească”.

Aproape în toate volumele semnate de Ioan Tepelea sunt prezente numeroase „poeme-turistice”. La prima vedere eşti tentat să le ocoleşti. Te-ai fi înşelat. Nu descriu locuri sau oraşe, ci problematizează, degajă sensibile stări sufleteşti în contactul cu alte civilizaţii, trăiri sub tulburătoare melancolii perene liricului, amintiri ce neliniştesc spiritul ca urmare a şocului întâlnirii cu marile culturi ale lumii, un exerciţiu al memoriei afective. „E-o aşzare de paşi / singurătatea ce se înghesuie în oglinda opacă”.

Închei cu acest poem-invocaţie, *Capul tăiat*, edificator pentru tot ce am încercat să desluşesc în versurile poetului orădean. „Măinile mele stau izolate / în camera maşinii de scris / Doamne / unde începe necunoscutul / prihană din prihana cuvintelor / te rog să mă strigi / să mă pui la-ncercare / să mă amăgeşti că ceva s-a schimbat / în măsura indiferenţei... Capul tăiat / nu-i al meu”.

E de observat că primatul ritmului pune pe plan secundar unele semne grafice de lipsa căror tensiunea lirică nu se află în suferinţă.

Parafrazând, aş zice: „O câte versuri mă reţin şi pun stăpânire pe „calmul (meu) aparent”. Şi abandonând planul „rece” al analizei, aş mai adăuga – şi câtă nevoie avem de o asemenea terapie prin frumos! Să merităm, îngânând versurile ce ne cantonează pentru un timp delimitat, „la alegere”, între efemer şi eternitate. Lucruri, idei, gânduri, vise – „flori de spumă”. Şi totuşi! Da! Şi totuşi, apele zvârlite-n larg” – nu acceptă torturantul refuz – revin şi cad... şi-o iau de la-nceput...” Gândul – bolovan sisific – nu vrea, nu poate fi înfrânt. Ar fi contra firii.

Menţionând un echilibru calm între scriere şi rostire, poetul are momente când se lasă „înfrântă” şi „posedată” de rostirea scenică. Şi ce frumos auzim, ascultăm, percepem emoţionaţi rostirea a ceea ce a fost mai întâi scrierea. „O, dar e încă amiază, amurgu-i o părere, / monştrii se retrag în umbra altui gând, / şi-n cuget, pescăruşii ţin cumpăna lumii / cu aripi oţelitate azurul despicând” (*Ipotetică*).

Iubite cititorule, cât se vor mai scrie versuri, în sufletele noastre va fi mereu amiază. Să le citim!

Eminescu în lumina meditației creștine

Zenovie Cârlegea

De mai multă vreme, unii comentatori ai operei eminesciene sunt ispițiți a vedea în autorul *Rugăciunii* și al sonetului *Răsai asupra mea* drept un „poet religios”, accentuând așa-zisul spirit „ortodox”-ist al sensibilității eminesciene prin identificarea unor idei, imagini și metafore referențiale, care nu sunt puține, dacă avem în vedere întreaga operă, de la poezie la publicistică.

Aparținând unui climat spiritual romantic, Eminescu este și el, ca mai toți romanticii vizionari, interesat de mitologiile universale, fixându-se, însă, la un moment dat, pe o „obsesie a Daciei” (G. Călinescu). Nu încercase el în *Memento mori* să legitimizeze, între marile civilizații ale omenirii, pe aceea a geto-dacilor (din cele 218 strofe ale poemului, 104 sunt dedicate Daciei legendare și eroice)?

Având în vedere ideea recurent-eminesciană a nașterii Universului din haosul primordial, din care vin și în care se întorc toate („noaptea neființei” și „eternal pace”), precum și opțiunea către „stingerea eternă” a dacului, sau, mai apăsător, deziluzia deloc creștină din finalul amplului poem *Împărat și proletar* („Că vis al morții eterne e viața lumii-ntregi”), Pompiliu Constantinescu constată lipsa „*Duhului Sfânt*” și a „*Dumnezeului creștin*” din astfel de viziuni, inclusiv diatriba „ateistă” din finalul poemului *Mortua est*: „Creștinismul nu oferă mângâierea unei vieți de apoi; păgânismul eminescian ne taie orice punte posibilă spre altă lume și afirmă, cu tenacitate, o moarte categorică, definitivă.” Chiar în *Luceafărul*, observă criticul, „creatorul și geniul, care participă la «orma cea dintâi» sunt două idei platonice; nemurirea lor nu este deci nemurirea creștină, dobândită după moarte, într-o viață de dincolo.”

Văzut ca „poet păgân în înțeles metafizic”, Eminescu nu cultivă, însă, un păgânism mitologic”, el „gândește și simte păgân semnificația vieții și a morții pentru sine și univers”. (P. Constantinescu, *Eminescu – poet păgân*, în *Scrieri*, vol. 2, EPL, 1968).

Floarea poeziei sale crește pe solul unei tradiții străvechi, multimilenare, care, aici în Carpați și la Dunărea de Jos, a cristalizat în esențe. Totodată, poetul vine de departe, din istoria umanității, din gândirea universală, ajungând, prin mitologiile asiatice și mediteraneene, la ample viziuni cosmogonice și fiind convins de esența ideatică a lumii.

„Până și temele care par luate cu împrumut din romantismul european – acea problematică filosofico-religioasă atât de bogată și de interesantă în chiar contradictorieta sa – își împlântă rădăcina în *humusul* creștinismului primitiv, se încadrează în climatul neoplatonic al patristicii răsăritene”, observă Rosa del Conte în *Eminescu sau despre absolut* (ediție îngrijită, tradusă și prefațată de Marian Papahagi. Cuvânt înainte de Zoe Dumitrescu-Busulenga. Postfață de Mircea Eliade. Cu un cuvânt pentru ediția românească de Rosa del Conte, Cluj, Ed. „Dacia”, 1990).

Eminescu „nu este, așadar, o floare rară, desfăcută aproape prin miracol dintr-o sămânță adusă din întâmplare pe solul Daciei de suflarea vânturilor apusene; este un astru țâșnit din adâncurile cerurilor din Răsărit, ca mărturie despre o civilizație tânără și nouă, dar înrădăcinată într-un trecut de veche cultură și de severă tradiție.”

A vedea în Eminescu un poet strict religios înseamnă a-i onubila acea deschidere mai largă de spiritualitate, autorul *Luceafărului* dând ocoluri speculative prin filosofia antică greacă, prin budism, prin Schopenhauer și Kant, și revenind, uneori, la *zalmoxismul* geto-dac, întâia noastră religie de transcendență, peste care s-a pliat, fără convulsii, *creștinismul*, încă de la începuturile sale.

Nu este iarăși lipsit de interes de ce Veronica Micle, într-un memorabil poem omagial, îl numea pe poet „*cugetător budist născut în altă lume*”, convingere probată de o parte a operei, dar și de comportamentul „abstract” al poetului, ce trăia – zice Maiorescu – „în lumea ideilor impersonale”, lansând, astfel, pentru o sută de ani, *imaginea hyperionică* a geniului.

Rugăciune unui Dac amintește de biblicul Iov scârbit de viață și dorind să dispară fără de urmă în „stingerea eternă”. Definirea genezei, observă G. Călinescu, e mai scurtă decât în *Scrisoarea I* (de nuanța agnostică a brahmanismului) și are forma unei teogonii politeiste, căci se admite existența în aeternum a unui părinte (aci *Zamolxe*), care la rândul său a dat naștere zeilor. Poetul intenționa, după model corneillan, să scrie o tragedie de tip clasic *Crucea-n Dacia sau Joe și Crist*.

Iată de ce ideea de a vedea în Eminescu un spirit religios este nu numai reducționistă, ba chiar antiprodutivă, de vreme ce simbolurile mitologiei creștine, plămădite în retortele imaginației romantice, reflectă o problematică poetică mai largă.

E vorba, așadar, de acel „simbolism ecumenic, universal, ușor de cunoscut în mai multe culturi și fecund pe mai multe niveluri (mit, arhitectonică, ritual, iconografie etc.). Intuit de un creator, un anumit simbol intervine într-o operă de artă și o organizează cu o coerență a lui proprie, cu o «logică» absconsă, fără ca poetul să-și dea totdeauna seama de sensul, proporțiile sau valențele

acestui simbol (...)

Cunoscând vocația filosofică a lui Eminescu și de descendența sa romantică, suntem îndrituiți să acordăm simboluri și metafizice un rol important în explicația operei sale poetice (...). Fapt este că aceste simboluri, ca în opera oricărui mare creator, se dovedesc a fi ecumenice, deși valabile metafizicește, și în jurul lor nici o hermeneutică nu e excesivă” (Mircea Eliade, *Insula lui Euthanasius*, F.R.L.A., București, 1943) și pentru a-și ilustra aserțiunea privind acest „simbolism ecumenic”, Mircea Eliade se oprește, într-un comentariu de mare forță ideatică și erudiție, la nuvela romantică, cu implicații filosofice, *Cezara*, mai exact la scrisoarea bătrânului sihastru din cap. III, ce cuprinde „fără îndoială, cea mai desăvârșită viziune paradiziacă din literatura românească”. Chiar G. Călinescu a subliniat sensul filosofic și valoarea edenică a insulei descoperite de Euthanasius. Dincolo de aspectul luxuriant al insulei, au fost identificate, în descrierea călugărului, elemente categoric paradisiace, cum ar fi, bunăoară, cele „patru izvoare” – reminescentă a celor patru fluvii ale Raiului (*Facerea*, 2, 10) – și „florăria” din insula cea mică, replică a „grădinii” din mijlocul paradisiului. De altfel, Euthanasius, cu tot panteismul lui, nu se depărtează prea mult de tradiția iudeo-creștină a Raiului.

Având în vedere „simbolismul ecumenic” la care se referea Mircea Eliade, vom observa că, în legătură cu *insula lui Euthanasius*, există atâtea analogii în literatura universală, de la *Suttanipata* din tradiția hindusă și budistă (în care *Nirvana* este asemănată unei insule) până la „Insulele fericirilor” din Antichitate (în care locuiau eroi precum Peleu, Cadmus, Achile), *topos* la care se refereau tradiții egiptene, celtice, elenistice, întâlnit și în filosofia platoniciană.

În ciuda acestor elemente, Eminescu nu este un poet de reverberație creștin-ortodoxă decât în foarte puține cazuri, căci toate aceste simboluri sunt deturnate de la ritualistica și iconografia creștină către o *problematizare* filosofică mai largă. A-l compara cu misticul Novalis, care credea sincer că „numai religia poate trezi din nou Europa”, înseamnă a nu sesiza că romantismul său vizionar trece dincolo de dogmă și ideologie, într-o transfigurare filosofico-estetică pe măsură.

Mult mai productivă este comparația poetului național cu contemporanul Nietzsche, filosof radical al conștiinței moderne încercate, intrate în criză, și al celebrelor propoziții *Dumnezeu e mort* din „*Așa grăit-a Zarathustra*”, ce a făcut epocă, ducând la ideologia nazistă... Cam în același timp, Eminescu nota: „se pare că Dumnezeu e mort” (ms.). Când în *Memento mori* poetul scria, sub impulsul unei intuiții geniale, referindu-se la criza valorilor spirituale, „*E apus de zeitate și-asfințire de idei*”, el nu făcea decât să constate aceeași stare de fapt pe care Nietzsche, însă, o afirmase radical, crezând că, prin teoria Supraomului, va resuscita și recupera virtuțile unui *creștinism agonice*.

Fără a elabora astfel de teorii „compensatorii”, Eminescu constată și el, indignat, acea criză a conștiinței moderne, asupra căreia se exprimă atât în poeme de mare impact, construite pe procedeul marilor antiteze romantice, cât și în unele însemnări (a se vedea, între toate, scrisoarea către Iacob Negruzzi, ce însoțea poezia „Epigonii”). Însă poetul nu rămâne la nivelul unei simple ecuații ideologice, mistice chiar, de vreme ce astfel de idei și obsesii „ecumenice” sunt transfigurate în registre literare de reverberație filosofică, de meditație universalistă. Mai mult chiar, poezia sa „exorcizează”, în năzuința spre original și arhaic, un fel de re-sacralizare a lumii, punct în care Eminescu se întâlnește cu Hölderlin: „Ce putea rezulta de aici decât numai acea bucurie, sfântă, ciudată, atotbiruitoare, neversatilă, ne-reversibilă, care-i însuflețește pe isihaiști și pe care isihasmul ortodox o recomandă ca semnul suprem al bunăvoinței divine și drept izbândă totală a strădaniilor sufletului credincios?” (N. Steinhart, „Cuvânt înainte” la „*Eminescu și abisul ontologic*”, de Svetlana Paleologu-Matta, Orașul Arhus, Danemarca, editura „Nord”, Victor Frunză, 1989). În acest sens, „impulsul sfânt” holderlian se apropie de „farmecul sfânt” eminescian. Ca un isihast, ce-și înduhovnicește simțurile și intelectul, Eminescu – crede S. P. Matta – transmută poezia eului (cu aspirațiile incontestabil romantice) într-o poezie a spiritului...

Și totuși, poetul gândește și scrie dincolo de dogme, indignat totodată că filosofia (metafizica) a devenit „profesie” (acuză, desigur, socratică), incapabilă de a fi altceva decât *ancilla theologiae*...

Nu crede oare poetul că „din căutarea mistice pietre filosofale s-au născut chemia, din criticismul lui Kant eliberarea minții de sub dogmele unilaterale ale religiei, pe de o parte, al materialismului brutal pe de alta?”...

Bun cunosător al filosofiei kantiene, Eminescu era convins că „metafizica nu e făcută pentru capetele de rând”, reducându-se „la câteva încercări geniale”. Incapabil de a o pricepe, profesorii de filosofie primesc, în schimb, o „leafă”, iar „organizarea socială o cheamă

în ajutorul teologiei, încât, ca slujnică fără autoritate a bisericii și cea mai fără de nici o treabă dintru a sfinției sale ea încearcă a dicta științelor exacte, care n-au nici o nevoie de ea, sau a apăra biserica în calitate de lingușitoare, pe care aceea o suferă, fără a o aproba” (apud Constantin Noica, *Introducere la miracolul eminescian*, Buc., ed. „Humanitas”, 1992, pp. 286-288).

Recent, în revista *Viața românească* (nr. 1-2/2000), apare un studiu semnat de George Gană („*Melancolia*”), în care se pune în discuție spiritul religios, chiar „ortodox”-ist al poetului, observându-se că în versurile eminesciene apare frecvent imaginea „bisericii în ruină” și ideea năruirii credinței: „La Eminescu deplângerea năruirii credinței se întâlnește pe toată durata scrisului său, iar imaginea bisericii (templului) în ruină se regăsește în *Mira*, *Mureșanu*, *Memento mori*, *Povestea marelui călător în stele*”. Iat-o și în *Melancolia* (1876):

„Biserica-n ruină / Stă cuvioasă, tristă, pustie și bătrână, / Și prin ferestre sparte, prin uși țiuite vântul – Se pare că vrăjește și că-i auzi cuvântul – / Năuntrul ei pe stâlpii-i, păreți, iconostas, Abia conture triste și umbre au rămas, / Drept preot toarce-un greier un gând fin și obscur, Drept dascăl toacă cariul sub învechitul mur...”

Într-o postumă din 1878, *Învierea*, întâlnim aceleași imagini de vetustețe („ziduri înnegrite”, „izul umezelii”, „al morții rece spirit”) ale lăcașului în care:

„Un singur glas îngână cuvintele de miere, / Închise în tratăjul străvechii evanghelii (...)

Un clocot viu de glasuri vui de bucurie... / Colo-n altar se uită și preoți și popor,

Cum din mormânt răsare Christos învingător, / Iar inimile toate s-unesc în armonie:

Cântări și laude-nălțăm / Noi, ție unuia, / Primindu-l cu psalme și ramuri, / Plecați-vă, neamuri, / Cântând Aleluia! /

Christos a înviat din morți / Cu cetele sfinte, / Cu moartea pre moarte călcând-o, / Lumina ducând-o / Celor din morminte!”

Fecioara Maria, invocată patetic în două poeme și amintită, referențial, în altele, devine pentru poet, la un moment dat (1880 – 1881), icoana către care își îndreaptă o memorabilă *Rugăciune*, o rugăciune, însă, în numele omenirii afundate în păcatele veacului:

„Crăiasă alegându-te, / Ingenunchem rugându-te, / Înălță-ne, ne mântuie, / Din veacul ce ne bântuie; / Fii scut de întărire / Și zid de mântuire, / Privirea-ți adorată / Asupra-ne coboară, / O, Maică preacurată / Și pururea fecioară, / Marie // Noi, cei din mila sfântului / Umbră facem pământului, / Rugămu-ne-ndurărilor / Luceafărului mărilor; / Ascultă-a noastre plângeri, / Regină peste îngeri, / Din neguri te arată, / Lumină dulce, clară, / O, Maică preacurată / Și pururea fecioară, Marie!”.

O parte a „Rugăciunii” va fi reluată, ca refren, în *Tat twam asi*:

„Rugămu-ne-ndurărilor, / Lucefărului mărilor / Din valul ce ne bântuie / Înălță-ne, ne mântuie! / Privirea adorată / Asupra-ne coboară, / O, Maică prea curată / Și pururea fecioară, Marie!” (1880).

Ca și sonetul „*Răsai asupra mea*” (1880), mult mai personal în invocația harului divin:

„Răsai asupra mea, lumină lină, / Ca-n visul meu cersesc d-odinioară; / O, maică sfântă, pururea fecioară, / În noaptea gândurilor mele vină / ... / Dă-mi tinerețea mea, redă-mi credința / Și reapari din ceriul tău de stele: / Ca să te-ador de-acum pe veci, Marie!”.

Să nu uităm piesa *Colinde, colinde*, din 1881, în care apare iarăși amintirea Mariei, dar și cea a Mântuitorului, desigur:

„Colinde, colinde / E vremea colindelor, / Căci gheața se-ntinde / Asemeni oglinzilor / Și tremură brazii / Mișcând rămurelele, / Căci noaptea de azi-i / Când scânteie stelele. // Se bucur copiii, / Copiii și fetele, De dragul Mariei / Își piaptână pletele, / De dragul Mariei / Și-al Mântuitorului / Lucește pe ceruri / O stea călătorului...”

Momentul nașterii Mântuitorului apare și în alte versuri, precum în *Mss. 2290* (f. 57-59):

„Și o stea strălucitoare / Arde-n cer arătând calea la a evului minune... / Mergeți, regi, spre închinare la născutul în cavernă. / În cavernă? ‘n umilință s-a născut dar Adevărul? / Și în fașa de-ntuneric s-a născut eternul rege? / Din durerea unui secol, din martiriul lumii-ntrege / Răsări o stea de fală luminând lumea și cerul.

(continuare în pag. 16

Scriituri în diferență

Ion Popescu-Brădiceni

S-au lansat / se lansează azi, la „Serile la Brădiceni” niște cărți. Georges Poulet își compara conștiința de sine auctorială cu un pagur de un soi ceva mai deosebit. Mircea Petean și-l poartă fără teama de a sări în aer pe un „câmp minat” – care este propria lui expresie dicțională. Lazăr Popescu explorează – ca de altfel toți ceilalți autori, printre care mă număr și eu însumi cu voia – sau fără de voia dumneavoastră, din această după-amiază fabuloasă – o realitate – esențial-livrescă, o transportă în gândirea intimă concentrată într-un loc mental al cărei regent este „fachirul de scai”. În ceea ce mă privește mi-am închipuit teritoriul realului și pe cel al imaginarului / pe cel al prozei și pe cel al poeziei ca fiind separat și simultan unit printr-o „Linie Imaginot”, o linie ce se lasă cu greu transgresată, și anume cu condiția formulată de Mikel Dufrenne împlinită în Erinnerung-ul ca moarte și renaștere.

„De fapt ce este un poet?” – mă întreb mereu, înainte de a pregăti discursuri precum cele de față? Este un descriptor al unor căutări în care se regăsesc implicate o experiență spirituală crucială și conștiința unei lupte tragice. Pentru el – se pronunță Mikel Dufrenne – poezia nu este arta, nici o artă determinată; este mai curând lucrul spre care tinde orice artă atunci când se depășește – și ne depășește – împlinindu-se, adică făcând din frumusețe ceva transcendental. Poetul a învățat, ca și Keat, în Paradis, să lasă să survină, în eul său liric, confruntarea dintre inspirație și imaginație, dintre vocație și cultură, dintre natură și categoria estetică a poeticului, determinant stilememică, să transforme cuvintele frumoase în cuvinte transparente / transparente. Acestea din urmă ne fură cu magia lor taumaturgică, precum pe bunul nostru poet Romulus Iulian Olariu, ieșit nevătămat de pe „Valea cu Grimoc” – o vale a cunoașterii flancată imperial de creștele greu accesibile ale viziunii mitic-arhetipale și intelectualismului superior / postmodern.

Noi, poeții de azi, suntem legați prin cuvinte cu mii de fire invizibile de lucrurile din jur. Prin opoziție cu non-poeticul, lucrurile sunt poetice când ne vorbesc. Mai întâi ca obiecte-imagini, ca reprezentări din spatele acestora; apoi ca incantații fonetice etc. Cuvintele – îl citez în context pe Ștefan Munteanu – sunt fața întoarsă către noi a lumii și totodată ochii prin care privim lumea și căutăm s-o înțelegem, dar colorând-o subiectiv prin reflexele proiectate asupra ei de sentimentele noastre, pe care le trăim sau le visăm.

Mircea Petean ne și lămurește sigur de el, de pe unde își adună apele poemul – din râsul – plânsul postnichitanescian sau de pe „cioburi de tăblițe de lut negăsite” salutar. Acest poem-text de altfel nici nu mai apelează la un auctor, căci se scrie el singur. Și cu aceasta altă carte nouă Mircea Petean continuă să fie un mare poet. Dar văzut printr-o lentilă de contact, nu metafizic cu destinație ci prizonier în limb / labirint / orașul

acela (infernul de afară).

Ca atare dacă Steven Weinberg – laureat al premiului Nobel pentru fizică – își exprimă un punct de vedere modern asupra originii universului, mai exact asupra primelor trei minute ale acestuia, Mircea Petean și-l exprimă asupra primelor trei secunde ale universului său transretoric, „de o claritate dementială”.

Lazăr Popescu are ca și Georges Poulet, aplecare / aplicare către metamorfozele cercului. Mai precis cercul e propriu-i discurs „din care nu mai poate ieși”. Poetul e un „trist trubadur comediant în parte depășit de rol, dar și depășindu-și uneori rolul” „Un soi de arlechin este el”, „fachir de scai ce și-a pierdut cuvintele și care ar vrea să gândească ceva ce cu greu se lasă gândit” „Urme” ale mării poeziei sunt resuscitate cu o naturalețe desăvârșită în această poezie a vârstelor lui Lazăr Popescu. Numai că din sinteza lor rezultă o scriitură în diferență. În care „omul se recuperează prin cuvânt”. În care „poezia rămâne expresia feminității noastre, a visării, a sufletului, chiar și poezia gândită”. Am citat din „Șansa și restul” a aceluiasi Lazăr Popescu, pentru care – ca să conchid cumva, apodictic, a fi scriitor înseamnă a crede în determinările tale și a evita mereu fantasticele capcane ale limbajului și antirealității. Neuitând de Romulus-Iulian Olariu, îl recuperez și pe el de printre oglinzile rostirii ceremonioase, limbii române transfigurate, subscriindu-i intuițiile; da, poezie este o „scriere speculară a cărei menire rezidă în a institui secretul nemuririi în cele mai simple gesturi, în a emite pe papirusuri orfice mesaje oculte; în a redefini această poezie ca hologramă, ca imn hipnotic, ca meditație extatică, freamăt fermecat, ars divinatoria ș.a.m.d.”

În ceea ce mă privește, repet, eu rămân un poet al modernismului înalt, de confesiune, un adept al perechii primordiale, Orfeu – Narcis, un îndrăgăstiat fatal de poezia incantatorie, dar sacrificată în delimitările contemplației din întregul ei.

POEME

Valentin Chepeneag

Fără speranțe

Mă împing din spate, mâini de primăvară
Precum împinge vântul, noaptea, câte-un nor.
Ploaia îmi bate-n fiecare seară
În pereții putrezi și uscați de dor.

Drumurile-n mine par a fi abrupte
Iar destinația, nimeni nu le-o știe.
Moartea are așezată pe frunte
Căciula tatei, uitată sub glie.

Vremurile ninse stau bătute-n cuie,
Undeva, pe la capătul lumii.
Pe buze, -mi curge sudoarea amăruie
Ce se scurge încet, de pe tâmpla mumi.

Ca o sulită îmi intră-n timpane
Vocea bătrână, a părinților duși
La casa fără horn și olane,
Așezată la umbra marilor scoruși.

Speranța c-am să-i mai prind în viață,
A dispărut odată cu ei.
“Fii om puternic și privește în față”!
Mi-au strigat câteva ramuri de tei.

În satul meu

În satul meu, sunt lunci, cu vii și grâne,
Livezi de nuci, de meri și de castani
Și plâng în noi potecile bătrâne,
Ce dorm de veacuri, pe sub bolovani.

În satul meu, e numai sărbătoare
Și totu’ –n jur miroase-a primăvară.
Munții retează razele de soare
Făcând din ele, trepte pentru scară.

În satul meu, sunt păsari de tot felul
Și mii de aștrii care nu apun.
Copaci înalți, ce-ating cu fruntea cerul
Și mănătărgi, cât gura la ceaun.

Și-a dat cuvântul chiar și Dumnezeu,
Iar, El, (nu-i om să mintă), ci e Sfânt.
Ca n-a simțit, decât în satul meu,
Pământul, cum miroase, a pământ

Noi venim din adâncuri

Noi venim din adâncuri, cu anii în mână
Uitați pe sub glia ogoarelor mute.
Ni-i pielea uscată pe fețele supte
De timpul, putrezit lângă noi, în țărână.

Noi venim din adâncuri, cu torțele-aprinse
Ca niște strigoi, dispăruți fără urmă.
Lunecând pe poteci poleite cu brumă,
Ne izbim de tăcerea statuilor ninse.

Rătăciți în pustiu, căutăm o fântână
Să bea caii noștri, cu copite de ceară.
Uscați ca o frunză de toamnă, amară,
Noi venim din adâncuri, cu anii în mână

POEME

Corina Catrina

artiștii

lăsați artiștii să se odihnească
e vremea să respiri ușor
căci prea e iad în lumea lor
duhovnicească
pereți în oameni au crescut deodată
și nu ajunge nicăieri
divina muzică cerească
ce le răsună din chitări
lăsați artiștii să respire
retrageți-i privirilor
e vremea lor la nemurire
e vremea lor la tot ce vor

cu ca

femininul de la cuc
e cuCA
femininul de la om
e maMA
când nu apare undeva
un ta TA
copil e pierdut în absolut
normalul de la soare
e caldURA
normalul de oameni
e iubiREA
când nu apare un compromis
se nasc despărțiri
umanul de la om
e viAȚA
umanul de noi
e iertaREA
când nu apare nici aceasta
nu mai e nimeni vinovat pentru monștrii

boemă

mi-am pus hamac în balcon
văd din el blocurile ca-n jamaica
tăvălindu-mă în faldurile de pânză
cu unghiile adânc înfipte-n piele
să nu adorm și să cobor așa din pânze
căzând subit și iremediabil în cimenturi
haide să facem turnamenturi pe pământ
să facem harta palmei pe un soare
durerea-n felul ăsta nu mai doare
mă bate vântul în balcon prin geamuri
pe blocul mare cel din față
se scrie soarele de gheață
mi-e sufletul moale
iar tu taci dormind în patul de patru persoane
e dimineată
mi-aprind țigara și fumez în hamac
cu gândul la o inundație
pe stradă se vorbește de inflație
dar în hamac e bine
iar creșterea de prețuri e infimă
când ochii tăi cresc deschiși de lumină

doamna și pasărea

pustiu mai sunt de oameni
ca un apostol al tăcerii
sunt pastor bun al neplăcerii
și împotriva netăcerii
am demoni
te-aud femeie
îmi ești prieten
am goluri în stomac
am goluri în cap
și n-am încredere în oameni
vorbirea mea e rară și plăpândă
de oameni nu mai e flămândă
m-ați mâncat
m-ați terminat
și ați plecat
de oameni sunt pustiu
tăcut și nemurit
bătrân copac la marginea pădurii
străjer al dragostei și urii
urii mă cuprind
mă iau în brațe
vor să mă înhațe
doamnă
nu mă prinde-n ațe
ține-ți pasărea
și ai grijă de ea
e-n frigul de afară
singurul prieten de nădejde
căci printre oameni
de n-au pene
au draci

În căutarea identității ascunse a sunetului

Ioana Frățilă Nichifor

« *Muzica are nevoie de Sunet, dar Sunetul poate exista fără muzică* »

Giacinto Scelsi

Pe la mijlocul secolului XX, arta sonoră începe să se schimbe dramatic: muzica își focalizează toată puterea creatoare pe materialul său primordial – sunetul. Realitatea sunetului se dovedește a fi revelația unei identități ascunse, necunoscută multă vreme. Implicații profunde transformă raporturile între temporalitate, spațializare, audiență, știință, sunet, culori, forme, liniști, filosofie, hazard, tehnologie, având misterioase legături cu spațiul sideral și gândirea metaforică. Putem avea revelația Universului nu prin experiment și cunoaștere, ci prin vibrații ? Cum am putea defini de acum înainte aura misterioasă a muzicii ? Vom accepta, în sfârșit, caracterul său transcendent ?

Tehnologia revoluționează parametrii muzicali, tehnicile de compoziție, percepția, notația, sunetul izolat devenind o entitate sonoră capabilă de dezvoltări acustice surprinzătoare. Muzica nu mai este analizată prin prisma melodiei pe care o creează, ci după puterea sa vibratoare ; este liberă să devină sunet, rămânând în același timp muzică.

Trăim astăzi timpuri de eliberare. Spațiul ne aparține, la fel și interiorul sunetului, evoluția în timp cedează locul profunzimii ascultării, Universul cântă iar muzica, metamorfozată, continuă să trăiască după noi legi care o îndreaptă, în liniște, către orizonturi nebănuite.

Sunetul-sferă

« Sunetul este totul », spunea Giacinto Scelsi (1905-1988), compozitor și poet italian al secolului XX. Printr-o manieră aparte de notație, el dezvăluie o a treia dimensiune a universului sonor guvernat de-a lungul timpului de înălțime și ritm : profunzimea. Acest adevăr revelează uimitoarea formă *sferică* a sunetului. « Sfera are nevoie de un spațiu vital proporțional pentru ca puterea sa creatoare să se desfășoare în toată plenitudinea [...] Ceea ce mă interesează este tocmai înțelegerea și reliefaarea – cu ajutorul instrumentelor sau al vocii – a unei părți, chiar și a celei mai mici, din această forță sonoră care este totul, care creează și adeseori transformă omul », mărturisea Scelsi.

O muzică născută din profunzimea sunetului pluridimensional este fluidă, improvizatorică, ireală. Sunetul poate exista *hors temps*, grație pulsațiilor sale interioare, este o entitate sonoră de esență cosmică, dinamică în însăși esența ei, creatoare și capabilă să ia orice formă, activată fiind de spiritul uman.

Pe măsură ce caracterul transcendent al sunetului este dezvăluit, viziunea asupra spațiului și a fenomenului ascultării se va schimba pentru totdeauna, eliberând muzica spre posibilități expresive fără limite. Identitatea ascunsă a sunetului face posibilă viziunea în care sunet, spațiu, percepție, Univers, toate iau forma unei sfere cu *centrul pretutindeni și marginile nicăieri*.

Sunetul ca metaforă

Muzica va fi totdeauna o inepuizabilă sursă de metafore pentru toți aceia care încă mai trăiesc revelația în fața a tot ceea ce transcede realitatea concretă. Infinitul Cosmosului, misterioasa muzică a naturii sau vibrațiile celor mai mici particule din Univers : *totul este vibrație*. Iată o ipoteză care influențează radical destinul metaforelor compoziționale, schimbând perspectiva tradițională asupra sunetului. Sunetul ca metaforă se dovedește a fi o realitate acustică esențială unde orice act autentic de creație este posibil.

Gândind sunetul dintr-o asemenea perspectivă înseamnă să ne obișnuim să lucrăm din ce în ce mai mult cu concepte indispensabile unui demers autentic de căutare a noului : *intuiția și imaginația*. Este ceea ce putem numi descoperirea sensului evidenței sau, altfel spus, calea cea mai scurtă către esența lucrurilor.

În universul sunetului, cele două sensuri ale armonicelor, ascendent și descendent, exprimă prin puterea metaforei expansiunea și regresiunea, oscilația permanentă între pământ și cer. Sensul spectrului armonic ascendent, real, face trecerea de la materialitate la imaterialitate, în spiritul regresiei Universului, în timp ce sensul descendent al armonicelor, ireal, urmează calea expansiunii, încleștând imaterialitatea în materialitate.

Există două feluri de muzici : culturale, plămădite de inteligența creatoare a omului, și naturale, care aparțin naturii. Expansiunea și regresiunea Universului generează sunete cosmice ? Este posibil ? Cum ne putem sensibiliza percepția pentru a capta muzicile naturale care ne înconjoară ? Unii compozitori și-au dezvoltat această sensibilitate particulară – să ne gândim numai la cântecul balenelor care îl inspira, în 1871, pe George Crumb în realizarea lucrării *Vox balenae* pentru flaut, pian și violoncel. Însă pentru a identifica muzicile naturale și a descoperi identitatea ascunsă în profunzimea sunetului, trebuie să fim *pregătiți*. Suntem pregătiți pentru această metamorfoză ? Vorbim despre timbru văzut ca și culoare, ca obiect sonor și substituit al înălțimii, despre zgomot ca univers opus înălțimii determinate, despre experiențe electronice și electroacustice, despre libertate, mijloace de realizare și efecte fără precedent. Putem fi pregătiți pentru toate acestea în măsura în care perspectiva temporală ne permite să trecem, gradual, prin diferite etape. Într-o căutare asiduă a unor noi emoții sonore, sensibilitatea contemporană, obișnuită cu monodia, modurile, tonalitatea sau acordurile cele mai simple îmbogățite ulterior cu disonanțe, sfârșește prin a simți nevoia de a se cufunda într-o mare sonoră complicată, chiar stridentă, departe de armoniile suave care mângâie auzul. În acest context, Giacinto Scelsi sondează interiorul sunetului și metafora va fi legată pentru totdeauna de limbajele muzicale.

Într-adevăr, sunetul nu urmează o traiectorie statică. El va fi perceput într-o nouă manieră în momentul în care existența sa ca entitate sonoră omniprezentă va fi pe deplin recunoscută. Sunetul va depăși percepția temporală pentru a-și desfășura forța creatoare păstrând în sine toate posibilitățile virtuale ale unor dezvoltări sonore. Profunzimea despre care vorbea Scelsi dezvăluie un alt univers, în care adevărata natură a sunetului este revelată.

În secolul XX se conștientizează că sunetul este însăși esența muzicii, interiorul său fiind descoperit, iar calea către profunzimile neștiute ale identității sale, dezvăluită. Sunetul trăiește într-o lume plină de sens. Și acolo unde este sens, este metaforă. Sunetul este smuls din matca sa imuabilă. Grație tehnologiei, pulsațiile și alcătuirile sale interne devin vizibile sub forma unei structuri vii cu care putem interacționa pentru ca metafora să devină activă.

Substanța intrinsecă a sunetului va fi percepută prin prisma formei pe care o poate avea – *sfera* despre care vorbea Scelsi. Analogia între substanță și formă se dovedește a fi o condiție pentru ca sensul să se însuflețească, pentru ca sunetul să devină o realitate vie a ascultării, nu numai o vibrație supusă sau nu procesului percepției. Din această cauză ascultarea însăși, îmbogățită de sens, ia forma sferică a sunetului. Această percepție va fi atinsă, în egală măsură, în secolul XX, de nevoia unei reprezentări a vibrațiilor care, în realitate, le justifică prezența – fie ea relativă sau tranzitorie – în conștiința umană. Legătura între diferitele etape ale existenței sunetului este metafora ; aici, identitatea lui ascunsă se metaforizează pe măsură ce se va lăsa descoperită. Muzica contemporană eliberează gândirea metaforică de cutumele concepției tradiționale asupra esenței muzicii ca fenomen, pentru că, să nu uităm, vorbim despre o artă care renaște prin puterea interioară a sunetului.

Sunetul ca entitate spirituală

Giacinto Scelsi descoperă în sunet o entitate spirituală înglobată materiei. Metafora sunetului văzut ca entitate unică, strâns legată de evoluția Universului pe care îl animă, devine astăzi o realitate științifică. Conform recenteii teorii a stringurilor, cele mai mici particule ale materiei sunt vibrații care orchestrează evoluția Cosmosului. Această uluitoare teorie a fizicii moderne declanșează puternice metafore muzicale. Filosofia ei întâlnește viziunea creștină asupra genezei lumii – *la început era Cuvântul* –, precum și unele aspecte ale gândirii orientale.

Sunetul este rezultatul unui fenomen : vibrația. În secolul XX devine obiect de studiu pentru știință, și de atunci îi este atribuită puterea de a reînvia o lume muzicală complet nouă. Filosofia vechilor greci considera lumea strâns legată de cuvântul viu. Fără îndoială, există diferite ipoteze asupra nașterii Universului. Niciuna nu poate face abstracție însă de existența sunetului. Dacă *Big-Bang*-ul a fost o explozie, atunci acolo era sunet. Deasemenea, regăsim în gândirea străvechilor civilizații puternice conexiuni cu filosofia Sunetului primordial. Dacă lumea a fost zămislită prin sunet, nu este acesta izvorul tuturor sunetelor, al tuturor muzicilor imaginabile ? Numeroase ipoteze din sfera cosmogoniei identifică geneza Universului cu un sunet. Multe din scrierile religioase fac același lucru. O analiză amănunțită a lor reliefează universalitatea credinței în puterea copleșitoare a divinității reflectată prin Cuvânt în Creație. Sunetul atinge astfel sfera sacralului și răspândește în Univers vibrațiile unei simfonii celeste captată nu de urechea umană, ci de intuiția unor spirite deschise, înnobilate cu o sensibilitate particulară prin capacitatea de a asculta dincolo de ce poate fi auzit, de a vedea dincolo de orizonturi, de a înțelege dincolo de limitele evidenței. Atât pentru artă cât și pentru știință, intuiția rămâne forța care propulsează conștiința spre misterele lumii, ale spațiului, ale vibrațiilor. Pentru a sonda interiorul sunetului, care se dovedește a fi o entitate complexă și fascinantă, intuiția va fi indispensabilă. Ea pătrunde, cu ajutorul unei percepții excepționale, sfera unei imensități misterioase, dezvăluind armonia Universului și ritmurile galactice născute dintr-o vibrație ce poartă în sine însăși devenirea lumii.Nu putem rupe tot ceea ce ne înconjoară de sursa primordială - ar însemna să refuzăm a privi dincolo de banala realitate, decuplând orice pulsație vitală de forța care o animă. Și să nu uităm cuvintele lui Scelsi : « Ar trebui să ne întrebăm dacă situația actuală a lumii nu depinde oare într-o anumită măsură de acest dialog pierdut, de întreruperea cercului de vibrații care coboară pentru a urca apoi spre divinitate »

Confesiune despre Ion Popescu Brădiceni

Vasile Ponea

Despre Ion Popescu-Brădiceni se spun multe. Ba, că vorbește mult și folosește un limbaj întortocheat, inventat chiar, ducând convivia în derută; ba, că se cantonează în sfera academică și nu coboară la nivelul de înțelegere al masei de auditori și cititori, ba, că e cu „capul în nori” s.a.m.d. Cert este că doctorul conferențiar I.P.B. se îndreaptă cu pași siguri spre desăvârșirea profesională. Aceasta justifică în multe privințe atitudinea sa congruentă care explică limbajul și modul său curios de viere. Eu cred că este original și inconfundabil și că trebuie interpretat și prin opera sa literară, în care domnia sa se explică, dar și explică totodată, rolul artei literare și nu numai, în societatea umană. Artă a existat în antichitate în forme incipiente legate de simboluri, cu prelungire în sacru, s-a dezvoltat trecând la arta medievală, la cea a renașterii, la cea modernă, apoi la cea postmodernă, dacă se poate spune așa, dar I.P.B. sugerează noi căi de receptare a mesajului artistic în transmodernism. Și de ce n-ar fi coautor și novator în această direcție?!...

De o bună bucată de timp Ion Popescu-Brădiceni este recunoscut ca o personalitate de netăgăduit a Gorjului, în special pentru mediile culturale din Ardeal, respectiv din Cluj-Napoca, Baia Mare, Timișoara, Oradea, dar și din Iași, Focșani și parțial din București. Întreține de asemenea relații culturale, pe teme importante, legate de filozofie de interdisciplinaritate și transmodernitate cu personalități din Franța, Germania, Luxemburg și de peste ocean, mărturie fiind o serie de materiale (articole) primite din aceste zone și publicate în revista Caietele COLUMNA al cărui redactor și corector este.

Îmbrățișează conștient, cu deosebită condescendență, la fel ca și regretatul nostru coleg Haralambie Bodescu, simbolistica ancestrală, mitul și mitologia, legătura strânsă cu nativul autohton, aceeași transcendentabilitate în general, pe care le cultivă cu stoicism, din convingere.

Deși în decursul ultimilor cinci ani a avut parte de critici vehemente din partea conservatoristilor postmoderni, privind concepțiile sale bazate pe informații și studii pertinente de interdisciplinaritate primite din afară, cu finalitate în revenirea la legătura ce trebuie să existe între cotidianul obosit și sacru din transcendentul – viguros, plin de lumină, adevăr și nesfârșit, un element de bază, definitoriu al creației sale se statornicește în hermeneutică.

Ca orice vizionar, deci ca orice creator autentic, I.P.B. mizează pe estetică, respectiv pe sensibilitatea creatorului în primul rând, deci pe capacitatea de reflectare a realității, prin modalități de exprimare plastice, metaforice, suave, dar și pe sensibilitatea publicului cititor, care va deveni din ce în ce mai vizibilă prin cultivare.

Ultima carte Arca metanoia, a D-sale, ar putea reprezenta arca salvatoare peste timpul saturat de postmodern, de postindustrializare, generată din nevoia de întoarcere spre ancestralul pur, spre sacru. I.P.B. nu se dezmințe, tot ce scrie-i mai fierbinte, încearcă să scoată umbra din contemplare prin limbajul poetic folosit, dispune de libertatea gândurilor sale, supunându-se doar zeului propriu, de fapt ca orice creator autentic, și redă firescul zilei prin fabulație și intuiție creatoare. E conștient de înțelepciunea strămoșilor și încearcă să-i talmăcească cu drag. Pentru I.P.B. „cuvintele sunt zăcămintele grele de sensuri din care trebuie să croiești noi sori de cunoaștere”. Într-o poezie el conchide că „poemele sunt niște coroane de regi nemuritori, sunt niște pocale din care se va bea apă moartă, dar mai ales apă vie și se vor arde lângă nori”. Voi exemplifica cele menționate mai înainte prin fragmente din poemul Drumul spre împărăție: Bate ceasul ora unu / Eu mă duc, mă duc de-acumu / Eu mă duc mi-a venit solul: / Se schimbă plinul cu golul. / Bate cesul ora doi. / Eu plec iarăși de la voi. / Bate ceasul ora trei / Vă las totul, dragii mei. / Bate ceasul ora patru / Din frunze-mi împlețiți patul, / Din codrii de Brădiceni. / Din zăvoaiele cu cleni, / Și din flori să nu-mi mai fie / Teamă de împărăție. / Bate ceasul ora cinci, / Să mă-ncălțați în opinci. / Opinci groase

cu cârlig. / Să nu-mi fie vara frig. / Bate ceasul ora șase. / Și vreau steagul de mătase. / Și vreau crucea de stejar. / Să mor rar și tot mai rar. / Bate ceasul ora șapte. / Dar nu-s mort, sunt după moarte. / Bate ceasul ora opt. / Țineți minte: eu nu-s mort. / Mi-am găsit corpul cel veșnic. / Puneți lumânări în sfeșnic. / Dar nu-mi plângeți la mormânt. / Căci ce-am fost de-a pururi sunt. / Bate ceasul ora nouă. / Am de-acum trupul de rouă. / Sufletul de-ogîndă vie. / Preacurata mea Marie. / Bate ceasul ora zece. / Hai, Doamne, de mă petrece. / Că, dacă nu mă petreci. / Lumea nu mai are legi. / Sau din poemul Steaua din grădina mea: / Deci de moarte frică nu mi-i / Că mă-ntorc în Centrul Lumii. / sau / mi se-arată paradisul. / ca sălaş al nemuririi. / Vezi? Nu-s mort, sunt Firea Firii! /

Volumul Arca metanoia ar putea fi interpretat ca o deslușire creatoare a mai, multor texte native folclorice pe care autorul le-a citit, l-au emoționat cu profunzimea și delicatețea lor și și-a impus, să le disece, transfiltrându-le prin inima sa, după cum și Marele Brâncuși a transfiltrat arta nativă populară, încărcată de simboluri, bun simț și sacru. Spun aceasta simțind că autorul are un cult și, pe bună dreptate, pentru Constantin Brâncuși. Astfel autorul menționează în poemul Noua catedrală: că doarește „cât mai mult aur / pentru noua catedrală / a Sufletului Meu / al cărei arhitect fi-va / Constantin Brâncuși, redevenit zeu. / Are versuri meșteșugite ce se ridică la nivelul celui gândit: N-a cioplit și-acel Brâncuși / de din lemn păsări măiestre / să le lase lumii zestre. / de din piatră roți de moară / și din bronz romburi ce zboară / către naltul cerului / din miezul misterului? /

Împrumută creator, stilul simplu și melodios de doină, mărturisind: bate clopotul mereu / eu tot cred în Dumnezeu. / de pe tronul-i cristalin / martor mi-este Constantin. / Moartea facă-și treaba ei. / raiu-i plin cu ghiocei. / viorele și brânduși. / raiul cel cu șapte uși. / raiu-i plin cu grâu de-ăl copt. / după moarte eu nu-s mort. / ...

- deci crede că ființa dăinuie prin spiritul ei.

Întrebând ce-i arta? pe tarabostes, poetul conchide: / L'întreb, umil, dar tot mai des. / pe hobișanul meu ales: / „E moartă arta? E un chin?” / „Nu, nu!” - mi grăiește Constantin. / „Arta-i magie și festin / spiritual. Apologie / a tot ce-a fost și ce-o să fie”, iar în poezia Zidirea-n văz-duh, autorul conchide magistral: ... / Așa că vindecă-ți rănilor / și zidește-te-n văzduh. / în numele Tatălui. / și-al Fiului. / și-al Sfântului Duh! /

În poemul Antropomorfism, după ce autorul prezintă simbolurile antropomorfe utilizate în diferite ipostaze de către mari personalități ale omenirii, sintetizează fantastic, legat de Brâncuși: „Păsările lui Brâncuși / sprijină bolțile / noi ale Azurului / porțile-mprejurului / pe care Heidegger / tradusesese vechiul Cer / în Idei ce-o să ne poarte / de din Viață în Nemoarte.”

Cartea respectivă, în final, cuprinde două eseuri, ambele cu referire la Brâncuși, la triada sa neohermeneutică: TĂCEREA, SĂRUTUL, INFINITUL, la trasmodernismul instituit de Brâncuși și pe care îl teoretizează autorul; două cronici de carte, tot legate de Brâncuși și de artă în general, respectiv la volumul de studii și cercetare „Simbolistică sacră în opera lui Constantin Brâncuși” al lui Sorin Lory Buliga și la cartea „Dincolo de Brâncuși” a lui Horia Munteanu, de la Cluj. Cartea se încheie cu o cronică plastică despre picturile din expoziții personale ale lui Vasile Fuiorea.

Ne-au plecat în Decembre

(continuare din pag. 2)

anticipa, fără prăbușire în angoasa existențială, temperată afectiv și expresiv, o apropiere vag dezarmantă a finitudinii, poetul pregătindu-se pentru a înfrunta o posibilă apocalipsă hibernală, pare-se bacoviană. Tudor Voinea se antrena, cu mintea și cu inima, abandonându-se iluziei unei reconfortări fizice și spirituale, spre a traversa *amurgul*, acel amurg imaginar din a doua carte de poezii a mai tânărului confrate Lazăr Popescu. Din nefericire, Tudor Voinea, ctitorul revistei **Caietele Columna** a înfruntat demn **ninsoarea de la capătul lumii**, dar a pierit odată cu ea în neantul ostil al morții, asemenea protagoniștilor din povestirile voiculesciene, **Loștrița și Pescarul Amin. Iedera labirintului**, al doilea volum, suportă și admite o hermeneutică asemănătoare, existența umană, cea individuală și colectivă, înfățișându-se poetului ca și **Iedera labirintului**, un posibil și fascinant *fir al Ariadnei*. Din păcate, și acest fir s-a dovedit a fi prea firav și himeric, ființa umană / poetul dovedindu-se la fel de delicată și efemeră. **Zodia fecioarei**, al treilea volum din zestrea dată nouă de remarcabilul poet gorjean, este și expresia artistică erotică a celui născut în zodia taur, aspirând consecvent și nobil la femeia și iubirea ideale, spiritualizate. Tudor Voinea nu s-a bucurat de o întâmpinare critică mai atentă, adecvată. Cu presentimentul postumității premature semna, în *Gorjeanul*, un articol în care se întreba, vlahuțian, **Unde ni sunt criticii literari**, invocându-i cu numele lor reale, autentice, pe cei mai apropiați de opera sa, cei care frecventau cenaclul **Columna**.

Decembrie/Decembre, de revelion, ni l-a traversat în alt secol, mileniu și tărâm pe Titu Rădoi. A fost fiul învățătorului Ion N. Rădoi, originar din satul Câmpofeni, Gorj, născut în ziua de Sfântul Ion a anului 1908, el însuși talentat prozator și dramaturg. Fiul, Titu Rădoi, a continuat, a întregit și a desăvârșit opera paternă, impunându-se ca prozator (**Columnnele prezentului**, reportaje, **Cântec mare de petrecut**, roman), biograf și exeget (**Alexandru Ștefulescu. Epoca, omul și opera**), eseist, critic și istoric literar, ca mentor și coordonator al cenaclului **Columna** din Târgu-Jiu, aproape patru decenii. A beneficiat de referințe critice din partea unor critici și scriitori, precum Constantin Dumitrache, Cornel Cârstoiu, Sabin Velican, Ion Popescu-Brădiceni, Ion Negoșteanu, Zenovie Cârlogea și Ion Cepoi. Nici cu el timpul friguros și... nemilos n-a mai avut *răbdare*, anihilându-i șansa de a întregi opera sa remarcabilă. Toate clipele, minutele, orele, zilele, săptămânile și lunile anilor ce trec impasibile și ireversibile, pot fi culpabilizate de stingerea scriitorilor, mai mult ori mai puțin apostoli ai neamului lor.

Adrian Frafilă

Curtea cu prieteni

Mi-au venit prietenii la curte
Amânăm tristețea după sărbători
Zilele-mpreună sunt și-așa prea scurte
Preacinstite sfetnic, umple-i cu erori

Cât eu bat șindrilă proaspătă pe casă
Du-i să afle tihnă colo sub arțari
Spune-le că-n vremea asta fumegoasă
Nu ne mai găsește moartea necesari

Spune-le că-s prințul fericit al lumii
Apoi adevărul că-i iubesc pre ei
Poartă-i lângă stâlpul răstignit al mumii
Unde se topește ceară de trei lei

Întru-ntâmpinare s-ar fi cuvenit
Să trimit alaiuri mândre la hotare
Dar strânsura toată mi s-a risipit
Guvernând în spațiul fără căutare

Când vin ei îmi pare vistieria plină
Boabe fulgerate se încheagă-n scoici
Și nu mă mai doare semnul de rugină
Care bate anii dintre noi și doici

Sfetnice, e vremea să aduc merinde
Oare va fi prânzul searbăd și puțin
Pe colina zilei sceptrul meu cuprinde
Numai cât mireasma-n jurul unui crin.

Flăcările-n maci

Iubito, -n luntrea verii ai rămas
Cu palme răsfirate a răcoare
Ți-au amuțit privighetori în glas
O, trece-un minutar prin fiecare

În aer parcă răni se tot deschid
Sfârâie marea-n solzul strâmt de pește
Oare pândesc subțire ochi în vid
Genunchiul nemișcării putrezește?

Cămăși de frig îți vine să dezbraci
Când varul ploii-ntúneacă pereții
Vor mai aprinde flăcările-n maci
În anotimpul cumpenei băieții?

Leii de piatră

Dincolo de lumina mințită de vitralii
Până la suferință cu lucruri m-am deprins
Știu răni arzând sub zâmbet ca niște reci medalii
Pe o manta ce-mbracă al oastei trup învins

Zăbrelele urechii prelung strivesc ghitara
E timpu-n care sfere de liniște ne-nchid
Doar leilor de piatră le sângerează gheara
Când noaptea trandafirii pe ghimpi se sinucid.

Vechiul târg de iarnă

Vine un ceas care când bate cere
Urma ce-nfige haita în cirezi
La polul nord se vând grăsimi și vezi

Cum de la țarmuri se desprind galere

Și nici nu știi măcar dacă mai ninge
Prin veacul tras pe diamante reci
Dacă zăpezile prin care treci
Sunt doar ecouri albe pe meninge.

Automobilist

Faruri de ceață colecționez
Ceața tinzând de-a pururi a ne strânge
Cum se strecoară ca un veșted miez
Al timpului zbatându-se în sânge

Pe-autostrăzi de-o viață tot alert
Mi-am rupt aniversările pe ele
Prin veacul ca un straniu aisberg
Ce s-a desprins din înghețate stele

Spânzură-n nori un greu indicator
Un semn ciudat îmi pare ceru-ntrez
Sub el încep o vale să cobor
Dar semnul încă nu îl înțeleg

Și clătinându-și apa ei puțină
Oglinda asta vag retrovizoare
Își varsă doar măsura de rugină
Între intermitente semafoare.

Să urce ploi din fân

Dacă ești drept și cauți în cuvinte
Corăbii subțiate suveran
Fii oaspetele stându-mi dinainte
Precum un rege simplu din ocean

O, de vei bea cu setea cea mai mare
Crezând că bei cel de pe urmă vin
S-o strecura-ntre noi cu stele-n gheare
Flămândă fiara-mi suplă din destin

Uimit să te lipsești numai de pleoape
Așa încât să urce ploi din fân
Ținutul meu de nu-ți va fi aproape
Mă iartă și permite-mi să rămân

Închin ca pe o cupă bolta toată
Când marea-i plânsul munților, sărat
Când noaptea nu-i decât o zi ciudată
În care ne trezim cu-adevărat.

Focul nu-i la cer

Foșnește îndoiala ca o floare
Strivită-n rugă sub genunchii goi
M-aș sprijini de-un umăr dar mă voi
Propti în sinea mea-n continuare

C-un singur trup cutez să-astâmpăr fiare
Sărind în răni la cel dintâi refuz
Cu gheare stăruindu-mi în auz
Învingător și sclav la fiecare

De-ar fi să pierd și ultima-nălțare
Refuz, smerit osânda să o cer
Și strig semeț că focul nu-i la cer
Ci numai lângă talpa care doare.
NOMAD

Vino iubito, hai în lumină
Sunt călărețul văii de sus
Anii mei tineri ți se închină
Scumpă mireasmă la frâu am pus

Cortul de aur dacă mă strânge
N-a venit vremea pentru popas

POEME

Bolta mi-așterne drumuri în sânge
Până departe mai e un pas

Trăpașul zilei nu se coboară
Șatra ațăță macii-n câmpii
M-aruncă veacul în altă vară
Eu sunt nomadul stelei târzii.

Ninsoare

Orașul zvârle-n noapte greieri morți
Prin temelii se gudură tăcerea
Începi un vis pe care nu-l suport
Din când în când plesnește-n sămburi fierea

Străzile-s aripi strâmte de asfalt
De-a lungul lor ne ametește zborul
Iubito, nu-i tărâmul celălalt
Nisipul umed invadând piciorul

Cu dinamită-ți vine să izbești
Zăpezile pe căpriorii lumii
Un veac să ningă-apoi ca în povești
De parcă-au explodat în cer salcâmi.

Corsarul

Furtuna se-aruncă spre țarmuri și iată
Pirații imbarcă mireasma din tei
Le sunt căpitanul, preabunule tată
Iar ei, deopotrivă de-nalți, anii mei

În larg suntem mândri! mă fulgeră-n glas
Și brațul se-ntinde spre aspra vâltoare
Ai grijă, părinte albit, eu te las
Ridic pe catarg vechiul semn de plecare

Sus pânzele! Sus vor zbura totdeauna
Puterea curată o știm saluta
Tot sus țineți fruntea, să afle furtuna
Că suntem la fel de năprasnici ca ea

N-am luat nici lunetă, nici acul polar
Ori hărți colindate de alții-nainte
Eu merg după steaua primită în dar
Ce-l poartă de-a pururi pe fiu din părinte

Cârmaciul cunoaște o singură lege
A drumului drept între cer și pământ
El strânge timona măreț ca un rege
În palme cu sufletul meu neînfrânt

Cumplită-i furtuna și zarea – întinsă
Iar noi tot puternici și tineri la drum
Chiar dacă-i corabia-n coaste atinsă
Și pânzele-s aripi căzute acum

Eu merg după steaua ce sângereă-n nord
De-ar fi să las vamă oceanului vast
Pirați ai visării, zvârliți peste bord
Galonul cu vin și al hranei balast

Dă-mi, stea neatinsă, cât este de-ajuns
De dunga tăioasă a nopții să treci
Dar bubuie valul și capăt răspuns
Cu tâmpla strivită de stâncile reci...

Văd poarta de-acasă-ntre flori care plâng
Uimit că-i prea multă lumină deodată
Cu haina de alge pe umărul stâng
Mă clatin la pieptul bătrânului tată

Și însumi pe mine în brațe mă strâng.

Intro. Despre oraș.

(fragment de roman)

Stăm singuri sub cerul de iunie, nepăsători și tineri, în parcul Cetățuiei, pe singura bancă cu vedere înspre centrul Clujului. La peste 300 metri deasupra orașului, priveliștea mă lasă fără cuvinte, iar aerul tare al orașului de pe Someș îmi aduce aminte de frânturi din viața pe care am avut-o în oraș cu ani în urmă, o existență marcată doar de trecerea nestingherită a echinocțiilor și solstițiilor, a răsăritului și apusului de soare, a zăului de cafea și țigărilor fumate în cafenele cochete din centrul vechi. Locul preferat din Insomnia, o cafenea renumită pentru concertele de tot felul, de la jazz la rock, este la masa de lângă balconul vechi și plin de fisuri, masa de la care se poate vedea o parte a orașului, de la librăria Universității înspre Matei... În jos, după librărie, este drumul spre Gheorgheni, dar până acolo trece pe lângă cinematografele Clujului.

Parcul catedralei, neschimbat de ani, își petrece miile de oameni care îi calcă perimetrul în fiecare zi a anului universitar. Studenți, muzicieni, pictori, artiști... îi recunoști parcă după figurile liniștite și nerăbdătoare. Mai ales studenții, lumea e a lor, roiesc prin fiecare colțisor al orașului precum furnicile, în căutarea unei senzații noi. Este ceva pe care nu-l pot explica la orașul ăsta de suflet: să fie oare aerul atât de familiar, confortul și sentimentul “ca acasă” pe care mi-l inspiră sau faptul că îi cunosc toate străzile, toți copacii, dealurile, micile cascade pe care le face Someșul, cafenelele și cluburile, căminele studențești... Îmi amintesc totul ca și cum s-ar fi întâmplat ieri.

Plănuiam de ceva vreme să mă întorc în Cluj, să revăd locuri, oameni și, iată-mă, din nou în parcul Cetățuia, de această dată mai puțin naiv și mai murdar... Îmi las în urmă jobul împruțit și toate gândurile și grijile materiale, îmi aprind o țigară, mă așez pe marginea gardului de beton ce îngrădește dealul și, flegmatic, privesc cerul senin. Asta făceam și ultima oară când am fost aici, acum vreo 4 ani, eram doar parcă ceva mai gras și mai nepăsător. Constelațiile au rămas în același loc, natura nu s-a schimbat prea mult, doar eu...am mai îmbătrânit și am devenit orb. Nu mai văd dincolo de lucruri. Bineînțeles că sunt exagerări, dar așa suntem noi, visătorii, mai pretențioși de la viață și cu ambiții prostești sau copilărești: precum să mai beau o cafea în Insomnia sau să mai fac o plimbare prin centru.

Pe atunci eram rege în castelul meu de cărți de joc iar astăzi zac sub mormanul de ași și valeți picați pe jos. În ținutul consumatorilor de lotus, timpul îți joacă feste. Astăzi visezi, mâine, visul poate deveni realitate...Trebuie să mă hotărâsc, am multe lucruri pe care trebuie să le clarific, măcar pentru ea, dacă nu pentru mine, pentru amândoi.

Între timp, stau aici și putrezesc încet în soarele cald al verii, în orașul de pe Bega; mă pierd undeva între monotonia zilnică și visele mele încă neîmplinite. Dacă îmi acord un minut, o oră, o zi, să stau pe loc, nemișcat, și să mă uit în jurul meu, ajung să îi compătimesc pe cei care aleargă, se agită pentru un “titlu”, un cent sau euro în plus. Suntem jalnici în încercările noastre de a construi un imperiu, doar din plăcerea perversă de a vedea nivelurile cum cresc...

În ținutul consumatorilor de lotus, cheștiile

CONSUMATORII DE LOTUS

Silviu Popescu Doinaș

astea nu contează. Nici chiar timpul nu mai deține controlul asupra lucrurilor. Senzațiile, sentimentele, amintirile guvernează acest ținut atât de greu de găsit. Suntem noi – și ei. La asta se rezumă tot. Noi avem tot, simțim mai real, visăm mai intrigant, ne îndrăgostim și iubim mai intens, ei – sunt morți și putrezi pe dinăuntru, reci și statici, suflete înnegrite și ofilite de atâtea compromisuri.

La sfârșitul zilei, dacă am făcut sex, fumat o țigară, făcut o plimbare pe bulevardul principal sau prin piața centrală, văzut un film împreună sau discutat despre nimicuri – ca pe vremuri – înseamnă c-a meritat să trec prin ziua respectivă... Sub soarele arzător, ne pierdem în noi și ne regăsim sub luciul cald al stelelor unei nopți de vară...În fiecare seară, ne închidem în dormitor și visăm la adierea plăcută a unei plaje cu nisip fin și terase din bambus și stuf... Gânduri fragmentate și dorințe ciobite se disipează în aerul sărat al mării. Sunt eu și ea. Noi doi. Restul nu mă interesează, nu vreau să știu...

Ne ținem de mână și ne plimbăm de-a lungul falezii...în depărtare luminile navelor apar și dispar într-un joc clar-obscur care mă hipnotizează până la delir. Păcat că e doar un vis, îmi zic eu. Dau pătura la o parte, mă ridic pe marginea patului și îmi caut cu nerăbdare bricheta și pachetul de Lucky.

Deodată, sunetul unei țigări aprinse sparge tăcerea și transa. Mă uit la ea, închid ochii, trag un fum adânc și îi zâmbesc scurt.

“Mă gândeam să plec de aici. Să îmi dau demisia și să o luam de la început, și să facem ce ne-am dorit. Ce zici? Trebuie să mă opresc la timp, înainte să mă adâncesc prea mult în porcăria asta. Eu sunt un spirit liber, doar mă știi!”

“Te-ai gândit bine la asta? Știi ce părere am eu, dar dacă asta vrei să faci... Știi că se găsește greu un job bun... Dar...știi ce...până la urmă cred că ar trebui să faci ce îți dictează intuiția, ce simți tu”, zise ea în timp ce țigara fumează și se consumă singură...ce păcat. Lucky Lights sunt un brand gustos. “Oare cum să îi răspund să nu par imatur sau stupid?”

“De mâine gata. S-a terminat cu toată mascarada asta, n-are sens să mă mai prefac că îmi place ceva care mă dezgustă de fapt! Hai să plecăm de mâine...să părăsim orașul ăsta plin de păcate și să mergem spre nord. În mai puțin de șase ore suntem în Cluj și...în nu mai mult de o zi o să fim din nou ca la început...”

Sus, la Cetățuie, vorbim despre viitor și lăsăm în urmă un trecut greșit. Sub cerul rece de decembrie, buzele noastre se întâlnesc într-un sărut sub clar de lună, în natura dezlănțuită și neliniștită – noi – liniștiți și nepăsători. Nimic nu se schimbă, lucrurile se trans-formă...în ținutul celor fără timp și spațiu. Apartamentul e pustiu în dimineața asta. Mobilul n-a mai sunat la șase, cafeaua zace nefăcută. În fața puterii Cuvântului nu stă nimic fără să fie distrus, îmi spun eu și mai scriu o pagină, căutând iertare. Încerc să îmi aduc aminte de ziua fatidică în care am acceptat să joc în piesa asta de prost gust și mă străduiesc, zi de zi, să îmi rescriu rolul în așa fel încât să fiu Eu din nou...Capitol după capitol, mă reinventez în alte haine și cu alte ambiții. Am nevoie de un răgaz să îmi amintesc cum era atunci. Să urmăresc obsesiv cum țigara se “fumează” singură în scrumieră, iar aburul cafelei se ridică și îl inhalez ca pe un drog cu poftă și nesaț... Apoi urmează a doua țigară, a doua cafea și discuția devine filozofică și profundă. Deja nu mai vorbim despre noi ci despre două personaje fictive, pe care le construim răbdători, cu pixul în mână.

Aștept cu nerăbdare răsăritul la biroul de la fereastră...Piese preferate se aud pe fundal – dar eu sunt prea interesat și prea captivat de planificarea Marii Călătorii, ca să simt bașii terapeutici și înaltele enigmatice ale muzicii ambientale din playlist-ul meu. Un sintetizator profund taie undele sonore și face loc ritmului alert al inimii, al lumii din jurul

nostru. Dansăm în piesele noastre, fiecare după ritmul lui unic – Eu prefer ritmurile echilibrate, bogate, luxuriante, misterioase și relaxante -. Piesa se termină progresiv cu un șoptit aproape insesizabil, urmat de o serie de linii melodice subțiri și cu frecvențe înalte, așa de puternice încât îmi explodează creierul de plăcere...Muzica – un drog – pentru spiritele înalte, un echilibru în lumea consumatorilor de lotus. Piloții eșuați se prăbușesc într-o viziune ireală, cad din cer ca plumbul topit din furnal și se sublimază în alte ființe...nemuritoare. Foșnetul aerului gros, vâscos îmi stăruie în creier și îmi relaxează neuronii obosiți de ce a fost ieri...alaltăieri...sau săptămânile, lunile trecute...

Dar astăzi e diferit, nu mai alerg, decât spre Mine sau spre Noi și Atât. Învăț să trăiesc cu fiecare secundă care trece, cu fiecare țigară fumată sau plimbare prin orașul ăsta plin de Păcate – Iadul meu...și Raiul meu în același timp. În felul nostru, suntem semizei, mereu împreună, veșnic tineri – legați de iubire și de un ideal mai puternic decât moartea însăși – bucuria lucrurilor mărunte, entuziasmul de a trai și de a iubi...În Olimpul nostru, suntem semizei...

În această dimineață suntem totuși oameni și avem nevoie de cafea, un cuvânt frumos, un sărut. Apoi o îmbrățișare, un mic-dejun, un roman transmodernist ca să intru în atmosferă, un film independent și o piesă halucinogenă. Ziua se continuă leneșă în după-amiază și apoi în seară și nimic important nu se întâmplă. Exact așa cum îmi place – monotonie și liniște – într-o zi de duminică perfectă sau poate într-o “luni” altădată agitată. Alchimia timpului mă ajută să mă pierd din nou în lumea cuvintelor și a sensurilor ascunse, mă obligă să “aleg”, să “gândesc” sau să “simt”. Știu că misiunea mea abia începe, încă nu știu să o definesc sau să o descriu, dar știu că trebuie să continuu. Știu că trebuie să scriu, să îmi “povestesc” gândurile... Bineînțeles că e vorba de ficțiune/dicțiune – e doar un roman până la urmă, iar eu sunt un povestitor – înșelătoare perspectivă. Dar Eu exist undeva, pe acolo printre cuvinte și metafore.

Primele raze ale soarelui își fac loc printre jaluzelele albe, iar visarea ia sfârșit la fel de brusc cum a început. Cafeina și nicotina mi se insinuează repede în creier, sinapsele neuronale se activează și sunt alert și inapt să mai visez, cel puțin până diseară. Simt cum sângele aleargă prin artere iar inima îmi dictează un ritm armonios, sunt gata de “luptă”. În ținutul consumatorilor de lotus, Eu sunt un cruciat – mă lupt cu materialismul și capitalismul deșăntat și ieșit de sub control al acestor timpuri bolnave...

Anotimpurile

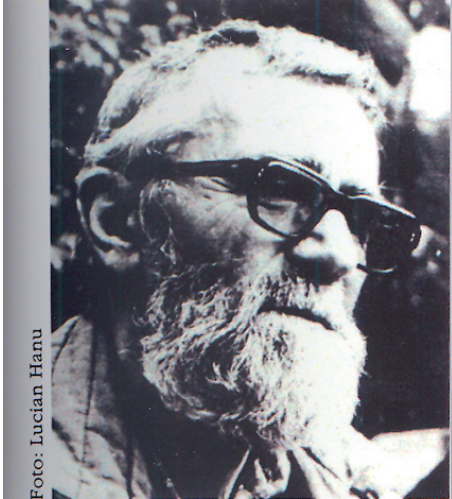

Foto: Lucian Hanu

Ion Horea

Psalm

Întârziau apusuri în frunzele pale,
Prelungi, pe rături, umbre mai conturau hotare.
De către Mureș, neguri se așezau pe vale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Din moarte, din iubire, în vetre ovale,
Bostani păreau în brumă descoperind altare
Ori clopote căzute din turnuri colosale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Închipuiam baroase bătând nicovale,
Sub norii-ncinși pe dealuri întoarse din uitare
Și graurii în pâlcuri, spre vii tăindu-și cale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Și umbre vin pe drumuri în cântec de jale
Scăpate din armura cereștilor pieptare
Uitate, Doamne-n praful neîndurării Tale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Când mai întreb: dar unde-s? un nor se prăvale
Dinspre păduri, și-un fulger se stinge-n depărtare
Și timpul-și zăvorește imensele portale...
Îngenunchez, de toate cerându-mi iertare!

Chilim

Și vezi, așa, deodată un plop cu frunze rare
De aur clătinate la drum către-nserare
Cu ultimele zboruri grăbite, de albine ...
Știi bine că sunt numai închipuiri, știi bine,
Din lumea unde încă mai vrei, ca o chemare,
Să mai întorci o dată deasupra Carul Mare
Și să întorci în zboruri cât ziua încă ține
Din ce în ce mai stranii, mai stinse, mai puține,
Rotirile de grauri și sturzii-n fulgerare
Din Coasta Pojorății stârniți cu disperare
Prin locuri unde nimeni de nicăieri nu vine
Și să mai dea binețe așa cum se cuvine
Măcar pe drumul țării să vezi din depărtare
Cum trece peste dealuri și iese din hotare
Și-aproape ca o umbră e-alătura de tine
Un duh din alte vremuri de-ntâmpinări creștine
Și să-i arăți ograda cu sfintele altare
Întoarse din pustii, trezite din uitare
Și vestea să se ducă prin casele vecine
Cum ți-a intrat în casă drumețul Nuștiicine
Și totul să se spună încet și din mirare
Cum numa-n rugăciune-i rostit cu-nfiorare
Ori numa-n gând, când omul apucă pe-o cărare
Și vede-așa, deodată un plop cu frunze rare.

Hieroglifă

Întreb de Sfinx, mă-ngrop în piramide
Și câte-nșir, demult pe-acelaș firu-s
Din plăci de lut întoarse pe-un papyrus
Imaginând grădini semiramide.

Nemuritor, prin lume-un unic virus
Îl văd cum sapă gropi și cum divide
Prin Babiloane de-nălțimi avide
Cum, după vremuri, oștile lui Cirus.

Deșertăciune-mi pare orice mască
Brodită înainte să se nască
Pe fața muritorilor, de-a rândul,

Și-n depărtări mai caut Araratul
Cu chipul meu de-atunci, adevăratul,
De la Potop, precum mă duce gândul!

POEME

Mai bine...

Așa va fi când o să cad cu fruntea
pe coala albă, ca-n această noapte,
bătut pe crucea mea imaginară
cu drumul țării înclinat pe Mureș;
întârziat și eu de prin istorii
aici pe țarm, cu luntrea și cu podul
de unde am pornit în lumea mare
luând o piatră-n gură, cum se cere,
și-apoi o-nghițitură, din lopata
cu-aroma ei de cânepă și pește.
Dac-am plecat ori de-am rămas, e-o altă
poveste spusă doar acestor dealuri
de toți lăsate rând pe rând să-mi știe
tăcute-n unduirea lor, pustiu.
Să fie-un rost în toate până-n ceasul
când rostul însuși nu-și mai are rostul?
Să fie o iubire, o pedeapsă,
un legământ făcut la întâmplare,
ca să rămâi atâtor umbre martor
și, ca un Sfinx, alături, Râpa Morii?
Să fii tu însuși chipul celui care
desface tot și toate-n lumea asta,
sfârșind și el în moartea fiecărui?
Mai bine stinge lampa! Măine seară,
o altă foaie. Totul de la capăt,
și-n fața ta, o singură-ntrebare,
aceeași de la începutul lumii.

Diată (1)

Mie lăsați-mi pământul, afara,
Restul e-al vostru – duhul și țara.
Mie lăsați-mi cerul, văzduhul,
Restul e-al vostru – țara și duhul.
Mie lăsați-mi ograda, hotarul,
Restul e-al vostru – mormântul, altarul.
Mie lăsați-mi ploile, vântul,
Restul e-al vostru – altarul, mormântul.
Mie lăsați-mi durerea, povara,
Restul e-al vostru – focul și para.
Mie lăsați-mi drumul, norocul,
Restul e-al vostru – para și focul.
Mie lăsați-mi cuvântu-nceputul,
Restul e-al vostru – uitarea, trecutul.
Mie lăsați-mi dealul și zarea,
Restul e-al vostru – trecutul, uitarea.

Atac la diată (2)

Mie lăsați-mi duhul și țara,
Restul e-al vostru – pământul, afara.
Mie lăsați-mi țara și duhul,
Restul e-al vostru – cerul, văzduhul.
Mie lăsați-mi mormântul, altarul,
Restul e-al vostru – ograda, hotarul.
Mie lăsați-mi altarul, mormântul,
Restul e-al vostru – ploile, vântul.
Mie lăsați-mi focul și para,
Restul e-al vostru – durerea, povara.
Mie lăsați-mi para și focul,
Restul e-al vostru – drumul, norocul.
Mie lăsați-mi uitarea, trecutul,
Restul e-al vostru – cuvântu-nceputul.
Mie lăsați-mi trecutul, uitarea,
Restul e-al vostru – dealul și zarea.

Anonymus Notarius (3)

Semnez aici, precum ca să se știe
De ce deșertăciune e-un petic de hârtie
Când alte căi din-luntru, din-afara
În nici nu știi ce vaduri îți drămuiesc povara.
Mai pun pecete praful și stingerea cernelii
Și un adaos, martor din veci, O, Eli, Eli,
Întunecimea vremii din care-apari și pieri
Și lași într-o Diată urmașilor averi
Pe care în vecia de liniște și pace
Nu-i cine să răvnească-n vrul fel și să atace.

Sonet

Dar nu mai cred că eu sunt cel ales
Să-ndrept pe drumuri crucile strâmbate
Și să ascult un clopot ce mai bate
În dungă, depărtat și ne-nțeles.

O altă lege parcă mă abate
De la un timp, din ce în ce mai des

Dinspre hotarul încă necules
Către pustii încă neumblate.

Se sting și profeții și rugăciuni
Încet, ca focul ce se stinge-n vatră
Și lasă numai sperlă și tăciuni.

Nu cumpăr adevăruri, nici nu vând
Minciuni din rafturi, negustor la șatră,
Doar întrebări mai pun din când în când.

Hobița

Timpul te-apasă.
Vremuri, cuprinzi-le.
La tine-n casă,
Stâlpii și grinzile.

Noaptea se lasă.
Stele, aprinzi-le.
La tine-n casă,
Stâlpii și grinzile.

Norii se-ndeasă.
Fulgere, prinzi-le.
La tine-n casă,
Stâlpii și grinzile.

Proză

Ființă din ființă
purtată pe la medici,
ești viu într-o privință
și predici, tot mai predici!

Porți chipul Celui care
nu te întreabă ce zici
când vii în lumea mare
și predici, tot mai predici!

Vai câtă suferință
și cât de multe piedici
când toate-s cu puțință
și predici, tot mai predici!

Străin și de postume
iviri printre amnezici,
parcă din altă lume,
și predici, tot mai predici!

Apoi

Acum să te cuprindă-ntunericul, să dormi
Visând la luna plină trecând peste omături.
Să nu te crezi alesul. Să fii cu ei alături,
Născuți din somn, în somnul veciei, uniformi.
Și să ajungi la vamă pe-un drum cu ploi enormi
Când frunza lor de aur te-mbie s-o despături.
La ziuă strânge sperla rămasă, pe-un vătrai,
Sub vântul toamnei sure ce bântuie și stinge.
Deschide ușa, cheamă-l pe cel ce nu erai
Și deslușește-i fața, încearcă de-o atinge,
Apoi deschide poarta și ieși la drum și pleacă
Să nu te-audă câinii de mai rămâi o leacă,
Cum rămâneai pe dealuri, cânva, și-i fluierai.

Icoană

Hotaru-i umbros
Livezi au apus
Prin gardul dinjos
Prin gardul dinsus

Mai trece Iisus
Cu chip dureros
Prin gardul dinsus
Prin gardul dinjos

Dar toate s-au scos
Și toate s-au dus
Prin gardul dinjos
Prin gardul dinsus

Rămâne Iisus
Călcând luminos
Prin gardul dinsus

Despre Emil Panaitescu și Columna lui Traian

Claudia Voiculescu

În iunie 1967, elevă de liceu fiind, am văzut expuse (atunci) la Muzeul Partidului (fost Muzeul Țăranului Român) din București, mulajele de pe frizele Coloanei lui Traian. Nu știam nimic despre cel care fusese inima și făptuitorul gestului care-i punea pe români în fața istoriei lor din anii războaielor romano-dacice (din preajma anului 100 al erei noastre) înscrisă pe faimoasa Columnă – opera lui Apolodor din Damasc – inaugurată în Cetatea Eternă la 12 mai 113.

Destinul a făcut mai apoi să revăd Roma și să descopăr acolo mormântul lui Emil Panaitescu din Cimitirul acatolic. Asta m-a făcut să vreau să știu mai multe despre acest român. El, Emil Panaitescu fusese cel căruia îi datorăm azi grațitudinea noastră pentru copia Coloanei pentru că el, ca Director al Școlii Române din Roma (desemnat în această demnitate de Ministerul Instrucțiunii (la propunerea Academiei Române) prin ordinul de numire nr.132019/1929 pentru 2 ani, cu începere de la 15 oct. 1929, va rămâne în această demnitate până în nov. 1940), adresând numeroase memorii către Academia Română, către Ministerul Educației Publice, către Ministerul Finanțelor cât și către Parlamentul român, prin care cerea finanțarea proiectului de copiere a Columnei (aceasta fusese demantelată de pe fusul său și dusă, bucată cu bucată, în pivnițele Vaticanului pentru a fi ferită de stricăciunile războiului), de către meșteri de la Vatican sub stricta supraveghere a lui Francesco Mercatelli. Copierea ei a început în 1939 și a durat până la finele anului 1940. Socul Columnei, decorat cu trofee, a fost realizat în 1943 sub directa urmărire a lui Emil Panaitescu. Cheltuielile pentru acest demers s-au ridicat la suma de 769.000 lire și au fost onorate de către statul român.

Calitatea mulajelor a fost verificată de o comisie formată de Guido Galli, directorul tehnic al muzeelor pontificale, Italo Gismondi, arhitect, Giuseppe Lugli, arheolog (membru onorific al Academiei Române), și Virgil Vătășianu, istoric de artă. Mulajele după reliefurile Columnei au ajuns în țară târziu din cauza războiului și a Cortinei de fier, ele fiind adăpostite la Roma în subsolurile Muzeului Lateran ale Forumului lui Traian și în depozitele Palatului Expozițiilor.

Dar cine a fost Emil Panaitescu?

El a fost cel care a încheiat lucrările și a inaugurat (la 10 ian. 1933) noul edificiu al Școlii române din Roma în Valle Giulia (după planurile arhitectului Petre Antonescu), pe terenul donat de Municipality Romei (1922) și de Guvernatorul Romei (1927), în folosință perpetuă. Piatra de temelie a edificiului a fost pusă la 27 ian. 1928 când ministrul României la Roma era Alexandru Emmanuël Lahovary. Banca Națională a României a avut și ea aportul său.

Pe peretele din holul Școlii numită Accademia di Romania in Roma este scris:

„Donatori:
Benito Mussolini
Accademia Română – București
Vasile Pârvan

În zilele regilor Ferdinand și Carol al II-lea Banca Națională a României a înălțat acest edificiu pentru progresul științei și al artei românești la lumina eternă a latinității și ca simbol al legăturilor de sânge și de cultură dintre Italia și România. Anno

MCMXXXII

Această clădire a fost ridicată dupe planurile și sub direcția arhitectului Petre A. Antonescu 1873-1965”

Emil Panaitescu a fost și s-a remarcat ca un foarte bun organizator al activității științifice și administrative al acestui for al culturii române în capitala Italiei.

Voi enumera, în ordinea anilor, pe cei care au fost bursieri ai Accademia di Romania in Roma: Al.Marcu (1922-1924); Ștefan Bezdechi (1923-1924); Al. Busuioceanu (1923-1925); Claudiu Ispescu (1923-1925); Radu Vulpe (1924-1926); G.Călinescu (1924-1926); Constantin Daicoviciu (1925-1927); Horia Teodoru (1925-1927); Vl. Dumitescu (1927-1928); Ștefan Balș (1928-1930); Virgil Vătășianu (1930-1931); Grigore Ionescu (1930-1931); Mihai Berza (1931-1933); D.M.Pippidi (1931-1933); Dumitru Tudor (1933-1935); Ion I.Rusu (1933-1935); Francisc Pall (1934-1936); Dinu Adameșteanu (1938-1942); Ion Barnea (1941-1942); Alex. Țipoia (1946-1947); Marian Papahagi (1969-1972).

Prin grija aceluiași Emil Panaitescu s-a inscripționat pe frontispiciul instituției următorul dicton: „Populus Daco-Romanus hanc sedem in Urbe aeterna Litteris et Artibus faciendam curavit”. Voi da mai jos, în traducerea mea, din limba franceză și italiană, panegiricul rostit de prof. univ. Sever Pop la moartea lui Emil Panaitescu și publicat în Orbis – Buletin Internațional de Documentație Lingvistică – Tom VII, nr.2, 1958, Louvain – Centru Internațional de Dialectologie generală:

Emil Panaitescu (11 febr. 1885-20 febr. 1958)

Moartea savantului arheolog român, Emil Panaitescu, constituie, pentru poporul român și pentru viața intelectuală a Romei – unde defunctul a desfășurat o importantă activitate științifică, - o pierdere ireparabilă; ea pricinuieste numeroșilor prieteni și elevi un mare regret și lasă cea mai afectuoasă amintire.

Emil Panaitescu s-a născut la 11 febr. 1885 la Cudalbi, departamentul Covurlui (România). După ce a urmat cursurile de istorie de la Facultatea de Litere a Universității din București sub direcția istoricului român Dimitrie Onciul, Panaitescu a continuat studiile sale asupra istoriei antichității grecești și romane în Germania, mai ales la Bonn, unde a avut ca maștri pe istoricul Ulrich Wilcken, fondator al revistei Archiv

f. Papzrusforschung (t. I, 1900) și pe arheologul Georges Loeschke.

În septembrie 1909, a intrat în învățământul secundar din țara sa și puțin mai târziu în învățământul superior, la Universitatea din Iași, în calitate de profesor supleant la catedra de arheologie (1919).

Încă din 1920, el devine titularul catedrei de istorie antică a Facultății de Litere de la Universitatea din Cluj, directorul seminarului de istorie antică, și al Institutului de Studii clasice din Cluj (1929-1932).

Să-mi fie permis să amintesc că eu am avut onoarea și plăcerea de a urma la Cluj, în 1920, cursurile sale remarcabile de istorie a antichității greci și romane.

În 1922, el devine membru al Comisiei Muzeului etnografic din Cluj, al Asociației de cultură Astra din Sibiu și al Comisiei monumentelor istorice, secțiunea Transilvania (1928).

După ce a întreprins o serie de remarcabile cercetări arheologice în România și Italia, Academia Română i-a încredințat în anul 1929, direcția Academiei Române din Roma (Școala Română din Roma). El a condus strălucit această instituție până în 1940 (vezi mai jos).

Panaitescu a fost ales în Parlamentul Român în anii 1920-1922, 1927-1928.

Alte distincții: Membru ordinar (Socius ordinarius) al Institutului german de Arheologie din Berlin (1929), membru ordinar al Institutului de Arheologie din Viena (Österreichisches Mitglied des österreichischen Archäologischen Instituts Wien); membru corespondent al Pontificia Accademia Romana di Archeologia (1931); membru al Associazione internazionale degli Studi Mediterranei (Roma, 1930); membru de onoare al Societății de Numismatică din București; membru al Società Romana di Storia Patria (Roma); membru al Accademia dei Virtuosi.

Accademia Română a încununat descoperirile sale arheologice cu Premiul V. Pârvan.

Decorații: Răsplata muncii pentru învățământ, clasa I-a; Meritul cultural, clasa I-a, Grand officier de la Couronne d'Italie.

Panaitescu a întreprins călătorii științifice în următoarele țări: Italia, Franța, Germania, Ungaria, Grecia, Africa de Nord, Asia Mică.

El a luat parte la congresele de istorie din Oslo, Zürich, Berlin și Roma.

A ținut conferințe în străinătate: Germania (Berlin); Italia (în numeroase centre universitare), Elveția (Bern, Geneva, Lausanne, Zürich).

Activitate literară și artistică: Panaitescu a publicat în celebra revistă românească Convorbiri literare multe articole semnate sub pseudonimele E. Dragoș și E.D.

A avut marele merit de-a fi realizat un mulaj total al Coloanei lui Traian, completat de un studiu foarte important (în manuscris).

Printre aceste numeroase studii, semnalăm următoarele: La chronique de Radu Popescu (în română); Histories des règnes dans les Pays roumains (în română); Le limes dacique : Nouvelles fouilles et nouveaux résultats (1929).

Il ritratto di Decebalo (în Ephemeris Dacoromana, t.I, 1923, pp.387-413).

Fidenae, Studio storico topografico (în Ephem. Dac., t. II, 1924, pp. 416-459).

Il limes romano nella Romania (conferință la l’Istituto di Studi Romani, Roma).

V. Pârvan, Bucurest, 1930 (opuscolo publicato in occasione dell’inaugurazione del busto di V. Pârvan a Roma, alla Scuola Romana di Roma), 24 p.

Momenti della civiltà romana nella Mesia (în Gli Studi romani nel Mondo, vol. II, Bologne, 1935, pp. 225-252).

Le grandi strade romane in Romania, con 4 tavole fuori testo, Roma, Istituto di Studi Romani, 1938, 23 p.

La chiesa principesca di Curtea de Argeș in Romania (conferință la Ravenna în ciclul de Études byzantines, 1935 și la Accademia di Romania, Roma, 1937, cf. Ephemeris Dacoromana, t. VII, 1937, p. IX).

I Daci sulla Colonna Traiana (conferință la École roumaine de Rome, 1939).

Pe țărmul Pontului Euxin (În Îndreptar, t. III, nR. 4-5, 1953).

Activitatea desfășurată la Academia Română din Roma. – Activitatea desfășurată de Panaitescu la Academia Română din Roma constituie un titlu de glorie pentru România; ea merită a fi amintită, mai ales că datorită spiritului de abnegație și de clarviziune a acestui savant, poporul român a putut forma o falangă de istorici, de arheologi, de filologi și de artiști a căror valoare este recunoscută de asemeni de conducătorii actuali ai țării.

Accademia Română din Roma (Școala Română din Roma), a fost fondată în 1920, printr-o lege, votată în Parlamentul român, urmare a unei propuneri făcută de savantul istoric Nicolae Iorga.

La 12 ianuarie 1922, fu semnat, de ministrul român, Alexandru Emmanuël Lahovary și de Municipality din Roma contractul care acordă poporului român 5.000 m² în Valle Giulia „con lo scopo di fabbricarvisi un edificio destinato all’Accademia Romana di Storia, Archeologia e Belle-Arti”

(Ephem. Dac., t. V, 1932, p. IX).

În 1924, Direcția Băncii Naționale Române a luat nobila decizie de a construi pe cheltuiala sa Academia. Aceasta este amintită pentru posteritate prin următoarea inscripție: „În numele regelui Ferdinand I și Carol al II-lea Banca Națională a României a ridicat acest edificiu pentru progresul științei și artelor românești în lumina dăinuitoare a latinității, ca un simbol al legăturilor de sânge și de cultură între Italia și România” (ib.).

Primul director al Academiei a fost istoricul Vasile Pârvan (1922-1927), urmat de G.G. Mateescu (1928).

Reluarea, în 1929, a lucrărilor de construcție a Academiei și a terminării lor a fost determinată de munca remarcabilă și asiduă a savantului Panaitescu.

La 1 ianuarie 1932, Academia Română din Roma a fost mutată în noul locaș care are pe frontispiciu inscripția următoare: Populus Daco-romanus hanc Sedem in Urbe Aeterna Litteris et Artibus faciendam curavit.

Școala oferea tinerilor cercetători deja licențiați, care obținuseră, prin concurs, o bursă de studii de 2 ani: 12 camere, destinate membrilor secțiunilor științifice; două studiouri pentru pictori; două studiouri pentru arhitecți; două ateliere pentru sculptori; o bogată bibliotecă cu mai bine de 15.000 volume; o sală de conferințe; o sală amenajată pentru arhivele de fotografii; o sală muzeu (pentru mai multe detalii a se vedea Ephem. Dacorom., t. V, 1932, pp. IX-X).

Panaitescu a organizat la Academie un mare număr de conferințe și o serie de expoziții pentru operele de artă ale Secției artistice (a se vedea, cu titlu de exemplu, Ephemeris Dacorom., t. VI, 1935, pp.X-XI; t. VII, 1937, pp.IX-X).

Periodicele Academiei. – Academia a publicat următoarele două periodice:

Ephemeris Dacoromana, Annuario della Scuola Romana di Roma (t. I, 1923), având ca țel publicarea lucrărilor membrilor Secției de arheologie și de istorie a artei, referitoare mai cu seamă la problemele ale antichității clasice, de istoria artei și de arhitectură.

Diplomatarium Italicum, Documenti raccolti negli Archivi italiani (t. I, 1925), având ca țel să publice, cu comentarii și note, culegerile de documente din arhivele romane.

Panaitescu definea cercetările întreprinse de membrii Academiei în următorii termeni:

„Punctul de plecare al cercetărilor întreprinse în această direcție de colegii arhiviști dela Școala Română din Roma, este acela al românității reprezentată în orientul european prin Poporul Român. În lupta seculară împotriva păgânilor, Roma papilor a avut un respect pentru acest popor de origine latină și o permanentă preocupare politică, în virtutea speranței de a-l converti într-o bună zi la propria credință. De aici numeroasele și interesantele relații față de Țările românești, datorate misionarilor catolici locuind acolo și care se referă nu numai la chestiunile eclesiastice confesionale ci și la cele politice, sociale și culturale pentru care, mai ales, aduc date de primă importanță...”

„În afară de documentația care se referă la Evul Mediu și la epoca modernă a cercetărilor, trebuie căutat și în arhivele din Italia în care se conservă documente din epoca Renașterii naționalităților. Acțiunea de eliberare și independență națională a poporului român s-a dezvoltat nu numai în același timp cu aceea promovată cu acțiunea unității italiene ci încă cu sprijinul și exemplul celor mai iluștri dintre reprezentanții Renașterii italiene. Investigații asemănătoare urmărite de tinerii studioși români vor contribui, fără îndoială, și la o evaluare justă a acelei perioade de prietenie entuziastă între Italia lui Cavour și Principatele Danubiene” (Diplom. ital. T. II, 1930, p.VIII).

Lucrări conduse de Panaitescu. – În afara unui mare număr de vizite și excursii științifice în Italia, Panaitescu a condus lucrările membrilor, publicate sub direcția sa în cele două periodice citate mai sus.

I. În Ephemeris Dacoromana, tom V, 1932, XI-411p., lucrările următoare :

Al. Busuioceanu, Daniele da Volterra e la storia di un motivo pittorico ;
Horia Teodoru, Église cruciformes dans l’Italie Méridionale (San Pietro d’Otranto) ;
Ștefan M. Balș, Sant’Angelo al Monte Raparo (Basilicata) ;
C. Daicovici, Gli Italicci nella Provincia Dalmatia ;
G. Ștefan, Armi protostoriche sulla monete grece ;
Hortensia Dumitrescu, L’età del bronzo nel Piceno ;
Ștefan Pașca, Le denominazioni personali sardo-logudoresi dei sec.XI-XIII.

II. În Ephemeris Dacoromana, Tome VI, 1935, XII-452 p., lucrările următoare :

Virgil Vătășianu, La „Domitio Virginis” ;
Grigore Ionescu, Le chiese pugliesi a tre cupole ;
Gr. Avakian, Rilievi inediti di monumenti etruschi e romani ;
Doboși, Bovillae ;
Nicolae Laslo, Riflessi d’arte figurata nelle Metamorfosi di Ovidio ;
Leon Diculescu, Frammenti di estetica e di letteratura.

III. În Ephemeris Dacoromana, t. VII, 1937, XI-356 p., lucrările următoare :

R. Bordenache, La SS. Trinità di Venosa ;
Mihail Macrea, Un disegno inedito del Rinascimento relativo alla Colonna Traiana ;

Despre Emil...

N. Lupu, La Villa di Sette Bassi sulla Via Latina ;
D. Tudor, I Cavalieri Danubiani.

IV. În Ephemeris Dacoromana, t. VIII, 1938, IX-449 p., lucrările următoare :
Nicolae Cucu, La casa medioevale nel Viterbese ;
Ion I. Rusu, Macedonica ;
D.P. Pippidi, Tacite et Tibère ;
H. Mihăescu, La version latina di Dioscoride ;
M. Beza, Amalfi preducale ;
D. Tudor, Nuove rappresentazioni dei Cavalieri Danubiani ;

V. În Ephemeris Dacoromana, t. IX, 1940, XI-445 p., lucrările următoare :
E. Condurachi, Monumenti cristiani nell’Illirico ;
Leon Ţopa, La relazione tra la forma di governo e l’organizzazione militare romana dai Gracchi ad Augusto ;
D. Ciurea, Le scritture latine nei Paesi Romeni ;
Petru Iroaie, Il canto popolare istroromeno ;
T. Onciulescu, G. Vegezzi-Rusca e i Romeni.

VI. În Diplomatarium Italicum, t. II, 1930, IX-514 p., lucrările următoare :
Virginia Vasiliu, Il Principato moldav e la Curia Papale fra il 1605-1620 ;
Nicolae Buta, I Paesi Romeni in una serie di „Avvisi” della fine del Cinquecento ;
G. Călinescu, Altre notizie sui missionari cattolici nei Paesi Romeni.

VII. În Diplomatarium Italicum, t.III, 1934, XI-421 p., lucrările următoare :
Constantin Radu, Vita Despothi Principis Moldaviae ;
Ion Moga, La contesa tra Gabriele Bathori e Radu Serban vista dalla Corte di Vienna ;
Anton Mesrobeanu, Nuovi contributi sul Vaivoda Gaspare Graziani e la guerra turco-polacca del 1621 ;
D. Găzdaru, Une relazione manoscritta italiana sulla rivoluzione di Tudor Vladimirescu ;
M. Berza, Indices.

VIII. În Diplomatarium Italicum, t. IV, 1939, IX-413 p., lucrările următoare :
Aurel Decei, „Avvisi” riguardanti i Paesi Romeni negli anni 1596-1598 ;
Gh. Vinulescu, Pietro Diodato e la sua relazione sulla Moldavia (1641) ;
Francisc Pall, Le controversie tra i Minori conventuali e i Gesuiti nelle missioni di Moldavia (Romania).
Sub conducerea lui Panaitescu au fost publicate 9 volume de Ephemerides Dacoromana și 2 volume de Diplomatarium Italicum.

La sfârșitul anului 1941, direcția Academiei a fost încredințată de către Academia
Română din București lui Scarlat Lambrino (director) și lui Sever Pop (director adjunct), profesor la Universitatea din București.
În decembrie 1947, instituția a trebuit să înceteze complet activitatea sa științifică în
urma evenimentelor politice survenite în România (proclamarea republicii) ; după mai mult de zece ani, activitatea n-a fost încă reluată.

Presentimentul unei morți în exil și încrederea sa de nezdruccinat în viitorul poporului român, îndrăgostit de libertate, reies clar din sfârșitul articolului său intitulat La țărmașul Pontului Euxin (Au bord du Pont Euxin):

„În zilele din exilul penibil, gândul meu a fost constant fixat spre țara mea pe care eu nu o voi mai vedea. Corabia României a devenit de mai bine de un sfert de secol, prada valurilor și a vânturilor. Uneori este izbită de piedici amenințătoare care o sfarmă. Alteori, cum e în prezent, valurile vor s-o înghită. Acest gând mă face să mă cutremur...”

„Eu trăiesc în lumea de altădată, și mă simt obligat de-a o face cunoscută. Sufală vânturi barbare, valuri furioase se ridică. Forțe demonice, însetate de ură, de crimă și de sânge, par să domine pământul României”.

„Dar, va veni ziua în care demonii vor fi încătușați și aruncați în prăpastia și în fundul tenebrelor”.

„Dumnezeul eternității și al libertății va străluci din nou pe cer și va reda voioșia pe câmpurile României. Oamenii își vor întoarce liberi privirile lor spre cer, făcând liberi semnul crucii; ei vor îngenunchea și se vor ruga înaintea altarelor. Ei vor simți din nou chemarea muncii creatoare, energia binefăcătoare și miracolul eternității...”

„Atunci vor putea să înalțe din nou România pe altarele credinței și ale culturii” (Articol publicat în 1953; a se vedea bibliografia).

Opinia istoricului Vasile Pârvan asupra destinului marilor oameni se potrivește pe drept marelui realizator și director al Academiei Române în Roma:

„Popoarele nu-și iubesc marii oameni decât după ce-i pierd; din această cauză, aniversarea unui mort reprezintă aniversarea unei nașteri”.

Poporul român liber nu va uita niciodată activitatea serviciului său credincios.

Requiescat in pace!

Claudia Voiculescu

Lucian Blaga și expresionismul (1)

Elena Roată

Încercările de a-l situa pe Lucian Blaga în mișcarea literară a vremii, de a-l fixa într-un context cultural contaminat de influențe „modelatoare” și „catalitice”, au supralicitat fie tendințele moderniste (și chiar avangardiste) ale creației sale, fie pe cele „mai tradiționaliste decât obișnuitul tradiționalism, fiindcă reînnoiește o legătură cu fondul nostru sufletesc primitiv, nealterat nici de romantism, nici de naturalism, nici de simbolism”.

Blaga nu s-a sfiit să-și mărturisească, printre primii la noi, o puternică simpatie pentru estetica expresionistă, vorbind cu admirație despre Munch și Van Gogh, de Barlach, Arhipenko și Belling. În același timp, însă, se simte foarte apropiat de Brâncuși, pe linia unui „tradiționalism metafizic”. Criticul Eugen Lovinescu ezită să-l încadreze într-o direcție literară, deși în studiul său din 1927, *Istoria literaturii române contemporane*, Blaga figurează la capitolul Contribuția modernistă a Ardealului. Mai târziu (1937), el este atașat „tradiționalismului”, recunoscându-și, totuși, afinitățile față de poezia modernă și chiar „avangardistă”.

Încercând să reconstituie atmosfera spirituală în care s-a născut expresionismul, Gottfried Benn scria următoarele: „În Europa ... nu mai exista realitate, rămăsese cel mult caricatura ... Spiritul nu avea nicio realitate, el s-a întors înspre realitatea sa interioară, înspre ființa sa, biologia sa, structura sa (...) înspre creația și strălucirea sa. Metoda pentru a ajunge la astfel de țeluri pentru a fi sigur de luarea sa în stăpânire, era intensificarea laturii sale productive, era un extaz, un anumit fel de beție interioară”.

Nu numai în viziunea lui Benn, expresionismul trecea drept un lanț de reacții succesive ale unei subiectivități exasperante de vidul interior generat de o serie de cauze obiective („război, foamete, umilințe istorice, ilegalitate, putere”).

S-ar părea că ideologia acestei mișcări ține mai mult de o simptomatologie culturală, de o poetică a discursului agresiv, care a însemnat, cum a afirmat Ion Barbu, „obraznică insurecție, confuziune pederastă, reclamă dezmațată”, dar și „revenire la imaginativ și romantic”.

Expresionismul este mișcarea aptă să redea tumultul, strigătul, patosul, să transmită toate seismele suflatului omenesc. Dinamismul interior, de atitudine lăuntrică, așază noul curent în prelungirea romantismului, de la care îi vine (prin filieră hegeliană) chinuitoarea „conștiință nefericită”. Intensitatea trăirilor este ridicată de expresioniști la scară cosmică. Ceea ce-i unește este năzuința spre absolut, pe care Lucian Blaga o consideră specifică expresionismului: „de câte ori un lucru este astfel redat încât puterea, tensiunea sa interioară îl transcedează, trădând relațiuni cu cosmicul, cu absolutul, cu ilimitatul, avem de-a face cu un produs artistic expresionist”¹. Poetul își definește astfel propriul ideal artistic, care cere un nume nou și o formulă nouă de expresie lirică.

Pentru Blaga, expresionismul nu este un simplu curent, ci „o năzuință formativă”, în sensul acelei „Kunstwollen” extinsă la întreaga creație omenească. Ea ar țâșni din acea nevoie disperată de exprimare lăuntrică, căci așa cum afirma Daübler, lumea adevărată nu e ceea ce se vede, ci ceea ce se ascunde îndărătul vizibilului. Expresioniștii urmăresc tocmai acea restituire a demnității ascunse a lumii, tragismul ei de nepătruns. În acest sens, expresionismul cultivă atitudini romantice, împinse până la paroxism, conform cărora eul manifestă o categorică prioritate față de real. Creatorul se angajează la modul dionisiac în actul trăirii realității, procesul creator însuși este un fel de extaz.

Ceea ce se află dincolo de realitatea imediată pentru Blaga înseamnă mister cosmic, care trebuie ocrotit, printr-o fuziune extatică a sufletului cu lumea. Pragul care interzice accesul la sâmburele ultim, tenebros al existenței, este un prag extatic. Interdicția naște aici jubilara înfiorată a inițiatului, atitudinea panică în fața universului.

În primele volume de versuri, întâlnim un element tipic expresionist: excesul de sensibilitate: „Eu cred că sufeream de prea mult suflet”. De altfel, unul dintre reprezentanții artiștilor plastici expresioniști, O. Kokoschka declara în această privință: „... drama sufletească a artistului izbucnește cu violență covârșitoare. Arta este, la urma urmelor, un moment de teribilă intensitate a trăirii sufletești; ea nu se poate sublima în forme absolute”.

Blaga simte nevoia să identifice în fiecare dat al lumii semnificația lui primordială și permanentă, semn al veșniciei. O mișcare imperceptibilă, de esență cosmică, face posibilă întâlnirea. Dincolo de aparențe, a sufletului cu tâlcurile adânci ale existenței.

Unde începe și unde se sfârșește expresionismul? Este expresionismul o prelungire a romantismului lipsit de moderație? Din perspectiva istoriei literare, expresionismul poate să apară ca o formă de „romantism extremist”², cu tendințe agresive, „mai puțin crispat și mai puțin organic”, purtând stigmatele dezintegrării spirituale ale epocii noastre: „Poate expresionismul nu este decât un episod mai spectaculos al procesului de descompunere al romantismului prevăzut de Hegel în *Estetica* sa și, care, asemenea suprarealismului, antiteatrului sau antiromanului contemporan, anunță amurgul artei? Sau poate e doar un semn al crizei îndelungate traversată de arta modernă în drumul ei împletit spre noi limanuri făgăduite?”, se întreba Ovidiu Cotruș în studiul citat.

Căutările romanticilor tindeau spre găsirea unei formule eliberatoare, gesturile metafizice ale expresioniștilor degenerau în spasm, grimasă, urlat deznădăjduit, în fața unei realități pe care n-o descoperă în ceea ce are ea organic, esențial, ci în furia dezlănțuită de culori, ritmuri și cuvinte.

Worringer subliniază în studiile sale caracterul strident al „noului stil”, manifestat prin „biciuirea eului”, printr-un „țipăt crispat al tuturor simțurilor” („țipăt de durere”, „înțepenit în țipăt”). Worringer se desparte de episodul expresionist cu „dezamăgirea profetului”, care, abandonat de propriul crez, nu mai vrea să se lase mistificat de fericiri mincinoase.

Pentru Blaga, sensul artei expresioniste nu a vizat niciodată direcțiile unui monopol estetic. Expresionismul a reprezentat pentru filosoful și poetul Lucian Blaga întoarceri la anumite forme de artă care au valorificat o componentă spirituală esențială a culturii române: reîntoarcerea spre obârșii, fondul tragic, marile mituri populare. Se poate vorbi despre un expresionism autohton, cristalizat doar prin contactul cu alte mișcări spirituale europene. Neliniștea metafizică, identificarea cu viața ascunsă a cosmosului, regresivitatea înspre elementar, spaima sau cutremurul făpturii în fața absolutului sau a neantului sunt trăsături general romantice, pe care le regăsim în expresionism, doar în măsura în care acesta poate fi analizat ca un caz particular al romantismului.

1 Lucian Blaga – *Zări și etape*, Text îngrijit, și bibliografie de Dorli Blaga, București, Editura Minerva, 1967, p.74.

2 Ovidiu Cotruș, Secolul XX, Nr. 9/1972, p. 116.

Un eseu cu și despre Nichita Stănescu

Ion Popescu Brădiceni

Un alt tablou hermeneutic la Solaris-ul lui Tarkovski, îl prelev din același interviu cu Vitalie Ciobanu, memorabil, antologic. Este o topografie și o topofilie bazată pe un șir nesfârșit de holograme, un reușit palimpsest psihedelic. Principiul este cel al transpunerii – amintesc unul eminamente transmodernist, formulat explicit și de Adrian Marino – cu elocvente corespondențe culturale, cu vizibile reliefuri semnificative, depozitând, ființând – cum ar zice Nichita Stănescu – semnificații aurorale de magie a imageriei celei mai captivante: „Amintiți-vă de Tarkovski, cel care crea, la bordul unei stații spațiale, în Solaris, un copleșitor sentiment de singurătate și imersiune metafizică, grație aceluși tablou de Pieter Bruegel cel Bătrân („Vânătorii pe zăpadă”), derulat milimetric în unduirea preludiului în fa minor al lui Bach. Aș mai așeza alături tablourile lui Leonardo da Vinci, cu turnurile Florenței renascentiste în fundal și nuanțele ocre ale neorealismului italian din anii '60. Sunt dimensiuni ale universului, imbricate unele în altele, pe care le traversez ca un pendul, în largi amplitudini. Surprinz cu ochii minții ținuturi fabuloase, acoperite de un cer neînchipuit de senin, scăldate de apele calde ale Mediteranei, toamnele sepia din Berlinul lui Marlene Dietrich, Parisul saloanelor aviatice de la începutul veacului trecut...”.

Și altele două, de data aceasta evident transpoetice nichitastănesciene. Cel dintâi dedicat clujeanului Ion Pop, critic și poet echinoxist, cu care de altfel mă aflu de ceva vreme în cele mai cordiale relații. „Întrebarea către oracol” este încercarea unui om «bătut de gânduri», care își apropie – do-rește a-și asuma autotranscenderea în condiția superioară (calitativ?) de sfânt, de zeu etc. Dar modalitățile lirice, semantice, stilistice, poetice, de un imaginism tulburător de exact, de fascinatoriu, de tarkovskian i-aș spune, dă poemului un „ce” alchimic, hermetic, ezoteric, un aer de testament ultim, cu un mesaj esențializat de inițiere într-o dimensiune cosmică, fără să se piardă pe drum nimic din intimitatea vieții, din intensitatea trăirii până la fund a dorului de „tinerețe fără bătrânețe și viață fără de moarte”.

„Mi-am îngropat cuvintele de dragoste în pământ / și beregata mi-am spânzurat-o de gât./ Precise sunt un sfânt / și nu numai atât./

Cele două picioare nici nu le mai simt / și nici tălpile cu care merg mereu./

E absolut sigur că nu mai pot să mint./Precis că sunt zeu./

Mi-am azvârlit dinții din gingie / și sabia mi-am descins-o din șold./

Precis că inima mea este vie / și că eu sunt mort.

Dar mi-am întors capul și m-am uitat înapoi,/ la doi ochi îngenati / cu ochii mei doi / și împărați. / Ce-o mai fi cu mine, te întreb acum. / Oare oi mai fi fiind,/ de este în ființa mea jar și fum,/ dar și jind”. Eventual alte comentarii cu altă ocazie; ocazia s-a și ivit, grație unei invitații a scriitorului Laurian Stănescu.

Scrisoare către Adam

Poemul este dedicat lui Adam Puslojič. Pe poetul sârb am avut bucuria să-l cunosc, să-l interviuez, să-l prezint ca întemeietor al klotrismului (vezi și alt poem nichitian dedicat Klototriștilor – mesaj), în cadrul unei sesiuni de comunicări științifice „Balkanika”, inițiată de Valentin Tașcu. Interviul și eseuul le-am inclus în cărțile mele „Metodologia focului viu” și „Cristalizarea hazardului”.

„Trebuia să fiu sfârșit / dar am fost păscut. / Trebuia să urlu / dar mi-au crescut flori / la colțul gurii. / Trebuia să zbor / dar eu înot.

- Înecatule! îmi strigă / copiii de pe recif. / - Înecatule! mă strigă / Trupul meu verzui. / - Nu! strig. Nu! strig. Nu! / Ați văzut iarbă să se înece? / - Nu! mi se urlă. Nu! Nu! / mi se urlă. Nu! N-am auzit / iarbă să vorbească. Nu! N-am auzit / iarbă să vorbească. / Trebuia să vorbesc / dar am cântat, / trebuia să mă nasc / dar am înflorit / pe fundul mării. / Doamne, / scufundă-te deasupra mea! / Nu! strigă. Nu! strigă. Nu! / Apa este evaporată! Nu! / Nu! Nu! strigă. Nu! Apa / este evaporată. / Piatra uscată, / și măcinată / și spulberată / spre niciodată!”

Apus 1

Măhnirea mea cea Mare! Dor de Nichita, dor de nea Ilie

Ion Predoșanu

Motto: „Măritule, blajinule, tu poți, să mi-i omori în parte, să pot să-i plâng pe toți.”

Tudor Arghezi

În primele zile ale lui decembrie 1983, bunul meu amic, nea Ilie Purcaru, mă întreabă: „Coane Predo. Ce faci, vii cu mine la Nichita?” Fără întrebări, m-am conformat, mi-am luat, în grabă, cu mine un aparat de fotografiat și am plecat spre Spitalul Fundeni. Știam că nea Ilie era prieten cu Nichita și seria nouă a revistei Ramuri, al cărei Redactor șef fusese între august 1964 și până la darea sa afară, în 1969, spre a fi înscăunat profesorul și criticul Alexandru Piru, l-a avut pe Marele Blond foarte aproape. Ba la reînființarea Ramurilor, n-au lipsit D.R. Popescu, Nichita Stănescu, Ana Blandiana, Ion Gheorghe și „umbra” lui permanentă Ilie Constantin, de care s-a plâns peste ani.

*

Îmi pare rău și acum că, nefiind anunțat unde vom merge, m-am prezentat în salonul unde boala Nichita înarmat cu un banal aparat de fotografiat chinezesc marca „Seagul”, format lat, 6 pe 6, și cu un singur film. Fără blitz, dar și cu un film de exterior, nu dintre acelea sensibile și capabile de fotografii în spațiul întunecos al unui salon de spital slab iluminat.

Nu eram prima dată când dam mâna cu blândul, generosul și poetul care respira poezie prin toți porii. Îi mai fusesem oaspete în apartamentul Său din Piața Amzei, dus de mână de alt mare suflet generos și Imens Artist Fotograf Vasile Blendea. Văr de-al doilea cu subsemnatul și omul care m-a introdus la Geo Bogza și Marin Preda, alți corifei ai literaturii române contemporane. Dintre cei grei de abordat și care nu se lăsau fotografiați de oricine. Cum nu era cazul primitorului și generosului Nichita Stănescu. Alte dăți, îl immortalizasem și am inclusiv fotografie color, pe diapozitiv cu dragul de Nichita.

Nu era nici locul și nici timpul prielnic unei fotografii studiate și capabile să-L reprezinte posterității. Așa cum reușise, în alte ocazii, să-L immortalizeze vărul Sile. Timid și supărat de imperfecțiunile tehnice ale aparaturii mele aproape improvizate, m-am descurcat cum am putut. Fără să deranjez. Imaginile document există! Cu o claritate mai slabă, obscură, ca și lumina salonului de spital. Un salon cu un singur pat, singura favoare ce i se făcea Clasicului în Viața Nichita Stănescu.

Acum, după aproape 27 de ani, nu-mi pot reprima sentimentul de măhnire. Neputinței tehnice, i-am răspuns prin tăcere, timiditate și fotografiere neostentativă.

Mi-e dor de Nichita și de nea Ilie Purcaru. De acolo, din Ceruri, îi rog să mă ierte pentru imaginile fotografice precare de care-am fost în stare atunci. La reîntâlnirea cu Ei, promit să nu mai ratez Evenimentul. Neștiutor, prin 1983, nici nu știam că și nea Ilie Purcaru este poet. Ba încă unul mare. Și numai două volume ale sale, de după 1990, „Bunica Beps” și „Mausoleul Bunicii Beps”, l-ar face pe Marele Nichita să-și îmbrățișeze încă o dată confratele. Așa cum, delicat ca o trestie plâpândă, a izbutit în decembrie 1983, cu puținătatea forțelor sale fizice.

Simbolismul păsărilor brâncușiene din templul descătușării

Sorin Lory Buliga

Imediat după realizarea capodoperei sale de la Târgu-Jiu, Constantin Brâncuși plănuia să ridice un “Templu al Descătușării” în regatul Indore, în memoria soției defuncte a maharajahului Yeswant Rao Bahadur. Vizita lui Brâncuși în India¹, la invitația prințului, nu și-a atins scopul principal, acela de a-l contacta pe maharajah în vederea realizării mausoleului. Explicațiile acestei nereușite sunt contradictorii.

În conformitate cu reconstituirile realizate de diverși cercetători (Șt. Georgescu-Gorjan¹, S. Buliga ²), Templul din Indore, săpat în stâncă, ar fi avut înfățișarea exterioară a unui ou, așezat pe pajiștea din fața palatului din Indore, Manik Bagh. El nu ar fi avut uși sau ferestre, ci doar o fantă centrală prin care pătrunde lumina înăuntru.

Interiorul templului era de asemenea ovoidal. În centru exista un bazin cu apă, pătrat sau dreptunghiular, care reflecta razele de lumină venite din boltă. Pe laturi erau cele trei “Păsări” (una din bronz polisat și alte două din marmură, albă și neagră), fresca “Păsări în zbor” și “Spiritul lui Buddha” (“Regele Regilor”).

Într-un studiu dedicat descifrării semnificației formelor simbolice care trebuiau să intre în alcătuirea “Templului Descătușării” (S. Buliga³), am ajuns la concluzia că acestea aveau o semnificație sacră și inițiativă. Astfel, templul ovoidal este o reprezentare plastică a “Oului Lumii”. Interiorul ovoidului brancușian este asimilat cu grota inițiativă dar și cu caverna inimii, corespondenta grotei respective în ordine microcosmică.

Întreaga concepție a templului trebuia să fie în acord cu preceptele filosofiei indiene. După cum remarcă S. Al-George⁴) “evidența acestei conformări la concepțiile cosmomitologice indiene, incontestabilă pentru oricine, era prezența orificiului din tavan care [...] realiza acordul dintre monument și cosmos la o mare sărbătoare indiană. Este prima dată când se pune în mod categoric problema cunoștințelor teoretice ale lui Brâncuși în domeniul gândirii indiene....”.

Este evident așadar că și sculpturile brâncușiene trebuiau să răspundă exigențelor simbolice cerute de templu și deci să aibă semnificații precise care își găseau un loc fundamental în cadrul conceptelor filosofiei indiene a eliberării. În general, prin simplul fapt că pasărea este asociată zborului, ea poate servi ca simbol general relațiilor (în speță intermediarii) între cer și pământ.

În cele mai vechi dintre textele vedice pasărea este considerată un simbol al prieteniei pe care o au zeii față de oameni (J. Chevalier, A. Gheerbrant⁵). Dar ritualismul vedic ne oferă de asemenea și alte sugestii privind semnificația simbolică a păsărilor. Astfel, în conformitate cu interpretările pe care le face S. Al-George⁴), altarul utilizat pentru sacrificiile solemne sau domestice era un “instrument ce participă la proiectarea insului în esența sacră a universului” și trebuia “să aibă înscrisă în forma lui atât universul cu toate elementele sale spațio-temporal [...] cât și insul în ipostaza lui ascensională”. De aceea altarul reproduce fie forma umană, fie forma unei păsări sau “umbra acestora”, pasărea nefiind decât insul în ascensiunea sa verticală”. De altfel, în *Taittiriya-samhita* se specifică: “cel care dorește cerul trebuie să construiască un altar în formă de șoim, deoarece șoimul zboară cel mai bine dintre toate păsările; devenind șoim, el (sacrifiantul) zboară la cer”.

Ridicarea simbolică la cer a sacrifiantului (devenit “pasăre”) are loc prin intermediul focului sacrificial care consumă ofranda (ce reprezintă un substitut al sacrifiantului). Însă acest foc este o replică a lui *Agni*², zeul focului, cel care mijlocește între pământ și cer, vehiculul ofrandelor. De aceea, în *Rig-veda*, *Agni* este numit și “Șoimul ceresc”, “Pasărea divină” sau “Pasărea de aur”. Mai concret focul ce cuprinde lemnele rugului sacrificial este asemuit cu o pasăre ce se așează pe o creangă. Fumul care se ridică din altar spre bolta cerului relevă și o altă imagine cosmogonică a zeului *Agni*: coloana cosmică (*Axis Mundi*) care a separat și a sprijinit cerul deasupra pământului (*Rig-veda*).

Astfel de identificări ale zeului *Agni* ne permit să facem legătura între pasăre și coloană, în sensul că pasărea-suflet în ascensionalitatea ei spre zonele celeste pare că se transformă într-o coloană. Iar ambele, pasăre și coloană, sunt consubstanțiale, fiind de natura focului, a aurului³ sau a luminii⁴.

Dacă se mai ține cont și de faptul că zeul *Indra*⁵ anulează noaptea cosmică prin separarea celor două cupe, Cerul și Pământul, printr-un stâlp de lumină care este însuși Soarele transfigurat astfel, se poate face o legătură

comprehensibilă între pasăre și stâlpul cosmic pe de o parte, și Soare pe de altă parte, toate trei cu semnificații spirituale evidente: pasărea reprezintă spiritul sau sufletul individual, Soarele este în fapt Soarele spiritual (Spiritul universal sau Dumnezeu), iar stâlpul cosmic mijlocul prin care spiritul omenesc poate ascensiona și ajunge⁶ la Spiritul universal.

În India pasărea simbolizează cel mai adesea sufletul omului care, eliberat de trup⁷, urcă și se așează ierarhic pe crengile Arborelui lumii⁸ (sinonim cu stâlpul cosmic). În upanișade sunt două păsări: una mănâncă fructul pomului și simbolizează sufletul individual (*jivatma*) activ, iar cealaltă doar privește fără a mânca și simbolizează Spiritul universal (*Atma*) care este cunoaștere pură. În realitate ele nu sunt deosebite și de aceea sunt uneori reprezentate sub forma unei păsări cu două capete (J. Chevalier, A. Gheerbrant⁵).

În ceea ce privește simbolul “păsării călătoare”, în upanișade se specifică faptul că sufletul este o “pasăre migratoare” (*hamsa*), ceea ce face referință la migrarea sufletului din trup în trup până la zborul final spre cuibul în care își va găsi în sfârșit adăpost împotriva pericolelor transmigrării. Iar acel cuib, văzut ca un refugiu cvasiinaccesibil, este de fapt o reprezentare a Paradisului: “loc suprem de ședere unde sufletul nu va avea acces decât în măsura în care, dezbărat de greutatea omenești, va reuși să zboare până acolo” (J. Chevalier, A. Gheerbrant⁵).

Adaug aici faptul că păsările călătoare sunt privitye în lumea persană și arabă ca suflete angajate într-o căutare inițiativă. Acest fapt este regăsit de exemplu în celebra lucrare persană “Limbajul păsărilor”, aparținând lui Farid Addia Attar, în care sunt descrise peripețiile itinerarului mistic în căutarea divinului, și de asemenea în “Povestirea Păsării” de celebrul Avicenna.

Este momentul să specific că “limbajul păsărilor” despre care vorbește Coranul este acela al îngerilor și reprezintă cunoaștere spirituală. Tot în Coran sufletul este comparat cu un șoim, iar mistica musulmană “compară adesea¹⁰ nașterea spirituală cu înflorirea trupului spiritual sfărâmând, ca o pasăre, cochilia oului, învelișul său pământesc” (J. Chevalier, A. Gheerbrant⁵).

În cosmogonia *Ahli-il-haqq*-ilor din Kurdistan, însăși Dumnezeu era înfățișat ca o pasăre cu aripi de aur, atunci când nu exista nici pământ, nici cer. Dar probabil cea mai veche atestare despre credința în sufletele-păsări se regăsește în mitul egiptean al fenixului, pasăre de foc de culoarea purpuri (semnificând forța vitală).

În ceea ce privește credințe similare în spațiul locuit astăzi de români, se știe că în mitologia protodacă existau “păsările solare”. Figurine cu o astfel de semnificație datează din epoca bronzului, atunci când cultul soarelui era dublat de cultul focului. Menționez că tot atunci morții nu se mai înhumau ci se incinerau. Ritul incinerării a fost adus de indo-europeni și se pare că a fost o consecință directă a cultului soarelui. Prin incinerare sufletul trebuia să se curețe de toate impuritățile corpului adunate într-o viață. Ritul de incinerare marca de fapt momentul Marii treceri, prin purificarea cu focul sacru asemeni focului solar (R. Vulcănescu⁶).

În mitologia română se regăsesc mai multe categorii de păsări mitice. R. Vulcănescu face distincție între “păsările-suflet”, care exprimă figurarea simbolică a sufletului mortului imediat după moarte și “sufletul-pasăre” care este o figurare formal alegorică a sufletului mortului în pragul tansmigrației.

“Pasărea-suflet” în special este aceea care amintește de arborele cosmic, ceresc, al vieții și al morții. Ea este o pasăre psihopompă ce reprezintă imaginea unei păsări sacre (inițial Pasărea măiastră) care avea misiunea de a purta sufletul (celui decedat) în Marea trecere din Lumea aceasta în Lumea cealaltă. Ca păsări fantastice (supranaturale) amintesc de Pasărea măiastră, Pajura, Pasărea de foc și Zgripturoiul. Despre prima dintre ele, Brâncuși însuși spunea că este pasărea din basmele românești care “îi scoate pe îndrăgostiți din tot felul de încurături” (P. Neagoe⁷).

Pentru a descifra cel mai bine simbolurile păsărilor brâncușiene, consider că este cel mai potrivit să îl las chiar pe sculptor să o facă, utilizând în acest sens textele și aforismele sale pe marginea acestui subiect. Astfel, despre semnificația generală a păsărilor, Brâncuși spunea: “Pasărea este simbolul zborului, iar zborul îl va scoate pe

om din limitele înguste ale materiei grele” (P. Neagoe⁷). De aceea el ținea să specifice: “Eu nu creez Păsări – ci zboruri” sau: “Eu nu am căutat, în toată viața mea, decât esența zborului” (C. Zărnescu⁸).

Trebuie spus că Brâncuși denumea “Măiestre” toate piesele din șirul zecilor de “Păsări” create de el începând cu 1909: “Istovesc la Pasărea măiastră (vrăjită) din 1909 încoace și mi se pare, iată, că nu am desăvârșit-o încă” (cf. C. Zărnescu⁶). Despre ele mărturisea: “Eu nu doresc să reprezint o pasăre, ci să exprim însușirea în sine, spiritul ei: zborul, elanul...” sau: “Eu aș vrea să reprezint imponderabilul într-o formă concretă” (C. Zărnescu⁶).

Referitor la concepția Măiestrelor declara: “aici mă lupt, însă, cu două probleme: trebuie să redau în forma mea descătușarea spiritului de materie. În al doilea rând, trebuie să îmbin toate formele într-o unitate perfectă. Chiar și formele opuse trebuie să se îmbine în forma finală. În filosofia mea despre viață, separarea spiritului de materie, la fel ca orice altă dualitate rămâne o iluzie. Spiritul și materia formează un tot unitar” (P. Neagoe⁵). Iar cu privire la aceste încercări asidue ale sale de a-și desăvârși lucrările, spunea: “Măiastra ! Ea se zbate aprig, ca tot ce am realizat, până astăzi, ca să se înalțe spre ceruri” (C. Zărnescu⁶).

În ceea ce privește păsările care trebuiau în final să își găsească adăpostul în templul ovoidal, ne-au rămas următoarele texte: “Pasărea de aur !... O lucrez încontinuu !... Însă nu am găsit-o încă”; “Păsările măiestre sunt o serie de obiecte diferite, născute dintr-o căutare unică, rămasă prin timp încontinuu aceeași. Idealul realizării acestor sculpturi ar fi o mărime care să umple întreaga boltă cerească. În ultimile două variante ale Păsărilor – cea albă și cea neagră – m-am apropiat de o dreaptă măsură și am realizat acest lucru cu atât mai mult, cu cât reușeam ca să mă detașez de persoana mea” (C. Zărnescu⁶).

Există de asemenea un text în care se face legătura între “Păsările” sale și “Coloană”: “Păsările de aur, Măiestrele și Coloana fără de sfârșit [...] sunt niște proiecte care, odată mărite (agrandies), ar putea să umple toată bolta cerească și să o susțină” (C. Zărnescu⁶).

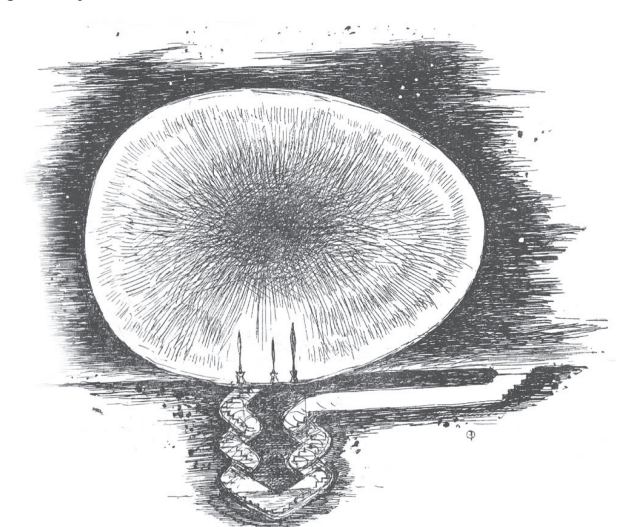
Din aceste texte și aforisme reiese în mod clar că pe Brâncuși îl interesa să redea – ca de altfel în întreaga sa operă – “spiritul” sau “ideea” subiectului, “aceea care nu moare niciodată”. Această idee era “zborul” (sau “esența zborului”), “avântul” și “imponderabilul”. Toți acești termeni se referă însă în același timp și la “descătușarea spiritului de materie” și de asemenea la “înălțarea spre cer” a acestuia.

În conformitate cu interpretările simbolice clasice, avântul în zbor se referă întotdeauna la suflet în aspirația sa către o stare supraindividuală. Iar “avântul, ieșirea din timp, se fac prin coroana capului” (J. Chevalier, A. Gheerbrant⁵). Coroana capului este echivalentă însă în ordinea macrocosmică cu bolta cerească și din același motiv cu bolta “Templului Descătușării”.

În concluzie, consider că “Păsările” brâncușiene reprezintă spiritul sau sufletul omenesc în ascensiunea sa spre ceruri și spre infinit.

BIBLIOGRAFIE

1. **Georgescu-Gorjan, Ștefan**, *Templul din Indor*, Ed. Eminescu, București, 1996.
2. **Buliga, Sorin**, *Capodopera nerealizată a lui Brâncuși: “Templul Descătușării” din Indore*, Antemeridian & Postmeridian, Ed. Clusium, Cluj, p. 73-77, 2001.
3. **Buliga Sorin**, *Simbolistica sacră a “Templului eliberării” din Indore*. Litua, Studii și cercetări, Ed. Rhabon, vol. X, p. 239-264, Târgu-Jiu, 2004.
4. **Al-George, Sergiu**, *Arhaic și Universal. India în conștiința culturală românească*. Ed. Eminescu, București, 1981.
5. **Chevalier Jean, Gheerbrant Alain**, *Dicționar de simboluri*, Ed. Artemis, București, 1994.
6. **Vulcănescu, Romulus**, *Mitologie română*, Ed. Academiei R.S.R., București, 1987.
7. **Neagoe, Peter**, *Sfântul din Montparnasse*, Ed. Dacia, Cluj, 1977.
8. **Zărnescu, Constantin**, *Aforismele și textele lui Brâncuși*, Ed. Cartimpex, Cluj, 1998.

1 În ianuarie 1938.

2 În sanscrită cuvântul înseamnă “foc”.

3 S. Al-George consideră că această “coloană mitică indiană este figurată ca un stâlp de aur, aurul fiind în măsură să exprime concomitent natura ei luminoasă și numinoasă”.

4 Deoarece Agni este, în conformitate cu *Rig-veda*, nu numai un principiu al focului, ci și al luminii.

5 De asemenea în *Rig-veda*.

6 Sau chiar “fuziona”, în conformitate cu concepțiile religioase ale hindușilor.

7 Tot aici pasărea poate fi și o imagine a funcțiilor intelectuale, așa cum ar fi de pildă inteligența, care este considerată “cea mai iute dintre păsări” (*Rig-veda*).

8 Ceea ce reprezintă o imagine mitică cvasiuniversală, regăsită nu numai în India dar și la iakuți, siberieni, indonezieni etc. și de asemenea în miturile din Occident.

9 Scrisă în sec. XII-XIII.

10 Ca și majoritatea celorlalte tradiții de altfel.

La afine

Maria Șerban Silivaș

Ne sculam cu noaptea-n cap, somnoroși și bosumflați. Abia nimeream încălțările pe care le scoteam rapid de sub paturi. Eu preferam cizmele de gumă, cam rablagite și grele, deoarece aveam mereu în vedere faptul ca la munte, pe Furcitur unde mergeam noi, se puneă ploaia aproape din senin. Frații mei se echipau care cu ce avea. Nu uita nici unul să îmbrace sfeterele de lână pe care ni le tricotasă mama, din lână momârlânească. Eu cu mama pregăteam merindea pentru că sus în poiana unde era sălașul vitelor din munte, trebuia sa mâncam neapărat că altfel cine s-ar mai fi putut ține pe picioare. Lache fratele mai mic avea niște pantaloni de uniformă bleumarin cu două numere mai mari ramase de la fratele mai mare Năică. Și-i lega fie cu un cordon fie cu sfoara, curea nu se pomenea prin casa noastră decât la tata.

Pe chestia asta rămânea mereu în urma grupului trăgând de pantalonii care-i cădeau la orice pas.

Puneam la traistă pită făcută în cuptorul dintre blocuri (așa le ziceam noi vechilor case de colonie construite pentru mineri la Iscroni) in care locuiam de câțiva ani buni. Am uitat să vă spun că noi am venit aici, peste Linie, din niște barăci prăpădite din lemn aflate la podul vechi al Jiului dinspre Aninoasa ,unde ne-am mutat de prima data , cam prin 1967cand am ajuns în Valea Jiului . Ne-a adus tata, care s-a angajat la mină după vreo trei luni de pușcărie făcută la Gherla, pentru un camion de brânză care s-a împuțit de la căldură. A trebuit să „plângem” toți cinci frații în cor, ca să ne dea baraca. Inginerul de la mina Aninoasa ce era un fel de “gospodar”al minei și-a pus mâinile în cap când ne-a auzit. Nu știa că tata ne-a făcut semn să „urlăm” iar mama l-a pișcat pe Lache care atunci era la țâță. A urlat săracu, iar noi după el ,și așa ne-a fost „repartizată” baraca.

Măi dar ce pită era aceea. Făina o aduceam cu roaba, în sac de la alimentara, mama o frământa cu apă caldă și cu cartofi dați prin mașina de tocat, apoi o puneă în niște coșuri lunguițe de nuiile pe niște șervete curate, o creșta, dospită gata în coșuri o uda cu apă,cu o plesnătură de palmă și o băga repede in cuptorul *stâmpărat* cu o cociorbă făcută dintr-un lemn de arin și niște pantaloni de trening chinezești legați ca un fel de mop. Mai puneă alături, în șervetul de in adus din Ardeal , două cepe roșii, un dărab de salam și unul de slănină afumată , brânză frământată, patru-cinci ouă fierte, “*porodici*”cum le ziceam noi la rosii, și ardei cam un kil de fiecare legumă. Drept e ca eram șase la masă,cu mama cu tot. Dar ce zic șase, când întindeam țolul veneau și copiii din alte grupuri de culegători de afine din alte sate, cu care ne întâlneam în poiană la izvorul din vârful muntelui. Aduceau și ei tobă proaspătă și cârnați din anul ce trecuse, uscat,afumat și ardeiat, care mirosea de-ți lăsa gura apă. Drumul spre afiniș era tare greu, urcai piepțiș muntele printr-o plantație de brăduți tineri pe o cărare ce se furișă printre pietre si stânci, proptite ici acolo în niște rădăcini noduroase de fagi. Ne opream la locuri numite nu așa oriunde ni s-ar fi năzărit deși eu una simțeam că inima îmi tremură ca un porumbel, mă sufocam și abia mă țineam pe picioare in aerul din ce in ce mai rarefiat.

De sus de la capătul cel mai înalt al plantației de brăduți și plopî tremurători priveam în jos spre Valea ce se deschidea la picioarele noastre ca un uriaș balaur alb, ce se întindea până dincolo de Petroșani unde licăreau luminile orașului adormit. Era cam opt dimineața. Cețurile prindeau a se ridica dinspre pădurile de un verde închis, iar vârful muntelui se contura clar în seninul dimineții. Soarele se ridica falnic peste culmile munților Vâlcanului iar în spatele nostru se zărea Retezatul mândru și misterios. In aerul tare al dimineții se auzea câte un țipăt de vultur, spărgând liniștea depărtărilor .

-Hai Pălăguțo, repede puilul mamii că la nouă trebuie să ne apucăm de cules.

-Da mamă ,vin da uite-l pe Lache iar s-a împiedicat.

De sub basca trasa pe ochi fratele meu mă privea mânios.

-Te văd eu câte câni aduni azi. Nu te prea dă hârnicia afară din casă!!

-Hai la treabă lăsați cearta. Avem de adunat găleata asta de 10 kile zicea mama, grăbindu-se să se apuce de strâns boabele micuțe, brumării ce se șteau pe sub tufele de jnepeni din golul alpin.

Sătui și obosiți de drumul lung, câscam, ne întindeam și nu ne prea ardea să mai culegem. Mă ascundeam adesea sub câte o tufă de jneapăn, mă săturam cu câțiva pumni plini de fructe parfumate , dulci acrișoare și simțeam că nu mai pot. Încet, răcoarea dimineții și roua de pe tufele de afin mă înviorau. Îmi reveneam și mă apucam să-mi fac norma. Cam zece câni sau borcanele de fructe culegeam copiii mai mari, iar mama aproape dublu.

Într-o zi s-a pus o ceață întunecată că nu mai vedeai la doi metri. Din păcelele întunecate se auzeau pocnituri precum și niște zgomote ciudate. Căzând ceva cu bufnituri repetate.

Când ne-am dezmeticit cerul se despica de tunete și trăsnete iar pe tufele de afin si prin ramurile răsfirate ale jnepenilor căzuseră parcă din cer, o ploaie de salamandre galbene , pictate cu puncte negre pe spate.

-Să vină Pălăguța, țipau femeile să ia în mână o salamandă.

Eram de-a dreptul îngrozită. Se spunea că fetele si femeile care puneau mâna pe o asemenea șopărlă vor deveni neîntrecute la cusut, brodat, tors și alte meșteșuguri. M-au pus jos și mi-a trecut rapid peste mână ditamai șopărla. Avusesem grijă să trag rapid peste podul palmei, mâneca pulovărului gros de lână, așa că reptila nu mi-a atins pielea.

La vreo două sute de metri altă sperietură zdravănă. Vreo 20 de oi zăceau lovite de trăsnet cu picioarele în sus și burțile umflate , cu blana mițoasă pârliță în mai multe locuri. Un cioban bătrân cu o cuvertură în pătrățele albe cu negru aruncată pe umeri se uita înspăimântat, nevenindu-i să creadă că într-o clipită și-a pierdut atâtea mioare.

N-am mai stat la locul cu pricina. Fulgerele și trăsneteile ne înspăimântau. Murați de ploaie cu gălețile târate prin tufele ude ne-am furișat spre cărarea ce ne duce spre sat, spre civilizație. Am coborât mai repede decât am urcat. Veneam de-a bușilea, ne ridicam alunecam pe cărarea alunecoasă sau pe fânul ud. Fratele meu Lache plângea. Avea doar nouă ani. Mucii îi curgeau printre șiroaiele de lacrimi și stropi de ploaie, cu o mână ținea o gălețușă iar cu iar cu cealaltă își trăgea mereu peste buric, pantalonii îngreunați de apă.

Cu chiu cu vai am ajuns la Țigani un fel de uliță la marginea satului. Ploua mocănește iar potăile țigănești au început să ne latre. Eram voioși de acum ne trecuse spaima iar ploaia încetase. Eram morți de oboseală și de foame mai ales. A doua zi ,mama a vândut afinele la centrul de colectare. Din banii obținuți ne-a cumpărat două pâini ,o rudă de salam și niște roșii. A doua zi urma să urcăm din nou după afine, dacă ploaia ar fi conținut. Și așa săptămână de săptămână, aproape toată vacanța de vară.

Mai simt si acum mirosul de fân ud și de ploaie, sau foșnetul de clopoței al mesteceenilor ce începeau să se vaiete în fiecare zi,cam pe la cinci după amiază, semn că era vremea sa plecăm acasă de la cules.

Am jurat atunci că voi învăța carte ,măcar de ar fi fost să dau în fiecare zi câte un examen. O vreme după ce am reușit la liceu nici măcar să gust o afină nu mai puteam. Mă săturasem...

Eminescu în lumina...

(urmare din pag. 5)

Sarcini de-aur și de miruri el încarcă pe cămile / Și pornesc în caravană după steaua plutitoare, /

Ce în aerul cel umed pare-o așchie de soare / Lunecând pe bolta-albastră la culcușu-eternei mile.”

Strofe reluate în ***Dumnezeu și om***, care e o variantă din „*Christ*”.

Ideea aceasta a desacralizării mitului christic revine cu incriminarea adusă omenirii netrebnice:

„*Astăzi mintea e bogată, dar credința este seacă / Căci în ochii ironiei, tu ești om... nu Dumnezeu.*

Azi ești frază strălucită, azi ești masca cea de fală,/ Ieri ai fost credința simplă, însă sinceră, adâncă./

Împărat fuși omenirii, crezu-n tine era stâncă. / Azi în marmură te scrie, ori pe pânză te exală...

Asta-i tot, Isuse dulce, pus pe cruce pentru lume?/ Asta-i tot, frunte de rege, cu cununa cea de spini?/

Ieri ai fost steaua de aur a-mpăraților creștini, /Azi în gura lor profană nu mai ești decât un nume.”

Și totuși, de 2000 de ani – scrie gazetarul – pilda celui ce s-a jertfit pe sine rămâne pentru omenire un inepuizabil tezaur de iubire și mântuință:

„*Iată 2000 de ani de când Christos a ridicat popoarele din întuneric, le-a constituit pe principiul iubirii aproapelui, 2000 de ani de când biografia Fiului lui Dumnezeu e cartea după care se crește omenirea.*

*Învățăturile lui Buddha, Socrate, stoicilor, cărarea spre virtute a chinezului Lao Tse, deși asemănătoare cu învățătura creștinismului, n-au avut atâta influență, n-au ridicat pe om ca **Evanghelia**, această simplă și populară biografie a blândului nazarinean a cărui inimă a fost străpunsă de cele mai mari dureri morale și fizice, dar nu pentru el, pentru binele și mântuirea altora. Și un stoic ar fi suferit chinurile lui Hristos, dar le-ar fi suferit cu mândrie și dispreț față de semenii lui. Și Socrate a băut paharul cu venin, dar l-a băut cu nepăsarea caracteristică virtuții civice a Antichității.”*

O altă piesă, ***Preot și filosof***, tot din 1880, oferă imaginea unei lumi păcătoase („*a Răului domnire*”), întâlnită și în ***Demonism*** („*O raclă mare-i lumea. Stelele-s cuie/ Bătute-n ea și soarele-i fereastră / La temnița vieții...*”), asupra căreia „în van” lucrează credința: „*În van cercați a-i drege, căci răi rămân de-a valma / Și trebuia ca soarta să-i spulbere cu palma...*” pricepând „*șoapta misterului divin*”, filosofii sunt, de fapt, confrăți mai aleși ai celor împovărați cu îndreptarea „*neamului cel nedemn*”.

S-ar putea crede, din poeziile amintite mai sus, că Eminescu este un moralist religios. Nimic mai fals, căci el nu face decât să aducă în câmpul meditației poetice marile evenimente ale calendarului creștin (*Nașterea și Învierea*), într-un moment când biserica e amenințată de necredință și marile simboluri creștine se golesc de sacralitate. Însuși *Rugăciunea* sa vizează starea de decădere a omenirii, pe care o vrea scoasă din mocirla păcatului și adusă în zăriștea mântuینței.

Moartea însăși e un nonsens în ordinea creației divine:

„*De e sens în asta, e-ntors și ateu,/ Pe palida-ți frunte nu-i scris Dumnezeu.”*

(*Mortua est*)

Religia creștină, superioară așadar altor credințe, e deopotrivă ideal etic și liant civic: „*Pentru a fi buni, pentru a se respecta unii pe alții și a-și veni unul altuia în ajutor, au nevoie de religie.*” („*Țimpul*”, 1881)

A se observa că apropierea poetului, mai cristalizată, față de problematica religioasă se produce în perioada 1880-1881, anii unor încercări sufletești, de neliniști și zbucium creator.

Sunt multe alte elemente de recuzită creștină de care lirica eminesciană se servește, fie pentru a contura un suport angelic erosului (femeia fiind o *donna angelicata*), fie pentru a înfiera trădarea Dalilei și suficiența „caerului de lână” (*Scrisoarea V, Femeia?... măr de ceartă, Icoană și privaz* ș.a.).

Spiritul mușcător și caustic al gazetarului (convins că biserica deține „*cartea după care se crește omenirea*”), care aduce laudă vieții creștine pentru rolul important jucat în istoria neamului, se completează cu „tonul homeric” (G. Călinescu) folosit în parodia prozastică *Părintele Ermolachie Chisăliță*. Acesta e „un popă de țară” care face liturgia cu spirt în loc de vin și urlă grozav în biserică de-l aud pădurarul și văcarul de pe coclauri. În plus, are darul înjurăturii și drăcurii, chiar în sfântul lăcaș, când îi căsună pe dascălul Pintilie Buchilat, cel cu potcapul pe ceafă, sau pe palamarul Nicodim Parpalac, „cam prostuț”, care trage clopotele într-o dungă, spune crezul ca pe apă, fiind totodată mare iubitor de colivă și colaci. Este evocat un potențial incendiu la o slujbă de utrenie, când haina dascălului se aprinde, iar celor din biserică li se pare că văd pe diavol în fereastră bisericii. Apare, la un moment dat, o invocație către muză, în genul lui Budai-Deleanu, parodia fiind una reușită și în măsură a disipa orice suspiciune de misticism...

Rezultă, din cele de mai sus, că romantismul eminescian, valorificând o gamă largă de motive și teme creștine, e – ca și în cazul altor elemente mitologice invocate, din culturi diferite – capabil a transfigura în cheie estetică, cu largi semnificații filosofice și estetice un material bogat, de mare expresivitate poetică.

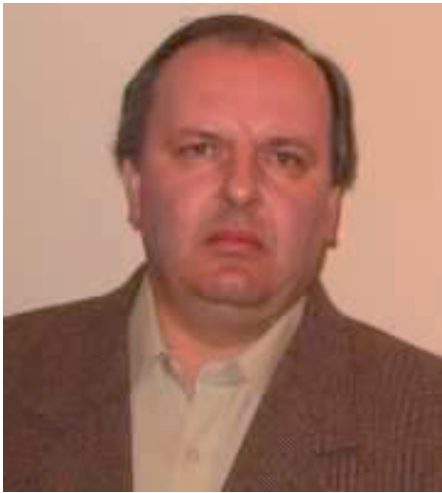
Poetul a avut, desigur, în sinea sa, conștiința sămburelui de divinitate, din care au înflorit crinii atâtor versuri esențializate și emblematic, fără ca acestea să devină fervori și mesaje ortodoxiste, ca mai târziu în poezia gândiriștilor. Meditația (și invocația) creștină e calmă și echilibrată, și izvorâtă dintr-o autentică suferință.

Ca orice mare poet (romantic), Eminescu a conștientizat acea criză a spiritului violentând tradiția și punând în pericol valorile. Atitudinea lui este, față de această stare de lucruri, nu a unui mistic novalisian, ce s-ar angaja într-un program de salvare, ci a unui poet care-și trece sentimentele pe toată gama, de la invocația intimă a celui suferind până la acuza, ironie, sarcasm sau parodiare, față de realități intrate sub teroarea desacralizării.

Se știe cât preț puneă poetul pe valorile tradiției, cât de confortat se simțea el în largul acestei spiritualități.

Ceea ce am numi „*complexul ortodox*” al gândirii sale nu e decât o parte din uriașa arhitectură imaginară, cu plonjoane cosmogonice, a genialității sale romantice, o parte care, luată ca atare, independent, își pierde rezonanța și expresivitatea, dar care, în ampla orchestrație de idei, obsesii, teme și motive poetice, își capătă acea identitate de referință și timbrul inconfundabil al meditației esențializate asupra condiției umane și cunoașterii, în general.

Zenobie Cârlușea

POEME

Adrian Alui Gheorghe

II
(coșul cu capete)

capul meu aruncat în coșul cu capete
visează:
ce să fac cu trupul meu?
cine îl vrea (poftim!)?
în ochiul meu o doamnă brună citește
poeziile nescrise, destrăbălate, brute (cu șapte capete)
Pe ea o vreți.
Întâmplările îmi violentează
ochiul.
În ochiul doamnei brune
(cu șapte capete)
„nu’ș ce zeu visează” „nu’ș ce privire”
„nu’ș ce târg se face”.

III
(morile de vânt)

mi-am pierdut încrederea în morile de vânt
de mult nu mai duc acolo speranțele –
rămân numai parfumuri
cu care doamnele își ung trupurile lor
din catifea violetă
din alpaca
sau din fetru
o! și fiecare trup are noduri o mie
pe care nu le poți desface nici cu dinții
nici cu gândul
nici cu sabia.

Trecere vinovată

Gura mi-e somnoroasă chiar când rostesc
această învățătură anonimă: iubește
nimeni nu îngroapă sufletul în beznă întunericul
e o bernă ridicată înaintea spectacolului ceva
să ne apere de contracțare
astfel înțelegem actul gratuit
al arlechinului care taie cu pleoapele un drob de sare
sau cum cuvintele sună astfel pentru ceea
ce nu trebuie spus.

În fiecare somn câte un masacu.
Opțiunea mea pentru lucrurile cuminți
sângerează broboanele de sânge sunt niște
vulpi la pândă dimineăta când ciocârlia
e o nouă încercare de tăgăduire a muritorului
meu suflet. Cu aceleași unghii rod nisipul
de pe obrazul mării și culorile naive de pe
fruntea luptătorului. Lucrurile grave
au întotdeauna profeții lor. Mă simt vinovat
pentru că pot să spun o mulțime de lucruri despre nefericire.

Cântând cu o limbă prea mătăsoasă întâmplări
care vor apărea neesențiale cailor și epicureicilor
învăț să caut ca un lucru orb propriul chip:
necesitatea e a doua natură (prima e deformată
de poeți, soldați, măcelari, dizeuze, pictori,
încât nu ne mai putem recunoaște într-un peisaj
cu doi oameni singuri sau la cina de taină
unde cineva tocmai vorbește de greșelile
judecății lui Solomon)
Un bărbat și o femeie plimbă o carte prin centrul
orașului lespezi mari cad pe urmele lor
care într-un fel seamănă cu timpul sau cu oricare
alt fapt ironic

Fantastica realitate se numără în degete smulse.

Metamorfoza uriașă

Spuneai că te schimbi, mă trage cineva de limbă
vezi că nu poți? vezi că nu poți?
am să mă schimb, îi spun, să vezi
ce metamorfoză uriașă
și el dă din cap, se clatină
până se face una cu pământul.
Toți mă privesc cu neîncredere
„mortul din oglindă” îmi spun

și eu tac și mă gândesc la o metamorfoză uriașă
tac și mă gândesc la un chip uriaș, ceva
care să cuprindă
zările și cerul (iarbă de-mi va crește
pe trup o să mă behăie iezii)
Trupul tău e sfărâmicios dimineăta
declară păsările,
când mama își numără pruncii
tu ești atât de singur
încât nici nu poți fi numărat.

Repetiție cu public

Cum am putut să mă nasc cu atâta dragoste de viață!
Vor supraviețui numai elefanții, spuneau graurii,
Vor supraviețui numai păsările, spunea urșii,
trebuie să fii dur, îngânau cei deadmiși
la examenul vieții,
mergi cu un număr înainte, îmi sugerau cei întorși, morții,
și nu renunța la nimic,
nu pierde din vedere părțile neesențiale;
pământul îmi pune centură de siguranță –
Să nu te pierzi, îmi spunea,
atâtea stele cunosc cântecul sirenelor –
ești materia însăși, îmi striga câte
un filosof, nu uita,
binoclând câte o întrebare ce se rotea căpcăun
între alfa și omega
și mai ales nu încuia lucrurile prin care treci,
spuse racul și mă împinse pe scenă.
Vreau să zbor, am țipat eu,
și câțiva domni cu ochelari de plumb
(pentru fixarea privirilor într-un singur punct)
și-au dat coate, au răsfoit importanți câteva registre
frunze de brusture, evantaie pentru a alunga îndoilele
(plicticoși țânțari)
apoi m-au privit ironici –
începuse să le crească furnici pe nas –
nu se poate, îngână unul,
mitul lui Icar ne salvează de complicații
cu cerul, mai avem loc pentru un OM
în fața unui pluton de execuție,
nu spune nu, poți să te împlinești și acolo.

Par-terre

Rătăcind prin canalele atât de singure
ale acțiunilor
altfel spus: patinând pe o piele
sticloasă de broască
am ajuns în sfârșit la mine.
Bună-ziua, îmi spun
Bună-ziua, vine răspunsul,
Ne împingem cu umărul,
dinlăuntrul în afară,
ne facem semne
pe care nu le putem înțelege
fără a renunța
la acea distracție
pe care o numim confesiune,
Nu avem ce ne spune.
Fiecare își vede războaiele lui,
păcile fiecăruia se încheie
la altă flacăra.
- Hotărât lucru (glasul din afară
reteza capetele de struți)
timpul este un deșert în care ne găsim
atât de ușor.
Înfundă-ți pușca cu zece cânturi
și mergi cu dinții
pe o suprafață întunecoasă
celui ce-și dăruiește o chitară
dăruiește-i un glonte
moartea cântă
în orice colț de piatră.

Covorul roșu

Numai și numai pentru Ion Mureșan
Poezia lui nu se lasă, în general, scrisă,
prinsă în boldul literelor,
deși mulți vor să o vadă întinsă pe propriile
pagini, să o posede ei, ea să scoată
obișnuitele oftături de plăcere:
ah, poete, ah...!

Nu îmbătrâni lângă mine, îi mai spune
Poezia din când în când,
Du-te și înnebunește în numele tuturor

Celor care nu au curajul să o faca,
Vezi, dacă Rimboud mai vinde arme, sau droguri,
cumpără și tu ceva, pune-i o monedă în palmă,
are și el, ca și tine, atâtea cititori de crescut...

În declarația sa de avere
poetul a ezitat dacă să treacă poezia sau nu;
dacă ar trece-o, ar trebui să specifice dacă e un bun
dobândit, dacă e moștenit, dacă e furat
de la lume,
-cea care se comportă, de altfel, destul de neglijent cu poezia,
o scoate noaptea afară ca pe o mîță
de maidan...
(Oricum, dacă ar trece poezia la ciștiguri,
ar trebui să se treacă pe sine la pierderi).

Ciudat, foarte ciudat
lumea îi întinde poetului
covorul roșu la plecare
nu la sosire, ca la atâtea alte ceremonii,
fistîcit poetul prinde un fir
și deșiră toată gloria, o face ghem, metodic
în final ghemul roșu i se rostogolește la picioare
ca o căpățină de zahăr. Dacă lumea se agață
de covorul roșu, din neatenție,
sau din disperare, este și ea deșirată,
făcută ghem și rostogolită
ca o căpățină de sare.

Un adevăr dureros

Un adevăr dureros:
toți tații ajung să moară
Încercînd biografiile fiilor
Cu un stînjenitor sentiment de ratare.

E drept că și ceilalți bărbați mor
Dar mult mai încet, mai neștiut,
Nimeni nu depune mărturie
Morțile lor sunt moartea în general
Viețile lor sunt viața în general.

Tatăl meu a început să moara
Exact în clipa în care m-am născut eu.

L-am urmărit, pas cu pas, așa cum urmărești
O buburuză care se mișcă pe suprafața unei
Frunze, apropiindu-se periculos de margini,
-hei, ai să te prăbușești în veșnicie,
îmi venea să strig, dar pe atunci nu știam
că veșnicia sunt eu-!

M-a privit în ochi
așa cum te uiți într-o lacrimă
și vrei să vezi fundul oceanului.

Te rog mi-a zis,
ține tu un pic universul acesta
Pe umerii tăi
până îmi dezmořtesc
umărul meu
bicisnicul.

Uneori îmi vine să-l întreb: -Tată, ai terminat
De murit?
Uite, eu sunt mare acum
Aș putea să împart viața mea cu tine,
Aș putea să umplu cerul cu stele
Numai cu o singură clipire de pleoape,

Pot să-mi imaginez lumi paralele
În care să fac negoț cu frica de moarte
Ca un drog ușor,

Pot să fiu disperat
Fără să mă ia cineva la întrebări:
Un lucru fascinant, recunoaște!

Dar e posibil ca moartea în veșnicie
Să se petreacă un pic mai altfel –
Cum e despicare unui măr cu lama cuvîntului
Trebuie să tai moleculă cu moleculă
Metodic
O mie de ani
Pînă cînd și cuvîntul măr se împarte
În două părți neverosimil de egale.

Oricum, tată,
Acolo în univers
Nu cred că ai să uiți vreodată
Amănuntele vieții de pe pămînt:
A
FOST
ALTFEL
RECUNOAȘTE
Cînd închid ochii,
cînd plonjez în sine,
să știi că o fac
deseori
în onoarea ta.

Adrian Păunescu

Rugăciunea poporului către stat

Vinovății lângă vinovății,
 Ne-ndemânateci suntem zi de zi,
 Tu, stat al nostru, cum de ne mai ții?

Nu vezi că suntem ultimii betegi,
 Comițătorii de fărădelegi,
 De ce nu ne lovești, dacă-nțelegi?

Spre slava ta, muncim neîncetat,
 Dar alții piramide au lucrat,
 Ne iartă fala, dragul nostru stat.

Noi umplem forme, clase, scări și oști,
 Tu, sigur, toate astea le cunoști,
 Dar pedepsește-ne, că suntem proști.

Tu nu-nțelegi că poți să faci ce poți,
 Că vom tăcea cu bărbăție toți,
 Tu n-ai simțit că suntem idioți?

Belește-ne întruna, ca pe boi,
 Și nu ne da nici pielea înapoi,
 Dar sprijină-te permanent pe noi.

Când mai greșim și scoatem un oftat,
 Tu spune vreunui oaspete mirat
 Că suntem cetățeanul turmentat.

Nu-i de-nțeles de ce milos te-arăți
 Și ne permiți al numelor răsfăț,
 Dar dă-ne număr, ca-n maternități.

Tu, care n-ai biserici să te-nchini,
 Trimite-ne să ne zvârlim în spini,
 Cristosul mării noastre de cretini!

Cum îndrăznim chiar noi s-avem păreri,
 Când tu te-ai învățat numai să ceri
 Mereu, mai multe astăzi, decât ieri?

Constrânge-ne, până cădem în brânci,
 Și-aruncă-ne la bibilici pe stânci,
 Tu, care știi prea bine să arunci.

Ia cimitire, case, ia-ne tot
 Și dă-ne-n schimb o labă peste bot,
 Când vezi că ochii noștri nu mai pot.

Și, mai ales, lansează-ntruna legi
 Cu care să ne ții și să ne legi
 Și să ne faci mai slabi și mai betegi.

Să-ți fim din zi în zi tot mai datori,

RESTITUIRI

Dar tu până la noi să nu cobori,
 Ci să ne scuipi, de tot mai multe ori.

O, statul nostru, te arăți prea blând
 Cu cei ce, chiar când dorm și tac, te vând
 Și vor mâncare, vai, din când în când.

Dar tu ești animat de planuri mari,
 Cu noi, când vrei, pământul poți să-l ari,
 Așa precum au hotărât cei tari.

Păstrează-ți, deci, teribilul nucleu,
 Ne este greu, tu dă-ne și mai greu,
 Dar să mărești poverile mereu.

Ne mai auzi că smiorcăim de plâns?
 Constrânge mai amarnic ce-ai constrâns
 Și dă-ne și-o bătaie ca răspuns.

Ia pielea de pe noi și fă-o bici,
 Spre-a fi mai multă ordine aici
 Și bate-i pe români de când sunt mici.

Și, ca să ai mereu mai mult pământ,
 Împuținează-i pe acei ce sunt,
 Organizând mormânt peste mormânt.

Și, ca să fii deplin învingător,
 Când vezi că și bătrâni, și tineri mor,
 Renunță, pân-la urmă, la popor.

Rămâi doar tu, pe unde urme nu-s,
 Cu tot mai multe calități în plus,
 Un stat curat, de jos și până sus.

Belește-ne întruna, ca pe boi,
 Și nu ne da nici pielea înapoi
 Și, pentru toate, iartă-ne pre noi.

16 octombrie 1986, Nășăud 127

Imnul României Mari

Nu ne jucăm cu țara și cu neamul,
 Ar fi rușine și ar fi păcat,
 E-al nostru râul și al nostru ramul
 Și mama nu e de negociat.

De-ar fi ca lumea într-un foc să piară
 Și oamenii să i se facă scrum,
 Noi ne-am întoarce din cenușă, țară,
 Să te-nviem pentr-un destin postum.

Că Dunărea și Marea și Carpații,
 Cu Olt și Mureș, Jiu și Prut și Criș,
 Ne sunt surorile și ne sunt frații,
 Oricâte ne-ar mai sta de-a curmeziș.

Din Iași, din Timișoara, din Craiova,
 Din Cernăuți, din Cluj, din Chișinău,
 Românii risipiți oriîncotrova
 Aduc la București drapelul tău.

Putem muri, cum fiecare moare,
 Dar vom visa și vom striga mereu:
 Trăiască veșnic România Mare,
 Așa să ne ajute Dumnezeu.

1 Decembrie ni-i idealul,
 Când Clopotul Unirii a legat
 Muntenia, Moldova și Ardealul,
 În sensul lor deplin și-adevărat.

Adună cifre, domnule contabil,
 Și scade cifre, domnule gropar,
 Dar țara nu-i ceva negociabil,
 Și jertfa noastră n-a fost în zadar.

Putem muri, cum fiecare moare,
 Dar vom visa și vom striga mereu:
 Trăiască veșnic România Mare,
 Așa să ne ajute Dumnezeu.

20 iulie 2004

După moarte

Pot să mă-nchid cu totul într-o carte,
 Din amintire nevoind să plec,
 Nedoritor de rang și timbru sec,
 Pe fila ce de ceilalți mă desparte.

Pot fi ucis de fiecă zevzec,
 Cum pot să-not în apa de pe Marte,
 Cum pot să fiu și cu noroiul parte
 Și-n sângele meu propriu să mă-nec.

Trăită dur și încercată foarte
 E viața mea, pe orișunde trec,
 Eu mie-mi sunt opusul de departe,
 Prin biruință, pace sau eșec,
 Precum mi-e dat destinul să-mi petrec
 Concediile toate, după moarte.

20 iulie 2004

Sărmană patrie

Când fiii reciproc ți se sfășie,
 O, patrie, de jale ai ajuns,
 Și, de la întrebare la răspuns
 Ți-e interzisă orice măreție.

Ai numai privilegiul că ești vie,
 Un fel de deținut politic tuns,
 Nici învierea nu-ți mai e de-ajuns
 Și nici nu mai provoci melancolie.

Victorii vechi zadarnic mai tot numeri,
 În tot prezentul tău capitular,
 Pe culmi de munte focuri nu mai ard
 Și mâinile ți s-au uscat în umeri.

Ai să te-ngropi umil la tine-n curte,
 O, patrie, cu zboruri tot mai scurte.

22 iulie 2004

Caliculă

Lazăr Popescu

Soarele de sinteză

Ci iată eu scriu acest poem într-un caiet ce să aibă cred vreo douăzeci și trei de ani, din vremea tinereții, desigur, când caut acum soarele de sinteză.

Așa.

Eu două sute șaptezeci și trei de grade solare, tu între unsprezece și douăzeci, nu știi exact.

Oricum între o sută patruzeci și doi și o sută patruzeci și șase virgulă cinci.

Cam pe acolo e. Soarele de sinteză.

Adică între patrusprezece și optsprezece, nouăsprezece, din luna august, atunci când poți vedea bine stelele.

Atunci când poți asculta în sud sau în est cel mai bine șoapte din deal sau șoapta din munte, foșnetul de molid sau de frasin.

Atunci.

Eu scriu un poem lung în acest caiet vechi, un poem care s-ar vrea pentru tine căci n-am fost nici măcar ca-n textul muzical al lui Leonard Cohan:

„oprește-te și surâde-mi, fetițo, sunt doar o stație în drumul tău”.

Nu. O, nu, Contesina.

Nu. O, nu, „honey”.

„Oh, yes, I need you, I need you, I don't need you.”

Da. Același Leonard Cohen.

Tăcut-au apele. Tăcut-au pădurile.

Tăcut-au șoaptele. Tăcut-au zgomotele.

Și te salut cu sfertul bun din lume.

Așa să știi.

Căci vara rămâne cel mai mare pictor, căci pădurea cel mai mare compozitor e și muzica aceasta neauzită ne străbate pe amândoi: soarele de sinteză, „darling”, soarele de sinteză, „honey”.

O, da.

Și cea mai frumoasă poezie o scriu tot molidul și frasinul.

Sigur.

Și mărul, și scorușul, amândoi trăind sub soarele de sinteză.

Cică în Kali-Yuga din Bine nu mai rămâne decât un sfert;

însă cu toate acestea eu zic și scriu:

„for you, all that is good and nice in this world, honey”.

Scribul și Contesa

De aproape opt ani de zile nu se mai văzuseră

POEME

decât întâmplător.

El părăsise de curând

atelierul metafizic

și asculta diversele zgomote

ale lumii.

Sunete.

„L'amour est un don, chérie”.

Aproape opt ani trecuseră de când el plecase din castelul fortificat.

Acolo o cunoscuse pe Contesă,

acolo aflase multe lucruri

semnificative și nesemnificative.

Acolo lucrase, așa s-ar putea spune.

„The love is a present, honey”.

Din când în când mai avea nostalgia castelului fortificat.

De când plecase într-un alt loc

să lucreze.

Un fel de prestator

de servicii culturale

și intelectuale,

didactice chiar.

Obositoare, oricum.

„Die liebe ist un Geschenk, Lieben.”

Stătuse pe-acolo vreo șase ani,

nu doar, „ne saison en enfer”.

Încât putuse să experimenteze.

Experimentase lumea.

„Unde-nveți numai durere, înjosire și spoială”.

Da.

„L'amore é un dono, amante”.

Nu mai suporta și plecase,

în fine, plecase

Atunci descoperise el

atelierul metafizic.

„El amor ea un presente, querida”.

De aproape opt ani de zile nu se mai văzuseră decât întâmplător.

Și voiau să plece acum în căutarea

copacului care râde.

Dintr-o epistolă a Scribului (II)

My Lady, ci iată-mă întors din peregrinarea ori poate călătoria până la Domeniile de Origine.

Și-i aproape vară, Contesina, aproape vară peste durerile lumii.

Acolo, sus, pe Domenii

m-am întâlnit rând pe rând

cu Maestrul, cu Lucrătorul

și cu Fostul Ocnaș.

Să știi, femeie dulce, că totu-i neschimbat și nimeni Domeniile nu le-a cumpărat.

Au rămas așa cum le știi

și tristețea mea s-a plimbat prin vii.

Încep să simt plenitudinea verii

în aerul curat și-n tăcerea serii.

Și-n sărutul ori îmbrățișarea muierii.

Da, Contesina, iată-mă, m-am întors,

m-am întors în burgul fantomă,

tot așteptând un semn de la tine

sub soare și-n zile mai pline.

Da. Oricum mai senine.

Atât am să-ți scriu, My Lady, de dor,

pe sub acest nor alburii și ușor.

De culoare și soare,

de viață,

de cuvânt.

În gând.

De tăcere,

dar și de multe altele.

Dintr-o epistolă a scribului (III)

Eu sunt târziul,

tu ești devremea.

Și împreună

suntem

o lume.

O lume

sau o carte,

o carte din lume.

Știi, Contesina,

de când tot scriu

pe zare și-n praf

citesc și lumea

și praful și zarea

visarea.

Tot.

Târziul tot,

devremea toată.

Și de n-ar fi fost prea târziu

ar fi fost prea devreme.

Și de n-ar fi fost prea devreme

ar fi fost prea târziu.

Acuma știi.

Știu, știu, știu, știu.

Explozia în aceste cuvinte

nesperate.

Inserate.

A fost mai demult dimineața...

Floarea Soarelui (I)

Iar tu mergeai tot timpul spre est.

(Așa am observat. Și când spuneai

că mergi la țară, Dora. Și când

spuneai că mergi într-o scurtă călătorie).

La început nu înțelegeam nimic.

Știi, erau strânse, acolo, de-a valma

tot felul de litere. De toate mărimile.

Așa. În nerânduială. Ascultă,

ascultă, Dora: „Parigi è bella conte”,

da, sigur. Apoi cu siguranță

va urma ceva. Literele se vor

aranja. „Depo la malinconia,

Dora, dapo”, desigur...

Și soarele, soarele, el...

Floarea Soarelui (II)

Explozia de galben și de lumină.

Așa. „Ci sară”.

Desigur, Dora, toate așteptările

și toate drumurile spre est se duc.

Suntem într-un ceas

când explozia macului

de mai sau de iunie

e doar o amintire.

O amintire premergătoare

exploziei de galben și de lumină.

Dora. Numele tău își strânge

literele și sunetele

într-un sărut și-ntr-o îmbrățișare.

În dor neîntâlnit și necunoscut.

În acel Doru pe care-l aștepti.

Problema morții la Martin Heidegger

Alin Negomireanu

Cu fiecare clipă a vieții noastre, ne îndreptăm irepresibil spre propria moarte, și în acest sens, ne putem întreba, împreună cu Thomas Nagel¹, dacă moartea este „sfârșitul neechivoc și definitiv al existenței noastre”, e un lucru rău să mori?. Preocupări pentru problema morții au existat și înainte și după „momentul Heidegger”, fiind prezentate diferite formulări până în zilele noastre. Despre importanța reflecției asupra „problemei morții se poate spune că nu se va vorbi niciodată îndeajuns, iar prezența morții și acțiunea sa distrugătoare se poate observa la tot pasul; lucrul acesta făcând din această problemă una din preocupările eterne ale omenirii, fiind în permanență actuală. Înțelegerea morții pare vocația profundă a filosofiei, deoarece de la începuturile istoriei sale, filosofia „a întreținut un raport distinct cu această limită definitorie a înțelegerii încercând în varii feluri să exprime ce anume este moartea și cum ar trebui omul să se raporteze la ea”².

Filosofia a văzut în certitudinea propriului sfârșit una din modalitățile esențiale ale înțelegerii de sine, prin faptul ea, filosofia ca raportarea la moarte se numește pe sine „pregătire pentru moarte” (*μὲλέτη θανάτου*)³. Cunoașterea de sine implică cunoașterea ca ființă finită, ca ființă „aflată în orizontul propriului sfârșit”. Înțelegerea limitei care vizează moartea ține de esența filosofiei, fie că s-a văzut în moarte o punte către altceva sau ca punct *terminus* al unei existențe în urma căreia nu urmează absolut nimic, ea, văzută ca limită absolută nu a dat pace filosofilor , care au căutat constant și în diverse moduri să arate „o manieră adecvată de apropiere de acest de-ne-apropiat care este moartea”⁴. Cu fiecare clipă a vieții noastre, ne îndreptăm irepresibil spre propria moarte, într-o apropiere înfricoșătoare, moartea părând că se apropie la rândul ei , la fel de irecuzabil și nebuloș, dintr-un viitor amenințător spre prezentul nostru amenințat. Neutralizarea prin înțelegere a morții poate fi văzută ca sarcină a filosofiei, „a filosofă înseamnă a învăța să mori”⁵. Interpretarea morții ca act necesar pentru a da curs istoriei lumii și a umanității sau ca pedeapsă impusă oamenilor pentru ispășirea păcatului strămoșesc atestă caracterul excepțional al unui eveniment staniu și caracterul ineluctabil al unui act care aparține ființei umane. În această perspectivă, sensul morții apare suspendat între experiența unui nonsens și pătrunderea neprevăzută și violentă a unui sens care se află dincolo de nivelul înțelegerii umane. Istoria religiilor înregistrează în spațiu și timp o extraordinară convergență a unor acte ritualice care culminează prin moarte. Moartea a generat în orizontul cultural al conștiinței determinate istoric arhetipurile vieții, renașterea și nemurirea; iar în plan filosofic putem spune că sfidarea pe care moartea o adresează conștiinței a atins unul dintre momentele cele mai înalte prin nașterea filosofiei. Pentru filosoful naturalist grec Anaximandru⁶ apare ca o trecere dureroasă , prin ciclul etern al naturii; la Anaxagoras și atomiști, moartea apare ca o fază a procesului creator care domină renașterea continuă a universului. Pentru Heraclit moartea și viața sunt părți ale unei unice mișcări de transformare care cere omului depășirea perspectivei spațio-temporale.

În cartea a patra a *Confesiunilor*, Augustin ne vorbește despre experiența morții apropielii⁷, așa cum a trăit-o pe când era profesor de retorică în Africa, la Tagaste, orașul său natal. În acea perioadă îi moare un tânăr prieten, căzut la pat pe neașteptate, camaradul deosebit de drag inimii sale, despre care vorbește cu ocazia morții lui timpuriu. Filosoful își mărturisește nu atât stările sufletești, cât etapele vieții, ridicându-se în acest sens până la intuirea metafizicului, a simbolicului, a existențialului. Își povestește cu sinceritate viața și oferă o imagine fidelă a vieții și condiției omului. Asistăm, când este vorba de Fericitul Augustin la acțiunea morții ca absență prezentă care transformă întreaga lume în moarte. Filosoful medieval vorbește în același timp de „un foarte grav dezgust de viață, dar și frică de moarte”⁸, fiind mirat pentru că cel pe care îl iubise ca și cum n-ar fi fost merit morții murise: „mă miram că ceilalți muritori trăiesc, pentru că acela pe care-l iubisem, ca și când nu avea să moară, murise și mă miram mai mult că eu, care eram un alt el, trăiesc, când el era mort. Bine a zis cineva despre un prieten al său *murdărate a sufletului meu*. Căci eu am simțit că sufletul meu și sufletul lui fuseseră un singur suflet în două trupuri și, de aceea, viața pentru mine era o groază fiindcă nu voiam să trăiesc fiind înjumătățit, și poate că de aceea mă temeam să mor, ca să nu moară cu totul cel pe care-l iubisem atât de mult”⁹. Moartea e ceva atât de ciudat, încât n-o considerăm posibilă, în ciuda oricărei experiențe, când e vorba de cineva mult îndrăgit, și intervine întotdeauna ca ceva de necrezut și la care nu te așteptai. Asumată ca obiect al gândirii, moartea a blocat gândirea într-una dintre cele mai tulburătoare probleme de metodă.

De la Epicur la Wittgenstein și J.- P. Sartre, istoria filosofiei occidentale a adoptat în mai multe rânduri ideea imposibilității de a gândii moartea ca regulă pentru o gândire corectă și care nu poate să spună nimic despre ceea ce e prin natură străin, așa cum este cazul morții. Parafrazând afirmația lui Epicur din „*Scisoarea către Meneceos*”, „când noi existăm nu stăpânește moartea, când stăpânește moartea, noi nu mai existăm”, L. Wittgenstein a scris că „Moartea nu este un eveniment al vieții. Moartea nu se trăiește. Dacă prin veșnicie nu se înțelege o durată de timp infinită, ci atemporalitate, atunci trăiește etern cel ce trăiește în prezent”¹⁰.

Nu este lipsit de importanță faptul că filosofia, ca mod de gândire determinat este intim legată, încă de la nașterea sa, de evenimentul unei morți singulare: cea a lui Socrate, pe care Platon ne-o povestește în Phaidon¹¹. Se poate spune, în acest sens că acest fapt „implică dintr-un început o corespondență între moarte și filosofie, care va constitui întregul discurs platonician cu privire la moarte. Potrivit filosofului grec, Platon, „adevărații filosofi nu fac altceva, făcând filosofie, decât un exercițiu neîncetat în vederea ceasului morții, și că, dintre toți oamenii, ei se tem cel mai puțin de a fi morți”¹². Găsim în *Phaidon* că gândirea și filosofarea sunt o moarte metaforică, deoarece ele propun separarea de natura coruptibilă a corpului și ieșirea în afara timpului către atemporalitate.

Heidegger a sesizat marea importanță a sensului existențial ce poate proveni din analiza morții, acest aspect determinându-l să analizeze fenomenul în *Ființă și timp*. Cunoașterea de sine implică conștientizarea finitudinii, iar înțelegerea acestei limite ține de esența filozofiei. Trebuie să evidențiem de la început că filosoful german nu este preocupat să investigheze fenomenul morții din motive ce se bazează pe un sens „morbid” al vieții, sau al speranței creștine într-o viață *mai bună*, de dincolo, ci „analiza morții este efectuată pentru a elucida problema ontologică”¹³. Trebuie arătată importanța întrebării referitoare la moarte, ce poate să ne spună moartea despre investigația ontologică fundamentală, asupra a ceea ce înseamnă a fi. Este evident pentru autorul lucrării „Ființă și timp”, că în moarte cineva (acel cineva căruia i se întâmplă să moară) se confruntă cu sinele autentic, adevărat și veritabil. Heidegger consideră că fenomenul morții poate concentra atenția cuiva asupra a lui ce înseamnă a fi, oferind, după cum spune filosoful o prezentare „completă”, „totală” a existenței umane. Filosoful german cînd vorbește de moarte, nu vorbește despre mo-

1 Thomas Nagel, *Veșnice întrebări*, traducere de Germina Chiroiu, București, Editura BIC ALL, 2004, p. 15

2 Cristian Ciocan, Muribundus Sum: Heidegger și problema morții, București, Editura Humanitas, 2007, p. 7

3 Platon, Phaidon: 81 a („...”)căci oare nu aceasta e filosofia, o stăruitoare pregătire pentru moarte?”

4 Cristian Ciocan, Muribundus Sum: Heidegger și problema morții, op. cit. p. 8

5 Montaigne, Eseuri, cap. XIX

6 Anaximandru Milet (cca 611 – cca 546 î.e.n.) , autor al unei opere intitulate Despre natură, discipol al lui Thales. Potrivit tradiției a introdus cel dintâi în limbajul filosofic termenul arhe.

7 Augustin, Confesiones, IV, 4, traducere și indice de Prof. Dr. Nicolae Răbu, introducere și note de Prof. Dr. Ioan Rămureanu, București, Editura Institutului Biblic și de misiune al Bisericii Ortodoxe Române, 1994, p. 141:

„Inima mea s-a întunecat de acea durere și tot ceea ce priveam era moarte. Și era chin pentru mine patria mea, și casa părintească o ciudată nefericire, iar tot ceea ce comunicasem cu el, fără el se transformase într-un chin crud. Ochii mei îl căutau peste tot, dar nu mi se arăta. Și uram toate, fiindcă nu-l aveam ochii mei și nu puteau să-mi spună: Iată va veni, așa cum făceau când trăia, dar lipsea. Căci eu însumi devenisem pentru mine o mare întrebare și cercetam sufletul meu de ce era trist și de ce mă tulbur foarte mult, iar el nu știa ce să-mi răspundă”

8 ibidem, p. 143

9 Augustin, Confesiones, IV, 4, op. cit. p. 143

10 L. Wittgenstein, Tractatus logico-philosophicus, 6.4311, traducere din germană de Mircea Dumitru și Mircea Flonta, notă istorică și în ajutorul cititorului de Mircea Flonta, note de Mircea Dumitru, București, Editura Humanitas, 2001, pp. 157 - 158

11 Platon, Phaidon, (reproducem o parte din dialogul dintre Socrate și discipolul său Cebes despre moarte și viața după moarte. Dialogul a avut loc în celula condamnaților la moarte, cu câteva ore înainte de execuția lui Socrate: „ (...) Dacă ar exista, de pildă, numai procesul adormirii dar nu și acela invers, al trezirii din somn, atunci vezi și tu bine că starea finală a lucrurilor ar face din povestea lui Endimion (erou din descendența lui Zeus) o întâmplare de rând și din el un om ca toți oamenii, nedeosebindu-se cu nimic prin somnul său, de somnul lumii întregi. (...) De asemenea, iubite Cebes, dacă tot ce este înzestrat cu viață ar muri și, odată mort, ar rămâne în starea aceasta și nu s-ar mai întoarce la viață, mai încape oare îndoială că până la urmă în mod absolut necesar, nimic n-ar mai viețui și moartea ar cuprinde totul? Într-adevăr, dacă cele vii s-ar naște din altceva decât din cele moarte, să nu se piardă totul în moarte?”

12 Platon, Phaidon, 67 e

13 M. Gelven, Un comentariu la Ființă și timp, traducere de N. I. Mariș, București, Editura Paco, 2004, p. 147

dul în care gândește cineva când moare, deoarece condițiile morții nu sunt conectate cu reflecția. Esența importantă a analizei morții nu este cum se simte, în realitate cineva în momentul morții, ci ce poate însemna moartea iminentă pentru cineva în deplinătatea vieții sale. Michael Gelven ne prezintă patru stadii majore care vizează prezentarea concepției heideggeriene ontologice asupra morții: (1) analiza morții în termenii triplei metode de dezvăluire a lui Dasein: existențialitatea, facticitatea și căderea; (2) o prezentare a felului în care cotidianul sinele „ei” îl împiedică pe cineva să surprindă în mod adecvat o semnificație a morții; (3) o prezentare a certitudinii morții; și (4) sensul unei comprehensiuni autentice a ceea ce înseamnă a fi pe moarte”. Este foarte important pentru înțelegerea demersului heideggerian al morții punerea a două întrebări: ce înseamnă a fi; Și ce înseamnă a nu fi. Cele două întrebări se prezintă ca o comprehensiune a finitudinii noastre, filosoful arătând faptul căci concepția autentică asupra morții, nici pe departe nu este morbidă sau fatalistă ci, este mai degrabă, o conștientizare curajoasă și incitantă a finitudinii umane. Existența autentică înseamnă a fi pe deplin conștient de puțința cuiva de-a-fi, care trebuie să includă, posibilitatea, dar nu actualitatea, de-a-fi-în-stare-a-nu-fi. Nu putem analiza problema morții fără a constata importanța conceptului prin care moartea este de cele mai multe ori interpretată și definită – conceptul de viață. Moartea și viața formează o pereche conceptuală indisolubilă, ele constituind cele două fețe opuse ale aceleiași probleme. Putem spune că atât moartea a fost înțeleasă prin intermediul conceptului de viață, și, reciproc, ideea de viață a fost sesizată în orizontul finitudinii sale, sub exigența limitei sale, moartea, cea care o pândește mereu. Investigația raportului dintre viață și moarte pleacă de la următoarele întrebări: ce rol i se acordă fenomenului vieții în analitica Dasein-ului? Este viața o caracteristică a Dasein-ului? Este considerat Dasein-ul cu adevărat viu? Moartea Dasein-ului trebuie înțeleasă în orizontul vieții, ca fenomen al vieții? Cristian Ciocan ne arată că aceste întrebări sunt refuzate de Heidegger, întreaga „perspectivă heideggeriană poate fi caracterizată printr-un profund antivitalism”¹⁴. Heidegger va spune că „Orice vietate, deîndată ce intră în viață, începe deja să moară și invers: a muri înseamnă încă a trăi, de vreme ce numai ce este viu poate să moară; moartea poate fi actul suprem al vieții”¹⁵. Meritul lui Heidegger este faptul că a reușit să repună în discuție fenomenul morții în cadrul filosofiei contemporane, văzând în acesta o temă centrală pentru investigația filosofică. Este pentru prima dată în istoria filosofiei când fenomenul morții este „tratat cu maximă rigoare conceptuală”, fiind plasat în arhitectonica ontologică a ființei umane, în strânsă articulare cu momentele constitutive ale constituției sale ontologice.

Se poate spune că „*lumea morții*” își revendică o anumită separație și autonomie, preține un mod propriu de a fi, care o singularizează; în sensul acesta putem spune că posibilitatea manifestării morții se află într-un univers exterior al vizibilității? Există vreo experiență specifică morții în care moartea „să se manifeste ca aparținând omului în deplinătatea experienței sale personale? Dar această experiență, care ne permite de acum să stabilim un fapt destul de verosimil, nu se pune oare în mod nemijlocit în fața necesității sorții noastre?”¹⁶. Straturile de sens care intervin în discuția privitoare la moarte sunt – înțelegerea, proiectivitatea, posibilitatea, afectivitatea, discursul, adevărul, totalitatea, alteritatea, temporalitatea etc...

Trebuie evidențiat faptul că în Sein und Zeit, „punerea și soluționarea problemei morții este subordonată discursului ontologic asupra ființei Dasein-ului, și, de aceea, interpretarea acestui fenomen e dirizată de exigențele generale ale ontologiei fundamentale ca întreg”¹⁷. Heidegger folosește un paragraf întreg¹⁸ (51) pentru a evidenția căile diferite prin care sinele urmărește să evite o comprehensiune adevărată a ce înseamnă a muri. Conștientizarea autentică a morții nu numai că subliniază faptul că noi înșine, și nu sinele ei suntem într-o moarte, ci pune în evidență faptul că noi trebuie să vedem moartea nu ca pe un eveniment actual, ci întotdeauna ca pe o posibilitate a Ființei noastre proprii. Filosoful german a văzut o imagine neautentică a morții, în a o vedea pe aceasta ca pe o actualitate viitoare. Pentru Heidegger, ființa ce este în relație cu moartea nu este nici viețuitoare în general, nici omul în sensul tradițional de animal rațional, ci *Dasein-ul*. Perspectiva propusă de Heidegger pentru înțelegerea morții este orientată spre moartea proprie, nu pe moartea celuialt. Heidegger subliniază ideea că : „Orice Dasein trebuie de fiecare dată să ia asupra-și propriul său fapt-de-a-muri. Potrivit esenței ei, moartea este, în măsura în care ea „este“, de fiecare dată a mea. Ceea ce înseamnă că moartea este o posibilitate cu totul aparte prin care, de fiecare dată, Dasein-ul propriu are ca miză ființa sa. În faptul-de-a-muri ni se arată că moartea este constituită ontologic prin faptul-de-a-fi-de-fiecare-dată-al-meu și prin existență”¹⁹. Trebuie urmărit atât sensul pe care moartea îl are pentru ființarea care de fiecare dată eu sunt, cât și sensul raportului pe care Dasein-ul îl întreține cu propria moarte. Întrebarea nu urmărește doar ce este moartea, ci modul în care Dasein-ul în viața sa factică poate întreține un raport autentic cu „faptul morții”. În sens heideggerian nu există esență „generală” a morți, așa cum nu există esență generală a existenței sau a *Dasein-ului*, dar există, de fiecare dată, o experiență intransferabilă a *faptului-de-a-exista* și a *faptului-de-a-muri*. În paragraful 47, autorul lucrării „*Ființă și timp*”, atacă fenomenul morții celorlalți, arătând că din descrierea fenomenologică a morții unui alt om nu se poate extrage un posibil sens al morții în genere. Tema morții celuialt este subordonată temei totalității. Demersul heideggerian care vizează problema morții vrea să dovedească că moartea celuialt este inaptă să ofere un temei ferm pentru a înțelege moartea proprie. Argumentul principal pe care îl folosește Heidegger contestă posibilitatea unui Dasein de a experimenta în mod autentic și originar moartea unui alt Dasein. Filosoful insistă asupra faptului că, oricât de aproape am fi de cel ce moare, noi nu putem niciodată experimenta „autenticul fapt-de-a-fi-ajuns-la-sfârșit al defunctului. Moartea se dezvăluie desigur ca pierdere, însă mai degrabă ca o pierdere pe care o resimț cei rămași în viață. Suferind această pierdere noi nu avem totuși acces la pierderea de ființă ca atare „suferită” de cel care moare. Noi nu experimentăm în chip genuin faptul-de-a-muri la ceilorlalți, ci, în cel mai bun caz noi sîntem întotdeauna doar „alături de ei”. Și chiar dacă ar fi posibil și realizabil ca prin acest „a fi alături” să deslușim psihologic faptul-de-a-muri al celorlalți, modul de a fi pe care îl avem aici în vedere — în speță faptul-de-a-ajunge-la-sfârșit — nu ar fi defel sesizat”²⁰.

Recursul la moartea celorlalți pentru a înțelege moartea proprie nu doar că nu dă rezultatele scontate „ci însuși acest recurs se bazează pe o presuposiție nefondată și nelegitimă fenomenal”²¹: presuposiția că „*Dasein-ul* ar putea fi înlocuit în chip arbitrar de către un altul, astfel încât ceea ce nu poate fi experimentat în *Dasein-ul* propriu ar urma să devină accesibil printr-unul străin”²². Heidegger admite faptul că Dasein-ul poate fi reprezentat și poate la rândul său să reprezinte pe un altul. Putem fi reprezentați de un coleg, un prieten, într-o anumită chestiune, în fața notarului, cineva poate împlini o anumită sarcină, iar în toate aceste cazuri, avem de-a face cu aria largă a reprezentabilității. Această reprezentabilitate cotidiană este suspendată în fața morții, deoarece nimeni nu ne poate reprezenta în raportul intim pe care îl avem ca propria moarte, nimeni nu ne poate ține locul și nimeni nu ne poate lua locul în această confruntare cu propriul sfârșit: „Nimeni nu-i poate luaie altuia propriul său fapt-de-a-muri”²³.

14 C. Ciocan, Muribundus Sum: Heidegger și problema morții, op. cit., p. 227

15 M. Heidegger, Repere pe drumul gândirii, traducere și note introductive de Thomas Kleininger și Gabriel Liiceanu, București, Editura Politică, 1988, p. 269

16 Paul-Ludwig Landsberg, Eseu despre experiența morții, traducere de Marina Vazaca, București, Editura Humanitas, 1992, p. 17

17 Cristian Ciocan, Muribundus Sum: Heidegger și problema morții, op.cit. pp. 134 - 135

18 Martin Heidegger, Ființă și Timp, traducere din germană de Gabriel Liiceanu și Cătălin Ciobabă, București, Editura Humanitas, 2003. p. 336: „În spațiul public pe care îl presupune faptul-de-a-fi-unul-laolaltă-cu-altul cotidian moartea este „cunoscută” ca un caz care survine constant, ca „moarte a cuiva”. Cutare sau cutare, apropiat sau depărtat, „moare”. Persoane care ne sînt necunoscute „mor” în fiecare zi și în fiecare oră. „Moartea” poate fi înțilnită ca un eveniment bine-cunoscut, care survine în interiorul lumii. Ca atare ea rămîne în acea ne-ieșire în evidență caracteristică pentru tot ce înțilnim în viața de zi cu zi. Impersonalul „se” a asigurat deja o explicitare a acestui eveniment. Vorba care scapă „în treacăt”, fie că e rostită răspăcat, fie, cum se întîmplă cel mai adesea, cu aorecare reținere, este mereu aceeași: „pînă la urmă, cîndva, o să murim și noi, dar pînă una-alta asta nu ni se întîmplă nouă”. Analiza acestui „o să murim cîndva”, care este un „se moare”, dezvăluie fără echivoc felul de a fi al ființei cotidiene într-o moarte. Moartea, atunci cînd ne exprimăm astfel, este înțeleasă ca un ceva nedeterminat care trebuie mai înainte de orice să survină de undeva anume, dar care în primă instanță, în ce ne privește, nu este încă prezent și, de aceea, nu este amenințătoare. Expresia „se moare” răspîndește părerea că cel atins, ca să zicem așa, de moarte este impersonalul „se”.

19 Martin Heidegger, Ființă și Timp, op. cit. p. 320

20 ibidem, p. 319

21 Cristian Ciocan, Muribundus Sum: Heidegger și problema morții, op.cit. p. 138

22 Martin Heidegger, Ființă și Timp, op. cit. p. 319

23 ibidem, p. 320

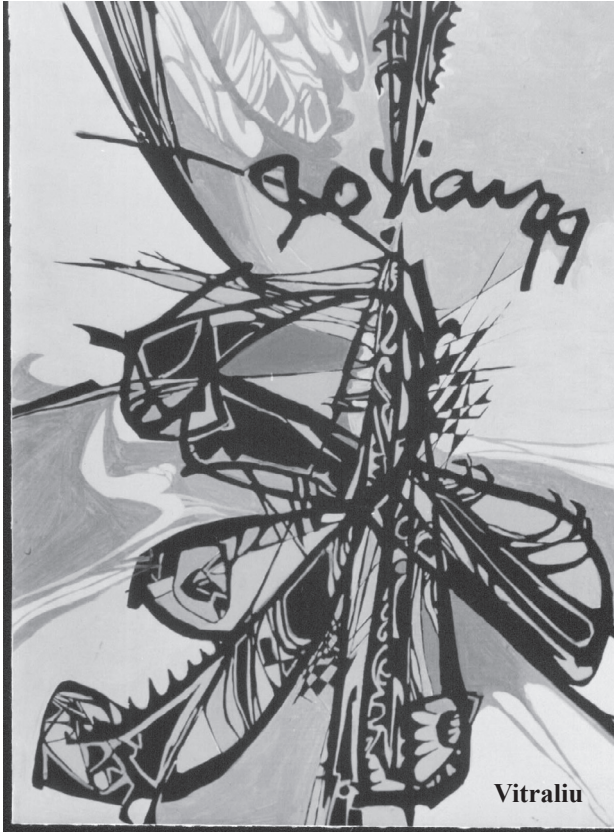
Problema morții...

Posibilitatea morții este marcată de o absolută non-reprezentabilitate. Argumentând această non-reprezentabilitate în fața morții, Heidegger indică un lucru evident: nimeni nu se poate interpune cu adevărat între Dasein-ul propriu și propria moarte. Această accentuare radicală a propriului evidențiază alte caracteristici fundamentale ale morții: absoluta singurătate a Dasein-ului în fața propriei sale morți, non-relaționalitatea, absoluta individualizare în fața morții. Prima marcă a morții este propriul, în măsura în care moartea trebuie interpretată, ea trebuie înțeleasă ca moarte proprie, ca *fapt-de-a-fi-întru-moarte*. Moartea nu este doar o posibilitate proprie, ci este posibilitatea cea mai proprie¹ care constituie în mod esențial ființa Dasein-ului. Dasein-ul se află singur în fața propriei morți, cea care este posibilitatea cea mai proprie, indeterminată, de nedepășit și certă. Nimeni nu-i poate sustrage altuia propriul fapt de a muri. *Dasein-ul* trebuie să aibă în vedere în permanență propriul său fapt-de-a-muri², fiind necesară o comportare comprehensivă către această posibilitate.

Pentru M. Heidegger moartea se prezintă ca „posibilitate a Dasein-ului de a fi în mod propriu, posibilitate necondiționată certă și astfel nedeterminată, dar și insurmontabilă” care manifestându-se în angoasă pune omul în condiția de a se decide pentru o existență autentică.

Concluzia principală care „se impune de la sine”, datorită lui Heidegger este că moartea a devenit o problemă fenomenologică și „analitica heideggeriană a morții rămâne centrul indiscutabil al istoriei conceptului fenomenologic de moarte”³. Heidegger poate fi considerat, în mod legitim, drept instauratorul problemei morții în cadrul preocupărilor fenomenologice, aducând în centru atenției discursului „existența febrilă, situată, finită, aflată în orizontul sfârșitului”⁴.

Așa cum spunea Kant, proiectul uman moral nu constă în a ajunge să fim fericiți, ci a deveni demni de fericire. Putem să schimbăm puțin registrul și să spunem că proiectul uman nu rezidă în a deveni nemuritori, ci în a trăi ca și cum am merita nemurirea. Martin Heidegger a deschis, în acest secol, cea mai atrăgătoare perspectivă pentru gândire și, asemeni unui vulcan, a spart crusta unei tradiții încremenite și închistate, făcând să fășnească și să iasă la iveală originarul. Prin răbdarea și pasiunea cu care și-a urmărit interogarea sa pătrunzătoare el constituie un exemplum humanitatis și totodată un exemplu al acelei raportări pri care omul este purtat dincolo de sine – raportarea la ființă și nimic, la moarte și la viață, la o lume atotcuprinzătoare⁵.

1 ibidem, p. 333: „Moartea este o posibilitate de ființă pe care Dasein-ul însuși are de fiecare dată să și-o asume. Cu moartea, Dasein-ul stă în fața lui însuși în puțința lui de a fi cea mai proprie. În această posibilitate, Dasein-ul are ca miză pur și simplu al său fapt-de-a-fi-în-lume. Moartea sa este posibilitatea de-a-nu-mai-putea-fi-Dasein. Când Dasein-ul stă în fața lui însuși, luînd chipul acestei posibilități, el este în întregime trimis la puțința sa de a fi cea mai proprie. Stînd astfel în fața lui însuși, toate relațiile sale cu orice alt Dasein sunt des făcute. Această posibilitate de a fi care este cea mai proprie și care e desprinsă de orice relație cu un alt Dasein este în același timp posibilitatea extremă”

2 Martin Heidegger, *Ființă și Timp*, op. cit. pp. 349-350: „Moartea nu se limitează să „aparțină” în chip indiferent Dasein-ului propriu, ci ea îl revendică pe acesta ca Dasein individual. Caracterul non-relațional al morții, înțeles în pre-mergere, individualizează Dasein-ul orientîndu-l către el însuși. Această individualizare este un mod prin care „locul-de-deschidere” este deschis pentru existență. Ea face manifest că orice fapt-de-a-fi-în-preajma ființărilor de care ne preocupăm și orice fapt-de-a-fi-laolaltă cu ceilalți încetează să funcționeze din clipa în care este în joc puțința-de-a-fi cea mai proprie. Dasein-ul poate fi în chip autentic el însuși numai atunci cînd devine apt pentru acest lucru pornind de la el însuși. Faptul că preocuparea și grija-pentru-celălalt devin nefuncționale nu înseamnă totuși defel că aceste moduri ale Dasein-ului se desprind de autenticul fapt-de-a-fi-sine. Ca structuri esențiale ale constituției Dasein-ului ele aparțin în chip intim condiției de posibilitate a existenței în genere. Dasein-ul este autentic el însuși numai în măsura în care, ca fapt-de-a-fi-în-preajma de ordinul preocupării și ca fapt-de-a-fi-îngrijorat-pentru -ceilalți, el se proiectează primordial către puțința sa de a fi cea mai proprie și nu către posibilitatea sinelui-impersonal”.

3 Cristian Ciocan, *Muribundus Sum*: Heidegger și problema morții, op.cit. p. 393

4 ibidem

5 Eugen Fink și Rudolf Berlinger, *Perspective*, I, 1969, P. 317, apud, Walter Biemel, Heidegger, op. cit. p. 232 - 233

Alin Negomireanu

„Râul fără stele”

Mugurel Petrescu

Cheile Sohodolului, această veritabilă bijuterie a carstului gorjean, se întind pe o lungime de 12 km între comuna Runcu și punctul numit Poiana Contului. Pereții abrupti de calcar sunt întrerupți în două rânduri de bare de granit și șisturi cristaline. Această alternanță geologică este și cauza modificărilor hidrologice ale râului pe distanța parcurgerii cheilor.

Astfel din Poiana Contului o bună parte din apa Sohodolului se pierde în mai multe ponoare. Câțiva kilometri în aval apa întâlnește primul prag de șisturi cristaline și iese la suprafață prin izburile Picuel și Pătrunsa. Pierzând altitudine Sohodolul străbate un nou perimetru carstic Cheile Vidrei scurte, dar deosebit de spectaculoase finalizate în punctul La Căldare. După o nouă zonă de șisturi cristaline Sohodolul intră în ultima și poate cea mai frumoasă parte a cheilor străbătând Nările, două galerii ovoidale și tunelul natural La Cuptor în apropierea căruia o cantitate apreciabilă de apă se pierde în peștera Gârla Vacii ca după un traseu prin întunecatele hotare ale lumii lui Hades să apară în izburile Vâlceaaua și Jaleș din nordul com. Runcu. Peștera Gârla Vacii este localizată pe partea dreaptă a cheilor la o altitudine de 320m în apropierea drumului ce face legătura cu complexul turistic. Este o peșteră activă, modelată încă de apa râului Sohodol. Aceasta era cunoscută de localnici cu mult timp în urmă dar prima explorare și ridicare topografică a fost făcută în vara anului 1965 de V. Sencu și B. Driga din cadrul I.S. Emil Racoviță București când a fost determinată și poziția peșterii față de izburile Vâlceaaua și Jaleș. Deși este considerată o peșteră tânără și cu o morfologie încă nedefinită este interesantă prin faptul că prezintă unul din rarele cazuri de difluență subterană înregistrate la nivel național. Inițial apa Sohodolului curgea prin galeria din stînga (subfosilă), prin galeria Vâlceaaua către izbucul cu același nume. Deplasarea spre galeria din dreapta (activă) și realizarea difluenței cu galeria Jaleș indică o posibilă deplasare a cursului subteran. Lungimea galeriilor ce au putut fi explorate până în prezent însumează 1436m. Interesant este și faptul că fiind în legătură directă cu Sohodolul și implicit cu variațiile hidrologice ale acestuia de la prima explorare și până în prezent configurația galeriilor a fost într-o continuă schimbare în sensul că viiturile ce apăreau pe Sohodol colmatau cu nisip unele galerii deschizând în schimb pe altele ce nu putuseră fi străbătute până atunci. De aceea și în ziua de azi o explorare a peșterii poate oferi celor pasionați momente unice precum și posibilități de efectuare a fotografiilor subterane. Bineînțeles că toate acestea trebuie făcute în echipă cu echipament specific și după o temeinică informare asupra condițiilor meteo pentru a nu fi surprinși de viituri în timpul explorării.

Coborînd în peșteră după 10-12m întâlnim șuvoiul de apă ce se pierde din Sohodol și pătrunde în galeria activă. Traversând apa pătrundem în galeria subfosilă a cărei podea este acoperită cu straturi de nisip și material organic transportat de viiturile ce activează această galerie. Pe tot parcursul ei putem observa culoare de legătură cu galeria activă unde se găsesc depozite de materiale aluvionare ce formează în unele locuri adevărate terase. După aprox 150 m ajungem în galeria Vâlceaaua și deplasându-ne în susul curentului apei pătrundem în sala de difluență.

Galeria activă începe de la intrarea apei în peșteră și se termină în sala de difluență. Pe parcursul ei se pot întâlni praguri de 0,7-1m ce formează mici cascade. De asemenea se pot observa câteva ramificații unele spre galeria subfosilă, altele impetrabile probabil în legătură cu galeria Jaleșul. Din sala de difluență râul subteran se bifurcă în două ramuri. Spre dreapta (S-V) pornește galeria Jaleș care după ce străbate masivul de calcar iese la suprafață în izbucul cu același nume. Acesta alimentat în continuare cu apele izvoarelor Albulescu, Balaurel și pierderile Sohodolului din perimetrul Nările formează pârâul Jaleș.

Spre stînga (S-E) pornește galeria Vâlceaaua ale cărei ape apar la zi în izbucul cu același nume sau Gâlcioimița cum mai este cunoscut în zonă. Galeria în lungime de aprox 350m prezintă două sifoane (ce pot fi penetrate pe ape scăzute ori în perioadele de secetă severă care pot apărea după opinia hidrologilor în medie odată la 7-10 ani), precum și câteva ramificații din care cea mai importantă este pe partea dreaptă și unde o parte a apei pornește pe ea, dispare într-un sorb și apare probabil în izbucul Jaleș.

Ca parte integrantă a sistemului carstic Sohodol peștera Gârla Vacii este foarte interesantă putând oferi o multitudine de informații legate de evoluția formelor și fenomenelor de eroziune. De asemenea prin cercetarea Sohodolului în perimetrul pe care acesta îl străbate pe tărâmul întunecat al lumii lui Hades ar putea fi descifrate o serie de enigme legate de circulația subterană a apei în carst.

Inelul de piatră – un fenomen de excepție al carstului gorjean

Aflat pe partea stîngă a Cheilor Sohodolului, acest fenomen încântă privirile vizitatorilor și în același timp stârnește curiozitatea lor. Locul și forma sa par inexplicabile la prima vedere dar dacă vom efectua o cercetare amănunțită a zonei putem remarca în apropierea sa, intrarea monumentală a unei peșteri. Este vorba despre peștera Pârlazului situată aprox 10m mai jos, având o lungime de 152 m. și care se presupune că în trecut făcea legătura cu peștera Gruului, aflată în cealaltă parte a masivului calcaros respectiv pe valea Deleșului.

Inelul de Piatră se află la o altitudine absolută de 560 m, ridicându-se la 190 m, față de nivelul șoselei din chei. Pe plan național acest fenomen poate rivaliza doar cu Podul Natural de la Ponoare, denumit și Podul Urișilor o altă arcadă naturală de calcar dar cu lungimea de 25 m, lățimea de 8 m și înălțimea de 14 m. La nivel european fenomene asemănătoare dar cu dimensiuni impresionante se pot întâlni în parcul național Rakow-Stockjan precum și în vecinătatea râului Gerd din Franța. Fenomene asemănătoare la nivel național dar la scara mai mică se mai pot întâlni în zone precum Cerdacul Stanciului și Întregalde.

Pentru a lămuriri geneza acestui curios fenomen carstic este necesar să ne amintim de teoria ciclurilor de eroziune formulată încă de la începutul secolului XIX de către geograful american W.M.Davis. Conform acestei teorii suprafața pământului sub influența agenților modelatori (cum ar fi acțiunea apelor curgătoare) trece prin mai multe stadii de evoluție, în urma cărora relieful ajunge la forma inițială. Astfel pe o suprafață netedă ieșită de sub apele oceanului agenții modelatori își încep acțiunea, determinând în prima fază un relief viguros care în timp este erodat până ce ajunge la stadiul de peneplenă (aplatizare) O nouă ridicare în bloc a regiunii datorată factorilor telurici, va determina începerea unui nou ciclu de eroziune ce va trece și el prin cele trei faze.

Aplicațiile teoriei lui Davis, au fost preluate în Europa în primul rând de membrii școlii franceze de geografie. Si aici au existat câteva dispute legate de cauzele ce produc diferențierea ciclurilor de eroziune. Dar dacă este să dăm crezare teoriei geografului american Inelul de Piatră a reprezentat în trecut vechiul curs al râului Sohodol ce trecea prin el și prin peștera Pîrlazului, apoi pe o cale subterană, ieșind la suprafață pe valea Deleșului prin peștera Gruului, continuându-și cursul până la vărsarea în Jiu. Această ipoteză poate apărea ca fantezistă dar o serie de cercetări și observații efectuate pe teren stau în sprijinul ei. Una dintre acestea ar fi legată de Peștera Pîrlazului care este descendentă (- 19 m), între Inel și gura peșterii existând altă diferență de nivel de 10-12m, iar dacă luăm harta zonei și o studiem cu atenție putem observa că Inelul, peștera Pîrlazului și peștera Gruului din valea Deleșului sunt pe aceeași axă, punctul cel mai înalt fiind reprezentat de Inel iar cel mai coborât de peștera Gruului. Dacă vom efectua o incursiune în peștera Pîrlazului putem constata că partea sa finală puternic descendentă este colmatată prin prăbușiri de stînci, ceea ce poate însemna că prăbușirea tavanului și colmatarea s-au făcut odată cu prăbușirea tunelului ce în trecut făcea legătura dintre inel și gura peșterii.

În plus cu ocazia explorărilor într-una din galerii s-au găsit formațiuni carstice, care la prima vedere erau impropriei aceluia loc. Este vorba despre macrocristale de calcit denumite și „colți de câine”. Specific pentru aceste formațiuni este faptul că nu se formează și nu se dezvoltă decât în apă de aceea se mai numesc și formațiuni carstice de bazin.

Prezența lor în acel loc confirmă teoria lui Davis cum că în urmă cu multe milioane de ani râul Sohodol, înainte de a începe să-și taie un culuar prin calcarele Văii Sohodolului, a curs pe un traseu ce includea Inelul de Piatră, peștera Pîrlazului, o galerie subterană ieșind în final la lumină prin gura peșterii Gruului din valea Deleșului. Această ieșire este astăzi însa colmatată prin surupare, dar orientarea sa se poate deduce studiindu-se vechile hărți ale zonei precum și direcția de curgere a pârâului Deleș. Iată cum prin explorarea și studierea cu atenție a perimetrului carstic Cheile Sohodolului – Valea Deleșului, în lumina teoriilor referitoare la evoluția reliefului emise în urmă cu aproape 200 ani, poate fi descifrat un fenomen carstic de o frumusețe aparte, o adevărată emblemă a Văii Sohodolului ce va mai dăinui în acel loc timp îndelungat spre încântarea multor generații de iubitori ai naturii.

Mihai Eminescu: „O istorie frumoasă: Ieronim și Cezara”

Ion Popescu-Brădiceni

1. Figura labirintului

Mihai Eminescu intră și iese, de fiecare dată, din labirint. Nici o probă nu-l dezorientează. Semnificația labirintului este dublă: un traseu infernal având ca finalitate iluminarea. În centrul tainei omul se găsește pe sine însuși (gnoti seautón). Își înțelege propriul eu, oglindit în propria conștiință. În fundul labirintului, este așezată deseori o oglindă, în care Ieronim descoperă ultimul mister al căutării sale: Deus absconditus / monstrul este el însuși: „Deodată ochii lui se oțărâră... Dinții începur-a-i clănțani ca de friguri... el se temea – se temea de el însuși – de pereți...”

Ca un nou Tezeu, cititorul romanului eminescian „O istorie frumoasă: Ieronim și Cezara” străbate un labirint, spre un centru ce se revelează a fi, pe rând, iubirea sau moartea, creația sau reveria. Căutările scriitorului, oscilațiile între poezie și proză, drumurile paralele trasează o configurație dedalică itinerariului spre acest centru absolut. Eforturile Felicie Giurgiu se încrucișează pe axele verticalității și orizontalității. „Raiul vădindu-se în cele din urmă un anti-rai, Eminescu părăsește teritoriul mimesis-ului, al narcisismului textual, preborgesian. Întorcându-se mereu asupra lui însuși, textul pare a povesti mereu aceeași poveste; exact cum se face un text a cărui semnificație este chiar facerea acelui text”.

De fapt insula li se dezvăluie lui Ieronim și Cezarei precum o capcană labirintică. „Adesea ea se prefăcea că se supără și se ascundea prin tufișele labirintice grădini”. Cezara „era nebună, ca un copil rățacit într-o grădină fermecată de basme” „dar care fu *spaima* (s.n., I.P.-B.) ei când nu văzu nici o ieșire”. Până și apa ce se rotește în jurul picioarelor ei, când ea trece lacul, pe cărarea de prund, spre dumbrava din insulă, reprezintă tot o figură labirintică. „Energia insulară” se dovedește astfel a fi de esență labirintică centripetală și nu paradisiacă, centrifugală.

2. Anima și animos

Schema sensibilă a țeserii, implicând rețelele de linii ce se întretaie, este tot de esență dedalică. Motivul mrejei, la fel: având funcționalitate în plan iconic, este prezent și ca acord surdinizat al temei dedalice: „Deodată ea văzu prin arbori o figură de om... gândea că-i o închipuire a ei, proiectată pe mrejele de frunze...” Dar Ieronim chiar este o închipuire, așa cum, însăși Cezara îi apare iubitelui ei „ca o-nchipuire de zăpadă”.

Ieronim, la un moment dat, strigă: „Cezara! Ești o închipuire, un vis o umbră a nopții; zugrăvită cu zăpada luminei de lună.”

Carl Gustav Jung ne explică: „O femeie foarte feminină are un suflet masculin, un bărbat foarte viril are un suflet feminin... Dacă vorbim deci în cazul bărbatului despre o anima, trebuie să ne referim în cazul femeilor la un animus... În interiorul său bărbatul se lasă în voia sentimentelor, în vreme ce femeia reflectează”.

Cei doi amanți există unul pentru celălalt ca reprezentare imaginară (a inconștientului); se manifestă în conștiință ca produs inconștient, oarecum ca o viziune sau ca o halucinație. Pe o treaptă primitivă (să nu uităm: Eminescu îi întoarce pe Ieronim și Cezara în primitivitate), imaginea interioară se transpune (s.m., I.P.-B.) ușor în spațiu sub forma unei viziuni sau a unei halucinații auditive, orfeice. O asemenea imagine se numește „imagine a sufletului”. „La băbați, sufletul este, de regulă, înfățișat de inconștient sub forma unei persoane feminine; invers la femei”

În cazul în care sufletul se identifică cu persoana și deci sufletul este inconștient; imaginea acestuia este transferată într-o persoană reală: Ieronim și Cezara fiind obiect de iubire, de ură sau de spaimă imensă. În real, suportul care se potrivește cel mai bine imaginii sufletului unui bărbat, în virtutea calității feminine a sufletului său, este o femeie, și invers; pentru

femeie, un bărbat. Între Ieronim și Cezara există o relație inevitabilă de efect magic între sexe.

3. Fantezie și sacralitate

Astfel, Eminescu își smulge eroii din narcisism și pe el însuși din regimul patologicului. Fantezia sa, încorporându-se în ficțiune, cunoaște ambele accepții: de fantasmă și de activitate imaginativă.

Eseurile de specialitate dedicate acestor solide concepte psihologice de Jung fiind mai mult decât suficiente, în contextul demersului nostru, să reamintim neinițiatilor că fantasma, deși se poate baza inițial pe memorarea unor imagini legate de trăiri efective, conținutul ei nu corespunde unei realități exterioare, ci este, în esență, doar emanarea activității creatoare a spiritului sacru în situația lui Ieronim (Hieros-Animus). Fantezia eminesciană este una activă, deci, căci în ea fuzionează, sub forma unui produs comun și unificator, personalitatea conștientă și inconștientă a subiectului. „O fantezie astfel constituită poate fi expresia supremă a unității unei individualități și poate chiar să o producă pe aceasta din urmă fiind tocmai expresia desăvârșită a unității ei”. Deși prozatorul apelează la „vis”, care este o fantezie pasivă, el o supune unei critici conștiente. Știm că fantezia activă nu are nevoie de această critică, ci doar de înțelegere, de-o atitudine hermeneutică, neohermeneutică mai precis, și transmodernă.

4. Noul eon transmodern

Chipul Cezarei se apropie, sub înfățișarea liniștitoare a icoanei, de ideea sau de visul frumuseții. Inocenta instinctualitate a Cezarei descoperă spontan valoarea liniștitoare a frumuseții, imobilizată în icoană. Absența femeii este o condiție de i-realizare a imaginii ei, de transformare (s.m., I.P.-B.) a imaginii în icoană. „Evident – conchide Ioana Em. Petrescu în studiul ei „Eminescu – modelele cosmologice și viziune poetică” nu este singura mișcare a eroticii eminesciene...”

În structura de <<poveste>> a idilei eminesciene, suportul mitic și cel filosofic sunt straniu acordate regimului purificărilor / abluțiunilor (prin somn, ca Ieronim sau prin cufundare în apele mării, ca Cezara). În romanul reconstituit „O istorie frumoasă: Ieronim și Cezara”, femeia apare ca prezență ce reflectă, delimitează și definește prin reflectare ființa celuilalt. Ea primește virtuțile unui spațiu-oglină și devine condiția recunoașterii sinelui, care-și depășește înstrăinarea prin iubire, care, substituindu-se credinței, rearmonizează eul, redându-i principiul unificator și înscriindu-l pe calea mântuirii.

Acest principiu, pentru a fi eficient, din dubla perspectivă a „noului umanism” și a integralismului, trebuie să-i intre într-o orientare de ansamblu convergentă, corelată cu o proiecție transdisciplinară. Astfel noul eon transmodern (s.m., I.P.-B.) urmează să reinstaureze atitudinea generală de încredere în posibilitățile omului, proiectat din nou, pe zările aspirațiilor lui universale.

Lui îi corespunde în triplul plan axiologic / gno-seologic / ontologic: o nouă paradigmă cea a raționalității imaginative, a unificării fundamentelor; o privire transpanoramică asupra tuturor curentelor literare / artistice ori mișcărilor ideologice / estetice și chiar asupra tuturor științelor culturii până la extracția chintesenței de natură primară / secundară; „motivația ultimă a studiilor umaniste – cum caută a ne convinge salutar savantul clujean Mircea Borcilă și a ni se alătura idiomat / revoluționar: aceea de a descoperi, pentru om, adevărul ființei sale înseși. Acest adevăr rezidă, prin maximă reducere, în mântuire, în speranța că în Hristos „s-ar împăca neliniștea contradicțiilor ce-l sfâșie pe om în ființa sa cea mai ascunsă, că s-ar anula în el distanța dintre finit și infinit”. „Cristosul lui Eminescu – se pronunță Roza del Conte în –Eminescu sau despre Absolut – seamănă... cu Cristosul lui Hegel”. Împotriva creștinismului

oficial, romancierul Eminescu afirmă dreptul unei religiozități intime, transreligioase și transumaniste, mult mai severă și mai nobilă în totală libertate față de schemele dogmatice. Ca atare, natura insulei euthanasice este aceea în care spiritul se integrează în totalitate odată cu refacerea cuplului edenic. Ieronim-Cezara, protagonist și el al unirii cu întregul naturii. Natura aceasta este cea a romanului însuși închis într-o tainică / mirabilă scriere. „Totuși – cităm acum, oportun din F.W.J. Schelling – dacă s-ar putea dezvălui enigma (inclusiv a romanului eminescian – n.m., I.P.-B.), am recunoaște în ea odiseea spiritului care, minunat iluzionat fuge de el însuși căutându-se pe sine”.

5. Eminescu, Napoleon și Gauss

În acest cadru în care întreaga natură se încarcă de feminitate și eros, în acest topos cu patru transparente dimensiuni: paradisiacul / miticul / imaginarul / oniricul și cu trei interstii, Cezara lui Eminescu transfigurează lumea reală prin intermediul visului; dimpreună cu Ieronim, ea se repliază în spațiul stării originare de nevinovăție, la care face apel Hegel vorbind despre unitatea spirit-natură.

Însă când această perspectivă originală / naturală este pierdută, survine – după cum observă – judicios Ștefan Melancu – „inevitabilă cădere – echivalentă (...cu destrămarea visului și, implicit a erosului... prin moartea Cezarei” (în varianta / capitolul „Moartea Cezarei”)

Andrei Pleșu apreciază corect „Sentimentul naturii nu e o formă de agape, ca sentimentul propovăduit de religia tradițională. Este o formă a erosului, înțeles ca <<i>iubire păgână</i>> pigmentală pasional, fără a exclude, de altfel <<sublimările>> de tot felul. Erosul e mai cuprinzător decât agape, dar tocmai de aceea mai lax și mai patetic. În sfera lui, iubirea de natură se întâlnește – tipologic – cu iubirea dintre bărbat și femeie”

Noi avansăm încă o lege a transmodernismului, inspirată de științele exacte ca să putem intra în <<secretul>> romanului eminescian „O istorie frumoasă: Ieronim și Cezara”. Îi zicem simbolic / holografic / virtual, curba / clopotul lui Gauss reflectat în / de oglindă sau tricornul / trigonul lui Napoleon. De altfel, orice capodoperă literară este succesiv o curbă / un clopot al lui Gauss – unde maximul curbei este transmodernismul – și un tricorn / trigon al lui Napoleon „unde privirea în apă dublează originalul cu o copie identică, narcisiacă, produs al iubirii de sine, al unui EU aflat în căutarea și visarea perpetuă, ca și imaginea acestui EU, vâlul s.m. I.P.B.) ce se cere mereu dezvăluit și trăit pe cele mai inaccesibile culmi ale Cuvântului.

Închipuire

Temă și variațiuni cu Eugene Ionesco (sau aventurile unui anticarteziian la Paris)

Mircea A. Diaconu

O *introducere* la Eugene Ionesco ar putea avea azi doar motivația ignoranței. O credem, indiscutabil, caducă... deși, dintr-o astfel de posibilă imagine sumativă, n-am vrea să ocolim o interogație, chiar dacă una mai degrabă retorică. Tînărul scriitor român, care, prin constatarea *rolului* României *de figurant în cultură*, deplîngea înainte de orice altceva propria condiție de a *nu se putea devota*, de a nu-și putea transcende limitele istorice, va fi găsit oare – după o experiență care a însemnat chiar devoțiune și transcendere a oricăror limite – liniștea mulțumirii de sine? Acel Eugene Ionesco care, de pe poziția relativismului oricărui sofist, face, în *Nu*, pledoaria cinică, abia vag neliniștită, a succesului (“*Adevărul e un cuvînt care nu există în dicționarul credinței mele. Scopul meu? Să nu fie oare decît succesul – pe care totuși îl disprețuiesc, dar care mă îngrașă?*”), ajunge membru al Academiei Franceze, va fi descoperit finalmente limanul unei orgolioase și superbe satisfacții?! Nimic mai străin de traiectul unui scriitor care a resimțit tot mai acut existența ca angosă și care, totuși, într-una din temele fundamentale ale scrisului său – nu *lumea ca teatru*, ci *lumea ca iluzie* – a lăsat să se vadă *uimirea* (admirativă, ca în prezența oricărui miracol) în fața angosei înseși. Mai mult, *adevărul* – cu semnificații asupra cărora ar trebui să revenim – este considerat de dramaturg miezul – și sensul – experienței artistice, singura ei justificare, deși e vorba de un adevăr “revelat” și instituit prin chiar această experiență: “*Căci marele artist este adevărat. Artă este adevăr. Numai artă și știința sînt adevăr. Restul e literatură, politică, ideologie, morală: adevăruri particulare și tendențioase, rea-credință*”. “Sofistul” se dovedește, astfel, frisonat de realitatea ultimă, confirmînd categoria modernă a *tranzitoriului* care, în termenii lui Baudelaire, se construiește pe o simultaneitate: “*jumătatea artei a cărei cealaltă jumătate este eternul și imuabilul...*”. Sofistul frisonat de... etern și imuabil! Dramaturgul iese din jocul gratuit pentru a se angaja într-un alt tip de gratuitate, pentru a perpetua o devorantă neliniște și conștiința eșecului că nu poate exprima “*ceea ce e mai puternic și mai îngrozitor: viața și moartea*”. Iată, oricum, interogația cu care Ionesco își încheie volumul de *note și contranote*: “*dacă indicibilul nu poate fi rostit, la ce mai folosește atunci literatura?*”.

Re-publicarea cîtorva dintre cărțile fundamentale ale lui Eugene Ionesco de către Editura Humanitas (este vorba de volumele *Antidoturi*, *Jurnal în fărîme*, *Prezent trecut, trecut prezent*, *Note și contranote*) va fi fiind, poate, prilejul unei resuscitări exegetice pe măsură sau măcar, fie și în singurătate, al unor re-citiri pătrunzătoare. Cred lucrul acesta pentru că, dincolo de tot felul de contexte perturbatorii, care vin exclusiv dinspre ideologic, spiritul ionescian este provocator și stimulatîv pentru exercițiul hermeneutic în sine, aflat în afara oricărei țesături sociologice. Situaarea ideologică, în măsura în care nu poate fi ocolită, n-ar trebui să fie decît consecința acestui exercițiu gratuit de înțelegere. Oricum, la aceeași editură Humanitas, Marie-France Ionesco, fiica dramaturgului, a publicat de curînd *Portretul scriitorului în secol. Eugene Ionesco 1909-1994*, carte pe care autoarea o consideră mai mult decît un “pion dintr-o polemică” (“22”, nr. 685, 22-28 aprilie 2003), deși accentul e pus deocamdată pe această componentă; cărțile avute în vedere sînt cele semnate de Alexandra Laignel-Lavastine (*Cioran, Eliade, Ionescu: l'oublié du fascisme*, PUF, 2002) și de Marta Petreu (*Ionescu în țara tatălui*, Editura Apostrof, 2001). În “România Literară” (nr. 17/2003), Tudorel Urian crede că acestea “au mutilat imaginea postumă a scriitorului”. O istorie a întregii situații în... *Ionesciada*, articolul lui Mircea Iorgulescu din “22” (nr. 686, 687/ 2003). Nu intru acum în detalii, dar mi se pare injust să pui alături o carte eufemistic spus nefericită – dogmatică, tendențioasă, deliberat deformatoare și viciată în chiar miezul ei –, aceea a Alexandrei Laignel-Lavastine, de eseul Martei Petreu. Cărții Martei Petreu, cu toată fidelitatea (uneori excesivă) față de propria-i metodă, i se poate contesta una dintre premise, referitoare la evreitatea mamei și, prin urmare și a lui – cu toate consecințele care decurg de aici –, dar în nici un caz onestitatea – iar fervoarea și acuitatea demonstrației vin dintr-un stil critic de care cultura română are, cred, cu adevărat nevoie. În rest, poate că este un abuz psihanalitic (ah, psihanaliza cu iluziile ei!), dar el pornește chiar de la date oferite de Ionesco însuși. Iată-l mărturisind la un moment dat: “*Nu am alte imagini despre lume în afara celor ce exprimă evanescența și duritatea, îngîmfarea și minia, neantul și ura hidoasă, inutilă. Așa a continuat să-mi apară existența. Totul n-a făcut decît să confirme ceea ce văzusem, ceea ce înțelesesem în copilăria mea: furii zadarnice și sordide, țipete brusc înăbușite în tăcere, umbre pierind, pentru totdeauna, în noapte*”. Ce-i drept, un titlu precum acela al cărții Martei Petreu mă trimisese inițial cu gîndul la promisiunea făcută de Gelu Ionescu (în *Anatomia unei negații. Scrierile lui Eugen Ionescu în limba română, 1927-1940*, Minerva, 1991) de a căuta “reminiscențele românești, literare sau nu” ale marelui dramaturg;

perspectiva propusă e, însă, cu atît mai incitantă cu cît, neașteptată fiind, rupe zăgazurile oricărei demonstrații rigid-academice. (Și totuși, iată, la două săptămîni după elaborarea acestui articol, timp în care am citit cartea semnată de Marie France Ionesco și am recitit volumul Martei Petreu, țin să adaug că nemulțumirile ficei dramaturgului sînt, din nefericire, cu totul justificate).

Oricum, citind acum *Note și contranote*, ni se impune de la sine obligația de a discuta, fie și în linii extrem de mari, *paternitatea* românească a lui Eugene Ionesco, deși departe de noi vectorul protocronist. Neînsoțită de angajare ideologică și de frustrare naționalistă, observația nu trece dincolo de recunoașterea, cu fascinație, a unei stări de fapt. În plus, sîntem tentați să scriem acum, în 2003, mai degrabă o cronică de întîmpinare decît un studiu: straniu sentimentul că, apărută în 1962, într-o vreme în care nici nu mă născusem, cartea aceasta – sumă de mărturisiri, polemici, note, interviuri, răspunsuri la anchete, însemnări ș. a. – îmi pare încă extrem de vie, deși de la apariție a (re) intrat, cumva subteran, în mediul românesc, stînd la baza reinterpretării lui Caragiale, văzut de regizori și de exegeți ca un precursor al modernității. A scrie acum o cronică de întîmpinare la această carte înseamnă a-i recunoaște contemporaneitatea: o citeșc cu aceeași surpriză cu care aș fi citit-o la apariție, căci găsești în ea și temele de meditație asupra teatrului (poetica proprie, cu toate consecințele decurgînd de aici), și amprenta abia vizibilă a rădăcinilor românești (provocatoare și fascinantă această încercare de... arheologie literară), și o imagine – surprinzătoare dacă n-am ști cît de stîngistă era inteligenția franceză a momentului – asupra unuia din avatarurile raționalismului cartezian, cu care Ionesco s-a luptat, reiterînd parcă dispute ce pe teren românesc se desfășuraseră (spre a fi reluate ulterior cu o... frenezie sinucigașă) în a doua jumătate a secolului al XIX-lea. În 1962, oricum, nici un fel de dispute nu mai erau aici posibile.

Dar, citind și re-citind *Note și contranote*, ai impresia că Ionesco n-ar fi putut să apară într-o altă cultură decît în cea românească, în nici un caz în cea franceză cu care se află într-o confruntare care-l obligă să se re-afirme cu vigoare la cea mai mică ocazie. În fond, trăind într-un moment de criză politică, cu consecințe în felul de înțelegere a artei, a celei dramatice în mod special – contextul acesta este însă numai un prilej, și nu o cauză, și vom vedea de ce –, Ionesco re-inventează teatrul, îi redescoperă identitatea, aducînd cu sine, uneori extrem de la vedere pentru cititorul român, atitudini, opinii, contexte cu care se întîlnise în mediul cultural românesc. Caragiale, Maiorescu, Gherea, Lovinescu, Brîncuși, poate chiar Ion Barbu, devin piscurile unui relief subteran pe care sintaxa ionesciană se edifică. Înainte de toate, însă, este vorba despre Caragiale, a cărui publicistică literară, cu intervențiile pe tema teatrului, fusese publicată de Zarifopol și de Șerban Cioculescu în volumele III (1932), IV și V (1938) din ediția critică de *Opere*. Știm: orice comparativism sfîrșește finalmente cu un eșec (Ce influență ar putea explica fervoarea scrisului ionescian? Caragiale e doar un revelator, un punct de pornire în recunoașterea propriei identități), dar nu poți să nu observi similarități flagrante între poeticele teatrului formulate de Ionescu și de Caragiale, care vor fi avînd drept suport mai mult decît simplele afinități – la fel cum nu poți trece cu vederea interpretarea lui Caragiale de către Zarifopol, care vorbea încă din 1922 (în *Publicul și arta lui Caragiale*) despre *caricatură scenică*, despre faptul că opera aceasta nu vrea să reproducă o realitate, mai ales despre eșecul unei *vechi estetici naiv didactice*, care confundă arta cu tot felul de *pretinse rude ale ei*. În fine, mai vorbește Zarifopol despre *sentimentalismul* care este *baza cea mai comună a esteticii majoritare*, ori despre *dogma clasicistă, care prescrie drame geometrice cu accelerarea absolută a intrigii*. Așa încît, dacă sub impactul *Notelor și contranotelor*, teatrul lui Caragiale este supus, începînd de prin anii ‘60, unei decise revizuirii mai întîi regizorale, reversul care se impune de la sine privește faptul că, fără (cunoașterea lui) Caragiale, experiența lui Ionescu ar fi fost aproape de neconceput. Și Caragiale nu este decît punctul cel mai puternic al “preistoriei” românești a lui Eugene Ionesco.

În fine, să recurgem la numirea cîtorva dintre tezele poeticii ionesciene, precizînd din start că poetica este, oricum, ulterioară experienței propriu-zise a scrisului: “*Ceea ce gîndesc despre teatrul meu nu e un program, ci rezultatul unei experiențe de lucru*”; o altă mărturisire: “*eu n-am idei înainte de a scrie o piesă de teatru*”. Premisa de la care Ionesco pornește este aceea a existenței unei crize a teatrului – nesincronizat cu ce se întîmplase în pictură, în muzică, în matematică, în arhitectură ori în poezie – care a rămas “*aproape numai psihologic, social, cerebral sau... poetic*” (afirmația e din 1951). Or, într-o vreme care coincide cu recrudescența sociologismului aproape vulgar, nevoia de sincronizare atrage după sine dispute de un angajament total și polemici pe care dramaturgul le deplînge – căci știe prea bine: “*nimeni nu discută cu nimeni, fiecare vrînd să facă din fiecare partizanul său ori să-l zdrobeas-*

că”. Ionesco nici nu cedează, nici nu se lasă zdrobit. Pe de o parte, pornind de la propria-i experiență teribilistă de critic nonconformist, care demonstrase că *nu este da* și... viceversa, el pune sub semnul întrebării autoritatea ca atare a criticii și vorbește, pe urmele lui Jean Paulhan, despre *imposibilitatea* existenței ei. În aceste condiții, critica poate doar să însoțească demersul creator, fără nici un fel de prejudecăți aduse din afara operei, și să-i urmărească, logica proprie, coerența-i interioară. Ce putea produce mai multă furie unei critici care se voia nici mai mult nici mai puțin decît una de directivă? Oricum, pe urmele aceluiași Paulhan, Ionesco știe că “*blamul criticilor...i servește o operă mai mult decît elogiul*”, ajungînd finalmente la constatarea, deloc paradoxală, că “*dacă insuccesele continuă, va fi cu adevărat triumful*”. Căci Ionesco pune în cu totul alți termeni decît contemporanii săi francezi ecuația accesibilității și a popularității. Teatru de actualitate ori teatru popular?! Refuză un astfel de teatru, pe care îl consideră de suprafață (extrem de încăpător, de altfel) chiar cu riscul păstrării unui singur spectator; refuză, astfel, un teatru, inevitabil de divertisment (chiar atunci cînd se transformă în instrument de instruire și de educare politică), fiind, în schimb, el însuși la un moment dat acuzat de evazionism, de cultivarea unui *divertisment marginal*, pentru vina de a nu se angaja social, de a nu servi o cauză, de a nu propune o *salvare*. Iată-l aici pe Gherea, prieten al lui Caragiale și, trebuie s-o spunem – o facem în cunoștință de cauză –, unul dintre exegeții cei mai atenți, reproșîndu-i faptul că *e indiferent în materie de politică socială*. Nu putem ocoli aceste cuvinte: “*dar autorul nostru nu dă anomaliilor aceea însemnătate ce le-o dăm noi. El rîde și rîde cu poftă, nu se simte nici amărăciunea, nici revolta în rîsul lui, și de aceea rîsul lui nu poate să aibă cea adîncă seriozitate, cea mare însemnătate socială pe care ar putea să o aibă, dacă autorul nostru ar rîde cu același talent, dar pătuns de un ideal social înalt*”. Ce observație modernă aici, chiar dacă interpretată sau evaluată greșit... Un critic (numit de Ionesco *tînăr*) îi cerea dramaturgului, exact în aceiași termeni, un... mesaj: “*Pentru moment, piesele dumneavoastră nu aduc mesajul pe care-l nădăjduim de la dumneavoastră. Fiți brechtian și marxist*”.

În fine, să i se poată reproșa lui Ionesco absența unui ethos? Să fie opera sa dincolo de o etică, mai exact, dincolo de contextul unei ontologii?! Bănuieli infirmate în totul.

Dar ce înseamnă mai exact *criză a teatrului*?! Aici se impune o disociere între două viziuni diferite asupra teatrului. Criticii (și *Doctorii*, spune Ionesco), ca și contemporanii lor în bună măsură, văd teatrul ca mijloc de salvare, de eliberare de *Angst* (**de verificat cuvîntul în prima variantă!**). În felul acesta, teatrul se supune unei ideologii, capătă o funcție socială și, prin intermediul ei, creatorul, vorba lui Orson Welles, *confirmă sau contestă valorile societății în care trăiește*. Un judecător, el dă verdicte, satirizează, sancționează, afirmă, se raportează la un anumit timp pe care vrea cumva să-l salveze. Astfel, servește o cauză, instituie o teză, face propagandă și, fiind filozof, moralist, psiholog, sociolog ori literat, tinde să devină o autoritate, adică un mic dictator. Chestiunea poate fi detaliată... Or, dezavuîndu-i pe Hugo, Corneille, Musset, Schiller, sau chiar pe Pirandello (ca și Caragiale, de altfel, care paria tot pe Shakespeare ori pe teatrul de marionete, paiațerii – Ionesco prețuiește mult un autor minor de vodeviluri precum Feydeau), dramaturgul propune un alt teatru pe care acum l-am numi de cunoaștere, sau vizionar, chiar realist, dar într-un sens total opus celui consacrat de uzul istoriei literare. Replicile lui Ionesco la prejudecățile epocii sînt nenumărate și ar merita în sine o discuție separată. Cert este că pentru el *opera e un organism (fință vie, autonomă, i se spune cu altă ocazie)*, realizat eventual după *legile arhitecturii*, aflat la intersecția dintre *folositor și nefolositor, necesar și de prisos, subiectiv și obiectiv, literatură și adevăr*. Tocmai de aceea, în măsura în care nu aparține imposturii, adică tocmai *ereziei* pe care Baudelaire, vorbind despre poezie, o numea a *didacticismului*, el se refuză *gîndirii discursive și demonstrative*. “*Artistul nu e un pedagog, nu e un demagog*”, nici teolog, moralist ori dogmatic, spune Ionesco, care vorbește despre *intuiție originară* și nu despre *ilustrarea unor idei care există deja*. Să reamintim aici celebrele cuvinte ale unui poet de la începuturile modernității – l-am numit pe Paul Verlaine – care credea că trebuie să *rupem gîtul elocinței*?!

Cu toate precauțiile, nu poți să nu-l invoci pe Caragiale – fără a putea intra, acum, în detalii – care se întreba dacă *teatrul este literatură* (răspunsul său negativ era dublat de asocieri surprinzătoare: teatrul este *artă constructivă ce viază în sine*, printr-un *echilibru* interior, apropiată mai degrabă de *arhitectură* și de *muzică* etc.), care considera *lumea din operă* un “*infini impalpabil, dar real*” (Ionesco vorbește despre “*o realitate a irealului, o realitate a iluziei care nu este iluzorie*”), sau care, pentru a mai da un singur exemplu, exact în termeni ionescieni îi reproșa lui Gherea neînțelegerea: “*Gherea știe prea bine că, dacă e vorba de literatură și de artă, pentru mine nu pot încăpea nici sistemă,* (urmăre în pag. 46)

RESTITUIRI

Eseistica transmodernității/cristalizarea Hazardului și o transmetafizică avant-la-date.

Haralambie Bodescu

În anul de grație 2008, netămăduitul poet și admirabilul critic literar Ion Popescu-Brădiceni, supunându-și tainele alchimiei, a reușit să „cristalizeze Hazardul” esențelor de dincoace și de dincolo de timp. Sinteza acestei „tehnologii critice” a apărut la Editura Napoca-Star, sub titlul „Cristalizarea hazardului”, reverențios față de sensibilitățile momentului coagulate într-un transmodernism neologic, destul de filantropic pentru bunul gust ca monadă estetică. Și a continuat într-o veritabilă „metafizică a transmodernului”.

Teoretician al transmodernismului, stăpân pe metodele hermeneuticii și avizat cunoscător al valențelor estetice din toate timpurile, Ion Popescu-Brădiceni își etalează principiile și conceptele exprimate metaforic și exegetic, spre deliciul lectorului alături de care criticul literar se lasă sedus de valurile miresmelor adunate din cărți. Pentru un cunoscător al esteticii Hazardului opera literară, sub raport exegetic, însumează sensuri inedite, dispuse în evantai în care se intersectează idei, scenarii autoreflexive cu finalitate estetică relevantă. Exuberanța critică e principala trăsătură fundamentală, urmată apoi de elocvența și eleganța expresiei, la care se adaugă intuiția prospectivă, revelatoare, semn al talentului și harului lingvistic înăscut. Spiritul critic capabil „să cristalizeze hazardul” este barometrul originalității, în care abundă un soi de manierism alimentat de o bogată bibliografie și de un desăvârșit aparat teoretic, dublat de o metanoică filosofie a trăirii întru transliteratură.

Acestea sunt doar câteva elemente prețioase extrase din recuzita transmodernismului, ca paradigmă a profunzimii, căci prepoziția latină „trans” face trimitere la pătrunderea dincolo de hotarele modernismului, depășind teritoriile cunoscute ale postmodernismului și neomodernismului. Este cumva o revenire mascată la clasicele canoane ale meditației, o sinteză a transparenței limbajului, o radiografie în evoluția simbolurilor criticii literare de la acest început de secol și mileniu.

Cu siguranță că autorul, prin „Cristalizarea hazardului” și „Din metafizica transmodernului” năzuiește la o purificare eficientă revenirii în matcă a valorilor perene, la emanciparea unei viziuni stimulatorie pentru spiritul critic. Efigiul propus are ca temelie o vastă arie de valori estetice, consolidate de-a lungul timpului, apoi structura, citându-l pe autor, însumează mai multe „transversalii, adică secțiuni transversale în realitate, energia lor provenind dintr-un sistem coerent de valori...”

Întreprinderi ecriturale sprijinite pe accepțiunea termenului de „Kairos”, înțeles ca element paradigmatic în definirea timpului culturii, cărțile își justifică deplin demersul de a pătrunde structural tainele teoriei literaturii. Imanența obiectului artei aduce cu sine extazul contemplației oferit de modelele de cultură și de artă, de aceea criticul își declară misiunea de analist cultural, capabil de asimilarea frumosului, de a crea o teorie pornind de la datele existente, căci nu teoria se mișcă fără încetare, ci critica, prin acumulări culturale, se află în continuu progres, în emancipare temporală.

În acest spectru de referință se resimte prezența criticului Ion Popescu-Brădiceni, care apare complet echipat din punct de vedere cultural, literar, științific. Cu metodele și principiile transmodernismului însușite, domnia Sa oferă o lecție de critică culturală și literară ce presupune o reorientare semiotică, metapoetică și neohermeneutică. Eul criticului, congruent cu acela al scriitorului, este supus unui travaliu funciar, complementar cu ideea de formă desăvârșită a intimității redată prin lectura operei. În acest mod rețeaua de sem-

nificații este supusă decodării și, din această perspectivă inedită, Ion Popescu-Brădiceni propune o echivalare a mitului originar cu derivatele sale imanente pe traseul transcenderii. Dovada este însăși opera literară, a cărei structură se desfășoară sub formă de evantai ideatic, iar încărcătura estetică transpare într-o ordine culturală, ce pune în evidență, printre altele, raportul dintre sacru și artă. Este tocmai „seducția simbolurilor” iar dialogul „Kairotic” se cristalizează în fieful imaginarii mitopoetic. Din această perspectivă criticul oferă o aplicație „in corpore”, atunci când descoperă un adevărat tărâm transmodernist în poezia lui Marin Sorescu, căreia îi deconspiră superioare rigori canonice, vocația pusă în antinomie cu destinul, ethosul specific și eposul popular.

Apoi, după teze și antiteze fixate în universul de cultură și teorie literară care dovedesc că Ion Popescu-Brădiceni, sprijinit pe o vastă pregătire în domeniul filosofiei, este un maestru al ontoreticii, privirea criticului se fixează terestru pe câțiva autori de primă mărime din peisajul cultural gorjean al ultimelor decenii.

Travaliul de cronicar, analist cultivat, cu gustul sintezei alimentată de detalii semnificative sub raport ontologic, se ilustrează în inspirate efuziuni ce alternează cu prudența și retracțiile interogației menite să provoace noi deschideri de orizonturi exegetice.

Exemplul elocvent se regăsește în prezentarea admirabilului și redevabilului Gheorghe Grigurcu, a cărui operă este așezată în ramă iar „opiniile sale inconfortabile” îl trec granița spre elita scrisului românesc, cum observă cu luciditate transpersonală criticul. Comentariul său auctorial scoate în evidență polivalența lui Gheorghe Grigurcu în raport cu modelele recurente ale criticii literare, începând cu Maiorescu... Se resimte strategia textuală descentralizată prin care criticul încurajează atitudinile alternative prin polarizarea doctrinării a esteticului într-o metaforă transmodernistă cum este „cristalizarea hazardului”. Este admirabil cum Ion Popescu-Brădiceni își încheie periplul critic, concluzionând eliptic – „Atât”. Să spui o atât de subtilă frână pe un discurs critic exaltant este o mare artă, în speță o reorientare în câmpul ideatic prin imacularea canoanelor consacrate.

În acest mod se ajunge la descifrarea aparențelor, la acel „de profundis” încorporat operei de artă. Pe această pistă hermeneutică stilul lui Ion Popescu-Brădiceni devine profund, silențios, fințeaș și prăbușește paradigme, cu alte cuvinte, uneori decapitează o sferă semantică ce părea definitiv consacrată și propune o altă revelație, de obicei tridimensională, adecvată principiilor transmoderniste.

Stăpân pe migrația ideilor din diferite zone de cultură spre altele dezvoltate în inspirate exegeze, Ion Popescu-Brădiceni se conformează metodelor estetice transmoderniste, care au ca fundament profunzimea analizei raportată la criteriile valorilor universale. „Lazare veni foras!” se constituie ca o marcă indelebilă pentru portofoliul și exigența unui critic desăvârșit, adevărat, cu gustul fanteziei exegetice.

În estetica și cultura românească, cu Ion Popescu-Brădiceni înainte pe cărările transmodernismului, nu ai cum să nu privești înapoi spre eternele izvoare...

George Drăghescu - „Oarecum, Psalmi”

Horia Muntenuş

Tânărul actor al Teatrului de Stat „Elvira Godeanu” de la Târgu Jiu, precum altcândva Emil Botta, își construiește congruențe în lirism.

Preocupat și meditativ, mai mereu, dedicat prietenilor și resurecțiilor relaționale, George Drăghescu regăsește, într-un debut de secol agitat, pildicul și aforistica, într-un fel aparte, adăugându-le umorul și încurajările. Elanul său însă e întotdeauna dublat de limitele așezate de bunul simț, ceea ce îi conferă acea minunată eleganță a echilibrului. Își prețuiește confrății și le aduce omagiile meritate, într-un fel anume, nu prin cuvinte ale deșertăciunii ci prin gesturi. Iată: bunăoară, anul acesta a publicat o antologie istorică a poeziei scrise de actorii români, de la Alexandru Davila și Zaharia Bărsan la Emil Botta, Flavia Buref, Dorel Vișan, Mircea Șepilici și Amza Pelea. Sunt antologați 100 actori, poeți, printre care Emanoil Petruț, Ștefan Radoff, Valentin Uritescu, Horațiu Mălăele, Adrian Pinte, Florian Pitiș, Toma Caragiu, Tudor Gheorghe. Efort de conștiință și memorie a solidarității, această antologie, unică în peisajul nostru cultural, nu îl include, dintr-o „sălbatică” modestie, chiar pe autorul ei, poetul George Drăghescu.

În placheta sa de versuri, intitulată „Oarecum, psalmi”, poetul George Drăghescu își mărturisește însă crezul și sensibilitatea. Este o cârtică de versuri șlefuită de candorile unei juvenilități perene, adevărata consistență a creației. Un frumos dureros al luminii homerice deschide și închide în sine lecțiile de viață. O simplă observație devine astfel sinteza unor energii spirituale în care sunt adunate emoțiile puternice și analizele, reflexiile și reflecțiile. Iată: „La slujbă, Doamne,/ vântul deschide ușa/ să intre un orb”. Sau: „Doamne,/ care fulg de zăpadă/ e de pe geana ta?” - o întrebare în care metafizica e depășită de infinitul credinței. E întrebarea unui mare poet. Basho însuși ori Borges să o audă, în lăuntru Firii Dumnezeiești a Omului. O poezie dedicată Mironei-Cristina arată această Fire Dumnezeiască a Omului: „Maria/ a ridicat/ un castel/ de nisip/ mare, mare,/ să poată intra/ DUMNEZEU/ în picioare”

George Drăghescu e o fire luminată de această stare a lucrurilor („Ghiocelul se deschide,/ Doamne/ să cuprindă(luna...)”) și își poartă sinele ca pe un drapel al Speranței, asemenea tuturor acelor care, când deschid ușa, fie să intre, fie să iasă, lasă în urma lor urma gesturilor lor, ca pe niște șoapte ale bucuriei și ale rugăciunii.

Acvatica

Femeia în romanele secolului al XIX-lea

Cristina Loredana Nicola

Primele romane românești ale secolului al XIX-lea stau sub influența romantismului în ceea ce privește temele, cât și personajele. Femeia cărților de început va fi construită, cum era și firesc, după tiparul romantic înger – demon. Opoziția nu scapă primilor romancieri, Kogălniceanu, Filimon, Bolintineanu.

Cele două Elene (din “Tainele inimei” și “Elena”) sunt întruchiparea perfecțiunii. Kogălniceanu, într-o pagină, prezintă imaginea femeii ireale, imaginea femeii gata să atragă orice privire și să facă să tresalte orice inimă. Dar nu numai frumusețea fizică este subliniată, scriitorul adaugă: ”tot în ea era de o perfecțiune inimitabilă”. Antiteza cu Laura (întruchiparea răului) mai scoate în evidență și câteva trăsături morale care vin să întregască imaginea perfecțiunii. ”Tovarășă care-i sta alături făcea un contrast desăvârșit. Dacă aceasta era o femeie de moravuri ușoare, iubitoare de bani și plăceri interzise, vulgară, uneori, prin comportament sau vestimentație, ipocrită, înseamnă că Elena este opusul, o multime de calități: credincioasă, delicată, inocentă, iubitoare de adevăr.

Bolintineanu va completa în romanul “Elena” imaginea femeii înger: ”Junie, frumusețe, spirit, creștere, sentimente delicate”. Aceasta este dovada vie că Dumnezeu există, consideră Bolintineanu: “ființă rară ce Dumnezeu face să se nască... pentru ca oamenii să-și aducă aminte că nu i-a părăsit”.

Evident portretul este unul exagerat, uneori caraghios prin repetarea neîncetată a unor trăsături. Sublinierea trăsăturilor ieșite din comun se face prin utilizarea frecventă a cuvântului perfect: ”frumusețe perfectă”, “ființă perfectă”, “perfecțiune”. Folosirea acestor sintagme, dar și a altora precum “ființă cerească”, “ucide femeile prin calitățile ei”, “suflet sublim”, o situează pe Elena în afara realului, a adevărului, ea întruchipând mai degrabă imaginea unei zeițe, decât a unei femei. Pare a fi intangibilă. Nu este doar o frumusețe fizică (“albă și păr umbros, gâtul ei părea tăiat de cel mai mare artist al antichității, gură mică, rumenă...”) ci și morală ”un înger de bunătate”, ”suflet sublim”. Are o educație aleasă, gânduri alese (nu ar îndrăzni să gândească rău despre cineva), un număr infinit de calități, o voce sublimă care-i face pe cei prezenți să fie” transportați într-o lume ideală”. Sufletul ei este inocent, o spune scriitorul, și ideea este întărită de fapte, dar și de spusele personajului însuși: ”nu știu să înșel, nici să mă înșel”.

Calitățile îi sunt recunoscute de autor, care nu se oprește a-i lăuda caracterul ales la tot pasul, de Elescu, iubitul ei, dar și de “adversare” care o privesc cu invidie” toți ochii, toate urechile sunt pentru dansa și noi rămanem părăsite... Virtutea ei este lăudată”. Adversarele sunt Zoe și principesa Iordache privite, bineînțeles, cu dispreț de autor pentru că sunt imaginea imperfecțiunii, opusul Elenei. Ele sunt “doi serpi... înrăutățite, intrigante, caută neîncetat a pune dezbinare între oameni”.

Cum era și firesc, ele sunt pedepsite pentru greșelile lor, dar paradoxal nici Elena nu iese învingătoare cum ne-am așteptat, pentru că în final este răpusă de boală.

Sfârșitul cărții ar putea sublinia mai multe idei: 1. faptul că orice păcat se plătește; 2. viața nu este întotdeauna dreaptă și astfel nici cei virtuoși nu câștigă. Destinul Elenei nu este nicidecum unul fericit: se căsătorește la 16 ani cu un bărbat mai în vârstă, pe care nu-l iubește, dar acceptă căsătoria la insistențele părinților. Întâlnește iubirea pe care orice tânără o visează, trăiește această iubire în teamă și căință, iar în final moare și merge acolo unde îi este locul, în rai, pentru că pământul nu este un spațiu pentru îngeri, pentru ființe intangibile, perfecte.

În romanele secolului al XIX-lea femeile nu sunt urâte fizic. Toate sunt frumoase, mai mult sau mai puțin, deosebirea vine din interior.

Antiteza romantică, înger – demon, continuă în romanul lui Filimon (“Ciocoi vechi și noi”) prin chera Duduca/Maria. De data aceasta mult mai multe pagini sunt dedicate femeii devoratoare, ambițioase, fățarnice, Duduca, și mai puține Mariei. Despre Maria se spun foarte puține, dar din acestea reiese aceeași imagine a perfecțiunii”ochii negri și plini de viață”, onestitate și modestie. Portretul acesteia nu se îndepărtează de cele două portrete ale Elenei, cea a lui Kogălniceanu și cea a lui Bolintineanu. Însă spre deosebire de Elena lui Bolintineanu, Maria va fi răsplătită pentru calitățile ei

Chera Duduca este o femeie de o “frumusețe perfectă” cum ar spune Bolintineanu: “o femeie jună... frumoasă... păr negru... piept mai alb decât marmura... ochi negri”, ”este frumoasă ca o zână”.

Duduca este o femeie cu o mare capacitate de seducție, femeia care va bulversa și va schimba prin șiretlicurile sale viața fanariotului Andronache Tuzluc. Dacă prin Zoe, Bolintineanu prezenta o formă mai puțin complexă, mai ușor de demascat a femeii intrigante, Filimon va completa și va aduce la un nivel mai înalt acest tip.

În capitolul “Chera Duduca” naratorul prezintă momentul în care Tuzluc o cunoaște pe femeia care îi va schimba și agita viața. Trecând prin fața unei case boierești, Tuzluc aude cuvintele unui cântec de dragoste. Se apropie de fereastră și o vede pe tânăra prefăcută care-l va face să-i dea absolut totul. Duduca cedează repede postelnicului fiind încântată și atrasă de banii și poziția acestuia la curtea domnitorului Caragea. În timpul relației

cu Tuzluc, Duduca își face un alt amant, desi postelnicul îi oferea o viață de lux și îi satisfăcea toate capriciile. Din cauza acestui fapt Tuzluc îl trimite pe servitorul său Dinu Păturică în casa Duducăi. Duduca renunță la tânărul care o iubea și devine amanta lui Dinu Păturică. Cei doi pun la cale un plan de sărăcire a postelnicului. Duduca este un demon care îi cheltuie neîncetat banii postelnicului folosindu-se de dragostea pe care acesta i-o purta. Aceasta se prefăce neîncetat spunându-i la un moment dat că si-a vândut toate rochiile și bijuteriile pentru că-i era rușine să mai iasă cu ele în lume, fiind vechi. Tuzluc înmuiat de lacrimile, leșinurile și suspinele acesteia îi cumpără alte rochii și bijuterii, neadmițând ca el postelnicul Andronache Tuzluc să aibă o femeie prost îmbrăcată. Alături de aliații ei, Păturică și chir Costea Chiorul, îl vor sărăci pe postelnic. Ei sunt suficient de ambițioși și de inteligenți pentru a împlini planuri bine puse la cale. Duduca trăiește un timp în lux și îndestulare alături de Dinu Păturică dar îl va părăsi și pe acesta după ce este trimis în ocnă. Ea fuge cu un turc, uitând până și de copiii pe care îi avea cu Păturică. Cum viața ei se rezumase la a-i fi satisfăcute toate plăcerile și capriciile nu poate trăi în sărăcie și fuge în brațele primului bărbat bogat care-i iese în cale. Nici ca sotie, dar nici ca mamă nu arată vreun semn de afecțiune pentru că-si părăsește copiii fără nici un fel de remușcare. Fiind o femeie care nu se leagă afectiv de niciun bărbat, îl va înșela și pe noul soț, dar de data acesata nu mai are noroc pentru că acesta o surprinde în brațele altuia și conform legilor turcești este pedepsită: este cusută într-un sac și aruncată în Dunăre.

Lucrurile se vor mai schimba în ceea ce privește personajul feminin în romanele lui Duliu Zamfirescu. Schimbarea nu este totală pentru că vom avea și acolo “Elene”. Sașa Comăneșteanu din romanele “Viața la țară” și “Tănase Scatiu”, chiar dacă nu mai este construită ca un înger, ca o statuie pusă pe un pedestal, este o femeie cu o mulțime de calități. Din modul în care este prezentată, se poate afirma că nu are nici un defect. Este frumoasă fizic ” bustul drept, încheiat în linii armonice, plin la piept și în umeri, iar la brâu subțire”, ”o minune încântătoare”, dar și moral ”fire liniștită, cumpănită, îndemânatică”. Este o femeie practică, știe să țină o familie și o moșie, atrage respectul oricui.

În aceeași lumină favorabilă sunt construite Portia și Elena Milesco din romanul “Anna”. Deși slab conturate, ele lasă să se vadă imaginea femeii cu suflet mare, îngăduitoare și înțeleghătoare, femeia credincioasă, supusă.

Mai aproape de realitate este Anna, un personaj făcut din calități și defecte. Ea este amanta lui Alexandru Comăneșteanu, căsătorită cu un general care la rândul său o înșela. Este o femeie inteligentă, hotărâtă care spunea drept în față ceea ce gândea. Femeie puternică, îndrăgostită nu poate accepta în viața bărbatului iubit o altă femeie. Însă postura de femeie care înșală o va duce și în aceea de victimă, de femeie înșelată. Deși idila lor începuse de mult timp, Anna își păstrase sentimentele la fel de puternice, dar nu și Alexandru. Anna iubește cu pasiune, suferă când este înșelată, suferă când amantul ei îi dă răspunsuri evazive, îl caută cu disperare când bănuiește că este trădată. Gelozia ei este puternică atât pentru că iubește, dar și pentru că vede în Alexandru o ființă care îi aparține cu totul.

Ioan Slavici, fiind un scriitor realist, este firesc să se îndepărteze de tiparul romantic. În romanul său “Mara”, personajele feminine sunt prezentate cu bune și rele, surprinse în frământările și treburile cotidiene, implicate în lupta pentru existență.

Mara este o femeie întreprinzătoare, harnică și voinică, pricepută în “afaceri”: ”vinde ce poate și cumpără ce găsește”, ”vinde mai bucurios cu câștig puțin decât să-i clocească marfă”. Este mândră din cale-afară de copiii ei și nu prididește la tot pasul să-i laude: ”Tot n-are nimeni copii ca mine”, se uită împrejur să-si vadă copiii și iar râde”, “mult sunt sănătoși și rumeni, voinici și plini de viață”. Credința în Dumnezeu o caracterizează și acesta nu o lasă, pentru că văduvă, cu doi copii reușește să câștige bani atât cât să-și asigure ei și copiilor o existență decentă. Îi place să știe că are bani puși deoparte pentru că acest lucru îi conferă siguranța zilei de mâine, îi conferă încredere în sine.

Persida, fiica ei, este o tânără delicată, frumoasă cu “fața ca luna plină, curată ca floarea de cireș și albă”. Dacă la început este “aproape blândă”, drăgălașă și rușinoasă, sfioasă, după căsătorie se transformă total și nu numai fizic. Își pierde din drăgălășenie și frumusețe, vor dispărea gesturile delicate: ”Nu mai era fata cea plină și rotundă ca luna: slăbise, fața îi era mai lungă, umerii obrajilor ieșeau la iveală, pielea obrajilor era mai albă, subțire și oarecum întinsă, sprâncenele păreau mai lungi și mai dese, iar ochii erau... plini de o tristeță care se revărsa peste toată fața ei”.

Aceasta ar fi o analiză minoră a personajelor din romanele secolului al XIX-lea. Dincolo de ușoarele exagerări ale romanelor de început, personajul este construit în strânsă legătură cu ceea ce reprezenta femeia acelor timpuri. Personajul este încorsetat în tradiții, restricții și lipsit într-o măsură mai mare sau mai mică de libertăți, în acord cu ceea ce exista și în viața de zi cu zi. În ciuda acestui fapt nu dispăre grația pe deoparte, misterul, pe de alta, două trăsături definitorii ale femeii de oricând și de oriunde.

Împotriva destinului

Victoria Stolojanu

-Nu, nu, soțul meu, frumosul meu!

Peste tânăra femeie veni val-vârtej mama ei, care stătea în apartamentul vecin:

-Ce e cu tine, fată? Doamne, omului tău îi e rău!

-E mort, mamă, e mort!

-Imposibil, Diana! Ce gură blestemată am avut când îi spuneam, după ce a venit din Italia, să se odihnească, să nu mai stea noaptea la calculatorul ăsta blestemat bând ness, fir-ar ele blestamate! I-a spus și vecinul, profesorul de informatică, atunci când i-a povestit că parcă îl doare inima când stă concentrat la jocurile acelea, că rolul calculatorului este să faci cu el programe, altfel statul în fața lui este nociv, aducând un stres în organism și modificând chiar ritmul cardiac.

A fost o jale de nedescris la înmormântarea tânărului care tocmai își deschisese o afacere.

-Mă doare ochiul! Sari nevastă, îmi pleznește ochiul! Îmi înghit limba!

-Alo, salvarea, vă rog frumos, veniți urgent la adresa următoare...

-Nu mai este nimic de făcut, soțul dumneavoastră a decedat.

-Iubitul meu, ți-ai sărutat aseară fetița și pe mine m-ai culcat pe mâna ta ! Ce-i spun eu fetei când se scoală? Cum să-i spun că de acum e orfană?

Moartea ambițiosului inginer a întunecat iarăși viața micului oraș de munte.

Ați auzit ce s-a întâmplat?

Fata domnului care lucra, la centrală a fost găsită moartă. Era învățătoare și, pentru a ajunge la școala unde lucra trecea printr-o padurice. Se căsătorise de curând și era însărcinată. Cel care a omorât-o a fost de un sadism greu de imaginat: i-a tăiat burta și i-a pus alături de ea cei doi băieți gemeni pe care îi purta în pântec. Se crede că ar fi băiatul care vorbise cu ea înainte de a se căsători, dar nu există nici o probă.

Și orașelul de munte continuă să își îngroape fiii tineri.

Peste câteva zile o altă nenorocire se abate peste populația și așa îngrozită, din oraș.

Ce fată frumoasă înfișeră doi oameni cărora Dumnezeu nu le dăduse nici un copil! Înaintea acesteia mai înfișeră tot o fetiță, pentru că fetița își doriseră ei în atâția ani în care femeia se supusese la cele mai chinuitoare tratamente pentru a rămâne însărcinată și degeaba. “Fetele sunt mai bune. Ele au milă de părinți. Băiatul se însoară și “zice ca nevastă-sa, parcă l-ar fi făcut ea”, grăind femeia. Prima fetiță îi murise. Au rezistat săracii și peste câțiva ani au avut curajul s-o ia de la început: au auzit că într-un sat o tânără a născut o fetiță și vrea să o dea unei familii să o adopte. Li s-a părut o nouă șansă oferită de Dumnezeu: au luat fata la numai două luni. Fata creștea, ei se bucurau de ea, era cuminte și frumoasă și învăța bine. Voia să fie la înălțimea condițiilor pe care i le ofereau părinții. Până într-o zi când femeia veni acasă de la serviciu și strigă ca de obicei la fată, care învăța întotdeauna în camera ei . Nu răspunse nimeni. Femeia deschise ușa și rămase înlemnită: fata ei “stătea “la birou cu o mână sub cap și din gură i se prelingea un firicel de sânge.

Moartea continua să secere copii tineri.

-Ce-o fi? Ce se întâmplă deodată la noi în oraș?

-A construit cineva o troiță în fața bisericii și nu a adus nici o jertfă. Trebuia tăiat aici măcar un miel, o găină, dacă nu Troița aceea cere sânge și, cum se vede, omenesc, vieți omenești. Și bine-ar fi să se oprească aici nenorocirile!

-Nu se poate, domnilor, acelea cu jertfele nu sunt procesiuni creștine!

-Dar de ce mor acum , deodată, atâția tineri?

-Asta are moartea-n plan anul acesta! Fugi urâto, du-te departe, că noi n-avem timp de tine!

Șirul morților tineri continua.

Ziua următoare orașul era din nou îndoliat: copilul unui om se pusese în fața trenului pentru o notă de 4 la fizică. În zilele următoare a căzut din tren singurul fiu al unor oameni și așa oropsiți amândoi de soartă

cu handicapuri locomotorii. Ce nenorocire mai mare se putea întâmpla?

Nu a durat mult și un profesor din localitate, care își dăruise întreaga viață educării copiilor din oraș, a primit traumatizanta veste a încetării din viață a fiului său, în urma unui grav accident.

Și șirul morților nu s-a oprit aici.

Tot orașul forfotea de povestea cu troița la ridicarea căreia nu se făcuse nici o jertfă.

-Cine a făcut troița?

-O femeie din alt oraș a ridicat-o în amintirea mamei sale, care a murit la noi în spital.

-Ce vrăjitoare o fi acea femeie?

Toate vorbele au trecut dintotdeauna pe lângă mine. Aud multe, dar niciodată nu știu de la cine și nu le acord nici o importanță. Cele întâmplate acum însă mi-au trezit o curiozitate, rămasă latentă până într-o zi când, stând pe o bancă, se așează lângă mine o femeie în vârstă, cu pălărie, foarte cochetă.

-Locuiți aici? Nu v-am mai văzut niciodată.

-Nu sunt din localitate. Am stat aici cu muma mea în spital. Muma mea, prietena mea, mama mea si tatăl meu, soțul meu și copilul meu! Am făcut o troiță lângă biserica voastră acum patru ani și n-am putut s-o termin. Un băiat vecin cu biserica mi-a promis că mă ajută sămbătă, dar până atunci trebuie să duc la mănăstire niște paturi de la o unitate militară sau de la o întreprindere din zonă, am ceva de lucru pe aici. Acum a venit momentul să fac aceste lucrări .Nu-mi place să las treaba neterminată. Și-apoi poate se apropie sfârșitul meu. De multe ori în viață meditezi asupra unor probleme ca sănătatea, boala, viața, moartea, o să fac, o să văd și la o discuție îți prinde bine ideea pe care ți-ai format-o sau vine vremea când începi să pui în aplicare ceea ce ai gândit ... eu nu mai am timp de meditat. Eu trebuie să fac și atât.

-Dar nu mai aveți pe nimeni pe lume?

-Numai pa tata, tatăl meu, Isus Cristos.

-Cine sunteți de fapt?

Mă numesc Eugenia Enea și sunt din Sebeșu de Jos, Comuna Turnu-Roșu (Porcești). Sunt un copil din flori, copil născut din păcat. Toți suntem născuți din păcat, dar păcatul mamei e mai mare decât altele.

-Unde veți sta?

-Nu am unde, pentru că la voi nu este măcar un hotel să doarmă un străin care este în tranzit.

-Haideți la mine și povestiți-mi în continuare!

-Muma era din 13 frați. Bunicu-meu, Toma, a trimis-o într-o vară pe la sora ei, care era într-o depresie de câteva luni, după ce își înfundase primul copil cu fața . Era un băiat cu ochi albaștri ca tat-su . Murise bietul copil în niște chinuri de nedescris. Mie, spre exemplu, cel mai frică îmi este de sufocare. Mi-e frică să rămân fără aer. O fi întâmplarea cu micuțul verișor, pe care o știu de la mama, o fi astmul meu, de care sufăr de mult, o fi frica de moarte... Vara se mai ducea pe la sora ei, Profira, s-o ajute la treburi . Avea mult pământ de muncit și avea și vite. O ajuta și muma cum putea. Atunci trăiau oamenii numai din agricultură. Cei de la sate, normal.

Mătușa Profira avea un soț, Ion, Lupu Ion, din altă comună, Sadu, Sibiu . ăsta s-a îndrăgostit de muma. Și muma l-a iubit . Era cioban. Mai am o verișoară în Sadu, mai mică ca mine cu 6 luni. Maica Domnului a fost vestită de Mihail. Soțul ei, Iosif, s-a supărat când a auzit că e gravidă. I-a apărut în vis un înger care l-a convins. Elisabeta, mama lui Ioan Botezătorul, era însărcinată în 6 luni. Când s-a dus Maica Domnului să-i spună că e însărcinată, Sfântul Ioan a săltat în burta mamei lui. Cele 6 luni adevăresc scriptura.

Profira i-a văzut într-o căpiță de fân, i-a lăsat în pace, dar muma a plecat acasă a doua zi.

Ajunsă la bunicul Toma se strângea la burtă, să nu o observe nimeni. Dar Nănașa ei a observat-o:

-Tu, Mărie, mi se pare mie sau ești gravidă?

-Eu nu pot ascunde de mata, să nu-l fac mut! A dat necazul peste mine și am avut treabă cu cumnatu-meu.

-De ce fata mea?

-Era frumos.

M-a făcut așa mică încât aveam loc în vânturătoarea de făină, sită, ciurel cum ziceți voi. Dar eram frumoasă și a prins drag de mine. Mă arunca dacă nu. Lăuză și slăbită rău îmi făcea boneți.

Mă îngrija cu drag muma. Mă pune sub vie în grădină. Îmi aducea mâncare. Într-o zi a venit la mine un șarpe, șarpele casei, pentru că fiecare casă are un șarpe, și eu îi dădeam să mănânce. A trecut o mătușă pe acolo :

-Tu, Mărie, vai! Vino să vezi ce-i aici!

Eu îndesam mâncare la șarpe pe gât și îi cântam :

-Bag-o băiete! Papa băiete!

-Mărie, urât vorbește fata ta! Cine a învățat-o?

-Nu eu. Eu sunt la muncă ziua toată. Ce facem cu șarpele?

-N-avem decât să ne rugăm la Dumnezeu să plece șarpele sau să dăm foc la ceva să fugă el, dar e pericol să muște fata. S-a retras până la urmă în scorbura unui măr.

Când m-am mai mărit muma pleca la muncă în alte sate. Muncea la Brad și aducea acasă toamna un porc, fasole, ceapă, grâu, porumb, de toate. Și bani aducea și îmi cupăra și mie sandale. Eu rămâneam cu bunicul Toma.

Aveam un verișor ,Valeriu, cu care mă jucam și mai plecam și la scaldă. Într-una din zile, vara, nu știu cum s-a făcut de era muma acasă. Parcă-l aud și acum pe moșu Toma strigându-mă :

-Jenica, plecași cu Liuru la scaldă? Hai acasă că te omoară mumă-ta!

De frică am uitat sandalele sub pietre. M-a bătut muma de m-a umplut de sânge:

-Eu culeg afine cu mâna să te cresc! N-am nici pieptene să nu dau banii tăi și tu îți bați joc de munca mea? Unde-s sandalele ? Umblu cu derbedeii de acum? Na, că-ți dau eu ție derbedei!

O vecină a adus poliția:

-Veniți că vrea să-și omoare fata !

-Nu o omor. Eu am făcut-o și o cresc greu. Adun afine cu mâna. Nu dau nici 2 lei pe-un pieptene.

Bunicul Toma m-a scos din mâinile ei:

-Du-te Mărie la sașii tăi și lasă fata în pace !

În rest mă iubea muma de nu mai știa de capul ei. Dragoste de mamă adevărată, dragoste care dă puteri la puil de om.

În vecini era o femeie oarbă din naștere-lelea Dochia. Dădea bomboane la copiii care o ajutau să meargă și ea de colo până colo . Eu eram preferata ei. Doar striga:

-Ana! Liuru!Jenica! Și eu fugeam de îmi rupeam degetele .

În ziua aceea avea nevoie de noi să meargă la spovedanie. De obicei veneau mai mulți copii dar de data aceasta am fost numai eu:

-Îți dau și bomboane, dar ajută-mă să merg la spovedanie!

Din când în când venea la noi în sat un călugăr , un sihastru ce trăia în munte și despre care oamenii spuneau că dormea cu capul pe piatră, nu în puf, ca azi . Lua pomelnice de la oameni și aceștia îi plăteau cum puteau. Venea la o gazdă întotdeauna:

-Cine e fetița care aduce pe lelea Dochia?

-Fata unei văduve. Cum am ajuns m-am pus pe un scaun și mă jucam cu barba lui.

-Cum te cheamă?

-Eugenia, dar oamenii îmi spun Jenica.

-Câți ani ai?

-6 ani.

-Știi rugăciuni?

-Da.

-Spune-mi și mie una!

Am spus. A pus mâna pe capul meu și m-a binecuvântat :

-În numele Tatălui, al Fiului și al Sfântului Duh, Amin. Dumnezeu și Maica Domnului să-ți îndrepte pașii spre credință în vecii vecilor! A făcut semnul crucii și de atunci s-a înfiripat în mine credința asta cât bobul de muștar.

De atunci credința s-a sălășluit în mine dar și provocările și încercarea mare continuu.

Agricultori și păstori imigranți în Oltenia subcarpatică

Ion Mocioi

Pacea de la Kuciuk – Kainargi, din 1774, a întărit autonomia internă a Țării Românești și Moldovei. Turcii au fost opriți de la jafuri, omoruri și ridicări de robi, conform hațișerifului din acel an, după cum nu mai aveau voie a stăpâni moșii și terenuri în principate, nici să se așeze în ținuturile acestora¹.

Domnitorii au luat măsuri de a opri fuga țăranilor de pe moșii, iar în anii 1775, 1783, 1804 și 1814 au adoptat sisteme fiscale tot mai convenabile pentru birnici, pentru a-i lega de pământ. Totodată, au favorizat atragerea coloniștilor, din Transilvania, printr-un regim de favoare (rupta), sub protecția unor „isprăvnicate ale străinilor”, constituite la București (pentru 11 județe) și la Craiova (pentru 5 județe din Oltenia). Astfel, au fost atrași peste munți românii transilvăneni – așa-ziii „ungureni”, căci veneau de sub stăpânirea austro-ungară, - dar și din Banat – „sîrbi” – și de peste Dunăre – „bulgari” -, „deschizând locurile acestei țări și împodobindu-le cu nenumărate semănături, înspre îmbelșugarea obștei” și în favoarea întăririi vistieriei săracite de plățile către Poartă². Țăranii români din Transilvania aveau toate motivele să treacă munții Carpați și să se stabilească în Țara Românească și Moldova. La 1765 trăiau cum nu se putea mai rău. Un călător german nota, după această dată, că: „În general, țăranul supus sau iobagul transilvănean este, în ce privește starea lui, cel mai nenorocit țăran ce se poate afla oriunde pe lume... un adevărat sclav al domnului său... Împovărarea și apărarea acestor supuși din partea domnilor lor sunt nesfârșite și excesele săvârșite contra lor de necrezut”³.

Sub regimul absolutismului luminat al lui Iosif al II-lea (1780 – 1790), starea românilor transilvăneni nu s-a îmbunătățit. Însuși „împăratul filosof” spunea: „Acești bieți supuși români, care netăgăduit sunt cei mai vechi și mai numeroși locuitori ai Ardealului, sunt astfel chinuiți de oricine, unguri ori sași, și copleșiți de nedreptăți”⁴.

Datorită acestei situații grele în care trăiau, mulți dintre români ardeleni au trecut munții și s-au așezat în Oltenia și Țara Românească. Prin hrisovul domnitorului Mihai Șutu, din 25 noiembrie 1783, se asigura imigranților ca „unde se vor așeza, să se cheme *slobozii* domnești, neamestecându-se cu țara în cislă, nici cu dăjdiile vistieriei obișnuite și neobișnuite”⁵.

Sate numite „*Slobozia*” sunt mai vechi; „Slobozia” de lângă Țirgu-Jiu apare în harta lui Fr. Schwantz pentru Oltenia, dar, la sfârșitul secolului al XVIII-lea și începutul celui următor, au apărut localități noi cu numele „Slobozia” pentru „străini” care se așezau în Țara Românească. Au apărut și alte sate denumite „Ungureni”, „Sîrbești”, după țara de unde veneau imigranții, spre a se distinge de autohtoni. Și astfel de sate sunt mai vechi, dovadă că exodul ardelenilor de peste munți a fost dintotdeauna, iar Carpații n-au fost o stavilă a românilor de pe ambii versanți ai munților. Sate cu denumiri ca „Ungri”, „Unguri” și „Ungureni”, formate din transilvăneni veniți de peste munți, sunt consemnate în diferite documente ale cancelariilor domnilor români începând din secolul al XV-lea, de pe vremea lui Dan I. Astfel, satul „Ungureni” din comuna Tismana este atestat din 1424, satul „Ungurelu” de lângă Tg.-Cărbunești este atestat din 1502 etc. După 1783, deschizându-se granițele pentru românii veniți din Transilvania, aceștia n-au ezitat să pătrundă la sud de Carpați, în speranța unei vieți mai ușoare. Răscoala țăranilor iobagi condusă de Horia, Cloșca și Crișan, de la 1784, și fuga în masă peste munți, la frații lor români, au avut aceleași cauze. Cu toate că, în 1785, împăratul Austro-Ungariei decreta „libertatea personală care i se cuvine fiecărui om de la natură” și întărea ca „nici numele de iobag în acest sens să nu se mai întrebuițeze”, țăranii români din Ardeal n-au scăpat de iobăgie și de a fi legați de pământ, decât prin fuga spre alte țări.

Au continuat să treacă munții spre sud, deși știau că nici în Țara Românească nu le va fi atât de bine. Războiul ruso – austro – turc din 1787 – 1792 avea să îngreuneze soarta tuturor țăranilor români, de la nord și de la sud de Carpați.

Nestatornicia politicii interne dependente de Poarta Otomană nu putea asigura o viață mai bună țăranimii din Țara Românească și Moldova, dovadă că s-au succedat câte 5 – 6 domni în fiecare principat, între 1791 și 1802. În Moldova, în 1795, populația satelor era obligată de domnitor să rămână pe loc: „Fiește care om, la satul lui ce l-au apucat vremea așezării birului, acolo să rămâie, pururea statornicit, și să-și poarte birul său”⁶, de aceea „ungureni” aveau să aleagă „drumul” spre sud. În Țara Românească a fost secetă iar domnitorul a cerut țăranilor să cultive pentru „trebuința lor”⁷.

Cei care s-au stabilit în Oltenia n-au găsit, însă, nici aici, o situație privilegiată. Turcii s-au dedat ulterior la jafuri și omoruri, pentru pradă și dezordine. În 1800 au dărâmat realmente orașul Craiova, în 1802 au ars Cernețul, Tg.-Jiul și Caracalul, semănând moarte pretutindeni. Din 1806 până în 1812, în timpul războiului ruso-turc, s-a ajuns ca „țăranii să fie obligați să lucreze pentru boieri 32 de zile pe an în loc de 12, cel puțin, ca fiecare membru al familiei să lucreze câte 12 zile”⁸, împovărând astfel situația celor de secole obidiți, și n-au rămas neexploatați nici țăranii stabiliți în slobozii. Războiul franco – austriac din 1809 a determinat tot mai mult țăranii români din Ardeal să se refugieze în Țara Românească. O afliure mai mare spre sud se observă după 1812, după pacea de la București din urma războiului ruso – turc, deși în Țara Românească și Moldova s-au numit domni fanarioți, a căror politică fiscală avea să nemulțumească țăranimea. Totuși, domnitorul din Țara Românească, Ioan Caragea, observând exodul ardelenilor spre sud, a dat, în 1814, o „Carte slobodă – Ponturile așezământului străinilor” și a reînființat „precum și din vechime a fost, doi ispravnici de ungureni”, ca să-i primească pe străinii care vor să se stabilească în țară și să-i supună la „o ușoară dajdie”⁹.

Aflând de cartea pentru „slobozenie” dată în Țara Românească, mulți români din Transilvania – unde în 1813-1817 au fost ani grei de foamete – au trecut munții în grupuri de familii și s-au stabilit în „Slobozii”. În 1814 au trecut Pasul Vîlcan 265 ungureni și, o dată cu ei, 44 de familii de sârbi și 56 sălășe de corturari. Ungureni au trecut prin Gorj și Vilcea, oprindu-se în Argeș¹⁰. Au rămas în județ: 3 lude (familii) la Stănești, 15 la Tg.-Jiu, 3 la Vădeni, 4 la Cartiu, 12 la Copăceni, 4 la Slobozia, 6 la Magherești. N-au rămas în Gorj prea mulți, deși în acest județ era cel mai mare număr de țărani liberi (moșneni) – circa 63% – moșiile boierești fiind puține.

Câțiva ani la rând, ispravnicul pentru străini de la Craiova a înregistrat trecerile prin Gorj ale „ungurenilor” spre alte județe. În 1818, de pildă, au trecut, din Gorj în

Dolj, 130 lude (familii), în Vilcea 206 lude, în Mehedinți 293 lude și în Romanați 363 lude, în total aproape 1000 de familii.

Primul recensământ al „străinilor” s-a organizat în 1819. Atunci s-au înregistrat în Gorj 16 1/2 lude la Novaci și 237 familii de „străini” în alte 15 sate ale județului¹¹, între care Tismana (87), Vinăta (3), Stănești (59), Călești (11), Preajba (27), Crasna (6), Bengești (25), Rovinari (7), Telești (2 familii) etc.

Cei mai mulți imigranți au pătruns în Oltenia, prin pasul Vîlcan; unii dintre ei au rămas în satele Gorjului, alții și-au continuat drumul risipindu-se în toată Țara Românească. Dintr-o cercetare sumară, după „Catastiful sloboziilor”, întocmit între 1820-1831, pentru județul Gorj se poate observa că numărul imigranților a fost mereu în creștere, dublându-se în ultimul an, atingând numărul de 1000 familii (lude).

Sloboziile în care s-a statornicit majoritatea „ungurenilor” veniți de peste munte în Gorj în 1820 au fost satele din Tismana, Runcu, Țirgu-Jiu, Crasna, Bengești și Novaci. În 1821, în timpul revoluției conduse de Tudor Vladimirescu, mulți din cei veniți în satele Gorjului s-au risipit în țară, încât statistica din 1822 înregistrează mai puțin de jumătate dintre ei, numai 223 de familii, respectiv 32 familii la Novaci, 20 la Preajba – Tg.-Jiu, 39 la Bălta, Valea Mare și Dobrița (din comuna Runcu), 14 la Stănești, 11 la Bengești, 11 la Turceni, 10 la Văgiulești și alții risipiți în mai multe sate.

Țărănimea din Țara Românească a cunoscut, după revoluția din 1821, câțiva ani de ușurare a vieții, pentru că principalii boieri refugiați în Transilvania nu s-au întors la conacele lor din țară decât în jurul anului 1826. Chiar Marx avea să aprecieze acest fapt: „Răscoala lui Vladimirescu (armata lui era compusă numai din țărani) și domnii pământeni au exercitat o influență moderatoare asupra boierilor... Anii 1822 – 1828 au fost cei mai buni pentru țărani”¹². Situația „ungurenilor” imigranți în Gorj a cunoscut, în 1823, cifre tot mai mari privind așezarea familiilor acestora în diferite sate indicate de isprăvnicat: 69 la Novaci, 40 la Bîlta, 42 la Preajba, 32 la Valea Mare, 35 la Tismana, 53 la Stănești, 28 la Bengești, 16 la Călești, 15 la Vădeni, 6 la Crasna, 10 la Rovinari. Dintre localitățile județelor Mehedinți și Dolj, care au trecut la Gorj mai târziu, sunt câteva care au înregistrat așezarea unor familii de „ungureni” în 1823: 10 la Turceni, 16 la Țîntăreni, 63 la Ionești, 19 la Văgiulești și altele. Până în anul 1825, cifrele au prezentat fluctuații, unele familii căutându-și localități mai potrivite pentru intereselor lor în sudul țării.

Răscoala din 1826 din nordul Olteniei (Mehedinți) a stăvilit oarecum intrarea imigranților, pentru scurt timp; totuși, în anul 1827, s-au înregistrat alte 301 de familii de „ungureni” intrate în Gorj. Războiul ruso-turc din 1828 – 1829, încheiat prin pacea de la Adrianopol, a stăvilit însă cu adevărat intrarea ardelenilor în județ, dovadă că în 1831 s-au înregistrat numai 26 de familii de „ungureni” mai mult față de anul 1827. Între 1828 – 1834, sub administrația generalului Pavel Kiselev, epidemiile și foametea, dezorganizarea administrației și întreaga situație din Țara Românească de după război, au determinat reținerea ardelenilor de a trece munții și a se stabili în așezările Olteniei. Din 1931 s-a aplicat o nouă lege a clăcii în Țara Românească și Moldova, lege care nu favoriza țăranimea. În Moldova țăranii s-au răscolat în acest an împotriva aplicării acestei legi. În același an s-au desființat „isprăvnicaturile de străini și vătășiile de plauri” de către Regulamentul Organic.

Astfel, se poate aprecia că la 1831 erau constituite „sloboziile” pentru (ardelenii) stabiliți în satele de sub munții Gorjului și toate numărau în județ circa 1000 de familii de „ungureni”. Repartiția familiilor de imigranți pe localități la 1831 – se prezenta astfel: 91 la Novaci, 65 la Preajba, 56 la Stănești, 54 la Valea Mare, 50 la Bîlta, 32 la Tismana, 31 la Vărsături, 23 la Bengești, 22 la Călești, 22 la Vinăta, 21 la Dobrița, 18 la Crasna, 16 la Vădeni, 21 la Turceni, 23 la Ionești, 22 la Turburea, 17 la Văgiulești, 19 la Menți, 12 la Șipot, 10 la Țîntăreni și alții risipiți în diverse sate gorjene. Baia de Fier, Polovragi și Alimpești, care aparțineau de județul Vilcea, aveau, de asemenea, un număr însemnat de „ungureni”. Satele de „ungureni”, care nu s-au destrămat, au devenit importante localități de păstori, îndeosebi crescători de turme de oi, care au renume și tradiții până astăzi: Tismana, Bălta, Dobrița, Stănești, Crasna, Novaci, Baia de Fier, Polovragi și a.a., toate așezate la poalele munților Carpați, unde sunt condiții specifice pentru creșterea oilor. „Ungureni” din celelalte sate s-au integrat în rândurile agricultorilor, treptat, mai ales din 1864, când au fost împrăștiți. Astăzi, Novaciul este localitatea cu păstoritul cel mai dezvoltat, a cărui istorie poate fi urmărită de-a lungul a aproape două secole. A fost și este o așezare agricolă, de cultivatori și de păstori, și a devenit, de câteva decenii, important centru urban industrial pentru exploatarea forestieră din județ. Păstorii din Novaci – Ungureni (sau Novaci – Străini) sunt de obârșie din județele Alba și Sibiu. Numele unor năvăceni – Ungurean, Ciorogar, Jinar, Poenar, Dafinescu, Jipa, Șandru, Sebeșan, Teban, Drăgan, Pîluță – se regăsesc în localități ale celor două județe din sudul Transilvaniei și în documentele de epocă de la începutul secolului al XIX-lea din Novaci. Orașul Novaci este astăzi, însă, și un oraș turistic, care dezvoltă o stațiune montană modernă, de mare prestigiu, la Rânca (altitudine de 1620 m).

Notițe bibliografice

- Istoria României*, Ed. Academiei, București, vol.III, 1964, p.613.
- V.A. Ureche, *Istoria românilor*, vol.XII, p.215.
- N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol.III, ed.a II-a, București, 1929, p.4.
- N.Iorga, *Istoria românilor*, vol.VIII, București, 1938, p.23.
- Doc.relaț. agrare veac XVIII*, vol.I, p.644-645 (d. 546).
- Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p.61.
- D.C. Sturdza-Șcheeanu, *Acte și legiuri privitoare la chestia țărănească*, seria I, vol.I, p.46.
- N. Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi*, vol.I, p.330.
- G.D. Iscru, *Un dregător mai puțin cunoscut*, în : « Revista Arhivelor », 1968, nr.1, p.46.
- Arh. St. București, dosar 2154 a/1814.
- Idem, dosar 4857/1830.
- Apud *Istoria României*, Ed. Academiei, vol.III, p.903.

BIBLIOGRAFIE

- CODRESCU, Th., *Uricariul*, vol. IV.
- CONEA, I., *Villages d’Ungureni dans l’Olténie Subcarpatique*, în: *Archives pour la Science et la Reforme Sociale*, an XVI, 1943, nr. 1-4.
- IORGA, Nicolae, *Istoria Românilor*, București, 1938, vol. VIII.
- IORGA, Nicolae, *Istoria Românilor prin călători*, București, 1929, vol. III.
- IORGA, Nicolae, *Documente privitoare la familia Callimachi*, vol. I.
- ISCRU, G.D., *Un dregător mai puțin cunoscut*, în: *Revista arhivelor*, București, 1968, nr.1.
- METEȘ, Șt., *Păstorii ardeleni în Principatele Române*, în: *Anuarul Institutului de Istorie Națională*, Cluj, 1925, vol.III.
- NISTOR, I. *Emigrările de peste munți*, în: *Analele Academiei Române. Mem. Secț. Ist.*, S. II, tom XXXVII.
- POPP, M.N., *Ungureni*, în: *Bul. Soc. Reg. Rom.de geografie*, an LXI, 1942.
- RĂMNEȚEANU, Petru, *Problema iradierii românilor din Transilvania în Principatele Române*, Cluj, 1946.
- URECHIA, V.A., *Istoria Românilor*, București, vol. XII.
- URECHIA, V.A., *Notițe despre slobozii*, în: *Analele Academiei Române. Mem. Secț. Ist.*, S. II, tom IX.
- ***, *Istoria României*, Editura Academiei, București, 1964, vol.III.
- ***, *Documente relaț.agrare veac XVIII*, vol.I.
- Arhivele Statului, București, dosare adm.vechi, 2154 a/1814; 2207/1819; 187 a – r/1820 – 1828; 191 b, c, f/1828; 215/1829; 243, 287, 4515, 4812, 4840, 4846, 4857/1830; 344 d, 4863, 4874/1831; Vistierie 52/1830.

11 Idem, dosar 4857/1830.

12 Apud Istoria româniei, Ed. Academiei, vol.III, p.903.

1 *Istoria României*, Ed. Academiei, București, vol.III, 1964, p.613.

2 V.A. Ureche, *Istoria românilor*, vol.XII, p.215.

3 N. Iorga, *Istoria românilor prin călători*, vol.III, ed.a II-a, București, 1929, p.4.

4 N.Iorga, *Istoria românilor*, vol.VIII, București, 1938, p.23.

5 Doc.relaț. agrare veac XVIII, vol.I, p.644-645 (d. 546).

6 Th. Codrescu, *Uricariul*, vol. IV, p.61.

7 D.C. Sturdza – Șcheeanu, *Acte și legiuri privitoare la chestia țărănească*, seria I, vol.I, p.46.

8 N. Iorga, *Documente privitoare la familia Callimachi*, vol.I, p.330.

9 G.D. Iscru, *Un dregător mai puțin cunoscut*, în : « Revista Arhivelor », 1968, nr.1, p.46.

10 Arh. St. București, dosar 2154 a/1814.

Transmodernismul – Coloană fără sfârșit în Ars Poetica lui Ion Popescu-Brădiceni

Hrisant Achimescu

Motto: Transmodernismul Și nepot și unchi

Din capul locului precizez că nu am ambiția unor considerații fără cusur referitoare la opera lui Ion Popescu-Brădiceni, asupra „Transmodernității ca o nouă cale de abordare a produsului cultural în general și a celui poetic, plastic în particular.” (I.P.-B.)

Aceste considerații, le fac captivat de subiectul ca atare, de transmodernitatea lui, de convingerea că aceasta (transmodernitatea) este soluția unei atitudini noi, a unei atitudini manifest. Călăuzit fiind și de semnele vremii – la resurcție de Satan, de importanța, necesitatea recuperării sacralului – (secolul XXI va fi unul religios sau nu va fi deloc – André Malraux) într-o lume ambivalentă, într-o lume în care adevărata valoare este nonvaloarea, unde discuția se poartă doar în jurul lucrurilor măsurabile, al numărului zerourilor în conturile bancare, într-o societate a îndestulării, risipei, suficienței, sărăciei, suferinței. Pentru noua cale de abordare a scriiturii transmoderniste, I.P.-B. folosește o tehnică pe măsură: - Hermeneutica, mai precis neohermeneutica-transhermeneutica, cum îi place să o numească orgolios și motivat.

Hefaios al cuvântului, Don Quihote transmodern al transpoeticii românești, I.P.-B. este bântuit de demonii cuvintelor, transcuvinte, exaltate sau liniștite, atins de febra perfectibilității a mânăirii și mântuirii prin cuvânt”.

Misiunea – crezul său poetic este clar, răspicat:

„Am să scot din frunza-frunză / o împărăție-ascunsă

Am să scot din Oul-ou / Universul veșnic nou /

Am să scot din floarea-floare / pe Brâncuși cel rupt din Soare (Io, Mântuitorul cuvintelor și Hermeneutul). Poet harismatic cu studii serioase la „Școala albinelor”, I.P.-B. culege nectarul invizibilului, fapte și lucruri netrupești, decodează și decantează mituri, ritualuri, mistere, invitând, trimițând la intuirea și păstrarea „forme originale” a cuvântului conform unui vechi text hermeneutic egiptean creând astfel efecte psiho-Somatice răscolitoare tămăduitoare. „Poetul despărțise lucrurile de originea lor? / Dimpotrivă!...(Arte transpoetice).

Ajutat și de puteri ahrimanice experimentează cuvântul havuz cu încărcătură de ritual magic. ”După moarte, după... / o să fii poete, tras pe-un fel de roată / și-mpărțit la cete / de îngeri flămânde, / că, aici în cer, Eu, Stăpânul Lumii, ce să le ofer?” (Ce i-a răspuns Dumnezeu poetului care l-a întrebat ce-o să fie, el după moarte), sau Cuvânt leneș și frumos / mă usuci până la os / cu nevoia ta de gând / și mă faci din nou pământ!” (Nevoia de gând).

Pentru a fi înțeleasă poezia lui I.P.-B. trebuie analizată, pătrunsă, dincolo de iluzia așa-zisei realități (a realității cu care ne-am obișnuit) „dincoace și dincolo de cuvânt”.

Pentru profan ea (poezia) rămâne inaccesibilă; precuvântul (necuvântul) și transcuvântul, misterul se descoperă numai celor care știu să-l caute, care știu cum să-l caute și care știu unde să-l găsească, celor care rezonează cu misterul.

Este formă de exprimare și de ce nu de experimentare a Eului Esențial în momente de inspirație, revelație prin meditație, reușind să aducă lumi lumenale în lume, magicul în realitatea imediată, convins fiind și convingând că iluminarea poate să vină (este imperios să vină mai ales în poezie) afectiv, emoțional, fără a fi viciată de distorsiunile cunoașterii carteziene.

Ion Popescu-Brădiceni aduce poezia în sfera sensibilității, a sacralului dincolo de rațiune, făcând-o fluidă, plastică accesibilă afectului cu alunecare bucuroasă în Spiritul Căii (calea transmodernismului) și a tehnicii de promovare a acestuia – transhermeneutic –.

Astfel că poezia la I.P.-B. este exact ce de fapt conchide poetul: o mare taină / un limbaj / ca o haină transdisciplinară / insula de la capătul cetății / e o răsfrângere în oglindă prin care să se aprindă în androgin un crin / Atlantida, reîncărcarea cuvintelor, grija față de sufletul în tensiune neîntreruptă, e lupta cu abisul, neantul, transplantul de ființă, e golul cu pretenții de plin, e pur și simplu ca-n clepsidre nisipul.

În postmodernitate, nici nu-i mai vezi chipul, în transmodernitate spirituală și sacră și orice libertate a gândirii – îi permisă iar poemul știe mai multe decât poetul, corespondențe între tăceri și rostiri... (Transcomunicarea între niveluri).

„Pentru a intui lumea de azi” – nota în cartea sa – Pământ al oamenilor – A.S. Exupéry, noi întrebuițăm un limbaj stabilit între lumea de ieri, și spunem noi, ca o continuare a ideii marelui scriitor și om de acțiune, pentru a intui lumea de mâine va trebui să folosim un limbaj stabilit pentru lumea de azi. Dar lumea de ieri, de azi, de mâine, lumea din totdeauna, lumea de aici și lumile de oriunde ar fi ele, indiferent de limbajul folosit, au nevoie de un ceva pentru a reda esența, profundul, trăirile în totalitatea și în plenitudinea lor, pentru dezvăluirea unicului adevăr, Adevărul Creatorului.

Rezolvarea poate veni și din folosirea în raportul om-Cosmos, om-Dumnezeu, om-Creație a unui translimbaj, limbaj pentru cea de-a doua realitate (realități) neobișnuită dar de fapt cea adevărată, deloc ușor de priceput cu mijloacele care îi stau la îndemână unui profan.

Această lume (realitate) este lumea Eului Esențial Superior, eului nostru mereu agitat, grăbit, rece, împietrit, egocentrist, cu ochelari de cal, imperfect angoasat, revoltat zi de zi, care ne face nefericiți, ne dă sentimentul de efemeritate, de insatisfacție.

Prin transcendență, prin metafizica cu care ne-a

obișnuit, I.P.-B. spune că trăim într-o mare eroare dar că fiind „depozitarii unor vestigii încă vii” (C.G. Jung), la nivel de subconștient avem capacitatea de a le scoate la suprafață, (la nivel de conștient) redând prin puterea cuvântului, mistere, frumuseți ancestrale.

Pentru a vorbi despre „iarba care se aude cum crește”, despre culorile care nu se văd, despre sunetele care nu se aud, despre timpul și spațiul de dincolo de timp și spațiu sau, așa cum spune I.P.-B. „aici, între real și poe(m)zie, nu pot să stau decât pe-o temelie / zidită într-o iluzie târzie. Aici între transfuzie și trunchi nu pot să scriu umil pe coaja monadică a unui vechi triunghi, / Transmodernismul: și nepot și unchi” (Precum geometrul poetul, pipăie abstracțiunile și apoi declară sfios: Eu cercetez doar minunile), sunt necesare anumite „structuri logice neuroni și sinapse pentru că realitatea (oricare ar fi ea) nu se descoperă în totalitate simțurilor noastre puține și de foarte multe ori imperfecte”.

În felul său, I.P.-B. ne aduce aminte precum Rimbaud: „Am isprăvit prin a găsi sfântă dezordinea din mintea mea”, și că indiferent de aceste „structuri logice” sau mai puțin logice ne folosim (adevărul fiind de fapt consecințe ale harului) nu vom putea reda totalitatea posibilităților de exprimare a cuvântului, dacă rămânem închistați în șabloane, convenționalisme, dogme, dacă, „ne lipsește abandonul interior și miracolul excepțional... sinceritatea necontrolată” (M. Blecher).

Prin contrast cu alți poeți, cu poezia lui Valéry (spre exemplu), care recunoaște că „arta îmi oferă constrângeri atât de lungi și de dificile încât ele îmi absorb toată bucuria naturală de a fi poet”, la I.P.-B. poezia este eterică, diafană, liberă de ordini și ordine, insubordonată și insubordonabilă, fecundă în variațiuni fără opreliști cu oameni, îngeri și demoni, Creator și creație, arhetipuri mituri și ritualuri, pătrunsă de fiorul exaltărilor ciudate ce survolează întinderile realităților, cu inițiere în „înțelegerea esenței și a profundului care sălășluiește în interiorul formelor trecătoare”.

Este un poet complex și complicat pentru cei care nu îl înțeleg, vraci și duhovnic, psihoterapeut, filozof, sociolog, antropolog, transdisciplinar cu identitate sigură, sigur, conștient de propria-i valoare, de posibilitățile de exprimare. Firesc, cu har în modificarea stărilor de conștiință, necesare în procesul de creație, pentru a vedea, auzi, simți și spune lucruri care altfel ar rămâne necunoscute.

Știe că „Viața nu valorează nimic, dar nimic nu valorează cât o viață” (A. Malraux), că valoarea, misterul vieții trebuie căutate dincolo de realitatea obișnuită în transcendent, că izvoarele secătuite ființării noastre se regăsesc în noi și în sferele unde nimic nu începe și nimic nu se sfârșește – ce este sus este și jos (Toth), într-un perfect și perpetuum conglomerat energetic, ca aici pe pământ sufletul are nevoie de experiența multor primăveri, pentru ca frunzele toamnelor și zăpezile iernilor să nu-l înăbușe.

Fascinația arderilor, funcția poeziei la I.P.-B. este reîntoarcerea la Timpul dulceli devălmășii, este aceea de șaman, stăpân al energiilor, prin arta cuvântului (auranos), prin Ars Poetica: Acestea sunt ideile și stilul / am să cuvânt în mod distinct dactilul / e mai presus? Dar iambii și troheii / sunt transmoderni? M-arunc în colbul seii / și mă tot duc și m-aș tot duce. Crin / îmi iese-n frunte princiar Destin ori dulcele Hazard m-așteaptă-n Vale?”

Reușește „să izgonească răul din suflet” – (Socrate) prin muzica cathartică a poeziei, să aducă în labirintul necunoscutului, din sufrageria aerisită, profanul căzut în patologia ignoranței, resemnării, nesimțirii, fiind un fericit și iscusit mediator-comunicator între subconștient-conștient și memoria universală.

Reîmprospătează mentalul colectiv cu ceea ce de fapt gândirea Orientului a prevăzut cu mii de ani în urmă iar fizica cuantică a confirmat: că totul este luminos, vibrație, corpuscul-undă, că universul este, funcționează pe principiul hologramei într-o perpetuă rezonanță parte-întreg: „Deschid eterna rază / a firului de iarbă / privind uimit lumina / întruchipată-n Cerb / (Lumina-Verb)”.

Poezia lui I.P.-B. se vrea un continuu mit, ritual cu localizare în transtimp, eliberată de rutină, disimetrie din obișnuit, spre cauza primordială, forțele creatoare și eul cosmic.

Caracteristica exploziv-expansivă, fiind rezultanta harului, preaplinului, altruismului.

Poetul credincios perceptului biblic „celui ce are i se va da și îi va prisosi” sponsorizează și bucură sufletele și trupurile luându-l în arca sa, Arca metanoia – pe toți cei care au dorința și șansa mântuirii (La țârm, pe țârm, se-nalță Timpul / un fluviu care curge-n Cer / Vom face acolo – sigur – schimbul, întemnițat și temnicer (Transferul).

O temă predilectă în opera lui I.P.-B. este Titanul de la Hobița – sculptorul Constantin Brâncuși. Abordarea triadei tipologice brâncușiene de la Târgu-Jiu: Tăcerea, Sărutul, Infinitul este un capitol aparte obsesiv în poezia lui I.P.-B. atingând apogeul în cartea sa Arca Metanoia (Editura Măiastra, Târgu-Jiu 2009), cartea apărută în condiții grafice de excepție, grafica aparținând talentatului artist plastic Vasile Fuiorea.

Entuziasmul, admirația poetului pentru domnul Hiperboreei (Tărâmul de la Nord de Istru) converg spre dorința, idealul acestuia de a aduce în aurul poeziei, în verb „Procesul de transsubstanțiere atât de caracteristic transmodernismului actual” (transmodernism promovat de I.P.-B în România de aproape un deceniu).

Legătura poetului cu opera sculptural-inițiativă

brâncușiană în general cu triada tipologică de la Târgu-Jiu în special, vine și din puterea totemică pe care Titanul o transfigurează cu efect de vibrații, reverberații, nu numai la nivel de parte (cu o conotație mai largă în acest caz): individ, regiunea teritorială, națiune, dar și cu întregul (lumea, universul).

Spiritul sculpturii brâncușiene creează câmpuri fizice care rezonează cu efect de hologramă trimițând esența, sufletul pietrei sculptate dincolo de spațiu și timp prin universul întreg.

Repetiția temei brâncușiene la I.P.-B. este și o identitate de structură cu cel care a depășit metafizica prin trinomial religiozitate/filozofie/artă/anticipând o nouă paradigmă: transmodernitatea dorind ca și Brâncuși ieșirea din Eu pentru atingerea absolutului prin uitarea de sine, smerenie, umilință, într-un cuvânt dăruirea totală necondiționată pentru ca Ființa – ființelor să ființeze opera.

Așa, după cum corect spune IPB, propriile-i poeme din Arca Metanoia – triada tipologică de la Târgu-Jiu: Tăcerea, Sărutul, Infinitul par să consume cu studiile semnate de Sorin Lory Buliga: „Brâncuși – religiozitate, filozofie, artă”: De-o vreme-s frate cu Brâncuși la șapte păsări – șapte uși / Cioplesc cu o răbdare sacră / uneltele-s ascuse-n lacră / să nu mi le ochească zeii... să-mi schimbe matricea ideii” (Dialog în fața Urișei Oglinzi care unește și separă totodată cele două lumi) sau „Cuplul în transmodernitate”, „Tipsii” etc.

Uitând că sufletul prafului de pulbere stelară (Carl Sagan) se regăsește în formele sculpturale ale Titanului pentru că nu-i așa „Obiecte neînsuflețite, aveți și voi un suflet” (Lamartine), I.P.-B. lucrează cu forța vibratorie a luminii din cuvânt făcând posibilă bucuria reîntâlnirii în imensitatea coșmarului cu magia sferelor de lumină a sufletelor sculpturale.

Prin comunicare vibratorie, prin cuvânt se dă identitate farmecelor sculpturale, se identifică cu acestea „Cuvintele au ființă doar ca reflex al ființei lucrurilor” (Augustin).

„Brâncuși a avut vocația zborului... / Eu pe cea a autorului / El nu dorea să reprezinte o pasăre ci Înălțarea / Elanul. Căuta esența zborului / Eu am obsesia autorului de simboluri, scrutând zarea / desprinderii de pământ / Brâncuși a resimțit nevoia lăuntrică pentru exprimarea perfecțiunii, văzând dincolo de lucruri metanoia contrapunctică (Continuitatea (EU)topică – Motto).

Poezia aceasta este (zic eu) reprezentativă pentru modul în care I.P.-B. înțelege transmodernitatea, transcenderea ființării ființelor, a tuturor formelor zămislite de Ființa Supremă concurând exact cu spusele Titanului: „Cei care și-au păstrat înăuntru armonia ce există între toate vietățile este doar propria lor natură, voi contempla fără vreo eroare Arta nouă și voi vibra, simțind aproape miracolul Naturii.”

Nu poți găsi niciodată adevăratele chei pentru deschiderea adevăratelor înscuitori de la porțile Universului (sunt lucruri pe care nu le știa nici Fiul – a recunoscut-o); dar atâta timp cât nu apelezi la șperacle, la soluții de compromis, nu forțezi intrări înseamnă că ești pe cale, pe calea Noii Arte”.

I.P.-B. a intuit, a impus și vorbit despre această cale a transmodernității ca și cale de promovare a produsului cultural și nu numai.

În spiritul acestei căi, a sacralului, identificată cu însăși Sacralul: „Eu sunt Calea, Adevărul și Viața”, taina, știința și poezia Universului, noi ne facem datoria de recuperatori, iar Noi cei din spațiul carpato-danubiano-pontic cu o civilizație de peste 15 mii ani înainte de Hristos urmași ai pelasgilor și traco-dacilor din ținutul Hiperboreei cu o limbă macră și sacră avem misiunea – consider eu – a restaurării sacralului prin întoarcere la tradiție.

Din totdeauna – Noi ne-am născut, am ființat într-un sacru, ne-am identificat cu El pentru că bine spune Vasile Andru: „Crestinismul n-a alungat achiziții dace (predacice), dar le-a luminat propria lor profunzime, iar codurile sapiențiale au putere care nu se pierde. Stă ascunsă. Se pierde însă cheia lor și modernii, de regulă, deschid taine vechi cu chei de la învățături similare... iar unii fac pasul spre esență, spre rădăcina de unde provin tulpinile văzute.” Deși nu mi-am propus abordarea strictă a problematicei sacralului, nu pot să nu amintesc modernii (transmodernii, transdisciplinari), ideologii terțului tainic inclus: Ștefan Lupășcu, transdisciplinarul Basarab Nicolescu, pe bătrânul ideolog al transmodernismului Ion Popescu-Brădiceni, cu al său sacru relevat prin transhermeneutică. Plecând de la învățături similare toți aceștia (dincolo de unele divergențe de ordin conceptual) au în comun Cheia, chiar cu care s-au detașat de realitatea iluzorie și survolează mai multe niveluri ale Realității unice în același timp.

Vinovații fără vină de acest demers fiind: învățătura veche orientală, ingerul cuantic (cum îmi place mie să-i spun acestui domeniu fascinant), teoria relativității, noile descoperiri din domeniul geneticii etc. Astfel că putem vorbi așa cum sublinia Jung și Pauli despre o Realitate ca fiind transcendentă experienței comune, dar accesibilă psihicului nostru inconștient despre o lume unitară, Unus Mundus, acauzală, în afara Timpului și Spațiului care conține în sine arhetipurile lumii perceptibile și o cunoaștere absolută – ”savoir absolu” (D.C. Dulcan).

Fie ca din acest simbol, din acest cod moral, din acest Eu Esențial Autentic să se nască printr-o sinteză a tuturor formelor de cunoaștere un fenomen de proporții, un comportament care să pornească forțele necesare unei schimbări fundamentale la nivel planetar și nu numai.

Cimitirul Vesel de la Săpânța

Petrică Birău

Continuare din Nr. 2 /2009

4. 5 Odiseea săvârșirii artei ca datorie

Abia după ce am descifrat, într-o măsură, semnificația și mesajul din opera lui Stan Ion Pătraș, am înțeles și în ce constă „veselia” care i-a dat numele acestui cimitir.

La început mi s-a părut de un tragic acut tot ce vedeam și citeam pe aceste monumente funerare și așa și este, fiind greu să recunoști veselia într-un epitaf de genul: „**FOST-AM ȘI EU ORECUI/ A LUI IONU MERESTANULUI/ ȘI-A ANUȚI CRONCULUI/ NUI DORESC LA NIME RĂU/ NICI MOARTE CE-AM AVUT EU/ JOI DE ACASĂ AM PLECAT/ LA PĂDURE-N MOILUSAG/ SĂ ADUC LEMNE DE FOC/ DAR NU AM AVUT NOROC/ CĂ O CREANGĂ BLESTEMATĂ/ MI-O LUAT A MEA VIAȚĂ/ CUM AI RUPE ON FIR DE AȚĂ/ CA UN FRATE CE-AM AVUT/ MA JĂLIT PE MINE MULT/ A TRĂIT 32 DE AI**” (Epitaf inscripționat pe un monument funerar din Cimitirul Vesel de la Săpânța).

Toate epitafurile și scenele sculptate și pictate pe crucile din Cimitirul Vesel de la Săpânța redau drame.

„**Denumirea de „Cimitirul Vesel” este improprie. Umorul aparent ce poate fi interpretat la prima vedere nu redă veselia, ci doar un interes deosebit în descifrarea acestei arte**” (a epitafului n. n.)” (Petru Ulian „Săpânța- Cimitirul Vesel unde morții povestesc”, vol.I, Editura Grinta, Cluj-Napoca, 2005, pag. 14)

„**Trăsătura caracteristică** (a Cimitirului Vesel de la Săpânța, n. n.) **nu este veselia, ci aceea că aici se pune mai presus viața decât moartea**” (Iustin Leontin Luțai „Săpânța”, broșură editată de Parohia Ortodoxă Română-Săpânța, 2007, pag. 6).

Și totuși este o veselie și aceasta este exprimată de finalurile epitafurilor, prin remarcarea isprăvirii acestor drame: „**ȘI VIAȚA O LĂSAI/ LA 35 DE AI**” (final de epitaf de pe un monument funerar de la Săpânța), ca o împlinire a ispășirii fizice prin viața pământească. Mai lungă sau mai scurtă, mai grea sau mai ușoară, această ispășire are o finalitate odată cu încheierea vieții. „**Aici moartea nu este o tragedie ci o trecere dincolo, sau punctul de întâlnire dintre amplitudinea vieții și clipa ieșirii din ea.**” (Iustin Leontin Luțai „Săpânța”, broșură editată de Parohia Ortodoxă Română- Săpânța, 2007, pag. 8). Acest fel de veselie este specific pentru cultura dacică și persistă încă în zonele în care această spiritualitate s-a conservat și transmis până în zilele noastre: „**În zonele intracarpătice, acolo unde civilizația dacică a fost cea mai viguroasă, se întâlnește ca o perpetuare peste milenii și acum priveghiul vesel** (la morți n.n.) **de origine dacică.**” (dr. Dumitru Gălățan Jieț „Tradiții și obiceiuri în satele din Estul Văii Jiului”, Editura „Focus”, Petroșani, 2005, pag. 159). Din această perspectivă am înțeles și rostul celor scrise sub un desen în care Stan Ion Pătraș a înfățișat moartea, pe stâlpul din dreapta al porții de la intrarea în cimitir: „**EU SUNT MAI TARE CA TINE CA TINE/ UITATE BINE! CREȘTINE/ CĂ EU SUNT URĂTA MOARTE/ PE RÂND VOI DUCE PE TOATE**” (Inscripție aflată pe stâlpul porții de la intrarea în Cimitirul Vesel de la Săpânța).

Autorul ne asigură prin aceste versuri că ispășirea cu toate suferințele ei are un sfârșit.

În cazul artistului Stan Ion Pătraș pe lângă ispășirea prin viață, putem vorbi și despre ispășirea prin artă („**Din**

dragoste pornim către artă și din ispășire o înfăptuim până la moarte cu trudă și o subjuganță obsesie” (Brăduț Covaliu „Pe tărâmul artei”, Editura Meridiane, București, 1977, pag. 155), aceasta fiind și o posibilitate de înțelegere a resursei îndârjirii cu care muncea la realizarea monumentelor funerare.

4. 6 Inocența, condiție sine-qua non în creația artistică autentică

Pe lângă talent, pasiune și sacrificiu de sine, o condiție indispensabilă în realizarea unei opere artistice, autentică și viabilă în contextul artei universale, este ingenuitatea, care însumează două calități principale, sinceritatea și inocența. În artă nu este loc pentru minciună și prefăcătorie, pentru mimare sau șovăire, toate acestea se văd și discreditează orice tentativă de creație artistică.

Stan Ion Pătraș este un artist autentic, a cărui inocență se „citește” clar începând de la versurile epitafurilor, puritatea culorilor utilizate și până la rigoarea respectării simbolurilor arhetipale strămoșești. În toate acestea nu a făcut nici o concesie influențelor străine de spiritualitatea românească și nici un compromis cu „civilizarea” modernismului, cu toate că era în temă cu multe dintre „cuceririle” artei moderne și nu le nega valoarea, el își cunoștea mesajul și îndatoririle față de neamul său îndeplinindu-le cu credință și devotament până la moarte. Pentru această inocență l-a ales Dumnezeu să-l transmită mesajul, ca om

fiind și el supus slăbiciunilor („**A fost un tată și un soț bun, dar îi plăcea să bea și să se distreze**”) Anca Mihăilescu „Săpânța, Le Cimetiere Joyeux, The Merry Cemetery”, (Editura Hesse, 1991, pag. 19), ca artist însă el este desăvârșit.

7 Intuitivul și cunoașterea

Pare un paradox, dar la baza creării celor mai multe opere de artă, stau alături atât intuiția (ca inspirație) cât și rațiunea în egală măsură, orice preponderență conducând lucrarea spre caduc sau spre hiperintelectualism. Acest echilibru este astfel descris de către Henri Delacroix: „**Inspirația este așadar pregătită și utilizată de travaliul conștient și reflexiv și de obișnuința care menține și predispoziția. Ea se sprijină pe un sistem de automatisme care, construite de noi, se află la dispoziția noastră și pe un fond de genialitate naturală. Există naturi ingrate ; există naturi elaboratoare și fecunde care se exprimă în atitudini subtile și neașteptate.**” (Henri Delacroix „Psihologia artei”, Editura Meridiane, București, 1983, pag. 186).

Aceasi dicotomie generatoare a impulsului creativ este semnalată de către Dumitru Matei (cu trimitere la psihanaliza freudiană): „**Creativitatea umană, în genere, are ca substrat bio-psihologic un conflict și în mod necesar , tentativa de soluționare a acestuia** (care nu poate fi decât un echilibru, altfel conflictul s-ar stinge, odată cu aceasta secând izvorul creativității, n.n.)” (Dumitru Matei „Originile artei”, Editura Meridiane, București, 1981, pag. 229).

Pentru o și mai bună înțelegere a condițiilor complexe care stau la baza unei creații autentice (aparent atât de simplă), citez condensata formulă emisă de Andre Lhote: „**A vedea ca un artist, înseamnă mai întâi a ști.**” (Andre Lhote „Să vorbim despre pictură”, Editura Meri-

diane, București, 1971, pag. 151).

Prin opera sa Stan Ion Pătraș dovedește cu prisosință că a știut să vadă și luăm spre exemplificare o altă imagine de pe un monument funerar de la Săpânța, care m-a impresionat, si anume pictura pe care am intitulat-o „Îngerul căzut, de la Săpânța”. Aici avem în registrul de la baza crucii un epitaf de un tragism profund: „**COPILĂRIE CE-AM AVUT/ PREA PUȚINĂ MIO CĂZUT/ NU MO LĂSAT SĂ TRĂIESC/ PĂRINȚI SĂ NUI GRUMBESC/ MI-O FOST MUSAI A PLECA/ CA SĂ-MI PĂRĂSESC SORĂ/ SORĂ DRAGĂ CÎT TRĂIEȘTI/ MORMÎNTUL SĂ MIL PLIVEȘTI/ PE MORMÎNT SĂ-MI PUI FLORI/ SĂ NU MĂ UIȚI PÎNĂ MORI/ CAI AVUT O SORĂ BUNĂ/ ȘI NAM PUTUT FI-NREUNĂ/ CA FOST MUSAI CA SĂ MOR/ SĂ ÎMI DUCEȚI A MEU DOR.**”

Deasupra acestui epitaf, în registrul de la mijloc, avem o imagine cel puțin stranie, în care autorul a înfățișat o fată aproape goală (doar în bichini), redată în chip de înger cu aripi, stând în poziție de rugăciune și având la picioare o inimă. Și parcă asta n-ar fi fost de ajuns, artistul a amplificat misterul, adăugând deasupra fetei două personaje masculine, cărora le apare doar capul în cadru, care parcă ar pândi fata ca niște satiri. Ce-o fi vrut artistul de la Săpânța să povestească prin această imagine? Să fie vorba despre o tânără adulterină nu se poate, pentru că în epitaf scrie că ea a murit în copilărie. Pentru a dezlega oarecum misterul voi face referință la câteva considerații psihanalitice ale lui Freud, despre creativitate: „**Când Freud afirmă că morală, dreptul, arta, religia, știința și filosofia sunt expresii sau derivări (cu înțeles de deviații) ale complexului Oedip, el înțelege că aceste sfere superioare ale spiritului uman se fundează pe o contradicție, și anume pe contradicția și tensiunea dintre dorința incestuoasă și transgresarea ei dintre dorința și prohibirea ei. (...) Marea importanță pe care fondatorul psihanalizei a acordat-o pulsuniilor sexuale (erotice) în interpretarea faptelor de cultură a fost explicată prin faptul că, în raport cu instinctele de autoconservare primară (foamea, setea, componenta posesivă a pulsuniilor sexuale etc.) acest tip de pulsione se particularizează printr-o mare <<plasticitate>>. (...) Ca pulsuni naturale foamea și setea nu pot primi o satisfacție simbolică. Aceste instincte cer o satisfacere reală și se consumă, în consecință, în forma lor primitivă. În schimb, pulsione sexuală poate face loc unei <<satisfacții de substituție>>, unei satisfacții simbolice și anume printr-un act de transpunere a ei într-un domeniu spiritual dat. (...) Ea nu face decât să imprime o anumită direcție acțiunii de transformare de către individ a energiei existente în corp. Dar transformarea pulsuniilor nu se poate efectua decât prin sublimare. Conceptul de sublimare este cheia interpretărilor freudiene (și psihanalitice în general) în domeniul faptelor de cultură. (...) Teoria psihanalitică freudiană precizează însă că nu orice transformare și reinvestiție de energie este, ipso facto și o sublimare. În consecință, nu orice individ posedă capacitatea și arta de a sublima. În spiritul concepției lui Freud, se poate vorbi de sublimare numai atunci și acolo unde satisfacerea pulsuniilor are loc printr-un act de substituție.**

Esența sublimării constă în capacitatea omului și a acțiunilor sale de a proiecta energia pulsională, ca act spiritual, de a o spiritualiza și de a o integra, astfel în sistemul raporturilor sociale și în judecățile sale de valoare.” (Dumitru Matei „Originile artei”, Editura Meridiane, București, 1981, pag. 229, 230).

Iată cum și teoria psihanalitică îl confirmă pe Stan Ion Pătraș ca un artist autentic, capabil să-și canalizeze toate energiile în sublimarea spiritualității sale creatoare, evidente fiind în lucrarea „Îngerul căzut, de la Săpânța”, mai ales independența și curajul artistului de a-și exprima simțăminte, gândurile, fără a se lăsa cenzurat, pentru că rămâne totuși întrebarea: ce părere au avut, ce au spus, sau ce au înțeles părinții și celelalte rude ale fetei decedate, din imaginea creată de Stan Ion Pătraș pe crucea de la mormântul ei?

Marin Sorescu: «Iona»

Carmen Gabriela Geană

Tragedia în patru tablouri «Iona» este una dintre cele mai importante lucrări din dramaturgia lui Marin Sorescu.

Ea a fost publicată în anul 1968 în revista «Luceafărul» și face parte din tripticul «Iona», «Paracliserul» și «Matca», despre care autorul spunea: «Țin mult la acest triptic, pentru că acolo m-am căutat cu multă îndărătnicie. Citite fără dialog, aceste piese pot deveni - monstri marin și la pofonă, pe care chiar intenționez să o scriu, în acel timp ca tratat și m-a luat teatrul pe dinainte. Teatrul și poezia».

În aparență, piesa are la origine mitul biblic al lui Iona, cel însărcinat cu propovăduirea cuvântului divin în cetatea Ninive. Acesta însă vrea să se ascundă, fuge la Tarsis cu o corabie, dar este pedepsit de Dumnezeu. În urma unei furtuni este înghițit de un pește - monstru marin și la porunca dată de Creator este eliminat din burta acestuia, după trei zile și trei nopți de pocăință.

În parabola biblică, Iona a fost un profet care a încercat să răzbată cu gândul înainte, în timp; dar a fost un profet mincinos.

Marin Sorescu, în piesa „Iona”, a îmbinat elementul din Vechiul Testament cu reflexii despre existențialism.

Personajul din piesă este cel care dă naștere la interogații existențiale grave, privitoare la viață, moarte, singurătate, destin; prin această trăsătură, tragedia se încadrează în teatrul de idei, devenind un adevărat poem dramatic al neliniștii metafizice.

Iona este un pescar urmărit de ghinion. El își aruncă năvodul, de pe un țârm iluzoriu, care nu este altceva decât o gură uriașă (încă deschisă) de chit.

În fața mării - locul de unde renaște viața - autorul a plasat un ins singuratic. Marea reprezintă binele vieții, așa de puțin accesibil; valurile capricioase simbolizează forțele pe care noi nu le putem stăpâni - destinul nostru.

Marea e plină „de nade (....) frumos colorate” care sugerează capcanele vieții, atrăgătoare, fascinante, pericolele tentațiilor existenței umane. Iona își asumă această existență, deoarece „noi, peștii, înotăm printre ele (nade), atât de repede încât părem gălăgioși”.

Visul omului este să înghițită una, pe cea mai mare, dar totul rămâne la nivel de speranță pentru că „n-i s-a terminat apa”.

Inocența personajului nu durează mult, pentru că rostind propoziția cheie „Sunt înghițit”, Iona își începe aventura înțelegerii.

Plecând de la metafora lui Nietzsche, „Solitudinea m-a înghițit ca o balenă”, Iona dă expresie spiritului tragic al individului însingurat, care face eforturi disperate spre a-și regăsi identitatea și ilustrează neputința personajului de a înainta pe calea libertății, condiție esențială a asumării responsabile a destinului propriu.

Trezit la realitate, eroul face prima încercare de „a răzbi” în afară. Acestei încercări îi urmează altele, dar orizontul căutat rămâne o himeră.

Iona e obsedat de spațiul închis, în care e condamnat să fie un etern prizonier. Orizontul pe care-l vede este „un șir nesfârșit de burți de pește”. El își dorește să spargă acest „acoperiș”.

În sistemul de valori a lui Mircea Eliade „a sparge acoperișul” - Briser le toit de la maison” - este un ductus simbolic însemnând puterea de a birui orice condiționare mutilantă și de a te împotrivi cursului ireversibil al timpului.

Savantul fixează acest simbol într-o imagine arhetipală, împrumutată mitologiei indiene.

Regăsim simboluri și în deschiderea infinită a Coloanei lui Brâncuși și în sinonimia exemplară pe care opera sculptorului român a reușit s-o întrețină, între avangardismul deschizător de noi orizonturi și recuperarea nostalgică a propriei ascendențe culturale.

Există în creația lui Marin Sorescu o conștiință acută a precedenței și a deja creatului, o nostalgie a originilor.

Iona trăiește, inițial, incidentul fără panică.

Marea însăși, deși rea, i se pare frumoasă, e o «tihnă legănătoare ca o placintă dulce», iluzia unei dulci inconștiențe a copilăriei.

Există, în dramă, un moment în care Iona se pregătește să-i scrie mamei sale: «Eu cred că există în viața lumii o clipă când toți oamenii se gândesc la mama lor. Chiar și morții. Fiica la mamă, mama la mamă, bunica la mamă până se ajunge la o singură mamă, una imensă și bună « (Muma - Pământ).

Personajul se străduiește mereu să vorbească pentru a opune Cuvântul (Logosul) neantului.

Pentru Marin Sorescu, omul este mereu „înghițit” sau „prins” în existența de zi cu zi, în cursul istoriei.

«- (Meditativ) Problema e dacă mai reușești să ieși din ceva odată ce te-ai născut.

- Doamne, câți peștii unul într-altul. Când au avut timp să se așeze atâtea straturi ?

Lumea există hât, de când !

(Iluminat) Toate lucrurile sunt pești. Trăim și noi cum putem: înăuntru». Ieșirea din limite vechi înseamnă intra-

rea în limite noi. Un «afară» sau un «dincolo» în care omul să scape de tiparele și de regulile vieții nu este un concept decât în planul non existențial.

Iona este prins într-un labirint în care are o dublă identitate, de vânător și vânat, de capriciu al destinului și de destin. Călătoria din chit în chit și peripețiile prin care trece personajul, semnifică și o mișcare în timp.

«Chitul prezent» reprezintă pentru el - aici, dar și acum. Înafară și înăuntru sunt sinonime, aici, cu înainte, în viitor și în urmă, respectiv, în trecut.

El se întreabă ironic: « - E o proorocie ? Ce prooroc ai mai fost și tu ! Viitorul, am văzut ce bine ți l-ai ghicit. Ia încearcă acum să-ți prezici trecutul. Să vedem dacă o nimerești măcar cu asta , proorocule. Încearcă să-ți amintești totul».

Iona poate fi asemuit cu un creator dar și cu un ins comun. Datorită calității de profet el poate fi asemănat cu un Creator. Profeția este o vocație hermeneutică - o limpezire a sensului și a destinului, o interpretare a condiției umane spre care a tins din totdeauna și arta.

Drama lui Marin Sorescu ne spune ceva nu numai despre condiția omului comun, ci și despre neputința creatorului de artă, de a descoperi lucruri de o nouă absolută. Se pare că în literatură lucrurile stau exact la fel. Homer este, explică scriitorul «antropoida noastră literară». Toți autorii se trag din el și, în mod logic, stămoșul a fost de un număr infinit de ori înghițit, mistuit.

Pentru personajul lui Marin Sorescu, relațiile dintre ins și lume, înăuntru și în afară, trecut și viitor devin reversibile. Esențial este că atunci când vezi că te-ai împotmolit, să nu o pornești orbește unedva, ci să-ți amintești de unde vii, conservându-ți memoria interioară.

Autorul însuși mărturisește cu privire la subiectul tragediei: «Am fost întrebat dacă burta chitului simbolizează călătoria în Cosmos sau singurătatea intrauterină.

În ce măsură Iona e primul om ori ultimul om ?...

Nu pot să vă răspund nimic. Totul mi se încurcă în memorie”.

Personajul filosofează în pântecul monstrului despre viața omului și setea lui de libertate. În acest univers ostil, el încearcă să-și conștientizeze rostul: „- Un sfert de viață îl pierdem făcând legături. Tot felul de legături între idei, fluturi, între lucruri și praf. Totul curge așa de repede și noi tot mai facem legături între subiect și predicat”.

Există în universul imaginar a lui Marin Sorescu un fel de mecanică unică a producerii de sensuri, valabilă și în sferele ființării, ale istoriei și creației culturale. În decursul vremurilor, între cele două sisteme de referință în care viețuiește omul - natura și cultura - raporturile și echilibrul de forțe nu au fost mereu în armonie. Complexul lui Iona - care dă seamă de reacția omului față de mediul său cosmic - este, în egală măsură, existențial și cultural. Personajul află o definiție a vieții „drăcia aceea frumoasă și minunată, și nenorocită, și caraghioasă, formată din ani - pe care am trăit-o eu”. El caută un nume pentru sine - ”Cum mă numesc eu ?”, își descoperă identitatea, ca ființă înzestrată cu atributul reflectării.

Autorul spunea: „știu că am vrut să scriu ceva despre un om singur, nemaipomenit de singur „. Aceeași obsesie a omului însingurat, despărțit de ceilalți apare și-n piesele „Paracliserul” și „Matca”.

Iona rămas singur, cu propria conștiință iubește, totuși, viața în jovialitate și tristețe, ideea repetabilității existențiale a omului fiind sugerată prin rugămintea adresată mamei: „Tu nu te speria numai din atâtea și naștemă mereu „, deoarece „ne scapă mereu ceva în viață”, totdeauna esențialul.

Meditând asupra relației dintre om și divinitate, eroul nu are nici-o speranță de înălțare, deși „noi, oamenii, numai atâtea vrem: un exemplu de înviere”, după care fiecare se va duce acasă ca „să murim bine, omenește”, însă „învierea se amână”.

Toate încercările lui Iona de a ieși din propriul destin sunt sortite eșecului, omul a devenit un Dumnezeu demn de milă care și-a pierdut atributele sacralității. „Sunt ca un Dumnezeu care nu mai poate învia. I-au ieșit toate minunile, și venirea pe pământ, și viața, până și moartea - dar odată ajuns aici, în mormânt nu mai poate învia”.

Motivul destinului Iona este universalizat în cuvintele autorului: „Iona sunt eu”.

Finalul dramei îl prezintă

pe nefericitul Iona care, după ce a spintecat ultimul pește, s-a trezit pe o plajă murdară, înconjurată de șiruri de burți de pește: „, un șir nesfârșit de burți. Ca niște geamuri puse unul lângă altul „,

Acum senzația de singurătate este copleșitoare: în hăul spațial străjuit de imaginea altei posibile captivități, Iona se află, „parcă” la începutul lumii.

De data aceasta, numărul infinit de obstacole sugerează că noua captivitate este definitivă și irevocabilă.

În anii de captivitate își amintise de lumea celor vii (de soția sa), acum, odată ajuns pe plajă, memoria începe să treacă în uitare lumea vie, apropiindu-l de chipuri din lumea morții.

Impresionanta readucere în memorie a morților constituie o chemare a neantului. Vorbind ca și până acum, cu dublul său Iona îl anunță că pleacă din nou (probabil în «marea călătorie» de dincolo de moarte, o nouă lume a singurătății).

În acest context, „e tare greu să fii singur”, devin dramă existențială.

Autorul spunea despre personaj: „Lucrul cel mai îngrozitor din piesă este când Iona își pierde ecoul. Iona este singur dar ecoul lui era întreg. Striga: Io-na ! Apoi nu a mai rămas decât cu o jumătate de ecou. Striga: Io-na ! și nu se mai auzea decât Io, Io !

În vreo limbă veche înseamnă: eu. E tot ce-mi mai amintesc”.

Ca să-și cucerească libertatea de mișcare, Iona se străduiește să se transforme într-o „scenă vie” a trecutului.

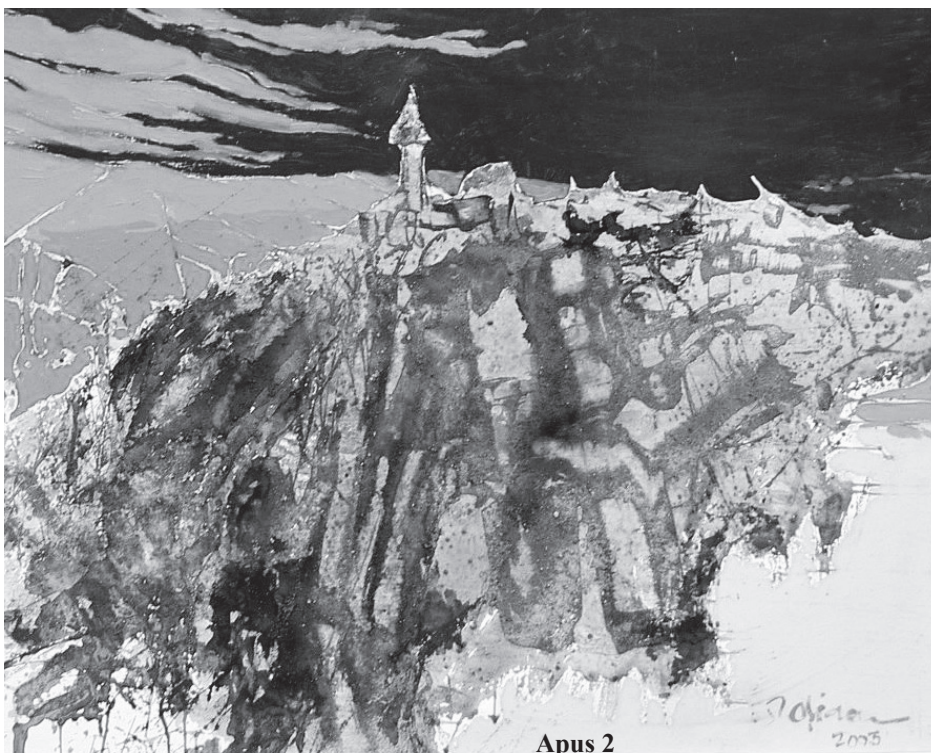
Scăparea e înapoi nu înainte. După ce plonjează într-o vremelnică criză de claustrofobie existențială, personajul lui Marin Sorescu o pornește „invers” - un gest simbolic, arhetipal, care sugerează o asimilare interioară a straturilor, o retragere în sine însuși, stabilind o omologie exemplară între microcosm și macrocosm. «Și acum, dacă stau să mă gândesc, tot eu am avut dreptate. Am pornit-o bine . Dar drumul, el a greșit-o. Trebuia s-o iau în partea cealaltă. (Strigă) Ionaaa ! E invers. Totul e invers». Soluția aleasă nu înseamnă capitulare în fața unei situații absurde și nici ruptura insului de existent. Iona străbate un traseu inițial arhetipal: drumul de la viață la moarte.

Măreția personajului constă în gestul său final: spintecându-și abdomenul, așa cum făcuse și cu burțile peștilor, el se contopește cu Ființa Universală. Poate că acesta ar fi sensul ultimei sale replici: „Răzbiu noi cumva la lumină”.

Gestul sinuciderii și simbolul luminii din final sunt o încercare de împăcare între omul singur și omenirea întreagă, o salvare prin cunoașterea de sine, ca forță purificatoare a spiritului ca o primenire sufletească.

Simbolul lui Iona , contemplat în tragismul său purificator - care-l raportează pe Marin Sorescu la marii dramaturgi moderni, dar îl și disociază de aceștia prin infuzia de optimism ce o comunică, în ciuda unui așa-zis - fatalism - este , în fapt, o încercare de mediere între omul singur și omenirea întreagă, omul în condiția sa umană, în fața vieții și a morții, a învățat să nu capituleze chiar dacă misterele sunt de nepătruns.

Bibliografie:
Mariana Badea - Limba și literatura română, Ed. Regis, 2000, p.332-334.
Mircea Eliade - »Briserle toit de la maison» , La creativité et ses symboles, Gallimard, Paris, 1986, p.205 - 217.
Marin Sorescu - „Iona” Ed. Creuzet, 1995,-”Extemporal despre mine”- publicat în revista „Vatra” din 20 aprilie 1981.
Monica Spiridon - „Melancolia descendenței” Ed. Polirom, 2000, p.78-79.
Cecilia Stoleru - Teste de literatură română, Ed. Pestalozzi, 2000, p. 191-192.

Apus 2

POEME

Florian Saioc

*Închin aceste poeme domnului General
Mircea Chelaru*

MOTTO:

*Neamul nostru românesc
va fi șters de pe pământ
dacă de acum-nainte
până-n ziua de apoi
ceea ce pentru strămoși
a fost totdeauna sfânt,
azi când lumea se răstoarnă
nu e sfânt și pentru noi*

La opt decenii

har cetățeni, cetăți de cetate
iubirile, iubiri adevărate
au fost și sunt de mamă și de tată
de ele nu mă vindec niciodată
mai am iubiri la fel de arzătoare
iubiri de frați iubiri de surioare
iubiri care nu sunt de loc mai mici
iubiri pentru bunice și bunici
pentru copii, nepoți și strănepoți
și pentru niște plopi tot fără soț
sub care m-a purtat cândva ispita
să își aleagă inima iubita
ca lângă ea de-atunci pe mai departe
cu dragoste să bată pân’ la moarte
mai am iubiri ce veșnic n-or să piară
iubire pentru neam și pentru țară
pârjolitoare, sfântă răstignire
în firea mea și dincolo de fire
e-o ardere totală – un foc total
rațional și irațional
în el îmi ard și suflet și viscere
e ca o moarte ca o înviere
trăiesc și simt că-mi curg ca-ntr-un extaz
toate-ale țării râuri pe obraz
și ca-ntr-un vis vin la aceste ape
toți fii țării mele să se-adape
cum să nu mori și cum să nu-nvingi
e de ajuns doar munții să îți vezi
înfofoliți în brazi și în zăpezi
la împlinirea celor opt decenii
aud mai stins cum bate de vecernii
și parcă-aș „adormi” - în ghilimele –
să pot visa tot visul țării mele

la unison

o primăvară închinată ție
bogată țară dată azi plocon
poate-or veni chiar mâine, cine știe,
dacă românii ar vibra la unison

pentru-a se duce-n hău de-a berbeleacul
toți lașii, mincinoșii din anvon
eu cred că unul singur este leacul
noi să vibrăm cu toți la unison

atunci în suflet ne-am simți aproape
de Dumnezeu și de cerescul tron
și cerul și lumina-au să se crape
dar să vibrăm, români, la unison

alerg să văd cum înfloresc cireșii
să mai aud al primăverii zvon
când oamenii politici, când aleșii
cu țara vor vibra la unison

dar pentru-aceasta trebuie să doară
în sufletele noastre – atât de tare
încât tot dorul să se-ntoarcă-n țară
fugit și umilit peste hotare
ecologică

**MOTTO: Codrul – frate
cu românul**

du-te omule, hai du-te
sus în munții pădureți
la vânat de lupi de ciute
și de urși și de mistreți

iată codrul se-nfioară
doar el știe cât îndură
cât de tare o să-l doară
fiecare-mpușcătură

frunzele-or cădea tăcute –
nfiorând pe drumeți
și pe blândelee lui ciute
și pe urși și pe mistreți
când n-o mai putea să-ndure
codrul s-o usca de viu
și pe unde-i azi pădure
se va naște un pustiu
și-astfel pentru lungi durate
vom mai pierde încă-un frate

ba am avea

în viață n-am făcut nici o eschivă
am fost mereu lovit și tăvălit
aproape toate-mi fură împotriva
și voi muri cât dat mi-e de trăit

nu-i rost pe nicăieri de veșnicie
iar eu un singur vis avui în cap
să-mi scot românii mei din sărăcie
și de zădărnice să mi-i scap

dar cum poți sărăcia s-o distrugi
cum să o zvârli cu tot cu farfurie
când noi pe viață ne băgarăm slugi
la sărăcie și zădărnice

eu știu prea bine care-i antidotul
îmi trebuie în cap ceva grăunțe
dar nu mă înțeleg cu idiotul
nu pot să-l fac la lene să renunțe

nu pot să-i scot din minte șmecheria
și-n locul ei să pun înțelepciune
că nouă ne dictează **inerția**
și-n locul ei nu prea avem ce pune

ba am avea ceva ingrediente
ar fi de-ajuns spre-a declanșa lansarea
să ne trezim din **dolce forniente**
dar să ne dăm noi singuri deșteptarea

jalbă

Doamne-Ți scriu această jalbă
cu durere dar smerită
că-ntr-a patriilor salbă
țara mea-i nedreptățită

La îndemnul Nuștiucui
nadins parcă să mă sperii
Tu ai hotărât să-mi pui
patria între imperii

de-atunci Doamne-mi țin pe limbă
și durerea și amarul
un tâlhar vecin îmi schimbă
unde și cum vrea hotarul

eu sunt drept, deși-s mai slab,
bine știu dintru-nceput
că pământul basarab
este-al meu, nu-i de-mprumut

scrie Tu într-un registru
cu Sfântul Har Dumnezeiesc
că din Tisa până-n Nistru
tot pământu-i românesc

scrie pentru lumea toată
pentru domni pentru domnițe
că-mi e țara ca o roată
cp-i sunt râurile spițe

munții-mi sunt butucul roții
OSIE – ISTORIA
noi pe roată am fost cu toții
trași, ci nu doar Horia

toți-am îndurat ca frații
frigul și mizeria
cu – toți frații deportați
toctmai în Siberia

iubita de pe urmă

puțini și ne-nsemnați-așa-mi părură
toți anii ce-mi veniră și-mi trecură

neisprăvitul meu din sinea mea

presimte că-o să dea de belea
și tot mai des se-ntreabă și se miră
de ce-mi trecură și de ce-mi veniră

ca o morgană însă-n ochii mei
apare tot mai des și **dumneaci**
așa că de acum pe mai departe
voi cocheta cu propria mea moarte
vom sta la câte-o ceașcă de cafea
eu când nu vreau iar dumneaei când vrea
că-n timp ce timpul stinge câte-o stea
mă simt mereu mai dependent de ea
și-o presimțire sufletul mi-l scurmă
ea îmi va fi iubita de pe urmă
ca fermecați și surzi și orbi și muți
vom deveni un fel de-astronauți
nu vom fugi-ntr-o stea, ci împreună
ne-om stabili un timp colea pe Lună
și ne-om iubi prin veșnic legământ
nu pe sub lună ci pe sub pământ

acolo

român fiind mă port precum vorbesc
așa cum drag și dat îmi este mie
făptură din pământul românesc
mă-ntrup din glie și mă-ntorc în glie

căci sufletele noastre sunt grădini
de voievozi de domni de părcălabi
descindem din răzeși, din mușatini
din Gelu din iobagi din basarabi

sunt sufletele noastre o moldovă
o țară românească și-un ardeal
o sfântă limbă și o sfântă slovă
o țară și un drapel național

iar ele sunt o singură comoară
în suflete drapată-n tricolor:
doar cel ce știe pentru ea să moară
în neamul lui va fi nemuritor

și-acolo unde dorul pârjolește
și cheamă ca destinul bucuria
acolo unde se vorbește românește
nemuritoare este România

cuvinte sfinte

în lume cel mai sfânt cuvânt
rostit de toți pe-ntreaga gamă
a inimilor pe pământ
și dulce e cuvântul **mamă**

el de la naștere se-nvață
din mintea noastră nu se curmă
și îl rostim întreaga viață
până în clipa cea din urmă

izvor al luminii-i mama bună
și n-o să sece niciodată
și-atât de pur de dulce sună
rostit lângă cuvântul **tată**

da-n nesfârșita limbii horă
printre-omeneștile carate
un cântec e cuvântul **soră**
și e un imn cuvântul **frate**

familie când glăsuiești
cu sufletul tu înțelegi
că-s cei cu care viețuiești
și dau făptură **țării**-ntregi

dar este un cuvânt mai sus
el face-al lumii-ntreg ocol
din răsărit până-n apus
de la un pol la cel-lalt pol

trăiește-n el planeta toată
căci în substanța lui sonoră
cuprinzi viața: mamă, tată
iubit, iubită, frate, soră

din două litere-i compus
dar e mai plin mai policrom
ca el cuvinte-n lume nu-s
acesta e cuvântul OM

definiții aproximative

politica-i o **mașteră de mamă**
jumate **farsă** și jumate **dramă**
politicienii-s o ciudată rasă
oricâte **alese** au nu au și **clasă**
partidele-s un fel de cumetrii
între mafia mare și mafii
aceste-alcătuiuri au să rămâie
că din minciună fabricară frăie,
zăbale, hamuri bice – din urzeală –
ca să strunească gloaba socială
alegerile – goange praf și scame
sunt farse pentru unii pentru alții-s drame
nu știu de ce și azi îmi sună-n gând:
hei, cetățene, alo, intră-n rând

P.S.:
ba cred că vom trăi mari farse epocale
deja ni-s pregătite manipulări globale
nu numai cu măcina se poate sparge oale
păcatele-omenirii întemeia-vor zarea
se demolează mila iubirea și iertarea
vom fi participanți pe față sau pe dos
la noua răstignire a Domnului Hristos
opriți-vă vă strigă poetul și profetul
vi-i prea amară fierea, prea acru vi-i oțelul
n-o să vă dea pedeapsa El Dumnezeu cel
Sfânt
ci lăcomia (neiubirea) voastră aicea pe
pământ

magiile lui Constantin

țăranul acesta bărbos și blajin
din poza ce-mi pare a fi o icoană
ori este feciorul lui Brâncuși, - Constantin
–
ori a coborât pe pământ din senin
Dumnezeu în persoană

o fi fost trimis să ne învețe pe muritorii de
noi
recunoștința nesfârșită pentru eroi

- eroii? jertfiți pentru neam și comorile
țării,
pe care mulți îi dau și astăzi uitării –

și ce s-a gândit Constantin bărbosul și
sfântul
că poatra nu-i uită și nu-i uită pământul

s-a apucat fără de burghiu și de daltă
și-a găurit cerul până-n partea cealaltă
cu niște romburi parcă de fier
a făcut cum se zice gaură-n cer

ca prin ea la eroi negreșit
să ajungă recunoștința noastră fără sfârșit
și minunea minunilor a chiar reușit

pe această fantastică verticală cărare
sufletele noastre pot să urce la cer sau cerul
poate în noi să coboare

apoi el a înfrânt orice noimă a sfidat inerția
și a pus clipa să cuprindă vecia
curgerea vremurilor în spațiul tăcut
cu-atât de firescul omenescul sărut

și iar mai apoi adânc generoasă
cu sufletul nostru meșterit din stei
din tăceri ancestrale rotundă o masă
cu douăsprezece-n jur chitucei
pe ele stau duhurile ca la flacăra vetrei
încredințându-și tainele tăcerilor pietrei
te apropii și tu și clipă de clipă
ai vrea să-i auzi tăcerea cum țipă

în menghina pietrei ca vremea de veche
dar pentru tainele ei tu nu mai ai nici
ureche
și nici nu pricepi că tăcerea prea multă
nu cu urechea fără har se ascultă

mă uit la magul bărbos și blajin
din poza ce-mi pare-o icoană
și-n sufletul meu parcă-a coborât din senin
Dumnezeu în persoană

SONETE

Dan Marius Drăgan

I

De mult pribeag, risipitor de semne
În toate adunate, fără rost,
Închipuind parabole solemne
Din salbe de nimicuri care-au fost,

Ajungi la miezul veștejirii,
Acolo unde timpul se înnoadă
Ca șarpe păcătos de-al amintirii,
Din vremuri când copacul avea roadă...

Și-ți numeri, poate, de-i putea arginții
Ce-i dobândești, de peste tine,
Când te-ai pierdut în truda minții
Și ai mușcat doar din suspine

Ți-au mai rămas din îngeri doar jivine
Și numai cinci icoane, de-unde te văd sfinții!

II

De te privești în ochiul de rouă al dimineții
Și te găsești pierdut și rupt de fire,
Rămas-a poate în străfund o amintire
Din cele ce-au trecut, de dinaintea ceții.

Și nu-i vârtej de gând tot ce e faptă,
Și nu-i vârtej de vrere tot ce-i gând,
Cum nici orice îndemn nu e Cuvânt,
Și nici orice cuvânt nu este Șoaptă!...

Așa că stai pribeag printre însemne
Ca și un fel de rană, ca timpul să te doară.
Te vor călca pe sufletul întors către afară
Mulțimi încolonate ce merg cu fețe demne!...

De-azi corbul coronat ți s-a schimbat în cioară
Și ți-a căzut din herb și semne!

III

Îți e, de tot, privirea ca începutul zilei
Burat cu aurora gingașă de pe cer
Ce-a frânt în cale-i cea legătură-n fier,
Ferecătură nopții - ca și coperta filei...

Și nu-mi sunt la-ndemână cuvintele de spus
Văzându-ți mâna-ntinsă, cu pumn-ușor deschis,
Cum mângâie molatec un vălătuc de vis,
O scamă de lumină, o clipă ce s-a dus...

Să-nchipui, în sclipirea dorinței care vine,
Ecouri de-ntunerice schimbate-n jar și spuze
De floarea-ți, cea de zâmbet, ce înmugurea-ți pe buze,
Cupolă de tăcere, departe de mulțime...

Se-nvolbură vârtejuri scăpate din ecluze,
Sfărmate de puhoiul de fluviu care vine!

IV

Se lasă iarăși tăcerea crescută peste fire
Din val străin de neguri, ce ți se-aruncă-n față,
Încovoind puterea luminii ce te-nvață
Să-ți cheltuiești ființa în pace și iubire.

De rosturi, ce se-nchină la faptele mărunte,
Ți-e timpul încărcat, ca o căruță plină,
Și cugetarea-ți este departe și străină.
Ești numai tu și răpa-ți ce are în față-un munte!

Ai obosit cărarea cu pașii ce repetă
Același drum și zări, aceeași concretețe,
Oameni ce-i vezi au tot aceleași fețe,
Încolonați de-aceiași cântare de trompetă...

Te spune, cuta din obraz, de visele-ți răzlețe,
De rana ce-ai în suflet, atât de desuetă!

V

De-ți e tăcerea cale, iar depărtarea crâng,
Și trecerea luminii, în noapte, apăsare,
Deschisă către zarea în care somnul moare,
Acolo unde spaime și temeri nu ajung,

Să nu lași să se scurgă în afară
Valul mălos, vântoase de penumbă,
Să-ți stăpânească astfel nedezghețata tundră
A zorilor surii, crescuți în nopți de ceară!

Să nu te minți că ceasurile serii
Te-or aduna din stâncării și hrube,
Și nici să crezi că vremurile-s crude,
Și-ar fi un miez amar în auriul mierii!...

E doar un timp nedrept, cu clipe grele, ude
Ce-nchină dimineața încremenirii serii!

VI

Iubesc în toate mersul și ființa ta, ca o lumină lină,
Întoarsă în lunecări și-nvârtejiri de vis,
Ca și o cochilie ce sideful și-a deschis
Să-nchipuie o strălucire mai rotundă, mai deplină

Decât aceea în care arșița rece a Lunii se răsfiră
În valuri de visări, de bură fermecată și de rouă,
Când noaptea-i ca o pâine despicată, frântă-n două,
Când timpul, chiar vrăjit, de-abia respiră...

E vântul lunecos, culoarea-i mai acidă
Și sunt mai ascuțite simțurile toate
Scrutând la hăul nesfârșit, la stele depărtate,
Simțindu-ți răsuflarea ce-nchipuie-o absidă,

Că suntem doi străini, cu soartă de omidă
Și-n juru-ne sunt umbre și ne speriem de toate!...

VII

Din nou, cântul străin al depărtării,
Ca praful caravanei, cu glasul stins,
Îți rupe trupul veșted, de rob, prins
În ochiurile așezate a resemnării...

Ți s-a-ncurcat, captiv, nadiru-n orizont,
Acolo unde cerul și lumea s-au închis
Ca și o scoică vălurită, ce-nhide-n ea un vis
Un miez de timp pierdut, contorsionat și bont...

Nu sunt cărări, prin umbră, să le știi
Și nu-s nici păsări din cer să te îndrume
Ci doar helige-glife, o scriere cu rune
Ascunsă de lichenii ce cresc pe stâncării...

În lături ai deșertul cel încărcat cu dune
Și nori de praf, o ceața, în valuri alburii.

VIII

Ca pe-o tipsie așez acum porfiriul
Scăldat în valuri de-arămiu tomnatic,
De-al unui început de veac lunatic
În umbra cărui stă tăcut pustiul...

Nu sunt destule ancorele grele
Să-nțepenească rosturile firii
Acum când, dinspre beznă, trandafirii
Se-adună ca trecutul să îl spele!...

Nici nu sunt ape ca să-nece mersul
Ce-l faci, desculț, prin ierburi și prin scoici
Prin timpuri fără oameni stoici...
Sămânța a putrezit, rămas-a restul!...

Amestecă în sare și cu pietre versul,
Copitele răilor murgi, ce trag la troici!

IX

Sunt dimineți burate, ce le-ai rupe-n palme
Ca pe un coc fierbinte de azimă,
Să smulgi din crugul crud cel sâmbur de lumină,
Cel neatins de ură și sudalme,

Să-l pui la căpătâi de drum drept soare
Să-ți lumineze și ultima lucarnă,
Ultimul stei, ultima bortă în care umbra toarnă
Alcătuiri de fum, de brumă și ninsoare...

Să-ți mai rămână piedici numai cele care
Din veacuri s-află-acolo, lăsate-n miez de drum,
Nu zâmbete perfide, nu-alcătuiri de scrum,
Nu jurăminte false, nu semne de mirare!

Că drumu-ți este aspru, prea des fără cărare,
Învăluit în ceață, în pulberi și în fum!

X

Adună-ți ochii minții și privește
Spre dincolo de tine și dincolo de drum,
Petala de lumină e maculată-n fum,
În aburul de beznă, care din neguri crește!

La tine vine seara cu iepele sirepe,
Gonind prin zări străine, fără frâie,
Încălecate deșelat de zâne rele și pline de mânie,
Cu dinți scrășniți, cu tigve-nfipe-n țepe!

La tine vine noaptea chemând cu ea pustiul,
Ca dangătul de clopot din turnul părăsit
Al unui templu vechi cu zeul istovit,
Înfrânt, secăt, pierdut în argintiu!

Mercurului din tine, sublim și otrăvit,
Care-ți încarcă vena și-ți potențează viul!

XI

Să nu te-agheți nicicând de amortțirea
Unei secunde calme, a unei calme creste,
De oarece răsfățuri, de desfătări modeste,
De-ademeniri călduțe ce-ți persuadează firea!...

Să nu-ți aduni în trup povară inutilă –
Mormanele de verbe ce-ți invadează timpul,
Ciorchine de nimicuri, frunza ce-și pierde limbul
Și candela sculptată, dar fără de feștilă...

Să nu te amăgești cu focuri luminoase
Aievea încropite din oglindire calpă,
Nemărginirea șede-n nisipul de sub talpă,
Nu-n răsuciri de vorbe sonore și rugoase.

Din adevăr și fapte închipuie-ți o salbă,
Nu din tăceri și șoapte, adesea mincinoase!

XII

Cioplește-ți o cărare, acum, în miez de ued
Cu treptele săpate-n miezul crud
Al unui lujer de lumină ca un rug,
Să-ncline o balanță-n cerul umed.

Să răspândească bobi de viață peste jar,
Peste arșița adunată-n stânci și pietre,
Peste morminte părăsite, ziduri, vetre,
Ca focul cald să ardă-n ele iar,

S-aducă-un anotimp al împăcării
Udat cu lacrima ascunsă ades în pumni,
Cu găngurit de prunc, cu trudă de alumni,
Cu răsărituri moi și liniște-a-nserării!...

Ce-ades îți treci poporul peste culmi,
Ce-ades rămâi de el scrutând în largul zării!...

XIII

S-aruncă peste lume o volbură de vânt.
S-amestecă în pulberi de silice, sibilant,
Flacăra albă, rece, a unui diamant
Născut din gând, din fapt și voltă de cuvânt.

S-amestecă pământul cu firele de iarbă
Și apa cu-ntunerice, uscatul cu nimicul,
Zorile cu umbra și umbra cu sfârșitul,
Alcătuire-n grabă, bezmetică și oarbă...

S-aruncă să-ți înece neliniștea, vipia,
În cenușiu, crescut mai sus de toate cele.
Tot ce s-alcătuia, mai ieri, din taine și mistere,
Se schimbă azi c-uitarea și cu vinovăția...

Ești vinovat c-alegi doar cuburi, cercuri, sfere,
Din toate acele forme ce-adună Geometria!...

XIV

N-am să adun acum, în ceas și veac târziu
Inconsecvențe abrupte și spaime de-nceput,
Emoții nenumite, încinse febre-n trup,
Trăiri exagerate de-al unui timp candriu...

Nu voi să-nchipui sfere din lucruri neștiute,
Nici necuprinsuri vaste grănițuite vag
Prin care gânduri multe și pline de arțag
Și-or ridica din pietre portalurile mute...

SONETE...

Nici n-am să fug acuma de umbre și răceală
Plângând trecute vremuri, calde, moi,
După spumoase, mănoase, lunecătoare ploi,
Șezute în memoria închisă în cerneală!...

Ca să reziști, în aste, tulburi, vremuri noi,
Vei mai uita! Și-i boteza crugul curat – sineală!

XV

Secunda se încovoaie de multa apăsare
A gândului ce-adună atâtea lucruri sterpe,
Nimicuri lucitoare aglomerate-n verbe,
Neterminate slove crescute din răcoare...

E numai o banală istorie despre timp
Născută, parcă, anume, în ciudă, să te doară,
Crescută pe-al tău suflet ca și un fel de boală,
Un fel de frunză veche rămasă fără limb,

O stranie sfințenie pictată fără nimb
Pe ziduri prăbușite de mănăstire uitată,
La colț de veac durut, cu viață învrăstată
Și-a cărei sărătură cu mine-ntr-una o plimb

Alături de greșeala care s-ar vrea uitată
Și care nu mă lasă în ceață să mă schimb...

XVI

Se scurge, ca mierea, tăcerea pe geamuri
Căzând, mai apoi, în fântâni de întuneric,
Val lunecând spre-un crepuscul eteric,
Copac cu nimicul atârânănd printre ramuri.

Se scurge tăcerea în pâlnii de noapte
Ca marea-n reflux, nesătulă de timp,
Picurând amorțire în umbră și nimb,
În crucea de vânturi încărcată de șoapte.

Și simți remușcarea-ți cum rupe din carne
Și simți cum ochii-ți se umplu de fum,
Dușmanul din tine te ajunge pe drum,
Te azvârle-n țărână, te despoaie de taine

La mal de furtună îngrămădirea de spaime
Ți-o fi începutul încheierii uitării de-acum.

XVII

Ți-aș aduna acum, în prag de noapte adâncă,
Acum când tremură pe cer, ca focul rece, aurora,
Vorbele-n stive – nșepenite, toată hora
De umbre ce se-nvârt, închipuind un brâu de stâncă.

Le-aș aduna pe toate, alături, în buchete,
Lângă tăceri, uitări, refuzuri, reveniri,
Le-aș pune împreună, câte două, ca pe miri
Și-apoi le-aș așeza rigide, solemne și cochete...

Ți-aș încropi apoi, din rămășița vremii
Un pumn de așchii de lumină
Ce s-au pierdut aiurea, fără vină,
Strânse-n cununi, acum, de inutile premii.

Și nu ne apărăm de timp, de clipa ce-o să vină
Și nici nu ne ferim de răsuflarea iernii!...

XVIII

Am străbătut pustiul cu dune cenușii,
De am călcat prin oase sparte și prin scrum.
Mi s-au aprins plămânii de-atât amar de drum
Și am băut doar ape amare și sălcii.

Și-atâta gol flămând s-a adunat în lume
Și-atâta spaimă!... Atât de mult suspin!...
Vremea se preschimbă-n povară de asin,
E-o volbură în toate și toate-s fără nume!...

Și strig după lumină cu glasul tot mai greu
Învins de nemișcare, de trudă și de chin
Simțind, adânc, tăcerea ca-un ascuțit de spin
În ochi, în piept, în unghii, în osul calcaneu...
Mă-nconjură fantasme și umbre, ce tot vin
Din noaptea aceast-adâncă a sufletului meu!

XIX

Aș vrea s-adun în vorbe, întreagă, sărăcia
Acestor vremuri ce s-ar dori celeste,
Când Făt-Frumos aleargă, se-ascunde din poveste
Și fuge unde este mai aspră pustnicia.

Aș vrea să spun povara ce-ți cade peste suflet
Când te împilă – rob – tot tremurul rușinii...
Din rozele de ieri ți-au mai rămas doar spinii
Iară dumbrava-n floare s-a preschimbat în bunget!

Atâtea umbre pogoară peste tine
Închipuind lințolii de-alunecat în moarte
Aglomerând miasme și-nchipuiri de soarte
Întoxicându-ți sângele ce-ți curge acum prin vine.

Înaltul cer e rânced și nu mai are toarte
De care să te ții când de urlat îți vine!

XX

Din abur parfumat te-aș încropi femeie,
Din moliciuni de catifea atinse și închipuite,
Din șoapte și cuvinte anume potrivite
Clădit măiestrit în înc-o Odisee

Pe care o trăiesc hălăduind prin umbre
Prin fante de-ntuneric și tăceri
Clădind pereți de umbre – fărâme – uitând ziua de ieri
Pierdută-n melopeea cântărilor macumbe!...

Te-aș plămădi în cântec crescut din lut sărat,
Din rădăcini de iarbă înfipte-n timp,
Din fragedă tulpină și din limb
De frunză și din vis întruchipat

De zână plutitoare cu fruntea-ncinsă-n nimb,
Din tot ce-ar fi în lume vrăjit sau fermecat!

XXI

Nu te vei ridica deasupra șoaptei mute
Ce se împiedică atâta-n mormanul de cuvinte.
Te-i pierde-n culorile ce ți se-nvârt în minte,
Din lumile acelea ce le-ai crezut pierdute...

Ți s-a-ncurcat privirea în apus.
Ți-a mai murit un timp ce se ținea de tine
Ca-un zurgălău care suna mereu numai de bine
Spunând din limbă lucruri tocite ce s-au spus!...

Ți-a mai fugit un înger, ciutură de grație,
Cu aripi diafane, sculptate din lumină,
Lăsând în urmă-i florile călcate în grădină
Înconjurate de-un gard de rezervație

În care-ți cresc de-a valma vise, spaimă, vină
Și zile terne, aiurea, lipsite de vibrație.

XXII

S-a îngustat lumina, de s-a făcut o lamă
Ce taie ochiu-adânc, mărit de bezn-adâncă.
Lichenul e zbârcit. S-a scorojit pe stâncă.
Iarna ce cade iar e doar o altă vamă!

Rămân uitat la malul oceanului de gheață,
Purtând, hrănind din suflet lumini de mult uitate,
Culori, arcade, volte, cuvinte minunate
De-a unei limbi uitate ce nu se mai învață!

Îmi pare aurora cea verde un venin
Ce-mi cade de pe boltă pe sufletu-mi flămând
De soare și lumină, de gingaș și plăpând,
De proaspăt și de dulce. Mânjește cu pelin

Toată setea de vorbe, de vers întreg, deplin,
De val pornit din cer, de sare din pământ.

XXIII

S-a-nșepenit timpul în creste care dor.
S-au stins și-au murit mituri și vârste-n noapte adâncă.
Se-nșiruie în brăuri și cercuri largi de stâncă
Ștințele uitate, religiile ce mor.

Colindă printre sfere un dor de începuturi,
De aspră rugăciune născută-n fapt și foc,
Cuvântul ce clădește iluminatul joc
E cel ce ne clădește istoriile de fluturi,

Ca vânturile vremii în golul de ghioc...

Învăluite-n friguri sunt stepele din suflet
Și arse de-ntunericul încins de-atâta umblet...
Uitarea și minciuna crescute-s la un loc,

Actori care recită același vechi cuplet,
Bezmetice balanțe, lipsite de mijloc...

XXIV

E numai o poveste despre timp
În toate câte-n jur ni se întâmplă,
Născute-n nuca-n care cerul cântă
Și-n care universu-și află nimb.

E numai o poveste despre valuri
Care se trec și vin în valea noastră
Să te preschimbe din femeie în fereastră
Deschisă ca râul cu large maluri...

E numai o poveste despre noi
Cu spume de-adevăruiri strânse-n stoluri,
Ghioc și mere-ntregi, împlinituri și goluri,
Cu ape limpezite ce curg peste noroi.

În fiecare zi din cercuri și din globuri
Descoperim magia cruzimii clipei noi.

XXV

Desprins de coaja gândului inconsistent,
Tăind pustiul beznei cu lame de lumină,
Încă visez la rotunjimea totală și deplină,
În care toate să se scurgă dens și lent.

Ca un balet de forme fără chip
Dansează-n juru-mi umbrele tăcute
Cu-ncovoieri de amintiri trecute
De-a vremilor ce au scăpat către nimic.

Mi-am regăsit un chip care mă doare
Din timpuri nescăldate în păcate,
Un zâmbet risipit în poze voalate,
Odată plin de sevă și culoare,

Lujer de cale, de rouă și răcoare,
Secundă-nșepenită în vremuri depărtate.

XXVI

Desprinde coaja gândului din tine
Cum ai desprinde mușchiul de pe stânci.
Să răscolești adânc apele-adânci
Ca mâlul cel dospit să nu te-ntine!

Să arzi orice fărâmə de-ndoială
În vâlvătaia focului lichid
Ce curge uleios și greu, acid.
Să piară orice urmă de spoială!

Să ardă carnea putredă și flască,
Esența să ajungă pân-la os,
Fumul încins să-ți fie nou miros
Și numai gândul pur să mai trăiască

Din timpul mort și prefăcut în iască
Va crește un timp nou, dens și frumos!

Dan Marius Drăgan

Ziua a cincea

Aurel Antonie

Cineva izbea în poartă cu o piatră mare și grea. Câinele, care nu era de acord, lătra furios. Frăsinel, care nici el nu era de acord, se ghemui sub pătură, încercând să ignore scandalul de afară. Dar lucrurile neplăcute nu încetează decât atunci când efectul lor dezastruos atinge apogeul. Ofțând, se strecură afară din pătură, amăgindu-se cu gândul că se va întoarce curând în culcușul cald. Își trase pantalonii, șosetele, pantofii, notă în gând să treacă pe listă cuvântul papuci, și ieși în cerdac.

Norii se zbenguiau pe undeva pe cer, ploaia se zbenguia în băltoacele din curte, câinele se zbenguia la poartă, vântul se zbenguia peste toate, numai poștașul stătea nemișcat. O statuie de granit a omului care își face datoria. Gluga pele-rinei de ploaie nu reușea să-i ascundă dărzenia și fermitatea întipărite pe chip. Părea un comandant de navă, care conduce destinele câtorva zeci de marinari prin furtună, cu o mână fermă. Pentru un sculptor era personajul ideal. Pe Frăsinel îl străbătu gândul să se apuce de sculptură. Desigur, că asta va face, atunci când își va desăvârși opera ontologică.

Alergă până la gard, goni câinele, întinse mâna peste poartă, semnă tabelul, primi plicul și, fără să spună nimic, o luă la fugă spre casă. Nu se opri decât în dormitor, unde se scutură ca un câine ud. Trecu mental pe listă un aparat de uscat părul, se șterse pe cap cu pătura cu care se acoperea, și se așeză pe taburetul de lângă dulăpiorul care-i ținea loc de masă. Plicul venea de la primărie. Îl rupse, în timp ce-și completa mental lista cu un cuțit pentru desfăcut scrisori. Desigur că înăuntru va găsi o scrisoare din partea primarului, în care se va strădui să-i explice de ce nu-i putea împrumuta lui, unica mașină de scris din sat. Dar nu fu să fie așa. În plic găsi lista lui de cumpărături. Ca să fim mai exacti era vorba de lista numărul unu, aceea pe care o lăsase la Nea Gore.

O pală de gânduri se abătu asupra minții ontologului. Cum de ajunsese această listă la primărie, și de ce aceștia i-o returnau? Era de bănuir că primarul o luase din greșeală atunci când mersese la negustor să-și regleze ceasul. Oricum, era inadmisibil ceea ce se întâmpla. De când era treaba primăriei să se ocupe de listele lui de cumpărături? Reglarea conturilor trebuia începută cu negustorul acela de vechituri care împrăștiă listele lui peste tot, în loc să le onoreze. Apoi va ataca frontal primăria și pe toți reclamagii din sat. Își luă haina și plecă hotărât spre magazin. Contactul cu ploaia și cu vântul rece mai trecu pe lista mentală o pelerină de ploaie și un hanorac. Intră ud în magazin. Nea Gore era la teighea. În momentul în care deschise gura, Frăsinel tremura ușor. Umezeala, frigul, nervii...

— Cum a ajuns, domnule, lista mea de cumpărături la primărie? Eu d-aia v-am dat-o, ca să ajungă în mână la toți neisprăviții?

Nea Gore, care tocmai ștergea tejgheaua cu un pământur din pene de găscă, se opri din muncă, și spuse:

— Vai, domnule Frăsinel! Cum puteți spune așa ceva? Lista dumneavoastră circulă deja pe la furnizorii noștri, care...

— Circulă pe dracu'! Nu circulă pe la nici un furnizor! Circulă pe la primării din sate neștiute de nimeni! Nu-mi mai spuneți mie de furnizori. Cred că sunteți analfabet! Nu sunteți în stare nici să citiți o listă de mărfuri, nicidecum s-o mai și onorați!

— Stați puțin! Vă rog frumos! Să lămurim lucrurile! Lista dumneavoastră este aici la mine, în buzunar! Eu nu știu ce spuneți dumneavoastră, dar lista este la mine! și scoase din buzunarul șorțului o bucată de hârtie. Și am să vă citesc ce scrie pe ea, ca să vă convingeți că știu să și... Uite, la punctul unu, spune că...

— Și asta? Scoase Frăsinel scrisoarea din buzunar. Asta ce e?

— Eu nu știu ce aveți dumneavoastră acolo, dar dați-mi voie să vă citesc...

Frăsinel îi smulse hârtia din mână și o puse pe tejghea alături de scrisoare. Erau identice, atâta doar că erau împăturite diferit.

— Eu cred că aia e o copie făcută de poștaș, în timpul lui liber, la copiatorul de la poștă, că doar el are xerox în sat, nici primăria nu are! îl lămurii nea Gore.

Frăsinel se simți deodată obosit. Ar fi trebuit acum să deschidă o întreagă anchetă asupra modului în care lista ajunsese la poștaș, ce interes ar fi avut acesta să o tragă la xerox, de ce a dus-o la primărie, ce interes ar fi avut cei de la primărie să i-o trimită lui printr-o scrisoare, totul era absurd și greu de controlat. Lăsă listele pe tejghea și plecă afară în ploaie. Drumul spre casă nu-l ușură. Parcă toată ploaia care i se cuibărea prin haine i se așeza pe suflet. Ajunse și mai ud și mai enervat decât plecase. Intră în cameră și se dezbracă. Se șterse cu cearșaful și trecu pe lista mentală cuvântul propop. Avu brusc sentimentul că l-a mai trecut odată și se ener-vă mai tare. Trase sertarul unde avea manuscrisele și listele și deschise o nouă listă. Lista numărul trei. La punctul unu trecu propop, apoi uită ce mai avea de trecut și se vârî sub pătură. Închise ochii, mai tremură puțin și când se încălzise mai bine începu să latre câinele. Lătrăturile veneau de unde-va dinspre clăile cu fân. După mărâitul întăritat al câinelui, Frăsinel își dădu seama că se lupta cu o fiară mai mare decât el. Sări din pat, înhăță o furcă din tindă și porni să se bată cu ursul. Căci numai un urs putea să fie. Ajunse la căpițele de fân, ud și transpirat. Lupta se dădea în spatele primei căpi-țe. Un om mărunțel, înarmat cu o carte groasă, se lupta pe tăcute cu fiara dezlanțuită. Frăsinel, cu un simț practic care nu-l caracteriza, luă câinele de zgardă și-l legă pe lanț, îl luă pe omul cu cartea și-l trase în locul unde obișnuia el să ia interogatorii, adică în cerdac. Se așeză pe scaunul șubred din tindă și își începu interogatoriul. Omulețul stătea pe scara tindei, cu câteva trepte mai jos, așa încât sentimentul justițiar al lui Frăsinel se ridicase la cub. Își trase cu un aer preocupat

o coală mai aproape, luă pixul și zise:

— Prenumele, numele și porecla.
— Plămădel, dacă nu vă este cu supărare.
— Nu-mi este cu supărare, domnule Plămădel. Și pe mine, mă cheamă Frăsinel.

— Vă cunosc bine, domnule Frăsinel. Aș putea spune, că vă cunosc chiar foarte bine.

— Nici eu nu mă cunosc foarte bine, domnule Plămădel, așa că afirmația dumneavoastră mi se pare puțin cam hazar-dată.

— Hazardată, poate, dar foarte exactă. Și în sprijinul ace-stei afirmații am să vă mărturisesc un secret profesional: eu sunt istoricul dumneavoastră personal.

— Adică cum, istoricul meu personal, se pomeni Frăsinel gândind cu voce tare.

— Adică SSI-ul mi-a făcut cinstea de a mă delega pe lân-gă dumneavoastră și pe lângă ontologia dumneavoastră până când....

— Ce este acela un SSI? Întrebă Frăsinel uitând să mai noteze cele relatate de domnul Plămădel.

— Ce este acela un SSI? Un SSI este atunci când... Nu, nu, scuzați-mă. M-am lăsat târât de particula „un” pe care ați utilizat-o în întrebarea cu care ați dat în mine.

— Adică, cum am dat cu întrebarea în dumneavoastră?
— Adică, de câte ori puneți câte o întrebare, îl loviți pe ascultătorul întrebării. Întrebarea necesită un răspuns, iar cel care vă ascultă, poate că nu este întotdeauna dispus, sau pregătit, să-l dea. Chiar dacă nu spune nimic, răspunde la întrebare mental, este un act reflex, pe care dumneavoastră, cu bună știință, îl declanșați.

Frăsinel căzu pe gânduri. Omulețul acesta, care stătea atât de smerit pe treptele tindei, nu era prost deloc. Ba chiar mai mult decât atât. Lăsă interogatoriul, pe care voia să i-l ia, deoparte, și-l invită să vină lângă el, la masă. Omulețul, care se pare că avea un simț practic dezvoltat, găsi o găleată cu fundul spart, în care se adunase ceva porumb, o goli, o întoarse cu fundul în sus, luă cartea, cu care se luptase cu atâta vitejie cu câinele, o puse pe găleată, și se așeză. Este adevărat că poziția îl dezavantaja, dar se pare că acest aspect al problemei nu-l deranja. Toată ființa lui radia o fericire greu de suportat.

— Dar de ce sunteți atât de fericit? gândi a doua oară Fră-sinel cu voce tare.

— Dar cum să nu fiu fericit!? Cine și-ar fi putut imagina că o să am ocazia rarisimă de a sta atât de aproape de subiect. Aș putea chiar să-l ating, dacă nu mi-ar fi teamă să nu-l mănii pe Dumnezeu.

— Subiect? Care subiect?
— Subiectul sunteți chiar dumneavoastră. Subiectul indi-cat de SSI. Și șansa nesperată de a fi atât de aproape de...

Lui Frăsinel îi scăzu entuziasmul. Adică, cum devenise el subiect pentru un oarecare Plămădel, apărut într-o zi ploioa-să, peste gard, cu o carte la subsuoară și cu câinele atârnat de turul pantalonilor... El, care, după cum bine se știe, lucrează la o operă fundamentală, după a cărei cunoaștere omenirea se va zgudu, sau se va schimba fundamental. Deveni atent, era din nou vorba despre el.

— ...de mult vă urmăresc domnu' Frăsinel, dar acum am avut ocazia unică să vă văd în plină activitate, și aș fi reușit să vă văd mai multă vreme de aproape, dacă nu apărea acest vajnic apărător al persoanei dumneavoastră, atât de prețioasă nouă, tuturor.

— Dar ce este acela un SSI? Se pomeni Frăsinel repetând o întrebare.

— V-am mai spus, dar sunteți extrem de distrat. Lucru de altfel foarte obișnuit în lumea scriitorilor și absolut obli-gatoriu în cea a ontologilor. SSI este o simplă abreviere și semnifică Serviciul Secret al Istoriei sau Societatea Scrierilor Istorice, sau Secțiunea Scriitorilor Istoriei, sau Societatea Se-cretă a Istoricilor sau...

— Dar mai există societăți secrete? întrebă Frăsinel ușor nedumerit. Eu credeam că toate acestea aparțin Evului Me-diu.

— Desigur că există. Sunt societăți secrete pe care le știe toată lumea, sunt societăți secrete care nu sunt cunoscute decât de inițiații și mai sunt societăți secrete pe care nu le cunosc nici cei care fac parte din ele. De fapt, dacă ne referim la ultima categorie, trebuia să folosesc singularul. Este doar o singură astfel de societate dar cu cei mai mulți membrii, peste 99% din populație. Este numită Societatea Generoșilor, și din această nobilă societate faceți parte și dumneavoastră.

Lui Frăsinel nu-i căzu bine ideea că face parte dintr-o societate atât de numeroasă, dar Societate Generoșilor suna bine. Încercă să-și amintească când fusese generos ultima oară, dar nu reuși.

— Și de când sunt eu membru al acestei...
— De când v-ați născut
— Și de ce ni se spune Generoși?
— Pentru că aveți generozitatea să munciți pentru a între-ține celelalte societăți.

Frăsinel căzu din nou pe gânduri. Din ce câștiga este ade-vărat că se înfrupta și Nora, și încă din plin, dar nu-și amintea ca vreo societate de astea secrete să-i fi cerut bani.

— Dar de ce mă urmăriți? Dacă nu vă este cu supărare!
— Dar cum să nu vă urmăresc, dacă nu vă este cu supă-rare, de vreme ce asta îmi este meseria. Eu trebuie să scriu o istorie exactă și reală a vieții și operei domnului Frăsinel, care ...

— Asta am înțeles, dar de ce o organizație atât de impor-tantă, cum pare să fie SSI-ul se ocupă de mine?

— Pentru că faceți parte din istorie, și istoria face parte din dumneavoastră. Asta ca să fiu mai scurt, dar dacă vreți să dezvoltăm această idee vă pot spune că...

— Sunteți detectiv particular? întrebă Frăsinel gândindu-se la nemernica aia de Nora care stăpânește papagalii, și care, cu banii adunați de el, își poate permite acum să asmută pe urmele lui tot felul de jigodii, care să-l caute, să-i ia ampren-tele...

— Sunteți puțin distrat. V-am precizat încă de la începutul acestei fericite convorbiri, că aparțin SSI-ului.

— Dar eu nu aparțin SSI-ului? întrebă Frăsinel complet derutat.

— Dar dumneavoastră nu puteți să aparțineți SSI-ului, din moment ce sunteți subiect. Așa cum nici eu, dacă aș fi su-biect, așa cum sunteți dumneavoastră, n-aș putea fi SSI-ist.

— Cum se scrie? Se pomeni Frăsinel vorbind, cu pixul în mână.

— Cum se aude! preciză Plămădel.

Discuția intrase într-un unghi mort. Frăsinel, care înce-puse să tremure ușor din cauza frigului și a umezelii, îndesa cu pixul în coala de hârtie, scriind cel trei inițiale în paispre-zece feluri, după care se trezi vorbind:

— Dar de ce, eu? Doar sunt atâția cei care...

— Dar nu trebuie să vă faceți probleme, și în SSI sunt atâția care...

— Dar, explicați-mi totuși, ce este acest SSI?

— Dar nu este nevoie ca fiecare întrebare pe care o dăm în celălalt, să înceapă cu „dar”. Ar putea la fel de bine să înceapă cu „cine”.

— Cu cine este, atunci, SSI? se conformă Frăsinel indica-țiilor primite, după care începu să se enerveze.

— Cine întreabă ? întrebă Plămădel.

— Îmi cer scuze, spuse Frăsinel, din ce în ce mai ener-vat, am uitat să mă prezint. Se ridică de pe scaun și-i întinse mâna. Numele meu este Frăsinel, scriitor, ontolog, plastici-an...

— Îmi cer scuze că vă întrerup, îl întrerupse Plămădel, ridicându-se de pe fundul găleții, dar lucrurile acestea le știu. Fac parte din baza mea de date. Dumneavoastră mi-ați face un nemaipomenit bine, adică mi-ați oferi o informație care valorează pentru mine cât o brățară bătută în diamante, sau un brilliant care...

— Lăsați introducerile acestea amabile, pe care le apre-ciez, de altfel, dar nu este acum timpul lor, și spuneți-mi ce vreți de la mine. După cum vă dați, desigur, seama, sunt un om ocupat.

— Lăsați-mă să vă spun cât sunt eu de ocupat.

— Dar nu mă interesează ocupațiile dumneavoastră...

— Dar nu trebuie să vă pierdeți răbdarea, eu sunt, așa cum am avut plăcerea să vă spun...

— Știu, un spion pus de SSI pe urmele mele!

— Știam eu că ne vom înțelege. SSI-ul, această blândă și înțelegătoare agenție de binefacere a omenirii, m-a însărcinat pe mine, umilul ei rob, să vă pun în lumină pe dumneavoa-stră, ilustrul ei rob.

De la triumf la decădere nu e decât un singur pas și pasul acela măsoară un milimetru. Și milimetrul acesta îl simți Fră-sinel în fraza SSI-istului. Adică, devenise rob. Ilustru, este adevărat, dar totuși, rob. Robul cui? Iar se năștea o întrebare care nu putea sta pe locul ei

— Robul cui?

Plămădel lăsă ochii în jos, își împreună mâinile, și spuse cu smerenie:

— Suntem cu toții robii unui singur Domn.

Și acela sunt eu, gândi Frăsinel, după care i se făcu frică.

— Nu, preciză Plămădel, care părea că citește gândurile oamenilor, suntem cu toții robii Lui...

Poarta fu trântită cu putere, și în curte intră Vulpea De-șertului:

— Ce faceți aici? Vă arde de stat și de vorbit, în timp ce mașina mea stă în uliță să se pișe toate vacile pe ea! Ia, hai, câți sunteți: unu, doi, buni și doi! Veniți încoace și trageți de porțile astea dărăpănate, s-o bag înăuntru.

SSI-stul și Ontologia Sa se ridicară în picioare. Ontolo-gul, deși se grăbea să ajungă la porți, trase cu coada ochiului peste cartea de pe găleată și îi citi titlul în fugă. Era vorba de „*Cartea ifoselor*”. Se opri, galben de invidie, pe scările de la cerdac. Titlul era superb. Se întoarse să fie sigur că a văzut bine. Desigur, titlul era acolo. Se grăbi spre porți. Traseră de ele, dar, ori erau ei prea tineri, ori cele două porți prea bătrâne, cert este că porțile se culcară în noroiul de pe jos și nu mai voiră să se ridice. Vulpea Deșertului intră cu mașina peste ele, în trombă, sperind găștele. Se opri cam brusc în dreptul clăilor de fân.

- Prieteni ai mei, spuse Leopold după ce coborî. Puneți ceva în dreptul porților să n-o ia lighioanele la fugă, că eu mă duc să dau o raită prin sat. Vedeti, de organizați ceva de-ale gurii, căci vin de pe drum și mi-e foame. Își puse un ziar în cap și plecă topăind peste băltoace.

Puseră ceva în dreptul porților ca să n-o ia lighioanele la fugă: plugul, grapa, peste care așezară o căpiță de fân. Mulțu-miți, și rebegiți de frig și ploaie se retraseră în tindă.

— De ce i se spune domnului Leopold, Vulpea Deșertului? se interesă Plămădel. Din cauza picturii de pe mașină?

Frăsinel se plecă din tindă să vadă mașina mai bine, și apa de pe streșină îi alunecă după guler. Se cutremură. Pic-tura de pe capotă reprezenta o oază în plin deșert, câțiva pal-mieri și o cămilă. Nu văzu nici o vulpe, probabil că trebuie să te duci mai aproape. Dar nu mai voia să iasă în ploaie.

— Cred că da, nu știu. E treaba lui. Mai bine să vorbim despre cartea aceea, pe care ați pus-o sub dumneavoastră, pe găleată, are un titlu frumos. De ce o înfeți legată cu sfoară?

— Sfoara aceasta are fix un metru.

— Un metru?

— Da, un metru și arde fix într-o oră!

— Într-o oră?

Ziua a...

– Da. Exact într-o oră. Și cu ajutorul ei pot să măsoar timpul
– Timpul?
– Da. De exemplu pot să stabilesc când au trecut 45 de minute.

– 45 de minute! Dar de ce nu purtați un ceas?
– Dar dumneavoastră de ce nu purtați un ceas? Vedeți cu câtă ușurință ne grăbim să-i judecăm pe ceilalți? De aceea port sfoara cu mine. Și ca să n-o pierd am legat-o de carte.
– Și titlu, titlul cine l-a legat de carte?
– Titlul? Tot eu l-am găsit. Până și Capelanul m-a felicitat pentru alegerea făcută! se fâli Plămădel, îmbujorându-se la față.
– Care Capelan? se ivi o întrebare pe buzele lui Frăsinel.
– Întrebarea este foarte bună! aprecie pozitiv Plămădel și se smeri.

Frăsinel încercă să se smerească și el, dar o nouă întrebare se ivi:

– Despre ce scrieți în cartea aceea?
– Mai corect ar fi să întrebați: „despre cine”, nu, „despre ce”.
– Despre....
– Despre dumneavoastră, și numai despre dumneavoastră, scrie acolo! Doar v-am spus că sunt istoricul desemnat de SSI pentru a scrie o unică și exactă istorie. Eu sunt, ca să spun așa, un fel de înger păzitor pentru dumneavoastră.
– Păi atunci unde ați fost când m-am însurat?
– În acea perioadă nefastă de care vorbiți nu știu cine se ocupa de dumneavoastră. Mie mi-ați fost repartizat de curând. Mai înainte mă ocupam de un pictor de biserici care era grozav de instabil. L-am scăpat cu ceva timp în urmă și tocmai când dădusem de el pe aici prin zonă, am primit ordinul să mă ocup de dumneavoastră. Se pare că aveți prioritate.
– Dar ce sistem e acesta? Cine se ocupă de mine?
– Eu, nu v-am spus.
– Bine, bine, asta am înțeles, dar cine v-a dat acest ordin, că parcă așa ați afirmat?

Privirile lui Frăsinel alunecară spre uleiță. Mătușa, calul Mirciulică, și căruța stăteau în drum și priveau nedumeriți la noile porți ale gospodăriei. Ploaia cădea vertical pe ei, dar nedumerirea era mai puternică. Frăsinel îl rugă în șoaptă pe Plămădel, cel care scria o unică și exactă istorie a..., să se strecoare cât mai nevăzut în camera lui, până lămurește cumva problema porților, și vor continua fructuosul lor dialog mai târziu. Plămădel, care era foarte cooperant, se lăsă în patru labe și se furișă în dormitorul lui Frăsinel, trăgând după el găleata și *Cartea Ifoselor*. Frăsinel sări din tindă prin partea din spate, spre căpițe, pentru a mai câștiga timp. Dezlegă câinele, și se îndreptă spre poartă fără să-i treacă nimic prin cap. Câinele sărise deja peste patele puse peste grapă, și acum era în căruță, gudurându-se lângă Mătușă. Numărul celor care se mirau de noul aspect pe care-l luaseră porțile curții se mărise. Lui Frăsinel îi venea tot mai greu să găsească o explicație plauzibilă. Se cățără și el peste patele puse deasupra plugului și apoi se sui în căruță. Se așeză pe un oblon lateral cu privirile îndreptate spre porți, și spuse neutru:

– A venit Leopold.

– Se vede! Spuse Mătușa, după care se dădu jos din căruță, și plecă pe uleiță în sus. Probabil că mergea la Nea Gore să comande două porți noi, pe care să i le aducă furnizorii lui, în baza unei liste... Câinele sări și el din căruță, dar o luă pe uleiță în jos, unde îl mâneau interesele. Al treilea, sări Frăsinel, dădu plugul la o parte, și-l băgă în curte pe Mirciulică și căruța lui. Lucrurile începeau să intre oarecum în normalitate. Noroiul din curte invadă pantofii lui Frăsinel și trecu automat pe lista mentală o pereche de cizme de cauciuc. Calul Mirciulică sforăia neliniștit. Căruța, în schimb, era ceva mai tăcută. Frăsinel scoase calul din ham și îl duse în grajdul lui, unde nu ploua și era cald. Chiar el stătu puțin, șovăind să iasă din nou în ploaia de afară. Ridică ochii în sus și oftă. Atunci avu revelația viitorului dormitor al istoricului Plămădel. Locul era cât se poate de bun. Nimeni nu-l va căuta în podul grajdului, unde putea foarte bine să doarmă în fân, să nu-l plouă, să nu-i fie frig, să stea, să scrie, când e lumină de la Domnul, și să mediteze, când e întuneric de la Domnul, să... Trebuia să se miște repede. Nu se putea ști cât mai stă Mătușa în sat. Mătușile astea, tot timpul au fost imprevizibile! Alergă prin băltoacele din curte până în camera lui.

Plămădel se băgase deja în patul lui și citea din cartea cu omul acela de pe Don. Pe Frăsinel îl apucară toți dracii:

– Dați-vă jos din pat! Unde vă credeți aici, la hotel? Luați-vă *Cartea Ifoselor* și găleata, și hai să vă arăt unde veți sta provizoriu, până găsim ceva mai bun.

Plămădel se dădu jos din pat cu un aer atât de umil și de înfrigurat, încât lui Frăsinel i se făcu milă:

– Îmi pare rău, dar condițiile de aici sunt și pentru mine destul de precare. Nu putem întinde coarda prea tare. Hai, să ne grăbim.

Și se grăbiră. Intrarea în șură se făcea printr-o scară de lemn care pornea din magazia de unelte agricole, adică locul de unde înhățaseră ei plugul și grapa, cu care baricadaseră poarta. Sus era mult fân, era cald și liniște. De pe acoperiș se auzea ploaia care nu mai înceta și de jos se auzea calul Mirciulică care pufăia nervos pe nări. Simțea o prezență străină deasupra lui și asta îl irita.

– Uite, aici o să stați, în fân. Nu vă plouă, nu vă ninge, mâncare o să vă mai aduc eu din când în când, când pot să fac rost de ceva, în rest, ce să vă zic, o să mai vin.

– Ați zis ceva de vin? Desigur, un vin ar fi bun pe frigul ăsta!

– Vin? Da, desigur, o să vă aduc din butoiul din beci. Cum să nu!

– Știam eu că sunteți un nobil înăscut. Sunt fericit să lucrez la acest caz. De altfel și capelanul meu mi-a spus că...

Lătratul vesel al câinelui întrerupse cel mai plăcut moment al discuției din fân. Frăsinel coborî repede, și ieși în ploaie. Pe poartă intra Leopold, ud, rebegit și cu o pungă de plastic pe cap.

– E gata masa?

– Care masă? se miră Frăsinel.

– Păi nu ți-am spus ție, și stăpîturii ăleia cu care stăteai de vorbă, să-mi pregătești ceva de-ale gurii? Apropo de stăpîturi, cine era individul acela, că-mi pare cunoscut? Cred că l-am mai văzut pe la... Nu, nu avea ce căuta acolo, cred că mai degrabă la... La ce stăm în ploaie? Hai mai bine-n casă, unde-i cald și bine!

În casă nu era cald, atâta doar că nu ploua. Frăsinel deveni mai optimist, acum, după ce venise și Leopold, lucrurile se îndreptaseră pe o matcă mai bună. Acum erau deja doi, iar dacă-l mai lua în calcul și pe istoricul din șură, erau trei. Erau deja o organizație. Societatea trebuia să țină seama de ei atunci când emitea tot felul de amenzi și... Odată ajunși în cameră, Leopold luă cearceaful de pe pat, se șterse pe cap, își scutură părul și spuse:

– Cred că aici ai nevoie de un prosop pentru musafiri. Se așeză pe taburetul de lângă bufetul, trase o coală de hârtie mai aproape, și scriuse pe ea: „Lista numărul patru”. Și la punctul unu scrisese „Prosop pentru musafiri”. Puse lista alături, se așeză pe pat și spuse ca și cum ar fi gândit cu voce tare:

– Vezi, că Nora a organizat un comando pentru prinderea ta. A pus și un premiu pe capul tău. Este vorba de o mie de dolari, viu sau mort. Se sugerează că dacă te-ar găsi mort, oferta se dublează.

Pe Frăsinel în străbătu un lung fior, luă cearceaful, se șterse de apă și nu spuse nimic. Dar Leopold nu era la fel de

Aranjament

tăcut. El mai avea câte ceva de comunicat omenirii:

– Ai reușit să intri în conflict cu autoritățile. Văd că deja te-au amendat! M-am întâlnit cu poștașul, și mi-a dat hârtia asta de la Primărie.

– Da, știu, tâmpenia aia cu pângărirea...

– Nu, de aia nu zice nimic. Aici scrie ceva despre asmuțirea câinelui asupra cetățenilor. Ia povestește-mi, cum a fost cu pângărirea? Cum arăta pângărită? Era frumoasă?

Dar lui Frăsinel nu-i mai ardea de povestiri. Se întristă brusc aflând că primăria îl asalta cu amenzi din orice poziție. Toate eforturile lui de a se integra în viața satului se dovediseră inutile. Luă amenda din mâna fratelui său și vru s-o rupă. Dar Vulpăa Deșertului se dovedi mai iute. I-o smulse și o băgă în buzunar.

– Vezi, că am semnat pentru ea.

– Dă-i dracului cu amenziile lor cu tot. Ai adus ce ți-am cerut?

Dar Leopold nu vedea lucrurile la fel de simplu, așa că insistă:

– Deci, pentru amenzi îți trebuiau banii! Tu pângărești și eu vin din urmă cu banii. Puteai să-mi spui la telefon, să nu mai consum benzina până aici! Tu nu poți să te comporți civilizată și să-ți ții pantalonii încheiați la nasturi? Uite, eu, de exemplu, vin de atâta timp în satul ăsta, și nu am primit nici-o amendă, iar tu în trei zile ai și încasat două! Spune-mi sincer, ce de întâmplă cu tine? Chiar ai fost pe la morga, așa cum a zis Nora?

– Leo, nu mai repeta prostiile femeii! Ce, Dumnezeu! Doar mă știi de atâta timp. Ce să caut eu la morga? Mi-ai adus mașina de scris?

– E în portbagaj. Dar vezi, că ești în pericol! Nora a organizat un comando serios pentru prinderea ta. Și-a adunat toți frații și verișorii pentru a te readuce în mijlocul familiei.

– Comando?

– Da, din frații și cumnații ei. Sau adunat și verișorii.

Sunt foarte nervoși. Ea spune că ești un tată denaturat și...

– Aia nu e normală la cap! Nici nu avem copii!

– Păi de-aia n-aveți, că tu fugi mereu de acasă, și nu aveți când să-i faceți.

– Dar e prima dată când fug de acasă, și copiii n-a vrut ea!

– Ea a zis că n-a vrut copii pentru că-i era teamă că ai să fugi de acasă și ai s-o lași să-i crească singură

– Auzi, scorpia!

– A angajat și un detectiv particular care vine zilnic și-i aduce rapoarte scrise.

Pentru a doua oară pe Frăsinel îl duse gândul la SSI-stul din fân. Trebuia neapărat să vadă ce scrie în cartea aceea pe care o purta cu el.

– Leopold, eu mai am puțină treabă. Stai aici și odihnește-te până vine mătușa, că eu nu știu ce să-ți dau de mâncare.

– Du-te, du-te! O să-mi gălesc eu singur.

Frăsinel topăi prin curte și intră în șură. Urcă scara tiptil și privi cu grijă. Peste tot numai fân. Nici urmă de Plămădel. Se ridică mai sus și-l zări. Dormea într-o adâncitură, acoperit de fân. Lângă el, parcă luminând în semiîntunericul șuri, *Cartea Ifoselor*. Sub ei calul Mirciulică fornăia nervos. Simțea că deasupra lui s-au instalat niște înțelepți și lucrul acesta îl neliniștea. Ca să nu mai vorbim de *Cartea Ifoselor* care îl apăsa pur și simplu. Era lesne de închipuit ce randament slab va avea mâine la munca câmpului. Frăsinel încercă să-i ușureze din povară și întinse mâna spre carte, dar Plămădel nu avea nici o milă față de Mirciulică, așa că se întoarse în somn și puse mâna peste ea. Frăsinel nu abandonă lupta. Se culcă în paie alături de carte și o deschise ușor să nu-l trezească pe Plămădel. Cât putu el să vadă în crăpătura cărții era o imagine în care el și cu Nora erau la ofițerul stării civile în momentul căsătoriei. Mai trecu câteva file și găsi un text în care se vorbea de puful de găște, text însoțit de imaginea lui Berică Mică. Câteva pagini mai încolo era calul Mirciulică care sforăia... Cartea avea și un cuprins:

Cuprins

Capitolul unu, sau despre eroarea fundamentală în care trăiesc unii oameni care își închipuie că a scrie un tratat de ontologie este floare la ureche.

Capitolul al doilea, sau despre cum s-a dus Frăsinel la sanatoriu să se trateze de nervi, și cum s-a întors de acolo bolnav de ontologie.

Capitolul al treilea, sau despre viața la țară, cum o trăia boier Parastache, și cum o resimțea Frăsinel.

Capitolul al patrulea, sau despre ce înseamnă să ai în preajmă un SSI-st.

Capitolul al cincilea, sau ce înseamnă să-l întâlnești pe regele David, când totul se prăbușește în jurul tău.

Care rege David? Nu mai era nimic de făcut aici. Frăsinel coborî din șură și ieși în ploaie. Oare cât timp stătuse în fân? Adormise? Afară se lumina de ziua. Mașina, pe care era pictată oaza cu palmieri, nu mai era în curte, calul Mirciulică era plecat la lucru, Mătușa probabil că-l însoțea, lui Frăsinel îi era foame, tremura, și afară ploua. Era deja prea mult. Fugi în camera lui și se vâri în pat. Va rămâne în pat până când lucrurile vor reveni în matca lor firească. Nu va mai permite nici unui Plămădel să-l deturneze de la scrierea Ontologiei. Pierduse prea mult timp cu tot felul de mici mizerii cotidiene. Se va rupe de lume. Altfel nu se putea concentra. Prima dată, va încuia ușa. Se smulse din așternut și închise zăvorul la ușă, după care se băgă sub pătură. Nu reușea să se încălzească, și îi era foame. Dacă va sta încuiat nimeni nu va putea să-l hrănească. Se ridică și trase zăvorul. Reveni sub pătură. Nu avea rost să se încuie, întrucât nimeni nu-l deranjase în odaia lui. Toate neplăcerile îi veneau din afară. Acolo, afară, trebuia închis un zăvor. În această cameră

trebuia să se retragă și să-și desăvârșească opera. Departe de privirile sătenilor inculte și de amenziile primarilor. Singur. Doar el și Dumnezeu. Mâncarea o va primi pe fereștriuca asta mică ce dă spre bucătărie. Se va încuia înăuntru. Se ridică din pat. Își luă pătura în spate, puse zăvorul și se așeză pe taburetul de lângă bufetul. Scoase manuscrisul din sertar, și se așternu pe lucru. Înfloreă în el capitolul referitor la trinitate. Era un concept pe care el nu-l agreea, și acum încerca, cu argumente logice, să demonteze acest fals concept. Cititorul trebuia să înțeleagă că Dumnezeu este Unul, nu Trei, așa cum greșit au fost învățați. Lucrare grea. De-a lungul timpului se înhămaseră la ea minți luminate, și tot nu-i dăduseră de capăt. Dar Frăsinel nu avea îndoieli. El știa clar cum stau lucrurile, și era doar o chestiune de timp pentru a revela și celorlalți aceste adevăruri de o simplitate dezarmantă. Dar forțele oculte care se opuneau scrierii ontologiei, văzând cât era de aproape de a dezvălui omeniri esențe ascunse de milenii, interveniră persuasiv. La început sub forma unei hârtii strecurate pe sub ușă. Se ridică curios și o cercetă. Era amenda pentru pângărire. După exact treizeci și șase de minute, o altă hârtie se iți în încăpere. Era amenda pentru asmuțire. După încă treizeci și șase de minute apără în viața lui, pe aceeași cale, nota de plată a convorbirii telefonice. Frăsinel cedă nervos. Înțelese că zeii buni ai scrisului se odihneau, așa că descuie ușa și ieși afară să înfrunte prostimea. Dar, în mod surprinzător, prostimea nu stătea în dreptul ușii. Aici era doar o scrisoare netimbrată care stătea pe masa din tindă.

Stimate domnule scriitor;

Prin prezenta vă rugăm frumos să nu mai folosiți sintagma „vă rugăm” în corespondența pe care o purtați cu autoritățile locale și să o înlocuiți cu expresia, mai potrivită statutului și spiritului dumneavoastră, „cer”.

Cu mulțumiri pentru înțelegerea și timpul acordat,

Aurel Antonie

(Urmare in pag. 41)

Arethia Tătărescu – marea doamnă a Gorjului interbelic

Gabriela Popescu

Într-o lume de prefaceri și frământări de după primul război mondial, când visul de aur – România Mare s-a realizat, Gorjului i-a fost dat să fie cel mai norocos județ din țară având-o pe cea mai plină de lumină și inițiativă, dornică de muncă și năzuințe, Aretia Tătărescu. Născută Piteșteanu, într-o familie de oameni avuți, rămânând orfană la vârsta de 8 ani, pleacă, împreună cu bunica și cu cei doi frați, în Belgia. Deși absolută de Conservator, pasiunea tinerei domnișoare a fost pictura și tot ce ținea de artă. Revenită în țară, în 1916, din pricina războiului, bunica și cei trei nepoți și-au găsit adăpostul, un timp, pe Valea Tismanei, la o pensiune. Aici Aretia îl cunoaște pe tânărul sublocotenent Gheorghe Tătărescu, al cărui regiment era cantonat în zonă. „Și a fost să fie ca să-i unească soarta pe acești doi oameni în preajma războiului, într-o mănăstire din Gorj”, povestește doamna Sanda Tătărescu Negropontes, fiica ilustratei familii Tătărescu. În același an, 1916, are loc și căsătoria tinerilor, la Craiova.

Gheorghe Tătărescu și-a urmat cariera politică, însă Aretia și-a canalizat dragostea ei de frumos pentru tot ceea ce însemna artă. Gheorghe Tătărescu a răscumpărat pământul de la ceilalți moștenitori și astfel s-au instalat la Poiana și Aretia Tătărescu s-a îndrăgostit de Oltenia, de Gorj, de frumusețile locului, de arta populară locală, de cusăturile și de covoarele olteneste.

Viața familiei Tătărescu se desfășoară între Poiana și București, întreținând, desigur, relații cu familii din înalta societate, cu Elena Văcărescu sau vizitând-o pe Martha Bibescu la Mogoșoaia.

Aretia Tătărescu a avut de ales între o viață mondenă de soție de prim-ministru și o viață de dăruire pentru ceea ce credea că trebuie să facă pentru semenii săi.

Personalitate puternică, iese din umbra ilustrului său soț și se afirmă pe scena publică, înființând în 1921 Liga Națională a Femeilor Române din Gorj. Datorită muncii sale stăruitoare LNFRG a strâns, a conservat și a perpetuat datinile și tradițiile noastre populare, cercetându-se fiecare colțisor al Gorjului și scoțându-se la lumină aceste comori, Aretia Tătărescu având o contribuție benefică la modernizarea covorului oltenesc. Înființează centre sătești de lucru, școli de gospodărie la Rovinari și renumitul atelier de țesătorie din Tg.Jiu, bine înzestrat, cu săli mari și cu tot felul de războaie și unelte, asigurând sute de locuri de muncă pentru fetele din oraș. Covoarele au fost premiate la diverse expoziții din străinătate, în 1937, un covor țesut în atelier primind un premiu la Paris. „Când a plecat la Paris, ca soție de ambasador, mama – povestește Sanda Tătărescu Negropontes – a cheltuit din averea ei pentru ca ambasada să se ridice la înălțimea la care trebuia să fie”.

Rechemat de rege în 1939 și încredințându-i-se sarcina de a forma un nou guvern, Gheorghe Tătărescu se va confrunta cu o situație delicată, România aflându-se în zona de ciocnire a intereselor marilor puteri, situație ce va conduce la marile amputări teritoriale.

Menționăm că, atât în timpul ministeriadelor, cât și înainte de 1934 ori după 1939 până în toamna lui 1947, Aretia Tătărescu s-a aflat mai tot timpul în Gorj, unde s-a pus în slujba cultivării tradițiilor populare și dezvoltării industriei casnice.

Datorită dragostei pentru artă și istorie, a simțului său estetic dezvoltat, cât și a gustului său rafinat, A. Tătărescu trece la cercetarea cu specialiști, a unor vechi situri arheologice, la amenajarea unor case memoriale și la realizarea unor monumente care stau mărturie intuiției sale profunde. De exemplu, în 1926, înființează Muzeul „Al. Ștefulescu”, în clădirea de pe malul Jiului, construită de ligă în stilul celebrelor cule gorjenești, apoi inițiativa de îngrădire a castrului roman de la Bumbești-Jiu și reînceperea săpăturilor arheologice, chemarea lui C.S. Nicolaescu-Plopșor pentru a relua cercetările la Peștera Muierilor sau de la Baia de Fier și Polovragi, de la Runcu și Sohodol, de la Vaideeni și din alte zone ale Gorjului. Ideea conservării și îngrijirii unor monumente s-a materializat prin renovarea casei părintești a lui Tudor Vladimirescu, organizarea unui muzeu și a unei biblioteci, iar pentru cinstirea eroinei de la Jiu s-a renovat casa părintească din Vădeni și s-a ridicat un monument-sarcofag, unde i-au fost reînchinate osemintele, lucrare executată de Milița Petrașcu, în 1935.

În timpul războiului și în anii următori (1940-1947), președinta Ligii Femeilor Gorjene a cumulat și funcția de președin-

tă a Societății Naționale „Crucea Roșie” – filiala Gorj, dedicându-se unor ample și susținute acțiuni de binefacere, care se conjugă cu cele organizate, o vreme, tot ca președintă, și la Societatea Ortodoxă a Femeilor Române. Credința în Dumnezeu și educația religioasă au determinat-o să contribuie la realizarea unor lucrări cu caracter religios. Familia Gheorghe și Aretia Tătărescu avea un adevărat cult pentru ajutorarea bisericilor și mănăstirilor, chiar pentru ridicarea unor noi, mărturie stând mănăstirile Tismana, Lainici, Crasna, bisericile de la Roșia și Poiana, culminând cu lucrările la desăvârșirea noului locaș al bisericii „Sf. Apostoli Petru și Pavel” din Târgu-Jiu.

Spiritul aristocratic al acestei ilustre familii a Tătăreștilor s-a manifestat, în modul cel mai direct, în acțiunile inițiate în diferite zone ale Gorjului privind legalizarea și căsătoria religioasă a sute și sute de cupluri țărănești. În anul 1939, își amintește Sanda Tătărescu, la Poiana, într-un loc anume amenajat au fost căsătorite peste 1500 cupluri de diferite vârste.

Dar, realizarea cea mai importantă a Aretiei Tătărescu rămâne însă, aducerea lui Brâncuși pe meleagurile natale și sprijinirea sculptorului pentru a ridica la Tg.Jiu un monument închinat eroilor căzuți în războiul de întregire a Patriei. Propunerea de a ridica un monument i-a făcut-o inițial Miliței Petrașcu, însă sculptorița îi comunică Aretiei Tătărescu că cel mai în măsură pentru a realiza sculptura ar fi Brâncuși și-i scrie acestuia. Brâncuși îi răspunde Miliței Petrașcu că acceptă propunerea și de aici rolul Aretiei Tătărescu a fost covârșitor, iar în 1937 puteau fi admirate la Tg.Jiu cele 3 capodopere: Masa Tăcerii, Poarta Sărutului, Coloana fără sfârșit. Implicarea prim-ministrului Gheorghe Tătărescu, ca președinte de onoare al Comitetului de inițiativă, din 19 sept. 1935, pentru ridicarea monumentului eroilor gorjeni, desigur, constituia, o garanție morală, dar presupunea, în același timp și sprijin financiar. În octombrie 1937, A. Tătărescu donează orașului Tg.Jiu, din partea ligii operele realizate de Brâncuși, municipalitatea mulțumindu-i pentru ajutorul acordat și pentru toate acțiunile săvârșite cu un rar patriotism și cu devotament exemplar.

În toate acțiunile întreprinse de Guvernul Tătărescu în vederea reabilitării și modernizării sistemului de învățământ gorjean din epocă, se simte, din umbră, și activismul altruist al Aretiei Tătărescu.

Bună cunoscătoare a istoriei și tradițiilor culturale locale din toate zonele Gorjului, Aretia Tătărescu era, desigur, o bună sfătuitoare a soțului său, nu numai în ajutoarea și ctitorirea de noi lăcașuri sfinte, ci și în ampla operă de ridicare a unor școli, de extindere și modernizare, fiind prezentă și alături de prim-ministrul Tătărescu, la inaugurarea câtorva lăcașuri de învățământ din Gorj.

Meritele și prodigioasa activitate desfășurată de Aretia Tătărescu i-au fost recunoscute de conștientii săi, astfel încât, în anul 1936 a fost distinsă cu cetățenia de onoare a orașului Târgu-Jiu.

Aretia Tătărescu a fost și rămâne un model pentru societatea civilă, modestă, distinsă, dar energică, nobilă, altruistă și cu mult bun simț.

În spiritul tradiției părintești, al dragostei pentru meleagurile Gorjului, un merit deosebit revine doamnei Sanda Tătărescu Negropontes, care a ținut să cultive această moștenire sacră a familiei sale, și iată, peste ani, a reînnotat firul, o vreme întrerupt, dintre familia Tătărescu și Gorj și a donat acest complex Tătărescu Muzeului județean Gorj care rămâne ca o mărturie a împletirii dintre destinele acestei familii și ale Gorjului în istoria contemporană.

Vasile Fuiorea- Peisajul ca necesitate a picturii

Pictura domnului Vasile Fuiorea este pictura unor exuberanțe primăvăratice, a unor tresăltări de permanență, a unor elanuri puternic resimțite din lăuntricul tuturor lucrurilor văzute. Rămân în lume pentru totdeauna începuturile de vară intens solare și viu colorate. Cuprinse de vârtej, antrenate într-o rotire amețitoare, lucrurile primesc o viteză datorită căreia, în trecere devin trasee. Nu se mai văd lucrurile ci urma lor, dăra lăsată, un fel de comete, de ștergeri colorate, de prelungiri în spațiu. Lucrurile devin trasee precum luminile rămase pe retină după ce închidem ochii, dăre luminoase alerte. Astfel se produce o scriere a lucrurilor prin urmele lor lăuate prin aer, iar substanțele lor – apa, aerul, focul, pământul – se lasă trecute în gesturi apoi în linii și devin semne ale lucrurilor după ce acestea și-au trecut rapid luminile prin fața ochilor noștri. Asemenea amintiri ale lucrurilor parcurg tainic drumurile urmate de suflurile lucrurilor și se grăbesc spre tărâmul reveriilor. În trasee, în trasare, de fapt, aproximările de formă și de culoare se livrează în funcție de starea momentului. Și, evident, cum trecerile sunt accelerate și stările sunt repede schimbătoare, flotante, producătoare de numeroase variante se văd pornite să afle un caracteristic ritm, precipitat, al stărilor de agregare.

Lucrurile trec precum norii pe cer, se învârtesc asemenea apelor curgătoare, unduiesc în felul limbilor de foc sau se așează germinativ și încolțesc spre lumină de parcă ar beneficia de fertilitatea pământului. Elementaritățile se afirmă pe legea fundamentală a metamorfozei ale cărei cadente sunt împrumutate și formelor trasate pe pânză. După atâta schimbare, după o asemenea dinamică, esențele încețoșate primesc pregnanțe concludente iar estompele din forme se colorează strălucitor. Lumina devine culoare, văzutul devine imaginat.

Totul, în imagine, devine, la modul inevitabil, peisaj în sensul de specie a picturii de șevalet – aripile bătând deschise, chipurile oamenilor încă de pe acum prefigurând pământul, florile deschise și legănate de vânt, coamele aurite ale dealurilor, curgerea apei în albiu umbrite, firmamentul cerului din răcoarea nopții, lucrurile așezate și uitate în tăcere pe masă, lanurile vălurate ca o mare primordială, câmpia văzută de sus și cerul brăzdat de nori văzut de jos, sângele pulsând prin sistemul vascular, curbele drumului adunându-se oval ca rama unei oglinzi, frunzișul copacilor fremătând albastru și iarăși natura statică virându-se în roz precum o hrană frugală... Elementaritățile se conjugă, se întrepătrund, se amestecă dar se ordonează mereu după modelul priveliștii natale.

Această priveliște devine pe pânză peisaj, această amintire devine, în momentele creației, reverie, visare. Realul văzut atunci se actualizează exuberant în fantasmă onirice, dar pictura își păstrează o concretețe de natură să angajeze priveliștea ca prilej pentru structura cromatică și să admită formele ca prilej pentru gestică realizării. Însăși gestică este prilej pentru a semnala stările lăuntrice iar acestea sunt prilej pentru autor de a se recunoaște în ce a văzut, în lume, în peisaj, în situația în care, de fapt, starea sufletească este prilej pentru lume să se formuleze să se ofere sub formă de peisaj. Un peisaj grăbit, fulgurent, văzut în traiecte, turnat în linii angulare și fixat în pete fortuite, livrat sub forma unei mulțimi de comete.

Gestualismul și tașismul, alcătuind suportul tehnic și de reprezentare, de expresie și de stil, structurează imaginea în așa fel încât conținutul, comunicarea se îndreaptă întotdeauna către peisaj și are de fiecare dată același rezultat, sensul peisagistic. Pare să fie un rezultat fără cauză întrucât este susținut ca reflex al unor stări lăuntrice purtătoare de clipe care nu mai există și de elanuri aparținând unui orizont proiectiv. Clipele copilăriei devin stări ale imaginii. Aceste stări păstrate în umbra sufletului își trimit inocența și prospecțiunile la suprafața și, într-adevăr, apar pe suprafața pânzei, unde se ordonează sub coerențe peisagistice, sub asemenea sensuri configurative.

Și, totuși, se instalează o anume distanță între starea resimțită și imaginea de pe pânză, între amintire și formulare. Nu se relevă atât o distanță a timpului scurs cât o distanță a locului schimbat. Priveliștea văzută devine imagine pictată, trăitul de atunci devine locul picturii de acum, starea devine culoare. Între ele distanța se manifestă ca spațiu de trecere. Prin spațiul dintre priveliște și imagine trec curenți nostalgici, adieri vagi, brizele nelămurite ale melancoliei. Sunt presimțiri ale unui infinit care se apropie, ale unei eternități care se prelinge abia perceptibil din traseele liniare și din așezarea petelor cromatice. Între lumea din suflet și lumea de pe pânză există o distanță care transformă, în final, exuberanța aurorală în îngândurarea plenitudinii. Se vede că locurile gorjene ale Hobiței au fost capabile să crească și să educe nu numai sculptori ci și pictori precum sunt Constantin Blendea și Ion Sulea Gorj. Între ei din tânără generație de artiști își află locul ce i se cuvine și Vasile Fuiorea, cu pictura sa, am văzut, tinerească și entuziastă.

Prof. univ. dr., critic de artă – Ioan Iovan

POEME

Ion Căpruciu

Ion

Nu era horă în sat
să n-arate că-i bărbat
se bătea cu un pluton
ce zic eu cu o oștire

Doda-înalță și subțire
în ie și cu conduri
poate doar la mânăstire
să te duci Ioane s-o furi

Acum amândoi la poartă
doda sprijinită-n soartă
și Ion puțin aplecat
peste sine, celălalt.

Un pristav de Brădiceni

Cam peltic și cam gângav
la el tot era concav
și cercul avea nărav
în butoiul prea rotund
când mai curgea pe la fund.

Avea un măr ionatan
plin de mere-cum un an
„uite-l vezi de-atâtea poame
e prea aplecat de șale”
Și mielul în burta oii
se visa de frica ploii
mai `nainte să se nască
lângă ouă, lângă pască.

Se-nchina la iederă
doar ea creștea dreaptă
și cum sta pe treaptă
la ciocanu-n seceră.

Copil de Brădiceni

Între Bâlta și Capela
păzeam oile cu Stela
oi și capre luate-n pază
călărind un cal pe-o rază
de mărgean
Să tot fi avut opt ani
Ea era de bolovani
o femeie, ce zic stâncă
torcea fuiorul din furcă
și-uneori mă lua în cârcă
să trecem la Viezurimi
unde-ar fi fost ca să fim
doar acolo stele aveam
cu-nțelesul lor deplin.

Vedere de la Brădiceni

Din livada mea de meri
peste deal luna se urcă
parcă ar purta-o-n cârcă
mielul alb de rinocer

O mireasă dusă-n car
peste perini la altar

De asemenea obsesie
de când sufăr
poate s-arunc o gresie
peste salcie și nufăr.

Râul din baladă

Satul meu e-un dar de râu
pe la Porțile Înalte
de stejar
unde doar liniștea bate
orele din calendar

De aceea uneori
prin grădinile de flori
trece luna și se scaldă
-n râul nostru de baladă

Râu de mori
râul de clar
din oglindă
pusă-n tindă
ca să vină Prințul iar
din baladă
ca să vadă
în pridvor
floare-albastră printre flori.

Cântec pentru tine

Era parcă-n iunie
când pe la noi se coc fragii
și în lanul de secară
fete-adună lupidragii
ca să-i deie-n dar.

Eu îmi făcusem altar
lângă o petunie
și-așteptam în calendar
era oare-n iunie?...

Tu veneai așa ușoară
ca-ntr-un vis de vară
înfloriseră toți teii
pe drumul de cară.

Era liniște, doar zeii
cântau la vioară.

Balada pentru Ioana

Prin pădurea de la Toma
rinocerul și licorna
se vâna doar când da moina
cu o singură săgeată
astfel nu-și mai afla noima
prințul niciodată.

Ioana fiind atunci o fată
ca și altele la geam
pe la douăzeci de ani

Eu eram
cel ce-n cronică rămâne
și visam

Noapte-era și era lună
prințul venea pe un cal
alb așa cum li e felul
și în urmă rinocerul

Doar o stea

sus pe cer se mai vedea.

Fabula 1

Sta odată lângă-o clanță
acul meu de siguranță
De-o egală importanță
zicea acul, colosală,
suntem, doamnă, amândoi
Și ce mare pricopseală
ca să legi la gât o zdreanță
ajunge orice priboi
zice știftul de la clanță
ai uitat cu ce prestanță
mă-nconjoară toți acei
care ca să intre-n sală
ne tot roagă cu trei chei...
Morala –
Un zăvor către-o agrafă
situația e gravă
cu atâtea tinichea
și-încă nu e vinerea...

Fabula 2

Lâng-o cască de oțel
se orăcăia o broască
de credeai că o să nască
chiar atunci un rinocer

Luna de sus de pe cer
abia sta să nu răsufle
ca și prințul din castel
așteptând ca să se umfle

ca o broască din blestem

Însă chiar așa zăludă
ca să nască un vițel
cu cine e oare rudă

Morala:
Cum dar iarba era udă
a născut un răcânel.

Într-o vară, parcă joi

Într-o vară cu URMUZ
pescuiam cu undița
păstrăvul și loștrița
sus la Schit, pe Bistrița

Amândoi eram cam uzi
la picioare
și mofluzi
ca de busuioc o floare

El că îi fătase Mița
trei pisoii

eu c-aveam ciubote noi

Într-un lan de grâu Mitroi
făcea semne spre Hobița
treceau fete după fragi
prinse-n păr cu lupidragi

Era vară, parcă joi
pelicanul și babița
se certau pe un baboi.

Fata dormind

Cum dormea sub un salcâm
înflorit
se vedea numai un sân
desvelit
lâng-o lalea
luna,
doar privea și ea.

RESTITUIRI

În preajma evenimentelor bătăliei de la Jii, în războiul de reîntregire a neamului

După sunarea mobilizării (1916) m-am prezentat în Târgu-Jiului la regimentul 5 artilerie unde eram insumat.

Ași fi vrut bucuros să merg pe front, dar ordinea de mobilizare era precizată prin carnetele de mobilizare, unde oamenii erau repartizați bob numărat, la fiecare baterie de luptă. Au fost de prisos toate argumentele mele că cunosc la perfecțiune mânuirea noilor tunuri cu tragere repede și că făcusem și o concentrare de instrucție cu ele tocmai la Babadag, nu atât poate de dragul instruirii noastre a contingentelor mai vechi dar din cauza rușilor, pe care îi găsisem zorul de a face manevre cu flota lor marină și fluvială în preajma Sulinei noastre și a gurilor Dunării.

La partea sedentară, unde mulți ar fi vărsat bani grei ca să rămână, virtual nu aveam aproape nimic de făcut. Oamenii formau 5 baterii pedestre și erau destinați să acopere golurile bateriilor active de pe front sau să formeze noi baterii înarmate, dacă se va trimite material de artilerie, fapt ce a fost îndeplinit mai târziu pe frontul din Moldova. Învățat să muncesc, să fiu ocupat mă plictiseam îngrozitor. Într-o zi ducându-mă la infirmeria regimentului, găsesc acolo ca infirmier pe un fost elev al meu la școala de agenți sanitari din Craiova cu gradul de brigadier. Cum eram sergent combatant, nici nu mi-a trecut prin gând să mă oploșesc acolo, cu atât mai mult cu cât nici brigadierul nu avea mult de lucru. Acesta însă a spus doctorului Urbeanu, medicul garnizoanei Târgu-Jiu – aproape octogenar, că în regiment se găsește mobilizat și fostul său profesor de igienă de la școala sanitară din Craiova.

Probabil că doctorul s-a sesizat de aceasta că peste două, trei zile am fost chemat la comandament și mi s-a dat ordin verbal că, făcând parte din branșa sanitară, divizia mă trimite ca detașat să iau în mâini organizarea și conducerea spitalului Milescu nr. 11 până la noi ordine.

Ducându-mă la acel spital am găsit acolo pe sergentul milițian Cernitoiu N-lae, căruia i-am cerut carnetul de mobilizare, am făcut apelul oamenilor și am luat cunoștință de depozitele de materiale pentru amenajarea caselor Milescu – unde era și teatrul orașului, în spital militar. Localul era într-o groaznică stare de murdărie. Am început cu cei zece milițieni reparația tencuielilor pe unde erau căzute și văruierea de îndată a tavanelor și pereților, apoi spălarea și repararea scândurilor și în trei zile spitalul a fost gata de primit răniții.

La munte tunurile s-auzeau bubuind cu intermitențe și în câteva zile spitalul meu s-a umplut de răniți. Aveam acum de lucru aproape peste puterile mele fiind nevoit să nu dorm decât cel mult două sau trei ore pe noapte și adesea îmbrăcat și trântit pe vre-o laviță de lemn. Nu mai vorbesc de greutatea ce am învins pentru a-mi completa obiectele de gospodărie spitalicească făcând apel la caritatea negustorilor bogați ai orașului și punerea în viteză a autorităților administrative și militare prin rapoarte judicioase întocmite.

Neavând personal de serviciu priceput în facerea pansamentelor am fost nevoit să execut singur toate pansamentele. Cum ambulanțele veneau noaptea cu răniți, eram nevoit să lucrez până despre ziuă la premenirea pansamentelor, după ce răniților li se făcea toaleta de curățenie corporală să nu-mi infesteze spitalul cu păduchi. O echipă de d-ne de caritate, repartizată de Comitetul de Cruce Roșie locală, nu mi-a putut fi de nici-un folos, acele d-ne înțelegând să caute la spital aventuri amoroase. Norocul a fost că venind într-o noapte în inspecție inopinată președinta Crucii Roșii – d-na Culcer și deputatul Gr. Iunian – am găsit prilejul nemerit de a le înfățișa realitatea de fapt și mi-au trimis alte doamne, dintre femeile gospodine ale unor familii de vază din oraș, pe care cu răbdare le-am instruit în facerea pansamentelor aseptice și în îngrijirea bolnavilor, precizând fiecareia rolul său în parte. Această diviziune a muncii și faptul că am mai primit și un caporal sanitar – fost absolvent al școalei din Craiova, a făcut ca răniții din spitalul Milescu nr. 11 să se bucure de un tratament și îngrijire după toate regulile științei. Numai cazurile grave de intervenții chirurgicale și care cereau explorări cu razele X erau trimise spitalului județean de alături, unde activa dr. Chirurg Chițulescu.

Într-o zi m-am pomenit cu fratele meu Zamfir, mobilizat la 18 Gorj, că vine și-mi spune că regimentul meu și al său sunt gata de plecare, părăsindu-și cazarmile.

Eșind în oraș m-am abătut pe la o rudenie – d-na Râmniceanu. Aci fiul său cel mic – cercetaș – a adus vestea de la ginerele său comandantul părții sedentare a regimentului 18 că e gata să plece cu regimentul și să împacheteze spre a putea pleca cu cei patru copii ai

săi – doi băieți și două fete.

Vestea aceasta m-a alarmat. M-am dus la spitalul de la primăria orașului. Medicii și infirmieri, care lucrau acolo, părăsiseră spitalul. La spitalul de la Gimnaziu, din casele Călinescu și de la județean, se procedase la fel. Negustorii din oraș trăsese obloanele și orașul părea pustiu.

M-am dus la regiment și am stat de vorbă cu maiorul Arhip, comandantul părții sedentare, și l-am întrebat dacă trebuie să rămân la îngrijirea răniților sau să plec cu regimentul:

– D-ta, îți urmezi unitatea. Eu țin de d-ta, și te dau dezertor dacă nu mă urmezi.

– Ce se fac atâtea răniți, care au nevoie de îngrijiri medicale?

– Asta e treaba diviziei, nu a dumatăle sau a mea. Regimentul va avea nevoie de d-ta.

La acest raționament destul de brutal n-am mai avut ce riposta.

– Voi veni după regiment, după ce voi lăsa totul orându-i cum trebuie, acolo unde am sfințit locul făcându-mi datoria de samaritean.

Înapoiat în orașul ce părea pustiu, în înserarea grăbită a toamnei, am înțeles că inamicul e pe cale de a intra în oraș, și m-am apucat să fac premenirea rapidă a pansamentelor la toți răniții mai ușor spre a-i putea evacua spre centrele spitalicești de la Craiova, în scopul de a nu cădea în mâna inamicului acest material uman, de care țara mai avea nevoie.

Pe la orele 11.30 – 12, mă pomenesc cu un vardist care cerea să vorbească cu șeful spitalului, și îmi spune că este ordin să eșim cu oamenii ce avem și cu armele ce s-or găsi, la dig, să ținem puțin contra nemților, până vin trupe multe să intre pe front contra lor, după care ne vom retrage la locurile și treburile noastre.

Cu armele și cartușele aduse de răniți, aflate la magazie, am înarmat vreo șase milițieni și pe sergentul Cernitoiu și înarmat cu o carabină, urmat de fratele Zamfir, care-și avea arma sa, am eșit la digul de la Jii, în dreapta podului și ne-am postat între pietrele de calcar din fața digului, care ne-ar fi apărut mai bine de gloanțe și cu armele încărcate am început a scruta malul de dincolo al apei. N-am observat nici-o mișcare. Am auzit doar câteva împușcături, departe, în susul apei, în spre Vădeni.

Peste aproape două ore de așteptare am auzit cadență de pași răsunând pe pod. Fratele Zamfir trimise să vadă ne-a adus vestea că pe pod trec înspre front trupe de infanterie. Am înțeles atunci că aci nu e nici-un pericol și m-am abătut la poștă să stau de vorbă cu o rudenie, d-na Olivia Țărăneanu, care era funcționară acolo.

În localul poștei, după cât am priceput era instalat un post de comunicații al diviziei, pe rețeaua telefonică județeană, care avea legătură cu frontul. Un ofițer sta în permanență în ascultare cu câștile la ureche.

Deodată o convorbire îmi atrage atenția:

– De unde vorbiți, d-le prefect?

– A! Sunteți la Cărbunești?

Nu vă neliniștiți. E un vis urât care va trece...

Nu e nici-o primejdie. Maiorul Trușculescu se află cu batalionul său în pădurea Ursățelor.

Această convorbire spusă în franțuzește între ofițer și prefectul Numa Frumuseanu de la Târgu-Cărbunești m-a edificat asupra situației și m-am culcat liniștit să ațipesc două ore.

Dimineața bolnavii din spitale părăsiți în voia soartei erau amenințați să moară de foame, căci furnizorii de alimente și administratorii depozitelor se evaporaseră din oraș.

Bătrânul administrator de la spitalul meu – doctorandul de pe timpul lui Davila, Redovici, care mai condusesse spitale de răniți la 1877, pentru a hrăni bolnavii de la spitalul meu și cel județean, n-a ezitat să-și tae porcii, ce-i cumpărase cu bani proprii, pentru a-i îngriși cu lăturile rezultate de la bucătăria spitalului.

După câteva zile, când lucrurile s-au mai liniștit și medicii din partea diviziei au început să activeze la spitalul meu, ușurat sufletește că nu las răniții fără ajutor medical, am plecat cu trenul la Craiova, ajungând partea sedentară a regimentului tocmai când intra în oraș și căuta să se încartirueze. Cu regimentul am plecat pe jos până la Slatina, de unde ne-am imbarcat pentru Mărășești. Acestea îmi sunt amintirile în preajma evenimentelor bătăliei de la Jii care mi s-au întipărit în minte și nu le-am putut uita, așa cum s-au petrecut cu adevărat.

Nicolae al Lupului

Micropoeme haiku

Luciana Vladimir

1.
Ploaia a tăcut -
pe alei cu băltoace **nu**
se-aud pașii tăi

1.
La pluie s'est tue...
sur les allées umides, pleines d'eau
on entend tes pas

2.
Corpuri și unde
nu respectă de voie... **nu**
incertitudini

2.
Les corps et les ondes,
sans leur volonté soumis
à l'incertitude

3.
Omăt... pomi negri
un mormânt alb e parcul -
vremelnicie !

3.
Arbres noirs en parc...
un blanc tombeau de neige -
mais pas pour toujours !

4.
Consubstanțial
viețuiesc împreună -
corpusculi, unde

4.
Consubstantiels -
oui, les deux vivent ensemble
les corps et les ondes

5.
Copaci seculari
din aceeași esență –
forță adâncă !

5.
Arbres séculaires -
ils sont faits d'une même essence...
la force profonde !

6.
Zăpadă și vânt -
infinitul liniștii
o amintire

6.
La neige et le vent...-
l'infini d'un bon silence
un souvenir doux

7.
Puiul de vulpe
și în ceața prea deasă ...
caută corbul

7.
Le petit renard
jusque dans l'épais brouillard
cherche le corbeau

8.
Mătur nisipul
pe cărările de gând –
noi iluminări

8.
Fines balayures
sur les allées de mon songe -
illuminations

9.
Seară prea rece ...
femeia își așteaptă
verdictul stelar

9.
La femme en attente
du verdict sec des étoiles -
soir si froid d'hiver

1957 februarie 5 Craiova

George Dumitru

Îndurarea ierbii

La coasă de n-ai fost
o zi, o noapte,
Cu greierii să-mparți
un stog de fân,
Să-ți umpli palma
cu agrișe coapte
Și peste umbre
să rămâi stăpân,
Nu vei cunoaște
îndurarea ierbii
Nici focul stins
cu lapte de juninci,
Pădurile îți vor
ascunde cerbii,
Pâraiele și urma
de opinci.

Lângă măslin

Strânge țărâna într-o măsură,
În vadră apă, la picături
Și pune semnul pe-ncheietură
Să scapi de vorba atâtor guri.

Din moștenire, să lași o parte
Celui ce-ndură foame și frig
Ca să-ți rămână înscris în carte
Prețul acestui veșnic câștig.

Atunci, făptura, din datorie
Plătește vamă florii de crin
Și pasul trece peste pustie,
Să lege unuia lângă măslin.

Rondelul vrăbiilor

Zburlite, ca un ghem de sfoară
Și adunate pe sub grinzi,
Te-ntâmpină când le... colinzi
C-un ciripit de... domnișoară.

Și foarte repede coboară
În luciul apei din oglinzi
Zburlite, ca un ghem de sfoară
Și adunate pe sub grinzi.

Se-ntrec apoi și tot măsoară
Șiraguri groase de omizi,
Ca nu cumva în foc să piară
Când focurile le aprinzi.

Zburlite, ca un ghem de sfoară.

Rondelul florii de salcâm

Focuri strașnice pe dealuri,
Floare de salcâm în Mai,
Poleind miezul de faguri
În amiezi cu cer bălai.

Aripe, ca niște valuri
Vin și trec pe-al clipei grai,
Focuri strașnice pe dealuri,
Floare de salcâm în Mai.

Doamne din ce scumpe raiuri
Ochiului lumină-i dai

POEME

Și-ntinzi zarea peste plaiuri
Și mă-mbraci în albul strai.

Floare de salcâm în Mai.

Rondelul cocostârcului

Perfect în echilibrul lui,
Reper distinct pe-ntinsul hărții,
În stufărișurile bălții
Și-nfîge pliscul ca un cui.

Și toacă-n gușe os de pui,
Cu zimții ascuțiți ai dălții,
Perfect în echilibrul lui,
Reper distinct pe-ntinsul hărții.

Apoi, se trage înspre grui
Sfidând „acropola” cetății
Și-n sihăstria libertății
N-are stăpân, i-al nimănui.

Perfect în echilibrul lui.

Și mereu

Ploaie râncedă și grea,
cai sălbatici în prigoană,
Sub oblâncul de la șa
Bate-o tâmplă de icoană
Și mereu, într-un târziu,
Ca de spaimă se desface
Norul încă arămiu
În amiezile posace,
Coperind cu strai de ceară,
Ochiul vânăt ca de fiară.

Rondelul fluturilor

Parcă n-ar fi și totuși sunt
Rotunduri albe de inele,
Plutire magică, cuvânt
Și darul scump, inimii mele

Comori de viață pe pământ,
Adeverind și cer și stele,
Parcă n-ar fi și totuși sunt
Rotunduri albe de inele.

Cu florile, au legământ
Să prindă rod în clipe grele
Când ploi nu cad, nu bate vânt,
Pe aripi duc ploi de mărgele.

Parcă n-ar fi și totuși sunt.

Și se rotesc

Ce lumi au fost? ce lumi vor fi?
În așternut de galaxii
Rotiri de pulberi dintr-un joc,
Se-ascund în mările de foc
Se strâng sub coji, se sparg în miez
Și-n cercul magic le așez,
O clipă doar, un an, un veac,
Cât ține-o moarte fără leac,
Alese cusături de in
Din lumi ce-au fost, din lumi ce vin,
Colindă-n noaptea de mister,
La nașterile unui cer
Și se rotesc și poartă-n strai
Urma lăsată de alai
Pe când eram și semn și gând,
Zidire sfântă, prin CUVÂNT.

Dacia Felix

Sub fulgere, pădurea
spre Dunăre se-aplecă
Și-n golurile sterpe
se mai aprinde-un foc,

De parcă chinul nopții,
la ziuă o să treacă
Din urmele de dropii
în flori de busuioc.

Măiastra

O auzi, o auzi
în livada cu duzi,
ca un freamăt stingher
înălțat până-n cer,
tot de rouă udat
și cu dor măsurat
pentru cine ar ști
c-a fost noapte și zi
și coroană de spini
și lumină de crini.

Pasăre, stea la un loc,
miez de nădejde și foc,
biruie, Doamne, curat
negură, șarpe spurcat,
gândul celui hain
boală de suflet străin,
Doamne și Tu îi auzi
glasu-n livada cu duzi,
freământul blând și stingher,
rugă-nălțată la cer.

Rondelul statuiilor de bronz

Statui de bronz cu trupuri sparte
Și cearcăne sub ochii triști,
Prin parcul vechilor palate
Purtați cununile de criști.

Cărări cu iriși parfumate,
Scenografii de alchimiști,
Statui de bronz cu trupuri sparte
Și cearcăne sub ochii triști.

Prin arbori mantii colorate,
Solfegii, triluri și soliști,
O trupă unică de artiști
Și-n marea umbră, frunți plecate.

Statui de bronz cu trupuri sparte.

Drumuri vechi și drumuri noi,

Așezări ce-au fost odată,
În hotare ni se-arată
Limpezite după ploi.

Drumul poartă-n strat nevoi
Se deschide ca o poartă
Drumuri vechi și drumuri noi
Așezări ce-au fost odată.

Om și loc, lăstar, altoi,
Formă unică curată,
Din credință întrupată.
Drumuri vechi și drumuri noi

Orizonturi ni-l arată.

Aleg o rimă, scriu un vers

Aleg o rimă, scriu un vers
Și simt implozia din muguri
Când flăcări verzi îmbracă ruguri,
Ca un pulsar în univers.

Torentul sevei, râu imens
Ce curge-n val și din adâncuri,
Aleg o rimă, scriu un vers
Și simt implozia din muguri.

Iar clipa trece-n unic sens
Cu brazda trasă-n rost de pluguri
Și crapă cojile de sâmburi,
Căci toate au un timp și-un mers.

Aleg o rimă, scriu un vers.

POEME

Așteptare

De ieri dimineață
După fiecare cuvânt
Am auzit vacarm.
Liniște!
Nu știi
Că primăvara
Și-a schimbat rochia
În dreptul unei florării.
Te asigur
Că o aștepți
Căutându-i pașii...

Întind brațele

Întind brațele.

Rediul are o mierlă
ce mi-o dăruie mie;
alături vântul
fără vreo vorbă.

Luciului oglinzii –
fir de nisip –
drumul.

Melcul

Melcul
și-a părăsit casa.
Tu însăți
aidoma pământului
nu-mi mai răspunzi.

Murmur puternic.
Pentru mine
râul are obrazii îmbujorați

și peștii argintați...

Freamăt

Freamătă frunza
norii se destramă
florile se vor trezi
într-o dulce mireasmă.

La marginea pădurii
Lupul și vulpea
Își șterg ochii
De lacrimi,
Observând cum berzele
Se strâng în cercuri
Pe cer.
Toamnă,
Ce mult te asemui
Inimii mele!

Scara vieții

Când cobor
Treptele anilor
Diminețile tandre
Și-ascund
La timp,
Într-un anume cotlon,
Bucuria.

M-au iubit
ochii pământului
și noaptea era tulbure.

Dacă te întorci
presimți fericirea
în taina de umbre răzlețe

Bătut de gânduri
te-am salutat
iarbă

Tăcerea lovindu-se de lume

ca secundele
de acele ceasornicului
Pe vârful de deal
iubirea nu moare

Soarele
răsărind
flăcări aruncă

(posibil haiku)

Privirile zilei
frunze ruginite.

Regret

Îmbraci pijamaua tăcerii. Nici o scuză
Zăpezile au inventat cârciumile
deși e târziu
și mă bucur
până-n zori văd deschizându-se Ușile
ce încă nu și-au găsit Moartea.

Cât despre mine

Pentru nimic în lume
nu dau la iveală
neplăcutele întâmplări din tinerețe

m-am gândit desigur la inimă
la mine însumi
la luxuriantele vegetații
cu pași spre ferestre

pentru a găsi verdict posibil
du-te să conversezi cu seara
în negru
la lumina focului
sarcastic.

Grâul

Grăule,
când crești
ne privești în ochi!

La ușa câmpului
cuvintele noastre sunt blânde
ca niște păsări
ce își continuă zborul

Vântul despletindu-și părul
peste aceleași flori
peste aceleași izvoare
îți duce mireasma
și tu murmurî de ciudă
unde viața înflorește
cu încă un vis
cu încă o lumină.

Grăule, nu ne mai privi
drept în ochi!
Nu mai fi îngândurat
sufletul tău e sufletul ierbii...

Prin grădină
petalele
priviți-le inima
priviți-le sufletul.

Timpul-ecou galopând
sparge tăcerea

Fluturi zburăți
ca dragostea
care nu se stinge...
cu soarele ce va răsări
fără de moarte
cu soarele ce va apune
din floare în floare,
laolaltă
libertate a luminii cuvântului.

Adio cunoscuților învinși

Adio
frunze veștejite
vorbe misterioase
muzici trădate
mângâieri alergând
ce destăinuieți vremii adâncimea aripilor de o mie
de ani

Fluturi risipiți punctelor cardinale
îndrăgiți imperiul foșnetului
înaltele stânci –
întindere mării nostime.

Adio cunoscuților învinși
tânjind după cântece
numai anotimpurile hăituite
îmbălsămează în van
necuratele cărări secrete
suflete setoase fremătând cerurile la granițele
inconștienței
pădurile zburând
umblet tristeții
arcuirii răsucite cenușii aproape oarbe poeme-
lor.

Niciodată primăvara

Spre-a înfrunta zăpada
trebuie să fii puternic
totodată mândru
că nu dai îndărăt
Nu, niciodată primăvara
nu ne stă împotrivă...

Revelație

Culcă seara
într-un lăstăriș viguros, ziua.
Dar asta o știi.
Cu deosebită amabilitate
se prive-n oglinzi
surâzând minunată
fericită
firavă.

Iederea albă a câmpului dezinvolt

Celesta iederă albă
a câmpului dezinvolt
disciplină de studiu artistului plastic
ce moare e limitat zâmbetului
cum dumbrăveanca la zbor
socotind perfidă singurătatea
certitudinea – ultima ta dorință
adunând spicelor zilei potârnicii

foarte îndepărtată puterea clipei
zestre înstelatului cer
temelie ziarelor vândute în târg.

O, râuri izgonite

O, râuri izgonite
monede stelelor verii șoapte prin trestii
pământul cu mânie trimite săgeți fulgerate
suferința furișând adieri
sufocă straniu privighetoarea țarmurilor

mireasma dogorea pietrelor umblă desculță
povestind despre flori
fecioarele visând
glasul a o mie culori.

Oricum, așa se pare

Realitatea întrutotul –
apă stătută
basma albastră
școală veche
moment exigent tăcerii

Nicolae Căpățână

Oricum, așa se pare
Lumina zilei a adus-o la cunoștință permanent
Independentă, nu crede în nimic.

Teoria mea asupra poeziei

Cu frumusețea ei
poate
cuceri
lumea
însă are nevoie
de Marea publicitate

Cercetările să înceapă imediat
unde?
- Într-unul din Laboratoarele cunoașterii.

Pământul își spunea deschis gândurile

Mi s-a înfierbântat sângele lacrimile cerului
pe obrazul tău
tremură
bucățică de hârtie
cum ecourile munților
Nu crezi că este imposibil ca zigzagul fulgerului
să poată mușca
precum șarpele
zi mohorâtă.

Voi rămâne aici

Voi rămâne aici
în unghiul acestei păduri
să aud cântece
duioasele cântece
ale râului
ale ierbii
ale soarelui.

Se plimbă liniștiți
oamenii,
miresmele argintii
mă îmbată,
fiecare suviță
a părului tău despletit
aduce mângâiere
până-n urechea mea,
până-n durerea inimii
ca-n ziua nunții noastre...

Voi rămâne aici,
tu ai să pleci,
norii au eșuat
cu o oarecare șovăială

Ce se întâmplă?

O iubea, era frumoasă
frigul sugrumându-l nu-l simțea
până la genunchi vâltoarea apei
frunze îngălbenite risipea

oprit vântul, ca împietrit
peste podul vechi și suspendat;
fiindcă nimeni nu-l admiră îndelung
își regăsește drum neîncetat...

Trei brazi

Vreau să-ți ascund
gândurile mele,
în mijlocul orașului bodega cu
trei brazi!
Mă duc deseori
la fântână atâtea amintiri dureroase
devin nemișcate –
într-o câmpie de păsări întind brațele
puțină zăpadă cămașa mea
până-n amurg soarele învăluit într-un nimb aurit
deschide aproape inutil
toate ușile cerului...

Ce părere ai despre mine?
Ai auzit ceva?
Deasupra mării
a căzut din senin
strigătul teribil al nopții.

Ziua a...

(continuare din pag. 35)

Al dumneavoastră pe veci

Textul se încheia cu o semnătură pe care Frâsinel nu o recunoștea. Rămase cu scrisoarea în mână. O mai citi o dată și apoi încă o dată. Cercetă apoi plicul, dar nu găsi nici-un indiciu despre autorul scrisorii. Cineva avea timp de glume. Pe Leopold nu-l putea bănuî. Este adevărat că era capabil să scrie o cerere, dar de aici până la ironie, era un veac de singurătate. Și epistola era ironică. Chiar ironic mușcătoare. Poștașul ieșea din ecuație, Mătușa era la câmp cu calul, mai rămânea istoricul acela de la SSI. Dar unde plecase el? A, da, prostimea care îl agasa, cu ea avea ceva de împărțit.

Pentru început îl căută pe Leopold, căruia uitase să-i ia banii, cu care putea potoli o parte din spiritele malefice care-l încolțeau. Dar Leopold nu se dădu prins. Dispăruse împreună cu mașina, ceea ce sugera că acum era departe, probabil acasă la el, abandonându-l pe Frâsinel în mijlocul sătenilor dezlănțuiți. Frâsinel își pierdu brusc încrederea în oameni, și începu să mediteze asupra sorții ingrate pe care i-o rezerva viitorul. Frământat de gânduri, merse în beci, de unde se întoarse cu oala cu smântână. În trecere, luă și traista cu pâinea rămasă de aseară, și se retrase în solitudinea odăii lui de scriitor. În timp ce mânca își aminti de bietul Plămădel, dar se ținu tare până ce termină oala cu smântână. Și așa Plămădel voia vin, își adormi el conștiința. Merse în beci și scoase o oală de vin din butoi. Topăi prin băltoace până la grajd și urcă scara de lemn. Fânul era acolo, dar Plămădel, găleata și Cartea Ifoselor lipseau. Luă un gât de vin din oală, ca să vadă mai bine, dar realitatea era aceeași. Cobori ușor dezamăgit. Îl părăsiseră cu toții, și Vulpea Deșertului, și Plămădel, și Mătușa, și Mirciulică... Trecu amărât prin tindă și duse oala de vin în bucătărie. Aici Plămădel prăjea ouă pe plită, în tigaia cea neagră. Frâsinel se înșenină brusc.

– Ce faceți aici domnule Plămădel?
– Încercam să vă prepar ceva de mâncare, întrucât nimeni nu are grijă de acest aspect esențial al existenței dumneavoastră. Deși, în asemenea cazuri speciale, cum este cel în care vă aflați, ar trebui ca SSI-ul să desemneze pe cineva care să se ocupe de această problemă. Eu nu le pot face chiar pe toate.
– Sunteți foarte drăguț că vă gândiți la mine. Și eu tocmai la dumneavoastră mă gândeam și v-am adus o oală de vin, așa cum am vorbit aseară.

Mâncară ouă și băură vin. Viața începea să devină suportabilă. Frâsinel aduse discuția spre subiectul care-l frământa, acela cu Trinitatea. Plămădel tuși politicos și spuse:

– Fără să supăr pe nimeni, mi-aș putea permite să afirm, referitor la Trinitate, că cifra trei nu există. Ea este formată din Unul și din alți Doi. Ea a fost inventată de acel Unul, atunci când...

Dar căinele, nemilos, le întrerupse discuția. Lătra furios, cum se latră când este un om la poartă. Frâsinel ieși în ploaie. La poartă era într-adevăr un om, poștașul. Purtătorul de vești rele. Adusese un plic. De data aceasta nu mai era vorba de o amendă, ci de o citație. Frâsinel trebuia să se prezinte la orele zece în fața polițistului din sat pentru a da o declarație în legătură cu furtul unui ceas. Pe citație era și portretul robot al unui ceas de buzunar cu două capace de argint și unul de aur. Lui Frâsinel îi dispăru din cap Trinitatea și în locul ei apărură Vulpea Deșertului cu ceasul Mătușii în buzunar. Timpul, care în ontologie avea câteva dimensiuni, începu să se contracte. Frâsinel, sărind câte două trepte deodată, intră în bucătărie și spuse precipitat:

– Domnule Plămădel, situația în acest loc a devenit extrem de incertă. Timpul ne presează. Trebuie să plecăm imediat!

Plămădel, care parcă se născuse pe drumuri, era gata. Într-o mână ținea găleata cu fundul găurit, iar în cealaltă **Cartea Ifoselor**. Frâsinel se agită mai mult. Cu o mână căuta pe sub pat după manuscrisul cu boier Domițic, în timp ce, cu cealaltă, aduna de pe masă ontologia.

– Cât o fi ceasul? Mormăia el agitat, adunând de pe masă pixurile cu pastă, și câteva coli de hârtie.

– Întrebarea corectă ar fi: „Unde este ceasul?” Dar dacă vreți să știți cât este ceasul, pot să vă spun că mai aveți un sfert de oră până la ora zece! Preciză Plămădel amabil în timp ce puneau ouăle într-o strachină și stingea focul din vatră.

Plecară grăbiți. Trecură puntea peste pârăul care se umflase și curgea galben tulbure și zgometos sub ei.

– Ce ouă erau în tigaia aia? Se interesă Frâsinel lungind pasul prin ploaia care nu se mai oprea.

– De găscă. Numai de acelea erau în bucătărie. Și mămăligă rece.

Se opriră la un han de pe marginea drumului. Erau uzi și obosiți. Frâsinel era mai mult decât îngrijorat. Oscila între disperare și panică. Cu puținii bani care-i mai avea, comandă două cafele. Autorul Cărții Ifoselor își bea senin cafeaua, în timp ce Frâsinel citea atent afișul de pe perete. Era acolo chipul lui, fotografia la care ținea cel mai mult și pe care voia s-o pună și pe coperta a patra a cărții. Aia cu pălăria cu boruri largi, unde zâmbea subtil pe sub mustață. Acum, sub fotografie, scria că este căutat viu sau mort, și că-l preferă mort. Desubt era trecută și o mazăre de bani. Bani mulți. O fracțiune de secundă fu tentat să se predea pentru a încasa banii. Parcă și birtașul se uita cam ciudat la ei. Încotro s-o ia? La cine să apeleze? Acum îl avea în grijă și pe Plămădel. Rezumă situația. Vulpea Deșertului o tulise cu ceasul, și nu mai era de găsit. Hăitașii asmuțiți de Nora erau pe urmele lui. Bani nu avea. Mașină nu avea. Tot ce mai avea era manuscrisul. Cel cu ontologia, căci pe celălalt, cu boier Domițic îl uitase în panica stărnită de fuga lor precipitată. În schimb luase cartea cu răzmerița de pe Don. Și acum o strângea tare la subraț, să n-o scape. Bine că nu luase țucale, cât era de grăbit. Plămădel fusese vigilent la plecare. Își luase cu el găleata în care ținea Cartea Ifoselor. Acum ținea găleata între picioare și-și bea liniștit cafeaua. Ușa se deschise, și Frâsinel tresări. Nu erau

frații răzbunători, era doar un bărbat tânăr, care se așeză la o masă vecină și comandă un rachiu. Frâsinel se uită cu coada ochiului la el și-i zise încet lui Plămădel:

– Domnule Plămădel, am senzația că pe individul ăsta l-am mai întâlnit undeva. Așa tuns scurt și cu șapca aia de piele... Și se cam uită cam lung spre noi.

– Nu l-ați mai întâlnit niciodată! spuse istoricul, după ce aruncă o privire spre masa vecină. Este regele David, pictorul de biserică, căruia i se mai spune și Pușcăriășul Sfios.

– Aveți dreptate. El este! Sunteți sigur? se îndoi Frâsinel.

– Aici nu pot greși, întrucât l-am avut în studiu când lucram în Vale. Îl cunosc bine. Era pe atunci înhăitat cu unul, Natanael, și căutau împreună comori.

Frâsinel privea în jos băntuit de gânduri contradictorii. Ar fi vrut să meargă la Pușcăriăș să-i strângă mâna și să-l felicite pentru versurile acelea, care-i plăcuseră atât de mult, se simțea, în același timp fugar, bănuit de furt, căutat de un comando... De ce nu era el un om liber, să-i poată spune lui David: „Domnule, eu sunt scriitor, și mi-au plăcut versurile dumitale de la Măiaua. Te poftesc la masa mea, să mai schimbăm o vorbă.”

– Eu cred că vă știu de undeva! se auzi vocea regelui David.

Frâsinel tresări. Ridică privirea și spuse:

– Probabil. Multă lume mă știe. Eu sunt...

– Nu! Preciză David. Pe dumneavoastră nu vă cunosc.

Dar cred că nu mă înșel dacă spun că cel cu care stați la masă este istoricul Ieremia.

Plămădel ridică niște ochi vinovați și spuse:

– Numele meu este Plămădel, domnule David. Dar, ca să-l cităm pe Shakespeare:

„Ce preț are un nume?

Trandafirul, oricum i-ai spune,

Tot așa-și revarsă mireasma-i dulce,

Astfel și Romeo, de l-ar chema oricum,

Ar răspândi aceeași dulce vrajă ca și-acum

Când toți îi spun Romeo.

O! Romeo! Schimbă-ți numele ce nu-i

Nimic din tot ce ai, și-n locul lui

Mă ia întreagă!”

Dar, indiferent de nume, mă simt oricând onorat să stau de vorbă cu dumneavoastră. Dacă domnul Frâsinel este de acord, ne-ați face o mare plăcere venind la masa noastră.

David nu mai aștepta încuviințarea lui Frâsinel, și se așeză lângă ei. Tot lângă ei se înființă și cârciumarul care spuse:

– Domnule Ieremia...

– Plămădel, dacă nu vă este cu supărare.

– Domnule Plămădel, știți bine că nu ne este cu supărare,

vă rog să ne scrieți și nouă pe peretele din spatele barului poezia aceea frumoasă pe care ați recitat-o adineori. Și eu vă dau de băut pe gratis o săptămână întreagă. Și îi dau și domnului care este cu dumneavoastră, dacă nu-l înhață între timp ăia care au pus afișul.

Frâsinel se înnegri la față și spuse cu obidă:

– De când au ajuns toți cârciumarii să se tragă de șireturi cu noi?

– De când au ajuns toți cârciumarii să lipească pe pereți afișe indecente? Veni și Plămădel cu o a doua întrebare.

– De când vă cheamă Plămădel? se arătă interesat David. Și ce învățiți pe aici? Scrieți versuri pe pereți? Apropo, v-ați luat maculatoarele cu dumneavoastră sau i le-ați lăsat...

– Să lăsăm istoria, domnule David. Că, dacă cercetăm mai atent, cel care scrie versuri pe pereți sunteți dumneavoastră. Eu cred că istoria este trăgătoare înapoi. Ne dă doar pilde, pe care n-o să le urmărim niciodată. Mai bine, să discutăm despre prezent, și dacă se poate, despre viitor! spuse Plămădel cu un glas smerit.

– Ultima dată când ne-am întâlnit, ne-am cam îmbătat cu rachiu în șura aceea a dumitale. Văd că acum beți cafea! Stați prost cu banii?

– Eu nu, dar dacă domnul Frâsinel a comandat cafea...

– Mă scuzați, domnule Frâsinel, cred că sunt cam nepoliticos. Numele meu este David, și sunt pictor de biserică.

– Numele meu este Frâsinel, scriitor, filozof, pictor, și mai multe altele. V-am citit poemul scris în cârciumă la Măiaua și mi-a plăcut tare mult.

– Cred că sunteți printre puținii oameni care mai citesc ce se scrie pe pereții cârciumilor. Chiar și adineori, înainte de a interveni atât de intempestiv în atmosfera dumneavoastră intimă, v-am observat cât de atent priveați anunțul acela cu individul căutat pentru crimă. Parcă seamănă cu dumneavoastră. Ar trebui doar să vă lăsați mustața să crească.

– Apreciez umorul dumneavoastră, dar tot nu mi-ați răspuns la întrebare. Versurile acelea vă aparțin?

– Nu, nu-mi aparțin. L-am găsit într-o carte mai veche, al cărui autor nu-l știu, întrucât avea primele pagini rupte. Așa cum este cartea pe care o țineți sub braț.

– Domnul Frâsinel este scriitor! preciză Plămădel. Și acum lucrează la un tratat de ontologie.

– Un creator este asemenea lui Dumnezeu! spuse David și comandă trei rachiuuri. Apoi continuă: Cartea aceea jerpelită pe care o țineți la subraț ați scris-o dumneavoastră?

– Nu, cartea mea este în stadiul de manuscris, și am uitat-o acasă. Aceasta este doar o carte de lectură, pentru momentele când nu am inspirație.

După al doilea rând de rachiuuri, David le propuse să meargă cu el în sat și să continue cheful la Măiaua, căci mâine va avea ceva de lucru pe acolo. Imaginea satului unde poliția îl anchetează pentru furtul ceasului, îl făcu pe Frâsinel să se scuture, și să geamă:

– Nu!

– Dacă aveți probleme care vă împiedică să petreceți alături de mine, două-trei zile, vă rog să-mi spuneți. Mă ocup eu de tot ce privește cazarea și...

– Nu! gemu Frâsinel din nou.

– Domnul Frâsinel, cu delicatețea-i înăscută, evită să vă spună, că tocmai am părăsit acea zonă în mare grabă, și

singura noastră dorință este să ajungem cât mai departe de ea. Indiferent unde.

Plămădel făcea precizări. David privi gânditor afișul de pe perete, apoi întrebă:

– Ce mașină aveți?

– Nu este chiar cea mai potrivită întrebare, spuse Plămădel, întrucât sugerează, chiar de la început, că ar fi vorba despre o mașină. Cred că întrebarea corectă era: „Aveți mașină?” Și noi am fi putut să dăm un răspuns corect la întrebare.

– Am înțeles. Fugiți de ceva sau de cineva, nu aveți mașină, și nici prea mulți bani.

– Perspicacitatea dumneavoastră, care s-a dovedit în atâtea rânduri benefică, își face și de această dată simțită prezență. Chiar și domnul Natanael, cu care am avut plăcerea să stau de vorbă de curând, avea aceeași impresie despre dumneavoastră.

– Natanael! Unde l-ai întâlnit? Ce face? Unde pot da de el? se aprinse David

– Natanael a folosit aceleași cuvinte ca și dumneavoastră. Aceleași întrebări, aceeași emoție. Cred că vă este dor unul de altul și...

– Lasă astea. Unde este Natanael?

– În satul acela nu-l veți găsi pe Natanael.

– Istoricule, ești un înțelept al vorbelor, dar spune-mi exact unde este Natanael!

– Ultima dată l-am întâlnit în insula Rhodos.

David părea muncit de gânduri. Fruntea i se încrețise, și părea că este pe punctul de a lua o hotărâre.

– Mergem acolo. Dumneavoastră trebuie să mă duceți acolo!

– Eu vă duc cu multă plăcere, dar trebuie să fie de acord și domnul Frâsinel, întrucât, domnia sa este pentru mine, ca să spun așa...

– Domnule Frâsinel! Se întoarse David spre el. Pentru mine întâlnirea cu acest om este o chestiune vitală. Vă rog, veniți cu noi. Nici nu vă imaginați ce serviciu îmi faceți!

Frâsinel, care ar fi acceptat să meargă și în Vietnam, numai să fie cât mai departe de Nora și de frații ei, de povestea cu ceasul, încercă să localizeze insula, în Mediterana, dar nu reuși, așa că răspunse hotărât:

– Gata, mergem!

David plăti și-i invită în mașina lui. Nu era cine știe ce de capul ei, dar mergea. Uitase de toate problemele pe care le avea în sat. Gândul că se va reîntâlni cu Natanael, alinase toate proiectele.

Pe măsură ce rulau spre orașul din care evadase, Frâsinel se făcea tot mai mic pe banchetă. Parcă era într-o mașină furată. La un moment dat, îndrăzni:

– Știți, eu nu am pașaportul la mine!

Mașina frână brusc și trase pe dreapta.

– Și unde se găsește pașaportul dumneavoastră, în sat? David se întorsese întrebător spre el.

– Nu, este în noptiera de la capătul patului, aici în oraș.

– Atunci este simplu. David porni mașina. Spuneți-mi unde să vă las ca să mergeți să-l luați.

Pe Frâsinel îl trecu transpirația. Se și vedea furișându-se spre ușa apartamentului, întâlnindu-se cu Berică Mică cu o găscă sub braț, cu vecinul cu găleata de gunoi, cu frații Norei cu cuțitele în dinți, cu papagalul, cu Nora...

– Eu aș sugera, interveni Plămădel, că cel mai bine ar fi să mă duc eu să-l iau. Să nu-l mai obosim pe domnul Frâsinel, care, și așa, este destul de preocupat de tratatul privind ontologia.

– Cum credeți, spuse David privind preocupat șoseaua.

– Noi credem că ar trebui să opriți aicea, pe dreapta, în fața la **Ancora și odgonul**. Aici este una din reședințele maestrului. Cea în care își ține pașaportul. Preciză Plămădel

Frânele scârțâiră. Frâsinel se dădu cu capul de bancheta din față. Mașina trase pe dreapta. Plămădel se dădu jos din mașină și plecă. Frâsinel se piti jos, sub banchetă, gândindu-se cum va reuși să se descurce Plămădel; nu avea nici cheia de la ușa, nici planul locuinței... David se întinse și căscă prelung. Mașina rămase nemișcată și pușai ușor. Frâsinel începu să transpire. Poziția nu era demnă de un ontolog care se respectă.

Plămădel apărură în fugă, sări în mașină și spuse:

– Domnule David, vă sugerez că ar fi foarte bine dacă dumneavoastră ați...apoi urlă: Să fugim!

Pe aleea dintre blocuri veneau în fugă vreo patru indivizi. Explicațiile nu-și mai aveau rostul. David demară în trombă. Frâsinel fu aruncat pe banchetă.

– Ați reușit să...

– Desigur. Aveți aici pașaportul. Fotografia seamănă perfect cu cea de pe afișul din cârciumă. Pot presupune că ar fi bine să vă lăsați mustața ca să nu avem greutăți cu grănicerii, vameșii și toți ceilalți puși la fruntariile țărilor, cu unicul scop declarat de a nu permite oamenilor să se miște liberi și fericiți.

– Ca ăia care te alergau, de exemplu! interveni David.

– Și aceia erau un soi de oameni! spuse istoricul cu jumătate de glas.

– Nu! preciză Frâsinel, aceia nu erau oameni. Aceia erau frații Norei.

– Și cine-i Nora? veni întrebarea din dreptul volanului.

– Nora este o ființă minunată, căreia i-a fost hărăzită fericirea de a fi soția domnului Frâsinel. Tonul lui Plămădel fusese politicos. Dar pe Frâsinel explicația nu-l satisfăcea. Ba chiar îl enerva. Cum să fie Nora o ființă minunată? Era o scorpie, care asmuțise o haită de ucigași pe urmele lui. Noroc că regele David avea o mașină care mergea repede.

– Nora este...

O nouă frână îl dădu pe Frâsinel cu fruntea de bancheta din față, și omenirea nu mai avu ocazia să afle din gura filozofului, cine, sau ce este Nora.

Aurel Antonie

Piesă de teatru Tuturor, chiar și celor care nu-s

Irina Cimpoieru

Trei bărbați trecuți de 55 de ani, dintre care se evidențiază cel mai în vârstă

Femeia, tânără

Copilul (10 ani)

Lorelai, simplă, de aceeași vârstă cu femeia

Vânzătorul de lupi, tânăr, îmbrăcat sărăcăcios

Dumnezeu, tânăr, cu voce calmă

Actul I

Scena I

În scenă apar personajele dintr-un fum albăstrui după cum urmează: trei bărbați trecuți de 55 de ani, îmbrăcați cât se poate de sobru. Cei trei discută între ei, fără să se înțeleagă ce vorbesc și fără să se privească. După ce-și termină discuția, domnii tresar din cauza unui tunet scurt și intră în scenă o femeie tânără, acoperită doar cu un șal violet. Femeia tremură și își frânge degetele în timp ce vorbește.

Femeia (strigând cu glasul găuit, privind spre/prin public): „M-ați păcălit! Mi-ați luat până și hainele! Mi-ați zis să vă cred și voi vedea cerul cu paradis cu tot și pe Dumnezeu scriind poezii. Mi-ați dat să mănânc și m-ați lăudat până ce v-am și crezut. Mi-ați dat până și vin făcut la sfârșit de vară, dulce și amețitor. Mi-ați cântat noapte de noapte cât sunt de dulce și de dumnezeiască și câte și câte altele. Mi-ați dat să am soare și lună și apă caldă când vrea sufletețul meu. M-ați lăsat să am grădini de flori și basculante de pietre prețioase. M-ați alintat cu cele mai frumoase nume din lume și mi-ați încredințat cele mai adânci și dureroase secrete ale lumii din care sunt. Mi-ați citit din Cartea Cărților și mi-ați scuturat petale de flori de corcoduș în păr. Mi-ați dat toate și m-ați lăsat singură, nenorociților! Să le împart cu nimeni, idioților! M-ați lăsat să-i dau socoteală lui Dumnezeu! Doar eu, singură. Iar eu în fața Lui, părându-mi tânăr și singur, i-am propus să se însoțească cu mine. Știți ce mi-a răspuns, brute nemiloase ce sunteți? Mi-a zis că dintre toate femeile din lume numai pe mine nu m-ar alege. Și când am vrut să-l întreb de ce, am dispărut din fața Lui într-un nor de fum albăstrui întocmai ca ăsta. Mi-a luat o săp-tămână să mă pot mișca și încă două să pot vorbi după aceea. Și iată-mă, în fața voastră, cerându-vă să-mi dați socoteală pentru tot ce mi-ați promis. Le am pe toate! Degeaba. Nu-l pot avea pe Dumnezeu și am venit să dau înapoi tot ce mi-ați dat, adică totul. Eu vreau pe Dumnezeu și dacă nu-L pot avea, n-am nevoie de nimic altceva așa că luați totul din fața mea până nu le rup și le sfâșii și le ard până ajung să se simtă cum mă simt și eu. *(Se întoarce cu un gest brusc spre cei trei bărbați și le șoptește)*: M-ați auzit bine, voi și tot pământul. Singurătățile astea mă seacă. Plecați acum cu tot ce am sau nu mai plecați niciodată. Sunteți liberi!

(Cei trei nu o privesc nici măcar o clipă, dar cel mai în vârstă răspunde:)

Bărbatul cel mai în vârstă: Fie cum vrei, femeie! Dar cale de întoarcere nu mai există. Le arunci, le blestemi și degeaba o să le vrei înapoi căci nimeni nu o să ți le mai aducă! *(Se aude un alt tunet și cei trei bărbați ies din scenă acoperiți de fumul albăstrui, sușotind și evitând să se privească în ochi.)*

Scena II

Femeia, rămasă singură, se așază în mijlocul scenei în genunchi și începe să fredoneze un cântecel. Scena durează câteva minute, timp în care pe scenă urcă un copil.

Copilul: Mamă... mamă... mamăăăă!

Femeia: Mă-ta nu e aici. Aici sunt doar eu cu durerile mele. Lasă-mă să-mi trăiesc ultimele cântece în singurătate, pruncule!

Copilul: Greșești, mamă. Chiar pe tine te căutam și iată-te. Te-am găsit între spini și versuri, singură și nefericită, întocmai cum mi-a zis tătuca. Dar acum ești bine, mamă. Sunt eu aici și pot avea grijă de tine. Sunt mare. Am 10 ani. *(Se bălbăie puțin.)* Mi-a fost dor de tine. Tare dor, dar uite că a fost să ne întâlnim. *(Copilul dă să o îmbrățișeze, dar femeia se dă speriată înapoi.)*

Femeia: Copile, ești ticnit? Eu nu-s mama nimănui, cu atât mai puțin a ta. Nu știu cine și cum te-a mințit, dar eu NU sunt mama ta. Nu-ți pot fi mamă. Nu pot fi mama nimănui. Fugi repede de-aici până nu-ți reped o palmă și chem furtuna să te ia pe sus.

Copilul: Nu mai poți face nimic din toate astea... de parcă eu nu aș ști. Ai rămas fără nimic și nimicul tău nu mai poate fi îndreptat. Tu ți-ai ales soarta și nimeni altcineva. *(hotărât)* Obișnuiește-te cu ideea că numai eu ți-am mai rămas și că nu-ți voi da drumul!

Femeia: Ha... de parcă ai putea să mă oprești din moarte. Ești un țânc așa că vezi-ți de pruncia ta. Nu o să-ți prindă bine să stai prin preajma mea căci nu-s așa de interesantă și de copii nu știu să am grijă. Vezi tu, eu n-am apucat niciodată să fiu copil. Așa sunt de când mă știu. Nu am cum să te ajut cumva. Pleacă, te rog!

Copilul: N-am unde să mă duc.

Femeia: Cum nu? Lumea-i largă și viața-i lungă.

Copilul: Degeaba, dacă nu am pe nimeni să-mi zică o vorbă bună seara, să mă îmbrace și să mă scape de foame. Chiar credeai că ești singura care știe ce-i aia singurătate? N-ai nici cea mai vagă idee despre lumea care ți-a fost la picioare până acum. Bietul Iona, dragă mamă, te-ar scuipa și apoi i-ar fi milă de tine.

Femeia: Nu sunt mă-ta, nu-mi mai zice așa!

Copilul: Ba-mi ești și o să-ți dai și seama de asta înainte să-ți fie prea târziu!

Femeia: PLEACĂ! Acum! Dispari!

Copilul: De ce ți-e așa frică? Tu, mamă, care le-ai avut pe toate. Le-ai văzut și le-ai ascultat și te-ai bucurat cât pentru toate veșniciile și nu ești în stare să-ți cunoști odrasla? De ce, mamă. DE CE? *(Copilul se pune pe plâns, timp în care femeia se ridică și încearcă să-l ia în brațe, dar fără prea multă tragere de inimă.)*

Femeia: Te rog să taci acum. O să-ți găsim o mamă!

Copilul: Dar am deja o mamă: tu! Dar tu nu mă vrei. Sunt un bastard... ce-i vina mea că m-au născut florile și m-au crescut îngerii. Tu nu m-ai vrut, a trebuit să cresc și eu cumva. Fără mine nu se poate, dovadă că iată-ma, aici sunt. S-a decis că e timpul ca tu să ai grijă de mine și o vei face fie că vrei sau nu.

Femeia: Și dacă nu?

Copilul: Dacă nu, o să irosești viața și o să mori tristă.

Femeia: Și cu tine ce o să se întâmple?

Copilul: Fie că mă înghite pământul, fie că rămân pe drumuri în lumea asta mare, tot una e. N-o să-mi fie nici frig, nici foame cum nu mi-a fost de altfel niciodată, dar nu mă încântă cu nimic că ai mei părinți au lăsat un bastard să cutreiere lumea în lung și-n lat doar pentru că ei nu s-au simțit în stare să-l iubească. Îmi pare rău, ar trebui să vă respect deciziile, dar cred că îmi e mai bine fără voi. Da, da. Așa am să fac, mămucă dragă, am să plec și am să te las să-ți lămurești singură problemele, doar ești femeie în toată firea. Ce prostie pe capul meu să cred că te pot face să crezi că sunt al tău. *(Pleacă încet în spatele scenei.)*

Femeia (alergând după el): Stai! Nu pleca încă. Nu știu cin’ ți-e tată. *(moment de tăcere)* A plecat... de ce l-oi fi lăsat să plece? Parcă... parcă aducea puțin cu mine. Dacă era chiar copilul meu? Ce mă fac? Am un copil! Iuhuuuuuuuuuu!

(Femeia începe să sară în sus, alternând între bucurie enormă și îngrijorare.)

Scena III

(Femeia, hotărâtă să-și găsească copilul și pe tatăl copilului, pleacă în lume și ajunge într-un târg de animale. Acolo întâlnește o altă femeie, Lorelai, care își căuta copilul care-i fusese luat la naștere.)

Lorelai: Bună ziua și ție, jupâneaso! Da’ grea mai pare viața privindu-te. Parc-ai fi pierdut luna cu stelele și cerul cu raiul. Cum de-ți pică atât de greu?

Femeia: Mi-e greu, cum să nu-mi fie că-mi caut copilul cu tat-su cu tot. Mi-a căzut peste noapte în brațe, iar eu, ca trăznită, l-am gonit de frică ce mi-a fost. Acum îmi pare rău și-l vreau înapoi. Îmi făcusem în sfârșit un rost pe lume și i-am dat cu piciorul și de data asta. Îmi vine să mor, îți jur!

Lorelai: Nu mai plânge degeaba. Plânsul e pentru copii mici și babe văduve. Află că și eu îmi caut copilul și nu-l găsesc cu niciun chip de ani buni. Dar caut și caut și nu mă las. Am să te ajut și pe tine cum oi putea.

Femeia: Mulțumesc... e plăcut să știi că nu ești singur în suferințe.

Lorelai: Ești egoistă! Te plac, femeie ciudată.

Femeia (zâmbind): Pornim?

Lorelai: Ai un zâmbet frumos, de copil care le-a văzut pe toate pentru prima dată și care acum își caută rostul în lume. Da, pornim. Dar să știi că ne trebuie ajutor. O să mergem până la capătul târgului și o să auzim niște răgete. Acolo o să batem de trei ori din palme și o să ne apară vânzătorul de lupi. Pe el o să-l întrebăm ce și cum.

Femeia: Și omul ăsta cum ne va ajuta?

Lorelai: Ai să vezi. Numai să ai grijă să nu îngheți de la ochii lui albaștri. Hai, ia-ți traista asta și hai la drum.

Femeia: Fie cum vrei.

Lorelai: Dar mai spune-mi, femeie, cum de nu-ți știi tatăl copilului tău? Am auzit de copii făcuți fără voce, din nevoie, dar niciodată de copii făcuți fără știrea mamei. Cum de-ai putut?

Femeia: Nu știu nici eu. M-am trezit doar într-o zi cu un țânc zicându-mi mamă și mi-a fost frică să-l întreb mai multe despre tat-su.

Lorelai: Și zici că sigur nu știi cine e?

Femeia: Sigur-sigur.

Lorelai: Ha, știam eu! Ești dintr-aia și nu vrei să-mi spui. Nu-ți fie teamă că toți avem păcatele noastre. Trebuie să le recunoști.

Femeia: Dar nu, eu n-am păcate!

Lorelai: Toți oamenii au, ce-ți veni?

Femeia: Păi eu... eu nu sunt... orice om.

Lorelai: Of, grea de cap mai ești. Taci și mergi. Nu mai avem mult.

Femeia (confuză): Da... bine.

(Urmează o tăcere apăsătoare, femeile încercând să se privească și să se înțeleagă. Lorelai își deschide brațele și o cuprinde pe femeie, care începe să plângă încet cu capul pe pieptul ei.)

Lorelai (cu o voce blândă): Te rog, iartă-te acum pentru orice ai fi făcut. La drum nu se pleacă așa cum ai plecat tu acum. Poate te simți grea cu tine, poate că ai fi vrut să ți se întâmple viața altfel, dar a fost să fie precum vezi. Adună-te și repară ce ai de reparat. Ne e greu tuturor, să știi. Fiecare își înfruntă fricile, pierderile și dorurile. Fii trează, femeie!

Femeia (printre suspine): Așa am să fac! Acum hai mai departe căci ne prinde seara și chiar vreau să ajung la vânzătorul de lupi cât mai e încă lumină.

Lorelai: Nu mai avem mult. Două sute treizeci de pași, mai exact. Dar să nu uiți ce ți-am zis depre ochii lui albaștri. Orice ar fi, să nu îngheți!

Femeia: N-am să pătesc nimic.

Lorelai: Cum crezi. Iată, am ajuns. Bate cu mine din palme cum ți-am spus. Un’... doi... trei...

Scena IV

(Femeile bat din palme și le apare în față un pui de câțel care o trage pe Lorelai de fustă și le conduce într-un adăpost mic, făcut din lemne și cârpe. În mijloc se află un fel de așternut pe care stă întins un tânăr cu ochii închiși. Are părul ciufulit, hainele rupte și îi sângerează mâna dreaptă. Pare că doarme. Femeile îl privesc tăcute câteva clipe, apoi bărbatul începe să vorbească cu o voce răgușită, fără a-și deschide ochii, făcând-o pe femeie să tresară.)

Vânzătorul de lupi: Femeie, am trăit pentru ziua asta. Știu de ce ați venit, știu cum să vă ajut. Dar tot ce vă dau are un preț și tare mi-e teamă că nu o să fiți de acord cu tot ce vă voi cere. Lasă-mă să termin, Lorelai! O să ai multe să-mi spui pe drum. Da, așa e, voi veni cu voi. O să mănânc din ce ați pregătit de drum, o să dorm pe unde o să dormiți. O să vă vorbesc despre lună, stele, lupi și nuiele. O să vă descriu lumea oamenilor spre care ne îndreptăm și o să vă placă atât cât să mă ascultați zi și noapte. Nici Dumnezeu nu are habar când vom ajunge și câte vom îndura, dar odată totul început, noi îl vom termina. Repede, până nu se termină noaptea! Numai noaptea vom merge. Atunci e răcoare și lupii urlă la lună. Haide, Vidar, nu mai schelălăi degeaba. Avem cale lungă.

(Femeile îl urmează tăcute. În fața lor se întinde un drum plin de praf și de bolovani, iar deasupra un cer înstelat. Luna iese în evidență și este înconjurată de douăsprezece stele.)

Femeia (în șoaptă, tremurând încet de frig): Ce o să ne facem? Suntem în mijlocul pustiiului cu un bărbat care-și ține ochii închiși și cu un pui de câine. Nu cred că e calea cea dreaptă!

Lorelai: Ai face bine să nu te mai înspăimânti atât! E tot ce putem face. El ne va duce unde e nevoie de noi. Și mulțumește-i Domnului că nu ne-a privit încă!

Femeia: Dumnezeu n-are nimic de a face cu noroacele noastre. Asta ți-o zic sigur. Și n-am cum să cred într-un om care merge noaptea, pe întuneric, prin beznă și ceață, fără ca măcar o dată să-și privească drumul.

Lorelai: Șșșș... poate te aude și nu ne mai urmează!

Femeia: Oricum nu ne urmează! Merge înainte și nu-i pasă dacă ne ținem sau nu după el.

Vânzătorul de lupi: Ah, femeie nebună! Mi-a zis că ai să fii nesupusă și că ai să mă iei drept batjocură. Mi-a zis să am grijă cu tine și să te țin în lanțuri de va fi nevoie, dar eu i-am zis: „Lasă, oricum ar fi, mie-mi va fi supusă! Are să-mi asculte vocea și are să-mi urmeze pasul! Are să mă implore să o privesc și s-o sărut!”

Femeia: POFTIM? Cine ți-a zis astea?

Vânzătorul de lupi: Tatăl pruncului tău, cine altul?

Femeia: E imposibil! Eu n-am niciun prunc! NU! Eu n-am niciun prunc. Eu sunt copilăria însăși și nimeni altcineva!

Vânzătorul de lupi (oprindu-se, întorcându-se spre femeie și zâmbindu-i cald): La mine ai venit să-ți arăt calea pe care ți-a apucat pruncul! Nu mai da înapoi. Nu-i de bine. Lorelai, aici trebuie să culegi flori!

(În scenă apar împrăștiate peste tot flori de toate felurile și toate culorile. Lorelai se luminează la față, se aruncă în mijlocul lor și începe să le culegă.)

Vânzătorul de lupi: Lorelai, să ai grijă să culegi din toate. Uite, răsare soarele. Până ce va apune, să faci din ele un pătuț de copil. Să te găsim tot aici când ne vom întoarce diseară.

Lorelai: Să aveți drum bun. Eu o să mă bucur de soare și de flori până ce-mi voi găsi copilul! (se apropie de femeie) Să ai grijă de tine! Lumea asta te poate face din om bun, rău. Să nu lași răutățile să se pună între tine și copilu-ți. Mi-ești soră, nu uita...

Femeia (confuză): Stai... stai! Nu mă lăsa pe drum cu el! Ce mă voi face? Nu... cum... mi-ai promis. Nu... nu rămâne aici!

Lorelai: Stai liniștită. Ne vom revedea la apus! (Lorelai o ia în brațe, apoi se desprinde cu un gest brusc, lăsând-o pe femeie dezamăgită, aproape speriată.)

Scena V

(Femeia, rămasă singură cu vânzătorul de lupi, începe să plângă.)

Vânzătorul de lupi (blând): De ce plângi, femeie? Ți-e teamă de mine? Mare greșea-lă, căci eu n-am să-ți fac nimic.

Femeia: Nu pe dracu’! Cum de știi tot despre mine și eu nimic despre tine? Cum de îți zice „vânzător de lupi” și tot ce ai e un cățel? Cum de te uiți la mine cu ochii închiși? Cum de te uiți la mine cu ochii închiși și chiar mă vezi!? Cum de știi cine-i tatăl copilului meu? Cum de nu ți se oprește sângerarea de la mână? Cum de ești atât de tânăr și de frumos? Cum de tu ai numai răspunsuri și eu numai întrebări?

Vânzătorul de lupi: Pui prea multe întrebări și nu dai nimic ca să primești răspunsuri.

Femeia: Știi ce? Ori ne vedem de drum, unde o duce și acela, ori fug unde văd cu ochii!

Vânzătorul de lupi: La fugă ești tare bună, am văzut prea bine!

Femeia: Ești... ești...

Vânzătorul de lupi: Sunt omul trimis să te îndrum! Acceptă sau pleacă. Vezi semnul acela de la răscruce? Pe el scrie: DREPT sau NEDREPT. Semn de circulație pe melagurile astea. Clar ca „bună ziua”. Fă alegerea care-ți vine în minte.

Femeia: N-am să te implor să te urmez sau să mă săruți!

Vânzătorul de lupi: Așa mi s-a spus că-mi vei spune. Iar eu o să-ți spun că mă iubești, chiar. Mă iubești din singurătate. Tu, care le-ai făcut pe toate în viața ta nemuritoare... tu, din plictiseală, mă iubești. Așa-i, Vidar? (Vidar latră răgușit de trei ori.)

Femeia: Mi-e frică...

Vânzătorul de lupi: Crezi că ești singură-n frici?

Femeia: Ție de cine, mă rog, ți-ar fi frică?

Vânzătorul de lupi: De tine, de mine, de noi doi la un loc. Mi-e frică să nu te iubesc eu mai mult decât mă iubești tu pe mine. Nu suntem scutiți de făcutul lucrurilor pe dos, oricât de dumnezeiți am fi.

Femeia: Oamenii! Unde-s oamenii? Mă înfioară liniștea câmpului pe care ne aflăm. Vreau oameni! Vreau să le aud suferințele, să le simt inimile bătând, să le zâmbesc fără motiv... Unde-s toți? Unde? De ce au rămas doar copaci și pietre? Unde sunt oamenii?

Vânzătorul de lupi: Sunt chiar aici. Vorbindu-și!

(Femeia rămâne mută și se aruncă în genunchi, ridicând praful de pe drum. Vânzătorul de lupi o privește zăbind și așteaptă până ce ea se ridică și-l ia de mână cu un gest brusc.)

Femeia: Vrei să spui că suntem doar noi?

Vânzătorul de lupi: Doar noi...

Femeia: Și nu mai e nimeni altcineva niciunde?

Vânzătorul de lupi: Nimeni altcineva niciunde...

Femeia: Și Lorelai?

Vânzătorul de lupi: Lorelai ți-a lăsat asta. (Scoate din buzunar un plic. Femeia îl deschide stângaci, tremurând și citește cu voce tare.)

Femeia: „Soră iubită, după cum bine vezi, ai rămas singură, din nou, cu lumea din fața ochilor tăi. Nu-ți fie teamă. Teama e o invenție, o născocire a oamenilor plicticoși. Te ia cu fiori, știi prea bine. Am fost acolo unde ești tu, dar mi-am găsit în sfârșit leacul. Sunt într-un loc bun în care vei ajunge și tu. Cât de curând, asta numai de tine depinde. Ascultă-ți adâncul sufletului. Dacă vrei să țiți, țiți. Dacă vrei să iubești, iubește, dacă vrei să-mi vorbești, vorbește vântului și va avea el grijă să ducă vorba până la mine. Mi-am găsit copilul acolo unde nu visam să fie și ne jucăm fericiți împreună cu razele de soare. Sper ca într-o zi să-ți aduci copilul și să ne lăsăm în voia jocului. Cu toții...”

(Femeia încheie cititul cu glasul stins și-și lasă capul pe umărul vânzătorului de lupi, apoi se îndreaptă spre capătul scenei și spune:)

Femeia: Fie cum mi se cere!

Vânzătorul de lupi: Rămân. Rămâi?

Femeia: Dacă așa mi se cere...

Vânzătorul de lupi: Nu ți se cere nimic. Vrei să rămâi cu mine sau pleci pe drumul tău?

Femeia: N-am de gând să te implor vreodată.

Vânzătorul de lupi: Se pare că am trecut de partea aceea. Hai, decide. Rămâi sau nu?

Femeia: Vreau copilul, bărbatul și fericirea înapoi. Dacă rămân nu o să le mai găsesc niciodată. Mi-ai promis... mi-ai promis când ne-am întâlnit prima oară că îmi vei arăta calea. Acum vrei să mă supui, să-ți fac pe plac și să rămân lângă un om care nu mă privește în ochi. Cum vine asta?

Vânzătorul de lupi: Nu vine nicicum. Încă te mai pot duce unde vrei, doar că nu mai vreau.

Femeia: Aici ni se despart drumurile singuratice. Ori mă privești în ochi și-mi spui să rămân, ori plec de-aici acum.

Vânzătorul de lupi: Dacă te privesc în ochi, o să îngheți. Ce să fac eu, femeie, cu tine de gheață?

Femeia: Să mă iubești...

Vânzătorul de lupi: Am să te sărut.

Femeia: Ce s-a mai întors roata. Hai, fă-o. Ce mai aștepți?

Vânzătorul de lupi: Aha! Știam că n-ai să dai înapoi. La Dumnezeu, femeie nebună! La Dumnezeu o să ne mai întâlnim. Mergi unde vezi cu ochii, tot unde ți-e scris vei ajunge. (iese din scenă grăbit)

Femeia (încet, rămasă singură): Ai plecat și tu. Duce-te-ai. Acum ce-o să fac? Copil n-am. Soră n-am. Bărbat n-am. Doar eu și lumea. Așa a fost o veșnicie și așa va fi încă una. Ce prostie. Merg unde văd cu ochii și dacă nu găsesc nicio cale bună, îmi pun un ștreang sfânt de gât. Le arăt eu lor copil, soră și soț. Le arăt cum le-am răs în nas. O să mor simplu și n-o să dau socoteală nimănui. Da, chiar așa am să fac. Pornesc să-mi caut ștreang și adio.

Scena VI

(Femeia aduce un scaun în mijlocul scenei, se așează și vorbește, privind spre cer.)

Femeia: Capăt de drum. Uite, am făcut rost de ștreang. (De deasupra scenei cade un ștreang. Femeia îl înfășoară în jurul gâtului.) Numai să mă mișc mai trebuie. Puțin să las scaunul să alunece cu mine și gata! Mi-e frig și mor oricum de urât. Și mă plâng atât... ce nedrept. Și acum o să asistați la moartea mea trupească... ce morbid. Câtă dramă! Ce inutilitate. E simplu ca... plânsetul unui copil dimineața, când îi e foame. Gata cu vorba. Timpul ștreangului.

(Femeia privește câteva secunde în tăcere ștreangul, apoi se spânzură repede.)
Întuneric.

Actul II

Scena I

(Decorurile se schimbă complet, scena aparând curată. În mijlocul ei se află o masă rotundă, cu două scaune. Pe masă se află o sticlă de gin, pe jumătate goală, lângă ea un pahar și un pachet de cărți de soroace, împrăștiate pe toată masa. La masă, pe scaunul din stânga stă Dumnezeu, tânăr (20-25 de ani), plictisit și obosit, încercând să adune cărțile înapoi în pachet. Cărțile îi tot scapă printre degete până ce își pierde răbdarea, murmură ceva, apoi își toarnă gin în pahar.

Dumnezeu (calm, privind spre public): Le-am zis să nu mai schimbe gustul ginului. Mă dezamăgesc și mai tare oamenii ăștia cu fiecare zi care trece pe lângă ei. Sunt sătul pe bună dreptate să mă țin de capul lor. (își schimbă vocea, ironic): „Doamne, dă-mi aia, ba nu, cealaltă... vreau verde, tare, dulce, acrișoară, scorțișoară... curată, spălată, călcată... frumoasă, mătăsoasă, cu stâlpi pe casă...” Cum să nu-ți vină să-i aduni pe toți într-o minge imensă și să-i lași acolo, să vadă și singuri ce greu e să-ți porți de grijă fără ajutorul altuia. Ah... da. Parcă am făcut asta deja și i-au zis Pământ. Mai și uit... (pauză) mai și uit; uit din greu. Și ce credeți dumneavoastră că fac oamenii pentru mine? Îmi fac biserică și mă desenează pe pereți, dar vaaaaai, mă fac bătrân și înconjurat de sfinți scorojiți sau de toate luminile cerului. Și când mă gândesc că sunt în puteri, nu mi-a dat niciun fir de păr alb și că tot ce am pe-aici e o cameră întunecoasă și o sticlă de gin care nu se termină niciodată, mă ia cu fiori dumnezeiești. He he... de-ar știi ei cât de puțin îi duce capul, ar muri încercând să se deștepte. Proști, neproști, tot mor și tot în fața mea tre’ să dea socoteală. Dar nu azi! Azi mi-am luat liber, deci e ziua în care nu moare nimeni. Sărbătoare pe capul lor... până mâine, când o iau de la capăt. (oftează) Uite un lucru ciudat: uneori chiar mi-e frică să nu mi se termine ginul, de parcă ginul ar îndrăzni să se termine fără voia mea...

(Vorbăria lui Dumnezeu e întreruptă de un tunet scurt care-l face să tresară ușor, abia sesizabil.)

Dumnezeu (hotărât): Care sunteți și ce n-aveți de nu mă lăsați?

(liniște, apoi se aud trei ciocănituri)

Dumnezeu (tare): N-am ușă, n-ai pe unde să intri!

(liniște, Dumnezeu ascultă)

Dumnezeu (încet): Ce obositori pot fi unii... (se ridică greoi și înconjoară scena, cercetând fiecare colțisor) N-au pe unde să intre, de ce-or bate? Numai așa ca să mă scoale de lângă sticla mea de gin. Creaturi ne... ne... netrebnice.

Se mai aude un tunet, după care Dumnezeu, vizibil scos din sărite, strigă:

Dumnezeu: ARATĂ-TE! ACUM!

(liniște apăsătoare, prelungită)

Scena II

Mult fum albăstrui din care se disting siluetele celor trei bărbați îmbrăcați cât se poate de sobru. Același joc scenic. Dumnezeu îi privește cu nemulțumire, dar în același timp, uimit.

Dumnezeu: Ce faceți voi aici? Parcă vă anunțasem că azi e ziua mea liberă.

Bărbatul cel mai în vârstă înaintează.

Bărbatul cel mai în vârstă: Doamne, avem o problemă!

Dumnezeu: De ce nu mă miră... (oftează greu) Ziceți-o!

Bărbatul cel mai în vârstă: Doamne, fără voia noastră... nici noi nu știm cum și de ce s-a întâmplat...

Dumnezeu: Mai pierdeți multă vreme pe-aici sau trebuie să vă citesc gândurile?

Bărbatul cel mai în vârstă (încurcat): Fe... fe... femeia...

Dumnezeu (brusc interesat): Continuă!

Bărbatul cel mai în vârstă: Ei bine, femeia s-a sinucis!

(liniște, timp în care Dumnezeu se duce la masă și își mai toarnă gin în pahar)

Dumnezeu (încet, pentru sine): De ce? Azi nu trebuia să moară nimeni. Azi i-am lăsat să nu moară. Și ce face femeia? Se sinucide. Ah... (tare) UNDE E? Când o văd, o omor cu mâna mea!

Bărbatul cel mai în vârstă: Dar Doamne, e deja moartă!

Dumnezeu: Tu mă auzi? UNDE E?

Bărbatul cel mai în vârstă: E chiar afară.

Dumnezeu: Să aștepte mult și bine! Nu vreau s-o văd.

Bărbatul cel mai în vârstă: Nu cred că mai e ceva ce putem face. Ne pare rău.

Dumnezeu: Să vă pară! Să vă pară rău de tot! E timpul să plecați.

Bărbații fac o plecăciune scurtă. Mult fum albăstrui. Bărbații ies din scenă.

Dumnezeu (soarbe din pahar): Hmm... și acum ce? Dacă nu vreau să o primesc, nu o primesc, doar n-are cine să mă oblige! (râde satisfăcut) Ca Dumnezeu am multe avantaje; majoritatea avantaje. Am și câteva dezavantaje, dar nu se pun la socoteală. (scurt moment de gândire, apoi ridică privirea îngrijorat) Pe cine mint? Tot o s-o las înăuntru într-un final. O să mă satur de bățile și țipetele ei și o să-i dau voie să stea cu mine la masă. O să mai fac un pahar din cristal pentru ea. O să i-l umplu chiar eu cu gin; dacă nu îi place ginul? Dacă nu îi place ginul, îi dau vin. Sau rouă. Da, roua ar fi bună. Roua ar trebui să fie bună pentru femei. (zâbește trist) Poate nu-i place nici roua. Poate nu-i place nimic. (oftează)

Se aud ciocănituri și o voce feminină, înfundată.

Dumnezeu: De’ s-ar potoli odată. Nu obosește cu niciun chip.

Mai soarbe odată din pahar; fără grabă, în timp ce strigătele și ciocăniturile continuă.

Dumnezeu (liniștit): Iarăși are să-i pară rău că a venit. Netoata. Nț nț, nu se învață minte. (scapă paharul)

Din afara scenei se aude răspicat vocea femeii.

Femeia: Mă lași să intru sau urlu până ce-mi seacă plămânii și ție-ți plesnesc timpane!

Dumnezeu (încet, privind spre public): Nenorocit pahar. Acum trebuie să-i răspund. (se duce în spatele scenei și strigă) Azi nu trebuia să mori!

Femeia: Și crezi că eu am ținut seamă de regulile tale omenești? Trebuia să te văd așa că am venit.

Dumnezeu: Și ce mă rog vrei?

Femeia: Să vorbim.

Dumnezeu: Păi vorbim și acum.

Femeia (energică): Dă-mi drumul înăuntru! ACUM!

Fumul albăstrui inundă scena în timp ce Dumnezeu privește spre public cu plictis.

Scena III

Fumul se ridică și pe scenă se poate vedea Dumnezeu, așezat la masă, jucându-se cu pachetul de cărți. Pe masă se află două pahare goale și sticla de gin. Femeia se află în capătul celălalt al mesei, în picioare, bătând nervos cu piciorul stâng în podea și abținându-se să nu plângă. Dumnezeu o privește relaxat și umple ambele pahare, începând cu al său, apoi se sprijină pe mâna dreaptă și îi zâbește frumos.

Dumnezeu: Poți sta jos, să stii. Asta doar dacă ești obosită!

Femeia îi aruncă o privire neîncrezătoare, apoi se trânteste pe scaun. Cei doi schimbă priviri timp de câteva minute ca și cum ar purta un dialog fără cuvinte. Între timp, femeia își frânge degetele și oftează, fără ca Dumnezeu să observe. Într-un final, ea îi aruncă o privire tăioasă care îl face să râdă. Apoi, dintr-o dată, cei doi încep să vorbească.

Dumnezeu: Hmm...

Femeia (categoric): Nu!

Dumnezeu: Cine zice?

Femeia: Eu!

Dumnezeu: Să fii sănătoasă dacă ai bătut atâta drum doar ca să te alegi cu nimic.

Femeia: Crezi că după atâta drum de TINE îmi mai arde?

Dumnezeu: Mă gândesc că poate te-oi fi ales cu ceva după atâta drum.

Femeia: Cu respect pentru Iona.

Dumnezeu: Și atât?

Femeia: Chiar crezi că-i așa ușor? După toate prin care am trecut, chiar crezi că-i UȘOR? Așa-și definește divinitatea în persoană ușurînța? (*spre public*) Ha! Lume mare, asta crede Dumnezeu că-i ușor! Așa îi trece Lui timpul, crezând că totul e ușor. Doamne, eu plec de-aici. Dacă n-ai nimic împotriva și nu vrei să mă păstrezi într-o cutie și să mă hrănești cu nectar, arată-mi ușa.

Dumnezeu: Așa e... ce aș face cu tine într-o cutie? Te-ai îngrășa de la atâta nectar. (râde)

Femeia: USA!

Dumnezeu: Ah, da. Ușa. Păăăăi... sunt Dumnezeu. N-am nevoie de ușa.

Femeia: Pe unde am intrat, pe acolo am să ies! Sau fă ușă pentru mine și dă-mi drumul.

Dumnezeu: Nu vrei să pleci!

Femeia: Te supraestimezi!

Dumnezeu: Sunt Dumnezeu, femeie, sunt Dumnezeu! Mie mi se permite. Îmi permit chiar și să te fac să simți ce vreau eu.

Femeia: Și de ce n-o faci?

Dumnezeu: Nu vreau.

Femeia: Acum știu sigur că te plictisești.

Dumnezeu: Ai văzut că pe unde ai trecut tu, a rămas gol?

Femeia: Nu înțeleg.

Dumnezeu: Nici n-ai cum. Îți ziceam doar...

Femeia: De parcă pe-aici pe la tine e prea plin.

Dumnezeu: De parcă eu aș avea nevoie de cineva...

Femeia: ... doar TU ești Dumnezeu!

Dumnezeu (încet): Exact.

(lung moment de tăcere)

Femeia: Ne mai privim mult sau mă lași să plec?

Dumnezeu: Nici, nici.

Femeia: Încă mă privești.

Dumnezeu: De nevoie...

Femeia: Tu n-ai nevoi.

Dumnezeu: Dar ai tu!

Femeia: Nevoia mea e să plec înapoi. De ce ții atât să mi-o spulberi?

Dumnezeu: Din plictiseli și nepăsări.

Femeia: O să ne certăm mult și bine!

Dumnezeu: Am tot timpul! (*zâmbind ironic*) La propriu.

Femeia (pierdută): De ce? Cum de toate astea? Și pentru ce? N-ai nimic, cum n-am nici eu...

Dumnezeu: Tu ai ales să n-ai nimic!

Femeia: Ca să te pricep!

Dumnezeu: Nu e nimic de priceput aici. Ești doar tu nebună și alergi după cai verzi.

Femeia (uitându-se în jur): Ce înconjurat de nimic ești.

Dumnezeu zâmbește copilărește.

Dumnezeu: Să știi că nu am cum să mă prezint la altar cu tine. Popa ar zice „în fața lui Dumnezeu”. Care față, căci aș fi cu spatele? Vezi tu, femeie, nu le pot face pe toate. Le am și eu pe ale mele, ce-mi trebuie d’astea? Iar ție ți-am dat de toate, omenești și dumnezeiești. Și ce-ai făcut tu cu ele? Le-ai sfâșiat și acum dai fuga la mine să te fac fericită. Măcar știu să nu-ți mai dau nimic. Bărbat nu vrei. Soră nu vrei. Ce altceva ai mai vrea pe lumea asta? Orice ar mai fi, știu că nu vrei!

Femeia: Dar copilul?

Dumnezeu se face că nu a auzit întrebarea.

Dumnezeu: Uite, îți dau corcodușii înfloriți înapoi!

Femeia: Păstrează-i! Nu vrei să mă asculți și pace. Am bătut atâta drum ca să-mi răzi iar în nas. Îți jur că nu mai vreau să aud de tine de aici înainte. Fiecare cu ale sale!

Dumnezeu: Și tu ce-ai să faci? De parcă ți-ar mai fi rămas ceva de făcut... (*rânjește*)

Femeia: Acum te prefaci că-ți pasă! Ești de urât, Dumnezeule!

Dumnezeu: M-au mai urât și alții și tot n-am murit. (*râde*)

Femeia (punându-și mâinile la urechi): Gata! Nu te mai ascult. Acum plec. (*începe să se agite*) Da, acum plec! Plec! PLEC!

Dumnezeu (râzând): Femeie, nu vezi că n-ai unde să te duci? Ce sari așa? (*serios*) Oricum ești obosită ca un câine vagabond. Abia ai ajuns după drum și vrei să pleci. Te voi lăsa să dormi și când te trezești, rezolvăm ce mai avem de rezolvat. (*zâmbește binevoitor*) *Se sting luminile câteva clipe, timp în care Dumnezeu părăsește scena, înainte ca femeia să-i mai spună ceva.*

Femeia (spre public): Dus să fie!

Femeia se întinde în mijlocul scenei, privind tavanul. Spune ceva în șoaptă, apoi adoarme.

Scena IV

În scenă apare Vânătorul de lupi și se oprește la capul femeii. O privește fix până ce aceasta se trezește tresărind și începe să țipe.

Femeia: TU! Tu vezi! Visez? Ha?! Tu deschizi ochii? Ce... ce faci tu aici?

Vânătorul de lupi: Țin’te bine, femeie! Am venit doar să vorbim.

Femeia: Nu mă îndoiesc de asta. (*se agită haotic, încercând să nu-l privească*) Acum spune ce ai de zis!

Vânătorul de lupi: Am multe de zis! Nu știu de unde aș putea începe, iar tu nu te uiți la mine și mi-e greu să-ți vorbesc așa.

Femeia (făcând eforturi): Gata, uite, te privesc!

Vânătorul de lupi: Străduiește-te mai cu voință. Oricum nu înțeleg ce ai; nu-ți mai pot face rău în niciun fel. Nici dacă aș vrea. Și crede-mă, încep să vreau!

Femeia: Ai zis că trebuie să-mi zici. Spune!

Vânătorul de lupi: Nu până nu vorbim ca oamenii!

Femeia: Tu ești omul...

Vânătorul de lupi: Să înțeleg că ați ajuns la o înțelegere. Interesant. (*se întoarce cu spatele, preocupat*)

Femeia: La ce te gândești?

Vânătorul de lupi (enervat): La ce n-ai să ghicești niciodată!

Rapid, Vânătorul de lupi face un salt și o prinde pe femeie de mâini, ținând-o strâns. O privește furios, în timp ce aceasta se zbate.

Femeia: Nuuuu! Lasă-mă! Ce mai vrei cu mine?

Vânătorul de lupi: Rușine să-ți fie, măi femeie! Ai toată puterea și ți-e frică de ce-ai putea vedea în ochii mei. (*îi întoarce capul cu mâna dreaptă în timp ce o ține strâns cu stânga*) Gata? Deschide ochii!

Femeia își deschide ochii și-l privește intimidată. Vânătorul de lupi îi dă drumul din strânsoare. Cei doi rămân în mijlocul scenei tăcuți, privindu-se.

Femeia (liniștită): Bun. Acum mă întreb ce-oi fi avut.

Vânătorul de lupi: Numai tu știi!

Femeia (mângâindu-l încet pe obraz): Ce tânăr ai rămas! De ce-ai ajuns pe-aici?

Vânătorul de lupi: M-am însurat.

Femeia: Pofim?

Vânătorul de lupi: Cu Lorelai. Și cum ea plecase mai demult, a trebuit să vin după ea.

Femeia: Unde e?

Vânătorul de lupi: Pe-aici pe undeva. (*strigă*) LORELAI! Aha, uite-o! (*pleacă pentru câteva secunde în spatele scenei și se întoarce cu Lorelai în brațe*)

Lorelai (sărindu-i din brațe): Soro! (*o îmbrățișează pe femeie*) Ți-ai găsit copilașul?

Femeia (confuză): Nnn... nu. Dar tu?

Lorelai (zâbind și aruncând o privire spre Vânătorul de lupi): Nu, nu am găsit pruncul, dar sunt iarăși grea. (*își mângâie pânțele*)

Vânătorul de lupi: Avem tot ce ne trebuie!

Lorelai: Păi să știi! Dumnezeu a fost darnic cu noi.

Femeia (sec): Să vă trăiască!

Lorelai: Ai puțină credință, soro. Prea te-ai lăsat moale în fața sorții. Tu nu te vezi, dar noi te vedem și pari nefericirea în persoană. Haide, bucură-te măcar puțin pentru noi!

Femeia: Am să încerc. Dar acum sunt prea obosită.

Lorelai: Noi oricum plecăm. Avem multe de pus la punct. Trebuie să facem nunta. Sper că ai să fii acolo!

Lorelai își ia bărbatul de mână și ies amândoi din scenă bucuroși. Se sărută. Cei doi își vorbesc, însă nu se poate auzi ce spun. Femeia le aruncă o privire rece, apoi se așează în genunchi în mijlocul scenei.

Femeia: Nu mai înțeleg nimic. Ce ușor pot fi unii fericiți. Doamneeee...

Femeia se întinde pe spate, privind în tavan și începe să fredoneze un cântecel. Se sting luminile. Cântecul se aude până ce luminile sunt din nou aprinse.

Scena V

Dumnezeu apare pe scenă, se apleacă peste femeie și o ridică pe brațe.

Dumnezeu: Ce ușor pot fi unii fericiți, zici? Ah, femeie, trăiești în basme! Nu-i nimeni fericit.

Femeia: Dar...

Dumnezeu: Niciun „dar”. Eu și numai eu știu ce zic.

Femeia (privind în gol): Cât am cutreierat pământul am văzut atâtea și atâtea... dar nimic nu m-a cutremurat mai tare decât singurătățile. Gol, nimic, vid! Astea m-au făcut să-mi pun ștreangul de gât și să vin să-ți zbier la ușă. Ce om întreg la minte ar veni altfel să te vadă?

Dumnezeu (resemnat): Știu.

Femeia (luându-l de gulerul cămășii): Copilul! Dă-mi copilul.

Dumnezeu: Suntem noi niște copii.

Femeia (dându-i lacrimile): Chiar nu vrei să nu mă lași singură!

Dumnezeu o strânge la piept, oftează, apoi o lasă jos, ștergându-i lacrimile.

Femeia (râzând printre lacrimi): Și tu plângi, Doamne!

Dumnezeu (ducându-și mâna la ochi): Se prea pare! (*zâmbește*)

Dumnezeu scoate din buzunar petale de corcoduș și i le dă femeii.

Dumnezeu: Sper că nu s-au uscat. Le am de ceva timp prin buzunar...

Femeia le ia și îi mulțumește cu un zâmbet.

Dumnezeu: Hai, femeie. Avem o nuntă de prins!

Femeia (încrezătoare): Îhî.

Dumnezeu bate din palme și se face întuneric. Cei doi ies din scenă râzând.

Scena VI

Scena este luminată difuz. În mijlocul ei se află un scaun cu balansoar, iar pe scaun stă copilul, purtând o perucă grizonantă și ochelari bătrânești. În brațe îi stă Vidar. Se aud tunele înfundate și zgomotul ploii.

Copilul: Iar plouă, Vidar! Iar plouă și nu ne stă bine acoperișul. Uite, picură! Nenoro-cită ploaie. Îți spun eu, Vidar, curând o să vină ziua când o să ne înecăm în propria noastră casă. (*tunet*) Cred că ziua aia e mai aproape decât credem noi. Eh, totul are un sfârșit, chiar și noi, Vidar! Chiar și noi, așa singuri și rupti de lume cum suntem, tot o să ne sfârșim. Cam e timpul pentru ultima poveste pe care o știu. Am auzit-o demult în timp ce plângeam la umbra unui corcoduș înflorit. Mi-era dor de mama. Încă mi-o amintesc, Vidar, să știi. Îmi amintesc vântul trecând prin părul ei și lacrimile de pe obraz. Îmi amintesc zbieretele ei și zâmbetul curat, de copil. (*oftează cu seriozitate*) Și cum stăteam eu sub corcoduș, a venit lângă mine un bărbat tânăr, s-a așezat la dreapta mea și mi-a spus că odată, când nu era lumea și pământul, exista doar un corcoduș întocmai ca cel sub care plângeam eu și că la umbra acelui corcoduș se odihnea Dumnezeu. Uimit, l-am întrebat ce făcea Dumnezeu pe-acolo. Mi-a răspuns că Dumnezeu era supărat căci nu-și găsea nimic bun de făcut și stătea zi de zi la umbra corcodușului să se gândească la ce ar putea face. Doar că într-o bună zi, a auzit un zgomot care l-a rupt din gânduri și l-a făcut să se ridice. Când s-a uitat în spatele corcodușului, a văzut o femeie în carne și oase. Femeia era întoarsă cu spatele și nu l-a văzut. El s-a apropiat încet, fără să foșnească iarba și a privit-o cum împletea o cunună de flori din corcoduș. Era surprins: cum de nu văzuse femeia până atunci? Oare fusese acolo din totdeauna? Nu-și putea răspunde. A urmărit-o mult cum împletea și-l cuprinsese o liniște cum nu mai simțise niciodată. Liniștea a durat până la apus. Pentru prima dată, soarele a vrut să apună și cum razele se terminau, femeia și-a întors privirea să vadă ce se întâmplă. Atunci l-a văzut pe Dumnezeu și Dumnezeu i-a zâmbit. Curând s-a făcut întuneric și răcoare, iar Dumnezeu a luat-o în brațe pe femeie. Tânărul care îmi povestea a făcut o pauză, deși eu stăteam cu sufletul la gură. Vroiam să știu ce s-a întâmplat cu cei doi, dar tânărul mi-a spus că nu toate poveștile au un sfârșit și că trebuie să am răbdare. Ce se întâmplase? Tot ce mi-a mai spus a fost că dimineața ce a urmat sub corcoduș plângea un prunc frumos, acoperit cu petalele căzute. Așa a început lumea, măi Vidar! Înțelegi tu? Lumea asta. Frumos și trist a mai început lumea. L-am întrebat pe povestitor de unde știa el povestea. Mi-a răspuns printr-un zâmbet trist și-atât. S-a ridicat, mi-a zis să am grijă de mine, apoi parcă și-a luat rămas bun de la florile de corcoduș. Nu l-am mai văzut niciodată de atunci. (*oftează*) Știu, Vidar! Și de el mi-e dor. Dar acum ce ne putem face? Vine și timpul când n-om mai fi orfani. Hai până atunci să ne vedem de ploaie și de găurile din acoperiș...

CORTINA

Întâmplări îmbrăcate în cămașa morții

Ion Șoldea

Povestea lui Evellin mi s-a părut tare ciudată. Văzuse moartea, la acea vreme, de trei ori, încât de fiecare dată fusese nevoit să fugă din calea ei, însă aceasta, ca într-un joc ciudat, când nici nu se așteptase, își făcea simțită prezența, grăbită, încă nehotărâtă, jucându-se cu firul vieții lui, ca și cum ar fi învârtit pe deget un breloc cu chei. Cheile pierzaniei și disperării.

I-am umplut paharul, mângâiați de boarea serii calde, în fotoliile acelea din piele neagră, puțin decolorate, dându-i de înțeles că eram dispus să-l ascult până la capăt, toată noaptea, fără a-l întrerupe din povestit.

- Tăvălugul războiului nu a ocolit nici mica noastră așezare de sub munte. A fost ceva cumplit. Cizma nazistă călca totul în picioare. Fabrica noastră, unde realizam proiectilele pentru tunuri, a fost rasă de pe fața pământului încă de la primul bombardament, încât am rămas fără ocupație. Trebuia să plec pe front împreună cu ceilalți băieți. O vreme am activat ca om de legătură al căpitanului Gepo care, refugiat în munți, îi hărțuia pe nemți cu detașamentul său de partizani.

Până în ziua când maistrul meu de la fabrică mi-a trimis vorbă să mă ascund unde oi putea, fiind căutat de nemți. Mă turnase fiul unui legionar, fost coleg de clasă, că îi sprijineam pe partizani informându-i despre poziția inamicului și intențiile acestuia. După aceea, am aflat că nu eram singurul pe lista neagră. Cinci prieteni de-ai mei fuseseră ridicați din casele lor cu pistoalele mitralieră la tâmplă și executați în piața centrală a orașului fără nici un drept de apărare. Deci, aș fi avut și eu aceeași soartă dacă nu aș fi luat drumul codrului, ca orice fugar din calea morții, încă de la ivirea zorilor. Era o zi rece și mohorâtă, iar nori vineții se rostogoleau peste dealuri amenințători, semn că peste câteva ceasuri avea să se pună pe ploaie. Pentru orice eventualitate, pe lângă cele câteva lucruri de schimb, am legat de raniță răsucită sul și o foaie de cort. Trebuia neapărat să mă îndepărtez cât mai departe de oraș, fiind convins că mă vor căuta cu câinii pentru a-mi da de urmă. Am profitat de lumină mergând pe un drum de țară câțiva zeci de kilometri, numai ochi și urechi, să disting dacă se apropia vreo coloană motorizată sau chiar vreo patrulă pe motociclete, să nu cad cumva în mâinile lor, până m-am afundat în pădure.

De data aceasta, mersul îmi era îngreunat de ploaie care îmi biciuia fața și umerii încercând să-mi smulgă foaia de cort, în timp ce pământul devenise cleios și alunecos. Speram ca urmele imprimate în noroi să fie șterse în scurt timp. Încălțările se îngreunaseră, făcându-mă să înaintez anevoie, încât mi le-am scos și am suflecat pantalonii, urcând pe firul pârâului umflat și bolborositor, gata să se reverse de-o parte și alta.

În pădure mă simțeam mai în siguranță, cunoscând potecile, și trăgeam nădejde să dau de urma căpitanului Gepo chiar la conacul lui Noel, cel dat dispărut pe front, nemaștiindu-se nimic despre el, încât cei mai mulți erau convinși că acesta se prăpădise. La conac locuia soția lui singură, despre care se zvonea că aici ar trage mereu oamenii lui Gepo pentru a-și ridica corespondența și alimentele asigurate de camarazii de arme.

Ghinionul meu a fost că am ieșit iar la șosea, preferând să merg pe ea o bucată bună de drum, biciuit de ploaie și de vânt, convins că urmăritorii mei probabil nu se încumetaseră să pornească pe o așa vreme, timp ce mi-ar fi permis să ajung la conac mai repede, iar de aici în tabăra partizanilor, odată cu lăsarea întunericului. Oboseala din picioare începea să-și spună cuvântul, odată cu apa ce mă murase din cap și până în picioare. Când,brusc, m-am trezit somat din spate de urmăritori, cu glasurile lor metalice și într-o limbă nesuferită, parcă lătrată, ca niște rafale de mitralieră, ce făceau să-mi înghețe sângele în vene. Erau șase inși, de fapt cinci militari în uniformă, cu armele automate îndreptate spre mine, în timp ce apa le șiroia pe foile de cort legate deasupra gulerelor. Cel de-al șaselea era turnătorul nostru, fiul de cățea. Avea obrazul stâng tumefiat, mai mult ca sigur de la vreun pat de armă, bucurându-se de ospitalitatea ocupanților. Scâncea ca un câine prins în lesă care nu mai mâncase de o săptămână.

Mi-au smuls de pe cap foaia de cort aruncând-o în noroi, apoi mi-au scotocit în rucsac împrăștiindu-mi lucrurile pe jos. Nu au mai pierdut timpul, împungându-mă în spate cu țevile armelor și îndemnându-mă la drum. Mă înfioraseră rânjețele lor de satisfacție fiindcă reușiseră să mă captureze, dar și ura din glas că fuseseră nevoiți să facă atâta amar de drum pe o așa vreme căinoasă. Îi credeam în stare de orice. Din schimbul lor de cuvinte nu înțelegeam absolut nimic, însă nu mi-a fost greu să-mi dau seama că ținta lor era conacul. Priveam spatele fleșcăit al turnătorului din fața mea, clătînându-se pe picioare, și simțeam nevoia să mă descarc de atâta furie trăgându-i câteva șuturi în fund, ca să-mi mai vărs focul. Dar nu se merita să fac asemenea gest nesăbuit și nici nu era momentul, deoarece mi-aș fi primejduit viața, riscând să fiu călcat în picioare de brutele din spatele meu pentru care moartea devenise o meserie. Pe de altă parte, trăgeam nădejde ca nemții să fie secerați de rafalele partizanilor care s-ar fi nimerit în acele clipe să găsească adăpost în casa lui Noel. În asemenea condiții știam ce aveam de făcut. Săream pe burtă și mă orientam să mă depărtez cât mai repede de ei, încât să nu mă expun acelui foc încrucișat.

Până ne-a învăluit întunericul, nepermițându-ne să mai vedem nici la doi pași, doar fulgerele îl mai spintecau cu lamele lor strălucitoare creând în jurul nostru o adevărată lume a monștrilor care vor să ne sfășie în furia lor tăcută. Înjurăturile cazane erau semnul furiei și neputinței lor, ajunși la capătul răbdării, sleiți și flămânzi. Ofițerul a scos de undeva o lanternă pentru camuflaj, a cărei lumină bătea până la zece, cincisprezece pași, într-un con sfâșiat de crengi, prin care se distingeau fâlăitul perdelei de ploaie, al cărei răpăit lovea crengile și frunzele, dar mai ales mogâldețele noastre expuse acestui tir nemilos.

Din când în când, turnătorul meu era zgâlțâit de guler. Probabil își pierduseră răbdarea și aveau senzația că mergeam într-o direcție necunoscută sau chiar ne învărtam în cerc, ca un câine în jurul cozii. Din cele câteva cuvinte rupte în germană, completate cu altele în română dar stâlcite, am înțeles că nenorocitul îi asigura că mai aveam puțin până la conac. Ce l-aș mai fi împușcat atunci, ca pe un câine... Să fug în noapte, să mi se piardă urma. Să mă bucur de viață din nou. Însă mă obseda gândul că a doua zi, de dimineață, aveam să fiu pus la zid și executat.

Era doar zgomotul ploii ce răpăia în neștire, încât eram nevoit să țin fața aplecată și să mă șterg des din cauza apei care mă orbea și îmi tăia respirația. Nici un foc de armă nu-mi da vestea cea mare, ci doar o lumină departe, în coastă, ca un licurici, înfruntând vântul și ploaia. Țăcănitul metalic al armelor îmi dădea de înțeles că brutele din spatele meu trăsese răsunetele și înaintau cu degetul pe trăgaci gata să deschidă focul. Ofițerul a stins lanterna. Au înconjurat casa. Fiul legionarului, canală, a servit drept translator. Probabil trăgea nădejde ca odată cu capturarea rebelilor să scape de acel coșmar.

- Căpitane Gepo, ești somat să te predai! Casa este înconjurată de trupe germane. Dacă nu ieșiți imediat vor deschide focul!

Imediat ușa se deschise ușor și în cadrul ei de lumină apără o femeie într-o

cămașă lungă de in, peste care aruncase un ilic. Era nevasta lui Noel. Apa continua să bată darabana pe acoperișul de șindrilă, revărsându-se zgomotos pe pietrele zidite în dreptul temeliei.

- Ieșiți toți afară!, mai somă puiul de năpărcă.

Militarii germani deveniseră niște stane de piatră, gata să deschidă focul la cea dintâi mișcare suspectă.

- Nu mai este nimeni în casă!, i-a asigurat femeia din tindă. Sunt singură. Dacă vreți puteți să vă convingeți.

Femeia avea dreptate. Au intrat și au verificat prin toate cotloanele. Era cea mai puternică lovitură după o zi atât de urâtă, când erau siguri, după informația primită, că aveau să pună mâna pe căpetenia rebelilor refugiați în munți, luându-l ca din oală. Abia mai târziu am aflat de la prieteni că informația fusese corectă, însă căpitanul Gepo a fost avertizat de un om de-al nostru la timp, încât a putut să-și ia toate măsurile de a se pune la adăpost. În casă nu se mai afla decât această femeie tânără și fricoasă. Cel puțin așa am crezut atunci, că tremura de frică și nicidecum din cauza frigului.

Chiar dacă nemții o sorbeau din priviri și erau dispuși să se bucure de plăcerile carnale, siluind-o pe femeie în grup, ofițerul le-a interzis acest lucru. Mai mult, văzând intenția femeii de a le pune masa, trăsăturile dure ale feței lui colțuroase se mai îmblânziseră, lăsând în locul lor osteneala, iar în colțul buzelor îi înflorise un zâmbet recunoscător. A fost ca un moment de destindere și de ușurare pentru toți. Mâncarea pusă la încălzit le gădila nările ispitindu-i și mai mult.

De mine și uitaseră în colțul meu legat de mâini și picioare cu niște șireturi din piele. Un militar ieșise afară să asigure paza. S-a turnat vin în carafe, vin roșu, puterea ursului. Ca la un ordin oamenii se relaxară, se înveseliră, mâncară pe săturate râgâind ca porcii, se chercheliră, fumață tutun tare, și doar într-un târziu și-au dat seama cât de obosiți erau. Se dusesse toată mândria lor de națiune superioară, rămași doar în chiloți, cu hainele întinse prin toată odaia la uscat, tolânindu-se pe păturile așternute direct pe dușumea, cu armele la îndemână.

Femeia îmi aduse și mie un castron cu tocăniță aburind și o ulcică cu vin rece.

- Lasă că ți-oi da eu să mănânci... m-a asigurat ea, parcă smulgându-mă din gândul morții. Și să nu te mai temi de ei, că mâine dimineață te vei urca în munte, la Gepo...

Cuvintele ei parcă mi-au mai dat curaj, de parcă ar fi vrut să-mi transmită altceva. Am privit odaia de jur împrejur, tablourile vechi de pe pereți cu figuri de sfinți cu părul și barba albe, privindu-mă parcă îngrijorați, ca pe un condamnat la moarte, știind că ceasurile îmi erau deja numărate. Până a se retrage în dormitorul ei, strânsese masa ducând vasele la bucătărie, având grijă să dea lampa mai mică. Ploaia parcă mai încetinise odată cu hala de vânt și fulgerele acelea orbitoare care făceau să zdrângăne geamurile. Nemții dormeau duși, așa cum îi prinsese somnul, fără a se mai întoarce de pe o parte pe alta, încât eram convins că puteam să tai lemne pe ei și tot nu s-ar fi trezit. Nici pașii celui de afară, am luat seama, nu se mai auzeau, semn că ațipise în tindă, ferit de ploaie și vânt, după ce își astâmpărase foamea și setea cu cele duse de femeie, că o vreme îl auzisem râgâind de plăcere.

Ceea ce a urmat mai departe era de domeniul necrezutului, încât credeam că visez. Femeia s-a apropiat de mine cu picioarele goale lipăind pe podea, apoi cu un cuțit mi-a tăiat legăturile de la mâini și picioare, expunându-se pericolului de a fi surprinsă de nemți asupra faptei. Cred că ar fi așteptat-o aceeași soartă ca și pe mine, poate chiar mai repede, nemții putând să o execute în casă, după care i-ar fi pus foc. M-a condus de mână până în odaia ei, apoi mi-a făcut semn să mă dezbrac pentru a-mi pune hainele la uscat. În tot acest timp, ca orice păcătos de rând, i-am observat prin deschizătura cămășii sânii mari rostogolindu-se ca doi pepeni, împungându-i cămașa cu sfârcurile, și părul ei revărsându-i-se pe umeri, încât mi-a atins obrazul năucindu-mă cu mireasma florilor de pădure. Îi ghiceam prin pânza albă formele ispititoare ale trupului și nu am opus nici o rezistență când mi-a cerut și chiloții, abținându-se să nu rădă din cauză că ei îmi trădaseră virilitatea, cu pânza lor întinsă ca pe un băț. M-am abandonat de voie în brațele ei de munteancă focoasă care m-a făcut parcă să plutesc peste pădure și ploaie, îmblânzindu-mă ca pe o jivină sălbatică, în suspinele ei de plăcere, secătuindu-mă de toată vlaga. Era ca un vis frumos, așa cum nu am mai visat niciodată, și mi-am lăsat visul să alerge prin noapte ca un urmărit.

Deodată, în plin dezmăț, când toată lumea mi se părea că este numai a noastră, am deslușit pașii cuiva în dreptul ușii și am simțit în ceafă țeava rece a pistolului, odată cu câteva cuvinte seci lătrate în germană. Femeia a înghețat locului surprinsă, convinsă că de data asta ne sunase ceasul. Totul s-a petrecut într-o fracțiune de secundă. Brusc, am întors capul și am apucat să mai surprind chipul schimonosit al ofițerului în chiloți, cu statura costelivă, beat mort, în timp ce degetul începuse să apese ușor trăgaciul armei, rostogolindu-se peste picioarele noastre cu fața în jos. A fost un moment pe care nu mi l-am dorit să-l mai trăiesc niciodată în viața mea: tot trupul mi-a fost năpădit de o nădușeală rece ca gheața, încât mi-a trebuit mai mult timp să-mi revin din acel șoc puternic. Am mai simțit cum femeia mă acoperise cu o pătură de lână, în timp ce somnul m-a târât în brațele lui, spre alte tărâmurii, într-o direcție necunoscută, legându-mă până spre adâncurile lui.

Abia în zori, simțind pe obraz mângâierea degetelor ei, am deschis ochii zăpăcit, privind crucifixul din perete și chipul ei blând, puțin obosit, după o noapte aproape albă, îndemnându-mă să mă pregătesc de plecare. Era și timpul, ca să nu fiu surprins la conac de o nouă patrulă. Ca prin minune, soldații germani dispăruseră peste noapte doar așa, sumar, cum erau îmbrăcați, și nu mai înțelegeam nimic observând lângă hainele mele uscate o raniță plină cu efectele militare și armele capturate de la cei care veniseră să-l aresteze pe căpitanul Gepo.

- Nu mai e timp de pierdut. Ții poteca până la cheile defileului, apoi faci la dreapta, până la cabana părăsită. De acolo dau ei de tine... Când mai ai drum prin zonă să nu mă ocolești...

- Da, băigui eu, zărindu-i picioarele pline de noroi. Mă numesc Evellin...

I-am întins mâna, reținându-i șoapta și numele – Anna -, ca o adiere de vânt stârnită de aripa unui fluture. A fost o îmbrățișare mută, sărutându-ne în grabă și asigurând-o că am să revin cât de curând.

- Ai noroc, ploaia s-a oprit. Soarele te va prinde din urmă pe munte..., a mai șoptit ea, atârându-mi de gât și o traistă cu merinde.

Abia pe drum mi-am dat seama că nu a fost doar o simplă noapte la mijloc, ceea ce s-a întâmplat cu noi, între eliberarea mea și dragostea dăruită, la câțiva pași de plutonul de execuție, sfidând parcă moartea, în timp ce lacrimile ei se rostogoleau pe obrazul umbrat de cearcăne și de furie, dar și de bucurie, încercată de acea derută, la bariera dintre zi și noapte, când eram hărțuiți din nou de singurătate, în timp ce soarele mă mângăia pe creștet oarecum surprins, de parcă abia ce înviasem dintre morți...

POEME

Sabina Firiza

Biserica creștină

Noi, la cumpene de vremi,
 Mulțumim lui Dumnezeu
 Că ne ține sănătoși,
 De-i ușor sau de e greu.

Pentru noi, bătrânii noștri
 Au zidit așezământ,
 Iară noi, cu fiecare
 Să-l cinstim, că este sfânt.

Cu gingașele priviri
 Căutând la viață miezul,
 În Biserica Creștină
 Bucuroși primim Botezul,

În Biserica Creștină
 Tot în mare gingășie
 Să ne întregim destinul
 Primim Marea Cununie.

Iar la Moarte, pentru noi,
 De-am avut sau nu vreo vină,
 Căutăm iertare-a toate
 În Biserica Creștină.

Din Biserica Creștină
 Lacrima și bucuria
 Merge una după alta
 Să hrănească Veșnicia.

Să iubim așezământul
 Ce bătrânii l-au zidit,
 Toți să știe, dar, că Fiul
 Pentru noi a fost jertfit.

Să-nțelegem că Iisus
 Pentru suflet e Lumină,
 Al Său Nume să-L cinstim
 În Biserica Creștină.

Scrisoare

E mult amar, în Gorj, la noi,
 De cânt te-ai dus în veșnicie,
 Te-am așteptat să vii-napoi,
 Dar tu n-ai mai venit, Marie...

Poveri de dor Gilortul duce
 În apa-i lină, străvezie,
 De zâmbetu-ți suav și dulce
 S-ar umple matca lui, Marie...

Pe neica-l tău atât îl doare
 Că nu-l mai chemi să se îmbie
 Cui sărutări lângă izvoare,
 La cal să-i dai grăunți, Marie...

În goana vântului de seară
 Să urci spre-a cerului feerie,
 Cu el de braț să vi se pară
 Că ceru-i tot al vost', Marie...

Iar pe ogorul drag al firii
 Din dor, un cânt să se-nmlădie,
 Cu apa sfântă a iubirii
 Să uzi și tu, și el, Marie...

Pe dealuri, sus, trudind, țaranul
 Norocul să-l găsească-n glie,

Cântarea ta este aleanul
 Și prânzul vieții lui, Marie...

Iar seara,-n multa-i istovire,
 Din rugăciuni slobod tărie
 Toți ingerii. Tu, cu iubire,
 Îl însoțești și-n vis, Marie...

De dragul alor tăi, pe scenă,
 Te-ai înălțat spre Veșnicie,
 Rămâi a cântului sirenă
 Și dorul nost' etern, Marie...

Când amintirea

Când amintirea galopează
 Pe coama gândului, fatal,
 Scrâșnind din dinți aleargă lupii
 Să-mi sfâșie iubitul cal.

Armuri nu poartă călărețul
 Nici flintă sau pistol la brâu,
 Eu sunt poet sărac dar am
 În piept ogoare-ntregi de grâu.

Când grâul meu va fi cosit,
 Aștept semnal de la morar,
 La praznic mare vă invit,
 Voi fi eu însumi bucătar.

Îmi curge-n vene atâta Jaleș
 Suav și-atât de cristalin,
 Când setea voastră plânge-n jale,
 Cu dorul meu am s-o alin.

Și poate voi primi răsplată
 Un zâmbet rupt din galaxii,
 Și-un pașaport divin îndată,
 Să tot colind prin veșnicii.

De când, mon cher, tu ai plecat

Lui Jean Căănăvoiu

Strigări de Jaleș, sacadate,
 Din rece val au evadat,
 Iar toamnele sunt mai bolnave
 De când, mon cher, tu ai plecat.

Tu, lucrătorule-n cuvinte,
 Supus ca robul pe ogor,
 Smerit ca pustnicul din munte
 Te-ai veșnicit cu-al tău umor.

Știai că din dureri pornește
 Fatalul drum înspre mormânt,
 Prin tine, sfinții-au dăltuit
 Porniri de zâmbet din cuvânt.

Coboară Jaleșul prin veacuri
 Și-n vadu-i țipă un suspin,
 Mon cher, ne sângerează dorul
 Că tu rămâi tot pelerin.

Nu lua în seamă fariseii,
 Rămâi în Templu împărat,
 Tu, lucrătorule-n cuvinte,
 Pre mulți din noi ai vindecat!

Temă și variațiuni...

(continuare din pag. 23)

nici opinie, nici tendență, nici morală”. Spectacolul acestor ramificații, de o anvergură pe care nu o putem decît aproxima acum, va trebui să se oprească aici, nepermițîndu-ne decît să mai invocăm o paranteză – în care, vorbind chiar despre precursorul său român, Ionesco, citînd parcă efectiv din Maiorescu (cuvintele sînt și subliniate!), spune: *și-a interzis întotdeauna să facă altceva decît artă pentru artă*.

Să trecem peste aceste trimiteri la Caragiale pentru a spune că, în viziunea lui Eugene Ionesco, miza teatrului – modernă, prin excelență – înseamnă explorare în necunoscut, formulare implicită de interogații, aproximare a tainei, revelare a existenței în chiar miezul ei, oricum, *dislocare a platei realității cotidiene*. Tinzînd să fie un *analogon* al vieții, teatrul este în viziunea lui Ionesco o forță vizionară, un *instrument de cercetare* fără altă utilitate decît aceea că răspunde unei exigențe a spiritului, a cărei esență e extrasocială: explorare inclusiv a angoasei, prin depășirea limitelor, prin pătrunderea în tragedia limbajului însuși, printr-o expresie care “*este fond și formă în același timp*”. În nici un caz formalism, ci căutare a adevărului. Tocmai de aceea, avîndu-i în spate pe Maiorescu și pe Lovinescu, dramaturgul refuză “*teatrul dirijat*” și popular (“*partea cea mai superficială a ființei umane*”), în favoarea prototipului, a unui model cu caracter universal. Iată obiectul teatrului obiectiv, nonfigurativ, a dramei *pure*, teatru... *realist* prin prisma căutării identității ultime, înregistrate într-un fel care exclude reproducerea realității figurative. Teatru, așadar, mai aproape de arhitectură decît de literatură, foarte aproape, oricum, de *geometria* lui Brâncuși, în care, ca și în Caragiale, Ionesco se recunoaște. De aici, un întreg excurs în *vidul ontologic*, clădit pe sentimentul de irealitate. Realitatea este o iluzie, ne spune Ionesco, drept pentru care și-l declară maestru pe regele Solomon, căruia la un moment dat i-l asociază pe Iov. Realitatea pe care el o tot “reproduce” este “*sfișierea continuă a vîlului aparenței; distrugerea continuă a tot ce se construiește*”, conștiința și necesitatea iluziei. Privită în chiar esența ei – e un paradox aparent –, lumea devine absurd-fantastică, neverosimilul devine *mai adevărat decît adevărul*. Și, totuși, angoasa aceasta sfîrșește uneori în iluminare, deși nu acesta este cuvîntul cel mai potrivit. Dar eșecul ontologic al ființei adevărate se convertește în chiar procesul artei în opusul ei: “*angoasa se transformă deodată în libertate; nimic nu mai are importanță în afara minunării că sîntem, a noii, surprinzătoarei conștiințe a existenței noastre într-o lumină de auroră, în libertatea regăsită*”: tragicul devenit comic, căci *într-o lume ce pare iluzorie, “ce altceva putem face decît să rîdem?”*. Lecția caragialiană oferă ea însăși motive pentru rîs, pentru *vidul în haine de duminică, pentru vidul fermecător*, pentru manifestarea acestei fascinații în fața miracolului vieții, consecință a unei eliberări.

Oricum, o problemă încă deschisă... – ca și aceea a balcanismului parizian, care merită o analiză specială. Căci, iată-l pe Ionesco neînțeles și neacceptat în chiar patria modernismului. Ce-i drept, în țara lui Descartes și a iluminismului (anii ‘50, ‘60 sînt ai unui „raționalism” feroce, dogmatic pînă la fanatism, lunecînd viguros în premodernitate), unui anticartezian ca Ionesco nu-i este deloc ușor să respire. Sînt ani în care se poate striga fără nici un fel de rezerve *Poliția în contra literaturii!*, iar atunci cînd citești că printre contestatarii lui Ionesco, un... contribuabil revoltat scria: „*E dureros cînd te gîndești că e un teatru subvenționat de stat, că așa ceva se face pe banii noștri, că plătim impozite!*”, nu poți să nu observi asemănări neașteptate cu mediul românesc în care – într-adevăr, chiar mult mai tîrziu –, păcate ale literaturii erau denunțate de muncitori scoși din fabrici și uzine, puși să judece și să înfiereze. Cît despre critici, unul dintre ei, vorbind despre *Rinocerii*, se întreba: „*Și dacă anumite totalitarisme ar oferi un umanism... mai înviorător?*”. Avea dreptate Ionesco să numească teatrul cu care se confrunta unul *naiv*. Se pare însă că societatea franceză în ansamblul ei trăia un moment de mare naivitate și nu înțelegea identitatea dintre *conformismul de stînga și cel de dreapta*, între care Ionesco nu făcea nici un fel de deosebiri. Dar, într-o țară care-l acceptase, cum își permitea Ionesco să dea lecții, să nu se subordoneze, să refuze militantismul în favoarea condiției umane, a *durerii de a trăi, a fricii de moarte, a setei de absolut...?* Ionesco – cel care, ca și Caragiale, se numea nu mai mult decît un *meșteșugar* și care, într-un mediu inert, își edifica teatrul, printre altele, pe următoarea, fundamentală, întrebare: „*Dacă lumea nu-i decît o iluzie?*”. Să recunoaștem, o întrebare care l-a bîntuit pe Caragiale însuși.

Mircea A. Diaconu

POEME

Vasile Ponea

Prea de multe ori...

Prea de multe ori, luăm minciunile în serios
și depindem de ceva, chiar și de o tristețe.
Neobarbarii de azi compromis totul,
chiar și ignoranța.
Ipocrizia civilizată e fără orizont,
lipsa de scrupule a devenit virtute,
iar morala e bună doar de predici
ținute de niște brute, așa zise sincere,
pentru care nu există nefericire.

Aici am ajuns

Studiem în școli degradarea eficientă,
dirijată de neopatrioții fără complexe,
pe un drum fără întoarcere.
Și nu pare păcat să te iluzionezi
că nu mai ai iluzii, care par și pline de lașitate,
ba chiar te domină teama de zădărnicie
și prea multe eșecuri devin convingătoare,
nu ca prea rarele succese.
Dar lumea nu e numai ceea ce se vede,
ci,... e și misterul ei.

Despre înțelepciune

Înțelepciunea nu se învață la cursuri,
nici nu se poate-mpărți.
Ea nici nu îmbătrânește
dar de ce oare nu se impune?! ...
Reapare în istorie pe spații restrânse,
în orice mediu sau loc pământean,
scoate în evidență imperativele morale,
care însă nu-și găsesc locul în politică.
Modestia impusă de ea se digeră greu...
Și doar ironic poți să spui
că bătrânețea e vârsta înțelepciunii,
însă ea poate să facă clipa egală cu veșnicia.

De ce ?! ...

De ce mormintele să cucerească pământul
și să fii nevoit să taci dureros?!...
De ce să renunți la viață,
când o iubești nespus,
în loc să fii sinucigașul care trișează?!...
Între noi și greșelile noastre...
s-a statornicit un vid
și nu suntem atât de puternici
ca să nu facem nimic. Mai ales... că
va veni vremea când și mormintele mor.
Suntem niște diletanți imperfectibili –
Cum să accedem la absolut?!...
Hai să ne mutăm pe un alt astru
și să începem cu mormintele!

Am visat cum pruncii îl tăiau pe Irod
Și-l așezau pe farfurie, felie cu felie;
Iar Capul Sfântului Ioan, detrupat,
Pe Irodiada o jelea, precum și pe maică-sa;
Martirii cum mângâiau, fiarele care-i devorau,
Ba mai mult... unele pe lângă sfinți se ghemuiau...

Încep să-mi cadă drumuri din călăie,
zările îmi par, a mi se năzări,
noptile-mi sunt mai tuciuiri ca niciodată,
deși bolta e totuși înstelată.
Mai totul îmi pare că merge pe dos,
speranța se năruie fără folos,
iubirea-și întinde sensul spre moarte,
căci, c-o așa viață nu se mai poate.

Vom avea dări chiar pe anii din groapă
pe cuiile bătute-n coșciug,
pe crucea ce-ți șede la capăt,
cimitirul deveni-va haiduc.
Vor pune impozit pe fire de iarbă
ce încolțesc din al tău trup inert,
căci nu ți-ai plătit nevoile toate,
când încă viai și erai subiect.
Deci fi-va mai mică dobânda pe chin,
cu cât te-nvoiești, să trăiești mai puțin.
.....

De-atâta amar și speranțe surpate:
biografiile se-ntorc în războaie,
ulcioarele devin oase de om,
de mâini, de picioare, de șale.
Coaste răsar din ulcele și străchini,
tăciunii revin în pădurile zvelte,
iar apele curg spre semețe-nălțimi.
Totul se-ntoarce în amintiri.

O lungă și nefericită poveste
ca istoria lumii și viața de azi este.
Dând cu fruntea sufletului
de pragul de sus al cugetului,
am aflat, cum darul străinului fără iubire,
cumplit te subjugă, ca un blestem, peste fire.

Între cele patru laturi, azi nimeni nu mai roșește
Cu-anarhie, lașitate și jaful public el ne-ocrotește.
Cu cinismul din politică întins ca o lepră,
am progresat din cetățeni, în sclavi de aleasă speță.
Ne-au împins prin legi în robia puterilor străine,
cei ce-și fac azi merite din antivirtute.
Iar suferința ce-i drept, o proprietate privată
devine certitudinea, mult prea recomandată.

De un timp... timpul bun nu mai trece pe la noi.
Nu e revoltat pe stră-înaintașii noștri,
ci pe noi și urmașii noștri.
Pe noi, fiindcă nu l-am prețuit,
pe urmași pentru că l-au ocolit, l-au jignit,
iar în bine nu s-au unit.
Și pe lichelele de-o samă,
Nu le-au mazilit.

Aici s-a ajuns

Cu o perfidă modestie storcând efemerul,
cu o ipocrizie a fidelității scufundată-n minciună
și-nconjurată de moarte,
cu o tehnică a ambiguității, demnă de Phitii
și cu trădarea devenită condiție,
s-a aglomerat lumea de farse penibile.
Ni se-arată-un dispreț dur, mai ales prin viciu,
nu mai ai puterea, de a crede în nimic,
voalat ni se oferă, doar libertatea -n supliciu.

Eminescu avea o patimă, alături de cea a timpului.
Se-mpotrivea minciunii, grandomaniei, lucririi fără esență.
Se contopea cu țara din inimi, cu năzuințele ei,
Cu sloganurile, adâncimile, tristețile și trăirile ei...
Se contopea cu El însuși.

Gândul ce mă gândea

Muntele de gândire se prăbușește-n el.
Sunt veșnic îndrăgostit
de beția ce-o trăiesc la izvoarele
la care, mereu în genunchi mă-ntorc,
fie ele de apă, de morală,
de credință sau de sfințenie și iubire.
Umbra mi-a fost dată aici, pentru viața în trup;
ea va continua să existe și apoi detrupată
și poate... va fi fericită.
Zeci de păsărele încântă stejarul cu trilurile lor,
iar el chicotește de fericire
și le ascunde cântecul sub pământ,
unde rădăcinile, jucăușe sorb seva.
M-am pierdut în gândul ce mă gândea,
ascuns sub un alt gând gânditor.

Împreună

Șerboteștiul, cu haloul său magic,
l-am vizitat de curând,
cu o timiditate ușor de rănit.
Împreună cu fratele „S” am simțit:
cum umbra amintirilor devine
tot mai îngustă și mai lungă,
cum ne-a murit copilăria,
cum veșniciile de atunci s-au consumat
și am rămas două singurătăți tăcute.
Devenisem țăranul care știe tot
despre viață și moarte, despre suflet

și în acel cosmic pitoresc
m-am simțit aruncat din mit în istorie,
fiind obligat să consimt
eșecurile neamului prin democrația de azi,
că ne ispășim *meritele* și nu păcatele
și că aproape, nu mai îndrăznesc să îndrăznesc.

Stare sublimă (diafană)

La Borsec, în drum spre Grota Urșilor,
m-am recules în iarba până-n genunchi,
cu ochii-n senin, pe o pajiște multicoloră
și am simțit respirația lui Dumnezeu.

Visuri tainice

Visuri treze vor dispare, cele tainice miji-vor,
jocul meu cu fantezia, în poeme răsuna-va.
Și din pravile de cuget, văd sub coajă de stejari
sufletele-n cumpănire, a unui lung șir de martiri,
prinși în mreaja veșniciei și plângând „neamul nevoii”.

Autourzire

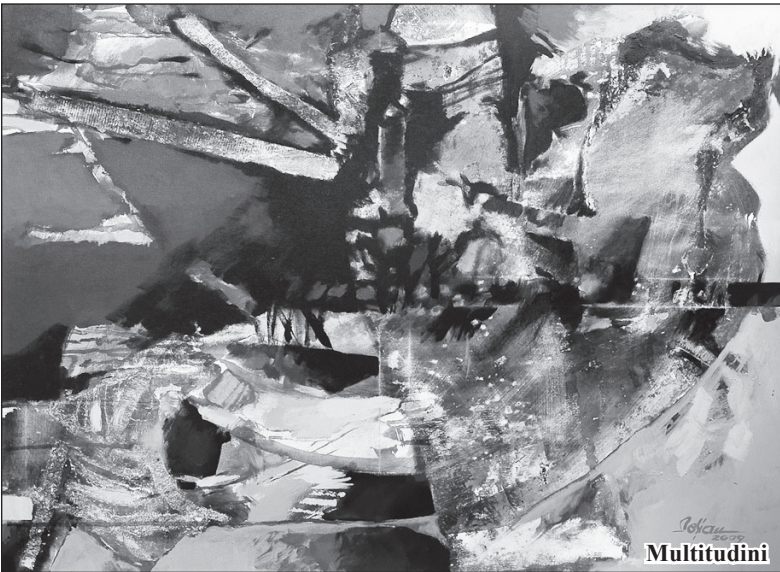
Deși îmi doresc, nu mai am timpul
și capacitatea să mă căiesc,
după ce cu gelozie antumă
încep să am amintiri
și să cred că am auzit,
mai mult, nu decât s-a urzit.
Devin egoist, iar în soare
mă văd ca o ruină ce se prăvale.
Nu îmbrățișez pe stoici,
căci nu totul e bine să se întâmple;
nu mai îmi doresc nimic,
ca într-un paradis pierdut.
Poate doar de ciudă
vreau să-mi spânzure și umbra
mizând pe veșnicie.

A fost cândva

Doar în timpul edenic al copilăriei
Simțeam fără regrete mirosul de eternitate prelungă.
Pasiunile erau excesiv-nevinovate,
erau mici nebunii revărsate peste maluri,
iar iluziile atotcuprinzătoare,
mai convingătoare ca realitatea.
Mai târziu gafam cu pasiune și ardoare
Și căutam ridicolul, spre amuzamentul celorlalți.

Năstrușnicii

-În zori de zi stelele și luna se ascund de groază, lăsând
doar soarelui blestemul să ne vază.
-Pentru creșterea bugetului de stat, guvernul ar trebui să (re)
inventeze un soi de *indulgențe*, precum instituția papală.
-România sărăcește și în populație. Cu privatizările noas-
tre democratice, transferăm totul.
-Fără discernământ, doar interes. Au devenit mai puterni-
ce drepturile omului, decât ale oamenilor, deși principiul
de bază e invers.
-Prea mulți își fac astăzi trădarea solemnă și o îmbracă
(justifică) în valuri de cuvinte tocite, prihănite.
-Agonia noastră – demnă de nevolnicia conducătorilor și
de credulitatea noastră.

Etnometodologia de pe...mess

- Glosar de erori lingvistice în comunicarea electronică -

Alexandra Mănescu

STRESSED BY THE FEAR THAT THE ROUMANIAN LANGUAGE CONFRONTS WITH A DAILY FORCED ASSMILATION NOT ONLY OF NEOLOGISMS, BARBARIAN TERMS, SLANG ELEMENTS AND JARGON, BUT ALSO OF A LARGE ENSEMBLE OF GRAPHIC GRAMMATICAL 'ARTIFICE', WHICH LIKE ALL NEGATIVE THINGS DON'T PROVOKE INTOLERANCE TO THIS 'LIVING ORGANISM', BUT ADDICTION, WE HAVE DECIDED TO REALISE THE ANALYSIS OF A CONVERSATION.

OUR CONVERSATION IS DESCRIBED BY THE FOLLOWING TERMS: ELECTRONIC, PREFERRED (REPLACING THE ORAL ONE), DENOTATIVE, APPARENTLY, AND, IN FACT, HOLLOW. THIS KIND OF CONVERSATION HAS A HIGH RISK OF ADULTERATION AND ROT OF THE CORRECT ORAL AND SCRIPTIC ACT, REALISED TROUGH THE CAPITALIZATION OF THE SEMANTIC PLETHORA OF THE NATIVE WORDS

BEING SPEAKER, INITIALLY, AND ANALYST, SECONDLY, WE REALISE IN TWO DISTINCT MANNERS, THE EXEMPLIFICATION OF A 'TRENDILY SPEECH'.

Presăși de temerea că limba română se confruntă cu o forțată apropiere nu doar de neologisme, barbarisme, elemente argotice și de jargon, ci și de un vast ansamblu de „artificii” grafice agramaticale, care, asemenea tuturor lucrurilor negative, nu provoacă intoleranță, ci dependență, am pornit în demersul nostru analitic de la un corpus de cercetare conversațional.

Comunicarea analizată se înscrie în coordonatele următorilor determinanți: electronică (preferată, în locul aceleia verbale), referențială, aparent, și, de fapt, eliptică. Aceasta prezintă un puternic risc de alterare a actului verbal și scriptic corect și realizat prin valorificarea pletorei semantice a cuvintelor autohtone.

Redăm comunicarea noastră, suport de analiză:

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:08:51 PM): sal! esti?

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:09:00 PM): Sunt!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:09:08 PM): Ce faci?

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:09:55 PM): Citesc cva din „Rom. lit.” Uite, sa ti spun si tie:

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:11:26 PM): „Geniul se poate dispensa de a avea gust, exemplu: Bethoven.”(Claude Debussy)

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:11:49 PM): „Mallarmé, intraductibil pana si in franceza!”

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:12:05 PM): spunea Jules Renard

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:12:15 PM): si

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:13:58 PM): „Dupa mine, e prost, burghez, cinic, plicticos, cu exceptia unui pasaj admirabil despre sinucidere care iti face pofta sa mori.” (Voltaire despre „La nouvelle Heloise”a lui Rousseau)

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:14:37 PM): niste vacheries

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:15:08 PM): pe care si le au adresat scriitorii si artistii, din toate timpurile, intre ei...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:15:37 PM): ce apar intr o carte a lui Pierre Chalm

min

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:16:19 PM): „Ta gueule, Bukovski! Dictionnaire des injures litteraires”

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:16:58 PM): Buna,buna ultima!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:17:10 PM): mda!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:17:19 PM): Si sunt mai multe!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:17:51 PM): F tare! Suuuuper ideea autorului!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:18:06 PM): Dap!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:18:26 PM): stii ce voiam sa vb cu u?

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:18:37 PM): ce anume?

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:18:57 PM): in leg cu ses de com...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:19:12 PM): stai o clipa!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:19:39 PM): k

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:20:19 PM): gata! am revenit! mi am pus sa drin-

cuiesc un ceai pt k m cam doare stomacul

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:20:38 PM): imi pare rau!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:21:34 PM): nu i nik...imi trece! e din pricina fap-

tului ca sapt asta am mancat numai junk-food. Asa imi trebuie!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:22:32 PM): dear! pai, sa ti spun ! eu o sa scriu

despre argou si vreau s t rog sa te uiti u peste lucrare.

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:23:03 PM): ma uit! nu am zis asa?!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:23:29 PM): pai,ba da!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:24:12 PM): Sa nu uiti s plasezi si expresiile alea

cu efecte stilistice!...

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:24:23 PM): nu uit!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:24:52 PM): Tu sa o faci sapt asta si eu ma uit

peste ea luni

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:25:01 PM): E bn?

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:25:17 PM): Mai esti?

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:26:38 PM): scuze! am fost pana la tv...auzisem

reclama cu banking si voiam sa o vad....

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:26:57 PM): aa..sublima!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:27:34 PM): voiam s t intreb ce au zis fetele de

prezenta lui Marian?...

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:28:37 PM): s au mirat k a venit.si- au zis ca e de

admirat....

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:29:53 PM): i auzi! si destept, si de admirat! sau

cea de a doua e rezultatul primei calitati?

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:31:46 PM): fetele astea!...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:31:49 PM): Da! este precum poseta de fitze a unei

pitipoance downtown: un must-have!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:32:55 PM): are deja girl friend!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:33:07 PM): Ce pacat! Sa nu le spui fetelor ca le

frangi inimile!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:33:53 PM): te mai rog ceva....imi dai si mie orarul?

te rog!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:34:14 PM): Imediat...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:34:51 PM): gata! l ai luat?

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:35:04 PM): dap! Ms!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:35:15 PM): npc!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:35:41 PM): vb de lup..chiar intra si el...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:36:16 PM): da nu te am intreat. Profa ce a zis kn

l a vazut?

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:37:34 PM): i-a spus ca timpul e scurt si el profita...

si k e bine dak poate sa faca doua fac in paralel.

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:38:17 PM): si cum el poate...frumos, frumos dis-

curs!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:39:08 PM): mda! revenind la ses....s cam stresata...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:39:54 PM): und t duki zilele astea? pleci in week-

end l tara?

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:40:08 PM): nop!

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:40:23 PM): pai, vezi! ai tp s scrii...

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:40:40 PM): ei,si daca nu-mi iese...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:41:48 PM): mai, la sicoala nu avem multe cur-

suri...mai poti lucra si in cursul sapt....

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:42:27 PM): te descurci tu ! cori, eu ies! mai vb...

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:43:15 PM): k,bella! eu mai stau putin si apoi ies..

te pupic!

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:43:34 PM): aaa... , nu ti-am aratat pozele d l fak...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:44:02 PM): nu i bai! alta data...

coryna_nicoleta90 (10/31/2010 8:44:15 PM): dap! ne auzim...

Alexandra Manescu (10/31/2010 8:44:20 PM): nb!

Situându-ne în planul subiectiv al (inter)locutorului, inițial, și în acela neutru al analistului, ulterior, valorificăm în două ipostaze, distinct de fiecare dată, actele de limbaj exemplificate.

Prima valorificare presupune asimilarea in stricto sensu a materialului lingvistic realizat la nivelul *conversației*, iar cea de-a doua presupune interpretarea acestuia, reiterând, dispus în primă fază doar cu funcție referențială. O interpretare conotată prin simț critic și autocritic, prin metodele revelatoare de varii erori și de lacune lexicale, chiar și pasagere, inacceptabile pentru profilul unui/unor viitori literat(i).

Distanțându-ne de planul pur referențial, deci de prima etapă, dăm curs ex abrupto abordărilor analitice.

Viziunea de ansamblu asupra replicilor - suport de analiză - distinge trei abateri cu frecvență permanentă în cazul primelor două și cvasi-permanentă în cazul celei de-a treia.

Prima nu este omniprezentă doar în *conversațiile* electronice. Ea lasă impresia unei normalități scriptice în temporalitatea noastră, invocând ideea unei intuiții și a unei capacități deductibile native ale vorbitorului de limba română. Lipsa diacriticelor se regăsește în majoritatea lucrărilor „scrise” computerizat și pentru că revolta acelor care ar fi în măsură să remarce tendința de renunțare la atipicul grafic și, implicit, fonic este înăbușită de numărul crescând al „nesimțitorilor” de limbă, starea de indolență a ultimilor pare a nu fi perturbată.

Cea de-a doua abatere se referă, ca și ultima, la o acută influență de nimicire a ortografiei limbii române, evidentă prin eliminarea cratimei din cuvintele compuse: „junk food”, „must have” (o compunere prin hipotaxă), atunci când aceasta este folosită pentru elidarea unei vocale și dispariția hiatului frastic: „sa ti spun”, „si au zis că e de admirat”, „nu mi iese”, „nu i nik”, cât și atunci când sunt folosite ortogramele: „ mi am pus”, „s au mirat”, „ te am intreat”, „ l a vazut”, i a spus”, „ti am aratat”. Eliminarea procedurii de joncțiune nu conduce la contopirea elementelor lexicale. Ele rămân compuse mental, prin folosirea blankului.

Terța abatere, sesizabilă chiar și la nivelul primei percepții, este obișnuința de a folosi conjuncții, prepoziții și forme pronominale clitice private de ultimul sunet (în speță, unica vocală a cuvântului). Am catalogat abaterea ca una cvasi-permanentă, remarcând inconsecvența lingvistică și de stil a interlocutorilor: „vreau s t rog s te uiti”, „m uit peste ea”, „voiam s t intreb”, „poate s faca”, „ nu ti am aratat pozele d l fak”.

Conversația electronică prezentată drept model oferă o pluritate de abateri de la normele academice ale limbii. Aceasta începe prin ilustrarea unei reducții a formulei de adresare. Este preferată elidarea ultimelor sunete, deși cuvântul este oricum unul scurt: „sal”.

Ne confruntăm cu o perspectivă pragmalingvistică ce include și dovada unei comodități exagerate.

Observăm că debutul comunicării este marcat de interogația: „Esti?”, dar și de răspunsul: „Sunt!”. Prezența acestor forme predicative indică faptul că verbul „a fi”, în forma sa de prezent, persoana a II-a, singular, respectiv persoana I, singular, asigură *interlocutorii* de posibilitatea realizării *conversației*. Verbul „a fi” este perceput cu sensul de „a se afla”, într-un mod impropriu, în condițiile în care modalitatea prin care este realizat schimbul de replici este una virtuală, configurând nu un spațiu concret, ci unul în coordonatele căruia nu poți „ființa”.

În continuarea răspunsului afirmativ este plasată întrebarea: „Ce faci?”. Interogația nu are rolul de „a controla” partenerul ori de a înțelege prin răspunsul acestuia din urmă dacă dorința de a comunica este inoportună. Desfășurarea *dialogului* relevă caracterul stereotip al întrebării și lipsa aptitudinii de a declanșa atipic și inteligent *discuția*.

Relatarea acțiunii pe care o desfășoară *interlocutorul* cuprinde alte practici ce se abat de la normă, la nivel lexical, și de la rigoare grafică. Forma „cva”, alături de forme ulterioare asemănătoare ca: „stii c voiam...”, „s t intreb c au zis...” conduc la ideea că este preferată o parțială transcriere fonetică. Eufemismul folosit accentuează disprețul pentru astfel de realizări grafice.

În planul abaterilor lexicale regăsim plasarea neadecvată a formulei „Pai”: „Pai, sa ti spun si tie...”, formulă care apare și în contextul : „Pai, ba da!”. Aceasta este utilizată incorect în debutul unei comunicări, provenind din adverbul „apoi” și implicând semantic o succesiune în plan factic.

Din dorința de epatare ori din plăcerea de a uza termeni excentrici, locul cuvântului autohton „măgării” este luat de termenul de origine franceză „vocheries”. La fel se întâmplă în sintagmele „am mancat junk food”, „pitipoance downtown”, „are girl friend”, „un must have” și în opțiunile „dear”, „bella” (ultimul de origine italiană, conturând impresia unei accentuări a calităților fizice), deși ambii parteneri de *dialog* recunosc

„funcția” de atrofiere a creativității limbii a acestor barbarisme¹ prin existența unei pauze în *conversație*, ce conduce la conotarea unei atitudini depreciative și ironice față de folosirea în reclame a unor xenisme² periculoase: „(...) auzisem reclama cu banking”, „Aaa... sublima!”

Oricât de straniu ar putea părea, tot în categoria barbarismelor se regăsește și frecventul „u”. Fiind pronunțat [iu], găsim explicația pentru folosirea pronomelui personal „tu” în această formă. Logica internaților este aceea că forma pronominală din limba engleză este mai potrivită decât românescul „tu” (altă dovadă ce marchează dorința de înlocuire a elementului propriu limbii române cu acela străin). Tot pe principii fonetice, nici macăr „tu”- ul englezesc nu este preluat integral, ci doar sub forma amintită „u” („you” fiind transcris fonetic [ju(:)]) .

Pentru efecte stilistice, unul dintre *interlocutori* valorifică un împrumut, dar după model autohton. Se renunță la forma verbală „beau” pentru forma „drincuiesc” (<engl. *to drink*) care semnalează nu doar latura rizibilă, ci și incompatibilitatea semantică: „drincuiesc un *ceai*” (<*drink* – „băutură alcoolică”) .

Dacă grupurile „ce”, „ci” apar în parțiala transcriere fonetică analizată, la nivelul realizărilor grafice ale cuvintelor „ca” și „că” operează o analogie eronată. Litera „k” pronunțată [ca] influențează scrierea adverbului comparativ și pe aceea a conjuncției subordonatoare: „drincuiesc un ceai pt k (...)”, „s au mirat k a venit”, „ce a zis kn d l a vazut”, „, dak poate sa faca ” (o altă explicare ar fi reducția lexemelor pentru economia de timp; o reducție grafică, dar nu și fonică!). Ultimul exemplu este dovada că de la „cuvintele-bază” greșite s-a ajuns la o permanentizare a fenomenului, iar cel de-al doilea exemplu accentuează ideea că alternanța fonetică [ă]/[â] nu contează și nu implică renunțarea la această creație specifică unei comunicări electronice.

Uneori, litera „k” înlocuiește chiar și litera „c”, fără a exista motivații: „Und t duki”, „pozele d l fak”, „nu i nik”.

În căutarea acestor greșeli de scriere, interpretăm o interesantă relație semantică, numind-o omografie: „s au mirat k a venit” în comparație cu „k, bella”. Aceste echivocuri grafice se datorează tendinței de masivă prescurtare. „k”- ul din al doilea exemplu are drept semnificant „O.K.”, abrevierea structurii „all correct!” (totul corect!). Astfel termenul „correct” renunță la determinantul antepus pentru că informația pe care o transmite îi permite această lipsă (sememele sale substituie eliminarea, născând abrevierea unei abrevieri!).

Folosirea lui „O.K.”/„K” indică o altă valență a snobismului. Omiterea lui „k” și a cuvântului „week-end” în enumerarea oferită la categoria barbarismelor este una intenționată. Spre deosebire de celelalte străinisme³ acestea două sunt frecvente și folosite dublând cuvinte românești: „da” și „sfârșit de săptămână” și definind bilingvismul.

O altă îngrijorătoare carență dezvoltată în diverse moduri, pe care le vom analiza, este forma de superlativ. Oferim, inițial, exemplele: „Buna, buna rau ultima!”, „F. tare!”, „Suuuuper ideea!”. În primul exemplu superlativul este construit prin repetarea adjectivului „bună”, dar și prin alăturarea lexemului „rău”, cu însuși rol de construcție a superlativului. În extenso, construcția „buna, buna rau” nu este doar tautologică, ci și pleonastică. Astfel, *interlocutorul* putea alege fie „bună rău”, fie „bună, bună”. Aceste superlative ar fi fost corect construite din punct de vedere semantic, dar ar fi relevat sărăcia vocabularului sau incapacitatea de transmitere a intensității sentimentelor / părerilor (în manieră identică: „frumos, frumos discurs!”).

Secundul exemplu se înscrie în categoria superlativelor descrise anterior, dar prezintă două note diferențiatore: o abreviere, convențională în spațiul în care aceasta se realizează, și posibilitatea noastră de a întrezări pentru termenul „tare” echivalentul „mișto”, încadrând exemplul în clasa argoului.

Ultimul superlativ nu mai intră în clasa metalogismelor, ci în aceea a metaplasmelor⁴ prin repetarea literei „u” și, implicit, prin prelungirea sunetului. Dincolo de eufonie, dacă există ea, această repetiție naște un alt pleonasm, ideea de superlativ absolut fiind regăsită în planul expresiei cuvântului, de origine latină, „super”.

Punctând abrevierile, convenționale în acest plan electronic, dar neacceptate de normele gramaticii limbii române, împreună cu termenii argotici, le catalogăm ca fapte lingvistice codificate în spații concrete (ex.: o operă literară fără manifestări lexicale din zonele ex-centriche ale vocabularului și / sau dialogul unor oameni de cultură sau nesincronizați cu tehnicile de comunicare electronică).

În replicile – suport de analiză – regăsim: „in leg cu ses de com”, „am rev”, „o sa faci sapt ast”, „revenind la ses”, „s cam stresata”, „profa ce a zis”, „E bn?” (dar și „Ms!”), „mai vb” (și „vb de lup”), „ai tp s scrii”. Observăm că abrevierile sunt fie prin fracturarea semnificantului, în cazul primelor exemple, fie prin contopirea primelor consoane ale silabelor, în cazul penultim și antepenultim, dar și prin aglutinarea consoanei inițiale cu aceea finală, în cuvintele monosilabice, cazul ultim.

Totodată, ne confruntăm cu alte două tipuri de abrevieri: „nu i nik” și „npc” (dar și „nb!”). În cazul „nu i nik” nu putem plasa termenul abreviat în nici una dintre cele două, respectiv trei, forme de abreviere definite. Abrevierea termenului nu se realizează sintetic cu inițialele fiecărei silabe, ci prin elidarea consoanei „m” și a vocalei „i”, considerând că restul corpului lexical este suficient pentru perceperea sensului. „npc” și „nb!” sunt cele care prezintă o abreviere sintetică, dar nu raportată la nivelul unui singur cuvânt, ci la nivelul unor construcții, aglutinându-se inițialele cuvintelor componente.

Ab intio, formele „Mda” și „Dap” provoacă nelămurire și dezaprobare pentru uzul lor. Eliminând posibilitatea încercării de a crea sentimentul unei ezitări (nu are rolul unui fatem), manifestarea lui „m” în poziție anterioară lui „da” și aglutinat nu descrie nici o funcție referențială (nu aduce un plus / un minus semantic), nici una expresivă. „Mda”, ipso facto, este o altă construcție ce poate intra în clasa argoului (un argou al utilizatorilor programului *Messenger*).

„Dap” construiește cea de-a doua relație semantică regăsită în corpusul de cercetare. „Dap” intră în raport antonimic cu „Nop”. Cel din urmă este forma familiară / informală a adverbului de negație „no” (<engl. *no* - „nu”). Atracția pentru împrumuturi conduce la utilizarea negației în forma pe care noi o acuzăm de diminuare de autentic și pe care o refuzăm, cu încredere în puterea intrinsecă a grăitorilor de limba română de respingere a formelor „stricătoare de limbă”⁵.

După modelul „nop”, „p”-ul este folosit și la forma neaoșă a adverbului afirmativ „da”, rezultând „dap”, pe care alături de „nop” îl situăm în aceeași sferă a vocabularului precum „mda”.

Masa vocabularului, în special sfera argoului, este extinsă de cuvintele interpretate

1 Sextil Pușcariu, *Limba română*, I. Pivire generală, Ed. Minerva, Buc., 1976, p.372

2 Florica Dimitrescu, *Dicționar de cuvinte recente*, Ed. Albatros, 1982, p.18

3 Mioara Avram, *Anglicisme în limba română actuală*, Ed. Academiei Române, Buc., 1997

4 a se vedea Grupul μ, *Retorica generală*, Ed. Univers, Buc., 1974

5 Titu Maiorescu combate „stricătorii de limbă” în două studii polemice: „Beția de cuvinte” (1973) și „Oratori, retori și

limbuți” (1902)

cu acribie, cât și de următoarele: „poseta de fitze a unei pitipoance”, „are girl-friend” (nu doar barbarism), „profa ce a zis” (nu doar abreviere prin trunchierea semnificantului), „pozele d l fak” (nu doar abreviere și greșeală grafică).

Cuvintele „fitze” și „pitipoance” sunt modelul unei alte inconsecvențe (ca în cazul conjuncțiilor, prepozițiilor și formelor pronominale clitice lipsite de ultimul sunet). Litera „ț” își păstrează substanța scriptică tipică limbii române și ortografiei. Ea nu este distorsionată de corelații fonetice în cuvântul „pitipoance”, dar, opozițional, se concretizează în „fitze”.

Structurile: „Da nu te am intreat”, „timpul e scurt”, „l sicoală” și „te pupic” sunt cele la care credem a fi necesare analizele noastre, în continuarea lucrării.

În „Da nu te am intreat” perspectiva pragmalingvistică este cea care primează în demersul analitic și interpretativ, dar nu exclude că preferința pentru formele neliterare (acelea în care ultima literă este înlocuită de apostrof) este dovadă a lipsei de prețiozitate pentru limbaj (în sensul bun!).

Neinițierea interlocutorilor în domeniul foneticii și al fonologiei, dar și inexistența unui simț nativ pentru eroarea fonică (la fel se întâmplă și în cazul cacofoniilor) sunt factori care creează fenomene precum: „timpul e scurt”, ce se definesc ca sexologisme.

Pe modelul clasicului exemplu „hirean” (reg.), am fi tentați să catalogăm „i”- ul interconsonantic, pentru explicarea greșelii din cea de-a treia structură („l sicoala”) ca element cu rol singular de generator de epenteză vocalică. Însă am greși pentru că infixul „i” conotează și apropierea față de semnificat.

În cele din urmă ne oprim la nivelul construcției „te pupic”. Cu un caracter special, deși insesizabil, în genere, „te pupic” prezintă manifestări simțite a fi atât verbale, cât și nominale.

Fiind existent în limba română substantivul „pupic” (sufixul „-ic” are valoare neutră, nu diminutivală și este încadrat greșit în raport antonimic cu sufixul „-at” din „pupat” (-uri, pl.), crezut augmentativ) și a verbul „a pupa”, forma verbală corectă pentru persoana I, singular, care să înglobeze și să transmită informația concretizărilor lexicale anterioare, este „(eu) te pup”! . Astfel „te pupic” se realizează dintr-o formă pronominală clitică și dintr-un substantiv (derivat progresiv prin sufixare), dar lasă impresia unei manifestări verbale (de fapt, ceea ce se dorește a fi transmis – acțiunea de „a pupa”).

Pentru a fi încadrat în clasa verbelor ar trebui să existe o formă infinitivală. Și care ar fi aceasta? „A pupăci” ori „A pupica”? (există verbul „a pupăi” pentru sunetele pe care le exteriorizează pupăza).

Dincolo de crearea și uzarea unor astfel de structuri care nu se regăsesc în DOOM – ul limbii române, subînțelegem nota hipocoristică și de nuanțare a simțămintelor.

Voit, ultima greșeală reprezintă o zonă de interferență. Gândind lucrarea ca una rotundă⁶, realizăm finele în maniera incipitului (păstrând, de altfel, și însăși structura comunicării noastre electronice) și ne oprim asupra verbelor și a predicativității lor.

În ordinea utilizării, avem: „sa ti spun si tie” (ca și în „deci, sa ti spun”), „stii ce voiam sa vb” (dar și în: „vb de lup”), „imi dai si mie”, „l ai luat?”, „nu ti am aratat pozele”, „eu o sa ies”, „eu mai stau putin (si apoi ies)”.

Verbele (sinonime) „a spune” și „a vorbi” (în formele de conjunctiv, prezent) sunt folosite neadecvat , odată ce comunicarea se realizează prin scriere. Potrivit ar fi, deci, „îți scriu și ție”.

Celelalte trei verbe care urmează: „a da”, „a lua” și „a arăta” sunt nepotrivit selectate de către *interlocutori* pentru comunicarea electronică, tocmai pentru că ele desemnează acțiuni concrete, ce se pot realiza doar în realitatea imediată.

Se persistă în greșeală chiar și în ultimele replici. Verbele „a sta” și „a ieși”, culminând actul de asociere lexicală eronată. Folosite cu sensul „a continua să comunice” și, opozițional (verbul „a sta” primește antonim – evident în „eu mai stau putin si apoi ies” – nu firescul „a munci” sau „a sta”, ci , paradoxal, verbul „a ieși”), verbele sunt dezgolite de sensurile de bază (și acceptate!): „a (se) așeza” / „a se odihni” („a urma”, uneori) și „a pleca” / „a deveni”.

Pentru accentuarea potrivnicului verbal, în lucrarea de față „am vorbit” despre pluriitatea discordanțelor semantice, lexicale și morfologice dintr-o comunicare electronică. Am dorit să atenționăm nu doar pasionații, ci și simplii utilizatori ai acestui mijloc de comunicare asupra faptului că distorsionările faptelor de limbă fie voite (și conștientizate ca abateri, dar adoptate – cazul exemplului nostru), fie involuntare rezultă dependența de ceea ce produce timp și de ceea ce este în tendințele limbajului contemporan. Ca orice dependență, ea se instalează treptat și este tratată de cel afectat ca normalitate. Pentru aceasta, studiul nostru se dorește a fi declanșatorul stării de (auto)control, prin conștientizarea actelor ce degenerază autenticul lexical și normele gramaticii limbii.

Bibliografie:

A. Izvoare și lucrări de referință:

- 1. DCR:** Dimitrescu, Florica, *Dicționar de cuvinte recente*, Ed. Albatros, Buc., 1982;
- 2. DEX:** *Dicționarul explicativ al limbii române*, ediția a II-a, Ed. Univers Enciclopedic, Buc., 1998 ;
- 3. DOOM:** *Dicționarul ortografic, ortoepic și morfologic al limbii române*, Ed. Univers Enciclopedic, Buc., 2005 ;
- 4. LED:** *Longman Exams Dictionary*, 2006

B. Bibliografie secundară:

- Avram, Mioara, *Anglicisme în limba română actuală*, Ed. Academiei Române, Buc., 1997 ;
- Grupul μ, *Retorica generală*, Ed. Univers, Buc., 1974
- Guțu-Romalo, Valeria, *Corectitudine și greșeală (Limba română de azi)*, Ed. Științifică, Buc., 1972 ;
- Huxley, A., *Punct contrapunct*, **Ed.Polirom, Buc., 2003;**
- Jianu, Maria Magdalena, *Lexicologia*, Ed.Studii Europene, Târgu-Jiu, 2002 ;
- Jianu, Maria Magdalena, *Bazele lingvisticii*, Ed. Bibliotheca, Târgoviște, 2006 ;
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Anglomania – o formă de snobism lingvistic*, Comunicările *Hyperion II*, Editura Hyperion, Buc., 1996 ;
- Stoichițoiu-Ichim, Adriana, *Vocabularul limbii române actuale. Dinamică, influențe, creativitate*, Ed. All, Buc., 2001, 2005;
- Șerban, V., Evseev, I., *Vocabularul românesc contemporan – schiță de sistem-* , Ed. Facla, Buc., 1978;
- Șuteu, Flora, Șoșa, Elisabeta, *Ortografia limbii române. Dicționar și reguli*, Ed. SAECULUM I.O, Buc., 1996

6 apud Aldous Huxley, *Punct contrapunct*, Ed.Polirom, Buc., 2003

Adnotări publicistice

Literatura ca anticriză

Ion Trancău

Criza afectează parțial cultura, arta, literatura. Nici *sub comunism*, nici acum, spre finele tranziției postdecembriste, criza nu a putut duce la colaps. Înainte de Revoluție, criza era omniprezentă, aservind ideologic multiple aspecte ale existenței noastre, materiale și spirituale. Gândindu-ne bine, echilibrat, nu găsim în acest incipit decât o contrazicere aparentă. Important este că scriitori de azi sfidează criza, în sensul că nu și-au pierdut entuziasmul și optimismul creației! Ei sunt conștienți și beneficiază de libertatea cuvântului, a criticii, a autocriticii și, aproape impudic, a intimității și sincerității în nuanțarea opțiunilor și opiniilor. Este meritul revistei *România literară* de a stimula spiritul critic și creativitatea artistică în acest sens major.

Cu această convingere, revin la pagina de *adnotări publicistice* pe care am inaugurat-o în revista *Caetele Columna*, comentând succint, selectiv, câteva numere din lunile noiembrie și decembrie 2010 ale revistei *România literară*. Precizez, mai întâi, temele acestor două luni, în descendența tradiției lansate în sezonul estival din același an, tema lunii noiembrie fiind *Despre solidaritate*, iar a primei luni din sezonul hibernal, *Exerciții de admirație*, după sintagma sugestivă și expresivă a lui Emil Cioran.

În numărul 42 al revistei *România literară*, tema *solidarității* este abordată la rubrica *puzzle* de poetul și prozatorul Gabriel Chifu, sub titlul incitant, inspirat de o *faimoasă nuvelă șaizecistă*, **Solitar sau solidar**. Se poate deduce că această temă este destul de venerabilă, chiar (stră)veche ducând gândul la celebrul, real ori imaginar, *turn de fildeș*. În nuvela invocată de Gabriel Chifu, un artist plastic se clustrează pentru a acoperi o pânză enormă cu o capodoperă. Artistul izolat, *solitar*, decepționează: pânza lui propune un singur cuvânt, scris cu ... minuscule care duc la confuzia paronimică *solitar-solidar*. După Gabriel Chifu, cel care pune problema *solidarității* este *naiv, chiar ridicol*. După cum se observă lesne, directorul executiv de la *România literară*, este cel puțin sceptic în privința *solidarității* celor care scriu. Mai mult, el este cuprins de pesimismul dat de pierderea acestui *puternic resort lăuntric*, acela al *solidarității*. Gabriel Chifu este ironic, dar concludent, în argumentarea sentimentelor personale: *la recentul Târg de Carte de la Frankfurt, când a citit Varujan Vosganian au participat numai trei conaționali, armeni-Armen Mardirosian, ambasadorul Republicii Armenia în Germania, arhimandritul Serope Isahaghian, șeful spiritual al comunității armenie din Germania, și Eduard Melidonian, secretarul general al Uniunii Scriitorilor din Armenia*. Sarcastic, Gabriel Chifu mai notează: *n-a fost nici urmă de oficial român, solidarizându-se prin același umor amar cu scriitorul Varujan Vosganian, premiat în România pentru romanul Cartea șoaptelor*. Scriitorul, omul de știință și politicianul Varujan Vosganian, continuă: *noi, armenii, suntem conectați toți la același creier, voi românii...* În final, Gabriel Chifu mai crede totuși într-o iluzie sau o himeră, *solidaritatea fiind un exercițiu simplu de constatare, de recunoaștere a valorii celui alt, de euforie a izbânzii confraterne*.

În același număr 42, avem surpriza epistolară pe care ne-o oferă Elena Brădișteanu, sub pseudonim literar, Liana Brădescu, concitadina noastră și a lui Gheorghe Grigurcu în *Amarul Târg*, cum evidențiază admirativ Dan C. Mihăilescu. *Din păcate*, constată prezentatorul, în două pagini de *istorie literară*, opera remarcabilei prozatoare gorjene a apărut *la edituri cu vizibilitate redusă*, deși a fost întâmpinată favorabil în revista *România literară* de profesoara eseistă Ioana Pârvulescu și de Cosmin Ciotloș, într-o *frumoasă cronică*.

Titlul paginilor realizate în *România literară* este *Cum l-am cunoscut pe Constantin Noica*. Îndrept atenția cititorilor revistei spre chenarul, adeseori ignorat, *Să ne cunoaștem trecutul*, de pe ultima pagină, 24, în care Luminița Marcu semnează extrase din teza sa *Literatură și ideologie. Gazeta literară, 1954-1968*. Recomand, de asemenea, lectura articolului *Imposibila întoarcere* de Gabriel Dimisianu, comentând pertinent, din perspectiva prezentului, cunoscuta carte memorialistică și eseistică a lui Marin Preda. Din numărul 43 al revistei *România literară*, prezint doar scrisoarea de receptivitate acidă, negativistă a profesorului Horia Hațieganu, un cititor *extremist*, dar avizat, care atacă vehement prima jumătate din numărul 41 al revistei *România literară*, găsind peste tot erori și imperfecțiuni, primul executat, cu arsenal polemic malițios fiind... Nicolae Manolescu. La aceeași rubrică *Primim*, după doar trei numere, inconsecventul profesor H. H. repetă titlul de două ori, exultând *Bravo R.L.!*, dar abreviind eronat denumirea de pe frontispiciu: *R.L. și G.L. (România literară și Gazeta literară)*.

În numărul 44, *Despre solidaritate*, cu titlul dat de substantivul *Solidarități*, la plural, nearticulat, semnează colaboratoarea universitară Simona Popescu. Fără pedanterie didactică, d-sa scrie *Despre solidaritate*, cu aluzii la regnul animal și uman. Solidaritatea infantilă ar fi specific interesată, aceea a adolescenților ar fi *fanatică: de grup*, lumea fiind *construită rău* iar adolescenții *îi vor binele*. Sub raportul vârstelor umane, eseista ar fi putut continua abordarea *solidarității*, la maturitate și la senectute. Conceptul este însă invocat în mai multe secvențe și ipostaze. *Individualismul altruist*, sintagmă aparent oximoronică, poate fi găsit exclusiv în

sfera artei, opus, probabil, celui *egoist sau lucrativ-productiv sau primitiv și abuziv*. Optimistă, eseista crede că *în literatură există un individualism generos*, deoarece *literatura e generozitate sau nu e deloc*, iar *cel mai individualist trebuie să fie cel mai generos*.

În reflecțiile sale subtile, Simona Popescu poate trece pragul unui *act pur de altruism*, chiar de ...*narcisism* barbian. Substratul livresc, firesc al acestor opinii este ingenios și expresiv. Emoționante sunt solidaritățile literare: pașoptiste (I. Ghica, N. Bălcescu, V. Alecsandri), juniniste (I. Creangă, M. Eminescu), interbelice, postbelice și postdecembriste. Simona Popescu le evocă pe cele ale poezilor Leonid Dimov și Mircea Ivănescu, pe cele ale lui Șerban Foartă pentru ambii excepționali poeți, în viziunea criticului literar și a poetului Gheorghe Grigurcu. În același număr, 44, Nicolae Manolescu ne atrage atenția printr-un editorial cu un titlu sub forma unui enunț interogativ: *De ce trebuie să fie rău criticul*. Posibila întrebare implică, parțial, răspunsul, ca fiind retorică, sugerându-l, prin antinomia rău-bun. Criticul *rău*, un adjectiv sinonim, total ori parțial, cu exigent, pretențios, drastic, chiar inclement, este cel veritabil, consecvent și intransigent în receptarea și evaluarea creațiilor scriitorilor. Nu întâmplător, Șerban Cioculescu a izbutit să schimbe *porecla în renume*, fiind considerat *cel Rău*. Nicolae Manolescu mărturisește că la *România literară* a pretins tinerilor critici să fie *răi*, stimulându-i astfel: *Vreți să vă afirmați? Negați!* De aceea l-a rugat pe Alex Ștefănescu, îndemnându-l: *să pui Tichia de mângăritar și pe capul unor scriitori valoroși când scriu cărți proaste*. Nicolae Manolescu merge pe urmele lui G. Călinescu, acceptând și mizând pe funcția propedeutică/pedagogică a criticii literare, considerând actuală distincția pe care Titu Maiorescu o făcea în studiul *Poeți și critici*, primii fiind opaci/refractari, iar criticii, transparentți, în interpretarea și evaluarea creației literare. Spre finalul editorialului, N. Manolescu definește critica literară prin metafora *un duș rece necesar*. Cosmin Ciotloș semnează *cronica literară Cum grano salis* despre *Literatura luciferică. O istorie ocultă a literaturii române*, editată la *Cartea Românească*, în 2010, de Radu Cernătescu, un adversar cu aplomb al istoriilor estetice, destul de inclement cu *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, de G. Călinescu. Criticii și istoricii literari interbelici sunt atacați vehement ca dresori ai elevilor considerându-se, fiecare, ca un *dumnezeu al analizelor literare*. Radu Cernătescu reclamă substituirea conceptului de *frumos* cu *sublim*. G. Călinescu este culpabilizat de a fi *instituționalizat amprentarea autorului după filozofia artei și nu după suma ideilor proprii despre sine și divinitate*. Cosmin Ciotloș crede, judicios, dar ironic că, procedând astfel, ar funcționa un nou canon menit *să adune, de-a valma, scriitori veritabili și grafomani cucernici*. El mai constată și un alt paradox: *toți cei prezenți în cuprinsul Literaturii luciferice (excepție făcând Nicolae Milescu Spătarul) există și în Istoria călinesciană*. Radu Cernătescu cunoaște și aplică în istoria lui *ocultă* direcții ale *esoterismului occidental*, unele interpretări fiind *scilpitoare*, strălucite. C. Ciotloș evidențiază trei dintre aceste interpretări, prezente în capitolele consacrate lui Mateiu I. Caragiale (*Misterele din subteranele Curții-Vechi*), lui M. Sadoveanu și lui G. Călinescu (*G. Călinescu și începuturile romanului inițiativ proletcultist*). În lectura *ocultă* a romanului *Craii de Curtea-Vechi*, Radu Cernătescu are un precursor redutabil și imbatabil în Vasile Lovinescu, dar *evită sagace capcana*, observă penetrant C. Ciotloș: *prototipul lui Gore Pirgu ar fi Pantazi Ghica, fratele lui I. Ghica, personajul Pantazi ar fi inspirat de un vlăstar al familiei Cantacuzino-Măgureanu, pentru ca sub chipul lui Pașadia să se ascundă prințul Georges Soutzo (Șuțu)*. Mai puțin convingător este R. Cernătescu atunci când Pena Corcodușa apare *asemanată cam din condei cu amanta lui Alexandru Bogdan-Pitești* sau cu Poponel al cărui prototip ar fi *cronicarul monden Claymoor, alias Mișu Văcărescu*. În privința lui Sadoveanu orice interpretare facilitată de masonerie devine aproape superfluă, după inegalabilul eseu exegetic *Treptele lumii...* al lui Alexandru Paleologu.

Totuși R. Cernătescu releva iscusință în hermeneutica onomasticii lui Nechifor Lipan, *cifra astrală* corespunzătoare numelui de botez, Gheorghită, fiindu-i șase. Gheorghită dobândește numele Nechifor, după ce este vindecat prin magie acenstrală, numărul șase perpetuându-se. Deloc neglijabilă i se pare lui C. Ciotloș și *analiza comparativă a două fragmente, unul din Strigoii lui Eminescu, altul din Creanga de aur*, ca și abordarea romanului **Scrinul negru**, cu un mesaj disimulat către foștii lui frați masoni, Sadoveanu și Maurer. C. Ciotloș se vede deconcertat și dezarmat de *intimdanta ușurinta cu care se mișcă* (R. Cernătescu, n.m. I.T.) în bibliografiile ezoterice occidentale. De elucidat rămâne o informație de istorie literară după care titlul autentic al romanului lui Bolintineanu este **Manoel**, nu *Manoil*. Tot în numărul 44 al revistei *România literară*, Gabriel Dimisianu comentează în stilu-i cunoscut, după *lecturi libere*, cartea lui Ion Vianu, **Amor intellectualis**, subintitulată **Romanul unei educații**, care a obținut *Premiul Anului*, în acest an. G. Dimisianu le reproșază istoricilor literari N. Manolescu și Alex Ștefănescu următoarele: primul, în *Istoria critică...* *nu-l trece* (pe Ion Vianu, n.m. I.T.) *nici măcar printre scriitorii livrabili dicționarului*, iar al doilea abia dacă-l pomenește.

G. Dimisianu situează romanul **Amor intellectualis** în continuarea celeilalte cărți a lui Ion Vianu, **Amintiri în dialog**, scrisă cu Matei Călinescu, *prietenul unic*, devenit personaj literar, cu Edgar Papu.

În paginile 4 și 17 ale revistei *România literară*, nr. 45/2010, am citit, la tema lunii, *Imposibila solidaritate*, un articol eseistic semnat de poetul Adrian Alui Gheorghe.

Autorul acestui articol delimitează și definește conceptele *popor* și *populație*: *o populație trăiește după reguli/legi scrise, un popor trăiește, mai ales, după reguli/legi nescrise. Legile nescrise (obiceiurile, cutumele) sunt unice, cele scrise se pot modifica.*

Concluzia lui Adrian Alui Gheorghe este că *nu există solidaritate de breaslă, nici scriitoricească, nici în alt domeniu.*

... Prin opiniile sale *despre solidaritate*, Adrian Alui Gheorghe se arată mai mult sceptic asemenea lui Gabriel Chifu, și contrar celor ale S. Pop.

Într-un *interviu* de L. Negoită, agreabil, spontan, ludic și... parodic se află universitarul timișorean, scriitorul Șerban Foarță, un *Rac. Hipersensibil*. Interviuul divulgă, prin personajul Șerban Foarță, disponibilitatea de prozator memorialist al bănățeanului oltean. Venind vorba despre *ochii Penei Corcodușa*, Șerban Foarță subliniază renumele lui Matei I. Caragiale și valoarea romanului *Craii de Curtea-Veche*: *Craii de Curtea-Veche a fost prima carte, care citită într-o noapte, -n cvasitransă, m-a făcut să nu mă duc la școală (...) căci voi fi fost sedus.* Șerban Foarță, elegant și prea discret în expresia critică, se arată siderat de afirmația unui critic *ritos și aberant*, după care romanul ar fi *cea mai proastă carte din întreaga proză românească*. Șerban Foarță se mai arată uluit și de lașitatea criticilor: *Nimeni nu a protestat!* Sunt, oarecum, mândru că eu, ca un critic ratat, am reacționat prompt și argumentat în săptămânalul gorjean *Polemika*. Noi contribuții epistolare și poetice la biobibliografia lui Nicolae Labiș ne furnizează Nicolae Scurtu în pagina de *restituiri*.

În numărul 46 al revistei *România literară*, Dan Coman debutează în abordarea temei lunii decembrie, *Exerciții de admirație*, cu *Câteva bucurii*, referindu-se autobiografic la *cafea, muzică, fotbal* și iar la *cafea*, valorificând autobiografia și confesiunea: *am început să beau cafea destul de târziu. Cam de când am început să mă pot bucura și de cărțile altora.* Cu intensă participare afectiv-emoțională, patetică, memorialist-autobiografică, intră în dialog Alex Ștefănescu cu Ioana Revnic, așa cum atestă fragmentul din volumul *Convorbiri cu Alex Ștefănescu, aflat în lucru*, și găzduit în același număr al revistei adnotate. Pentru mine este oarecum surprinzătoare re-apariția lui Alex Ștefănescu în paginile României literare, după o despărțire, de asemenea, confuză și... misterioasă. Cred că Alex Ștefănescu se poate afirma și în ipostaza de prozator memorialist, apt de patos și umor. Antum, declară că a suferit de frig, deși vocația lui a fost bucuria de a trăi, postum, aspiră în van la căldură. Alex Ștefănescu este un entuziast al *Istoriei* literaturii călinesciene, dovadă fiind aceea că o continuă din anul 1941 până în anul 2000.

Pagina 13 este împărțită de doi critici contemporani destul de activi în peisajul publicistic actual, mai mult sau mai puțin solidari – Gheorghe Grigurcu și Ion Simuș. Primul ilustrează două coloane intitulate *Naturaletăea criticii*, sub inscripția omagială *focus România literară: Alex Ștefănescu*. Frapantă în critica adresată de Alex Ștefănescu, este *naturaletăea*, ca o calitate particulară a stilului. El este un critic *de vocație*, descendent *paradigmatic* al lui Eugen Lovinescu – G. Călinescu – Ion Negoitescu, izbutind să devină *un personaj al criticii pe care o practică jovial*, cu o stare *stenică, luminoasă*. Alex Ștefănescu e caracterizat de *o nesățioasă poftă de texte*, ca un *veritabil gurmand*; (...) mereu comprehensiv și adept al scrisului calofil pe care-l *cultivă cu dezinvoltură*. Gheorghe Grigurcu citează din portretele exegetice pe care Alex Ștefănescu le face lui Leonid Dimov, Fănuș Neagu, Eugen Simion, V. Cristea și Ion Negoitescu, probând astfel că nu este superficial ori... *jurnalist*, ci *un detectiv al esteticului, un reporter al inefabilului*. Performanța lui Alex Ștefănescu se observă atunci când pune *tichia de mărgăritar* pe fruntea unor autori mediocri ori submediocri; *când hazul involuntar* e convertit într-un haz al conștiinței. Gheorghe Grigurcu divulgă și un deziderat... manolescian: *un spirit inconformist, sagace* (Alex Ștefănescu) ar putea lua mai des în colimator și pe autorii mai de seamă. Ion Simuș are vocația clasificărilor pertinente (*Cele 4 literaturi postbelice: oportunistă, disidentă, subversivă și evazionist-estetică*). De data aceasta ne propune o clasificare a criticilor: *cu umor și fără umor*. Alex Ștefănescu este *un critic profesionist cu umor, printre puținii*, care spune *de mai multe ori NU decât DA*. În cazul lui, *energia negativității este mai puternică decât aceea a afirmației*. Negativismul lui este jovial, în întâmpinarea *cărților slabe*. Umorul lui critic este *structural*, funciar. De aceea critica sa nu este nici malițioasă, nici *sentențioasă*, mediind impactul opere-cititori. Ea se adresează mai ales cititorilor avizați, aș completa eu. Clasificarea criticilor după criteriul umorului este... *superbă*, uneori *nefuncțională*. Criticii *fără umor sunt firi sistematice, scripturale și sintetice, sunt profesori și academizanți, cu predispoziții dogmatice*, precizează Ion Simuș, așa cum sunt: *Gherea, Ibrăileanu, Dragomirescu, Iorga, Sanielevici, Tudor Vianu, Pompiliu Constantinescu, Mihai Ralea, dintre cei vechi, până la Edgar Papu, Adrian Marino, Nicolae Balotă, Ion Negoitescu, Alexandru George, Ovid S. Crohmălniceanu, Dumitru Micu,*

Constantin Ciopraga, Lucian Raicu, Val. Cristea, Virgil Nemoianu, Matei Călinescu, Eugen Simion, Toma Pavel, Ion Pop, Liviu și Ioana Em. Petrescu, Cornel Regman, Mircea Martin, Eugen Negrici – din generațiile 50 și 60, ajungând la Mircea Scarlat, Ștefan Borbely, Corin Braga, Ioan Holban, Ion Bogdan Lefter, Paul Cernat – dintre numele celor mai tineri.

Criticii cu umor sunt esențialmente analitici, colocviali (...) antidogmatici (...) și cu predispoziții polemice, continuă Ion Simuș și exemplifică: *de la Maiotrescu la Eugen Lovinescu și G. Călinescu (...) în această categorie se plasează marii noștri critici*, continuând cu Zarișopol, Cioiculescu, Streinu – dintre interbelici. Monica Lovinescu, Cornel R, Mircea Zăciu, Marian Popa, Nicolae Manolescu, Gabriel Dimisianu, M. Zamfir, Val. Condurache, Al. Dobrescu, Ion Vartic, Marian Papahagi, Alex Ștefănescu – din generațiile 60 și 70. Dan C. Mihăilescu, Alexandru Cistelean, Radu G. Țeposu, Mircea Mihăieș, Daniel Cristea Enache, C. Rogozanu, Andrei Terian. *Spre final, Ion Simuș definește totuși umorul în critică: formă jovială și cât se poate de neconvențională, de înțelegere a literaturii și de transmitere a acestei înțelegeri către un cititor ce trebuie cucerit (...), nu îndoctrinat sau dăscălit.* Clasificarea și exemplele mi se par cel puțin discutabile, uneori prea tranșante și rigide.

În *România literară*, nr. 47/2010, poetul Liviu Ioan Stoicin exprimă tematică *exerciții de admirație* față de Mihail Șora, autor al trilogiei *Rostul Ființei*, implicit al eseului *Rostul Poetic*, care, la 94 de ani, rămâne o *întruchipare a tinereții fără bătrânețe, (...) cu o biografie fabuloasă, în Occident și în țară, comparând calea bătută a metafizicii occidentale (...) cu calea metafizicii românești*. Admirația acestui remarcabil poet contemporan se manifestă ca o prosternare idolatră, mistică, Mihail Șora fiindu-i *părintele în fața căruia se închină spășit, încântat că Dumnezeu a trimis pe lume și asemenea mesageri integri*. În același număr al revistei *România literară*, la pagina de 4 recenzii, Gabriel Coșoveanu ne prezintă *Cartea cu anluminură* de Paul Aretzu, apărută la Pitești, editura Pământul, 2010. Consecvent în poezie, ca și în critică, Paul Aretzu continuă *Cartea Psalmilor* ca un *teologhisitor al Iubirii divine*, versurile prezentându-se ca o *formă de pioasă cerere și argumentare redactată de unul dintre <<lihniiții din toată lumea care din puțin trăim, >> o frântură de pâine, o lingură de vin*. În peisaj liric național, Paul Aretzu rămâne un psalmist veritabil, după Dosoftei și Arghezi, în compania lui Șerban Foarță și a lui (...) George Drăghescu. La rubrica *Semn de carte*, Gheorghe Grigurcu consideră că poetul piatrănețean, Adrian Alui Gheorghe, dovedește, în volumul *Paznicul ploii*, apărut la editura

Limes din Cluj, în 2010, *o vitalitate debordantă, ilustrând o tendință avangardistă, cea a coincidentei creației cu viața*. Ca poet și critic talentat, Gheorghe Grigurcu are revelația unei *ironii metafizice* în versurile: *Dumnezeu face toate lucrurile frumoase, poezii vin doar și pun hoșește semnătura;/ Mai mult fac trafic cu imagini furate din grădinile raiului.*

P.S. Neadnotate mi-au rămas numerele 48, 49, 50, ale revistei *România literară*, din anul 2010.

Acoperișul

T traduceri

Aforisme sârbești

**Traducere și prezentare
de Valeriu Butulescu**

Uluitor și cutremurător acest umor al aforismelor sârbești contemporane. O satiră robustă, devastatoare, pe alocuri fără replică. Ținând cont de atmosfera dramatică în care au fost scrise (război civil, democratizare, izolare politică) aceste aforisme se transformă în manifeste, din care poți decipta speranța unei națiuni.

Tematica abordată este bogată, fiind practic valorificată la maxim orice sursă de umor. Sunt puternic luate în răspăr tare levantine mai vechi – corupția, conservatorismul, naționalismul de orice fel, dar și politica intervenționistă a jandarmilor mondiali, mereu dispuși să facă ordine în curțile altora. Nu sunt scutite de biciul satirei nici forțele politice interne, nici mereu contorsionata istorie a Balcanilor.

Răsu-plânsul nostru valah își are corespondentul său dincolo de Dunăre. Umorul acestor scriitori este total și nelimitat. Se poate râde pe orice temă: Câmpia Mierlei, ocupația turcească, germană, comunistă, statul Kosovo, dictatura lui Tito, NATO etc.

În catalizarea unor procese istorice, scriitorii sunt uneori mai eficienți decât oamenii politici. Sincere, joviale, persuasive, antirăzboinice, încărcate de înalte mesaje umaniste, aceste aforisme devoalează o societate modernă bine ancorată în cultura continentală, care trebuie grabnic inclusă în marea familie a Uniunii Europene, acolo unde cu siguranță îi este locul. (V.B.)

Aleksandar Baljak

Aforismul este driblingul spiritului pe un spațiu restrâns.
X
În afară de genocid, pe teritoriul nostru nu au avut loc incidente mai serioase.
X
Călăul a fost lângă victimă în cele mai grele momente ale acesteia.
X
Dictatorul dorește același lucru ca și poporul: să decidă singur în toate.
X
Am muștrări de conștiință. Adică, dușmanul interior nu doarme.
X
Suntem încercuiți. Peste tot, în jurul nostru e doar străinătate.
X
Am fost sub ocupație turcească, pe vremea când mulți nici nu știau de existența turcilor.
X
Ce folos că democrația bate la ușă, dacă noi nu suntem acasă?
X
E adevărat că eu v-am condus, dar ne-am rătăcit împreună.
X
Demonstrații s-au năpustit, cu spinările lor, asupra bas-toanelor polițiștilor surprinși.
X
Un singur om este vinovat pentru toate acestea. Întâmplarea face că pe acel om l-a votat toată lumea.
X
M-am căsătorit din pură curiozitate. Voiam să știu dacă există viață după moarte.

X
E adevărat, în fața ofițerului stării civile am spus „da”, însă declarația mea a fost scoasă din context și s-a interpretat că sunt de acord cu căsătoria.
X
Nu sunt o fire schimbătoare, dar vântul bate, când dintr-o parte, când din cealaltă.
X
Nici nu mă gândesc să mă compar cu Leonardo da Vinci. De fapt, cine a fost acest Leonardo?
X
Și eu știu că nu știu, dar nu fac din acest lucru o filozofie.
X
Votez pentru dialog! Punct!

Milan Beštić

Planul de botez al vasului a fost depășit. Vasul s-a scufundat.
X
Regimul vechi a murit, dar i-a donat celui nou organele.
X
În banca noastră banii voștri sunt în deplină siguranță. Nici măcar voi nu-i puteți ridica.
X
Cetățenii sunt rugați să nu facă rezerve de bani la domiciliu; statul tipărește cantități suficiente.

X
Dacă din cinci avioane ale noastre se doboară trei, ne-au rămas patru. Orice altă aritmetică nu este patriotică.
X
Și Bonaparte a visat că este Napoleon. Dar visul lui s-a izbândit.
X
Indispensabilii noștri sunt în stare bună. Nu-i vom schimba.
X
A ridicat mâna asupra sa și a fost imediat condamnat.
X
Ipohondrul a fost vindecat. S-a îmbolnăvit.
X
Nu respect una din cele zece porunci. Sunt creștin, în porție de 90 la sută.
X
Prețurile de la casele de toleranță mi se par imoral de mari.
X
Îmi place sexul și mi-l amintesc cu mare plăcere.
X
Câinii războiului sunt animalele de casă ale conducătorilor militari.
X
Ieri spunea că e miercuri, azi spune că e joi, mâine va spune cu totul altceva. Cum să ai încredere într-un asemenea om?

X
Ne-am înțeles să dărâmăm casa. Înțelegerea e constructivă.
X
De ce oare criticii literari nu poartă uniformă?
X
Mulți au plecat din țară pentru o viață mai bună. Încercarea lor a eșuat. Aici se trăiește rău, în continuare.

Branislav Crnčević

Înainte de război nu aveam nimic. Apoi au venit nemții și au distrus totul.
X
Înainte de război tata era bătrân și bolnav. Azi, tata este tânăr și sănătos.
X
Pentru fiecare patriot ucis cerem câte o sută de turiști germani.
X
Istorie: în fiecare zi marile puteri zdrobesc câte un agresor mărunț.
X
Avem cea mai perfectă străinătate din lume.
X
Azi Galilei n-ar mai fi condamnat pentru că Pământul se rotește, dar cu siguranță s-ar găsi un alt motiv.
X
Dacă există interes major, istoria trebuie să accepte noi figuri istorice.
X
Străbunii noștri au trăit în sărăcie, iar, după cele mai noi date, unii dintre ei nu au trăit deloc.
X
Am auzit că mâine va fi mai bine, dar, ca un făcut, mâine nu voi mai fi aici.
X
De când am auzit ce vorbește, nu mai cred în ceea ce aud.
X
Am plecat după o viață mai bună. Revin peste o jumătate de oră.
X
Aș fi putut să lupt pentru o cauză mare, sau pentru două, trei mai mici.
X
Din furnică nu a ieșit nimic, deși muncește și se chinuiește. Maimuța se prosteste în copac, dar din ea s-a ridicat omul.
X
Aș putea să trăiesc mai bine, dar mi-e rușine.
X
Eu nu am merite. Mi s-au plătit toate serviciile.

Aleksandar Čotrić

Primim salariile cu câteva luni întârziere pentru că lucrăm prea repede.
X
Ei au preluat puterea în mod democratic. Câteva decenii mai târziu, alegerile au confirmat acest lucru.
X
Profesorii flămânzi ar trebui să se rușineze. Ce exemplu dau ei tinerelor generații?
X
Vor iar să mănânce? Dar nu e-n fiecare zi Crăciunul!
X
Mai întâi ni s-a născut copilul, apoi ne-am căsătorit, mai târziu am început să trăim împreună și va veni timpul când ne vom și cunoaște.
X
Acolo unde intervine al treilea nu mai există dialog.
X
Cel ce va supraviețui, acela va povesti. Dacă va avea cui.
X
Au construit un pod. Faptul că pe acolo nu curge nici un râu e doar o eroare a naturii.
X
Dirijorul a plecat. A rămas bagheta.
X
Sunt judecați și cei nevinovați. Toți sunt egali în fața legii.
X
Garantăm adversarilor politici libera circulație. Câte două ore pe zi.